

Autoarea bestsellerului internațional
Bastarda Istanbulului

POLIROM

Elif Shafak
Palatul Puricilor

BIBLIOTECA POLIROM

„Elif Shafak are talentul rar de a găsi scenele cele mai ascunse, mai tainice, ale Istanbulului, unde nenumărate rămășițe ale culturii vechiului Imperiu Otoman răsar în arborele genealogic al oricărei familii turce.“

The New York Times Book Review

„Palatul Puricilor este începutul unei călătorii neobosite, uneori amuzante, alteori amestecând farsa cu pasiunea, în trecutul Turciei.“

The Independent

www.elifshafak.com

ISBN 978-973-46-4205-2

9 789734 642052

www.polirom.ro

Palatul Puricilor folosește cu ingeniozitate structura narativă din *O mie și una de nopți*, ramificând narațiunea principală în nenumărate povești, care de care mai amuzantă și mai uimitoare. Ceea ce leagă toate aceste întâmplări este locul în care se petrec – Palatul Bomboană, o clădire de apartamente de pe strada Cabal, construită pe la jumătatea secolului XX de un cuplu de imigranți ruși. Altădată plin de farmec și cu personalitate, acum însă căzut în paragină, invadat de gunoaie și de paraziți de toate soiurile, Palatul Puricilor, așa cum a ajuns să fie poreclit, este populat de personaje curioase, de la pitoreștii coafori Celal și Cemal la obsedata de curățenie Tijen Igienă, familia Fiii-cei-iuți-din-fire, urmărită de blestemul nasurilor, sau frumoasa Amantă Tristă. Palatul Puricilor este, de fapt, o metaforă a Istanbulului, cu amestecul lui de vechi și nou, splendoare și mizerie și diversitatea lui culturală cuceritoare.

BIBLIOTECA POLIROM

A C T U A L

Scriitori contemporani, voci și tendințe noi
în literatura universală de azi.

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Elif Shafak, *The Flea Palace*

Copyright © Elif Shafak 2004, 2005
All rights reserved

© 2014 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © mayamaya/Shutterstock.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM

lași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

SHAFK, ELIF

Palatul Puricilor / Elif Shafak; trad. din lb. eng. și note de Ada Tanasă. – Iași: Polirom, 2014

ISBN: 978-973-46-4205-2

I. Tanasă, Ada (trad.)

821.511.161-31 = 135.1

821.111(73)-31 = 135.1

Printed in ROMANIA

Elif Shafak

Palatul Puricilor

Traducere din limba engleză și note
de Ada Tanasă

POLIROM
2014

Locatarii Palatului Bomboană

Apartamentul 1	Musa, Meryem și Muhammet
Apartamentul 2	Sidar și Gaba
Apartamentul 3	coaforii Cemal și Celal
Apartamentul 4	Fiii-cei-iuți-din-fire
Apartamentul 5	Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui
Apartamentul 6	Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia
Apartamentul 7	eu
Apartamentul 8	Amanta Tristă
Apartamentul 9	Tijen Igienă și Su
Apartamentul 10	madam Auntie

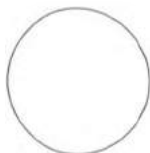
Lumea susține că am o minte fantezistă – probabil felul cel mai plin de tact de-a spune: „Vorbești aiurea!”. S-ar putea să aibă dreptate. De câte ori mă simt neliniștit și mă poticnesc în cuvinte, mi-e groază de privirile sfredelitoare ale oamenilor și pretind că nu mi-ar fi, mă prezint cuiva străin și mă prefac că nu-mi dau seama cât de înstrăinat sunt de mine însumi, de câte ori mă îndurereză trecutul și-mi vine greu să recunosc că nici viitorul n-o să arate mai bine sau nu reușesc să mă împac fie cu „unde”, fie cu „cine” sunt, în fiecare dintre toate aceste momente ce se repetă mult prea des știu că mă port absurd. Dar absurdul e la fel de departe de minciună ca și adevărul. Minciuna întoarce adevărul pe dos. Cât despre absurd, el sudează atât de tare minciuna de adevăr, încât le face pe amândouă de nedeslușit. Deși chestia asta pare complicată, în realitate e foarte simplă. Atât de simplă, că poate fi exprimată printr-o singură linie.

Să zicem că adevărul e o linie orizontală.

Atunci ceea ce numim „minciună” devine o linie verticală:

Cât despre absurd, iată cum arată:

Cu o traiectorie fără sfârșit sau început, cercul nu recunoaște nici un fel de axă orizontală sau verticală.

Poți să intri în cerc de oriunde vrei, atâta vreme cât nu confunzi acel punct cu un început. Nici puncte de pornire, nici praguri, nici sfârșituri. În orice clipă sau cu orice întâmplare aparte aș face prima mutare, o să existe mereu un timp ce precede acest început al meu – mereu un trecut înaintea fiecărui trecut și, prin urmare, nici un punct de pornire veritabil.

N-am văzut-o cu ochii mei, însă am auzit de la cineva care știe multe că pe vremuri, când tomberoanele de gunoi din Istanbul aveau capace din aluminiu cenușiu, exista un joc pe care băieții și fetele de prin partea locului îl jucau împreună. Trebuia să participe un anumit număr de jucători: destul de puțini ca să nu se înghesuie, destul de mulți ca să se distreze, exact numărul potrivit și întotdeauna unul par.

Prima oară în „Jocul gunoiului” venea întrebarea „Când?”. Pentru răspuns, capacul rotund era împărțit cu creta în patru segmente, fiecare având înăuntru un cuvânt diferit, ce corespundea fiecărei direcții: „Acum–Mâine–Curând–Niciodată”. Capacul era apoi învârtit de mânerul din mijloc cât mai repede cu putință și, înainte să apuce să încetinească, cel cărui îi venea rândul îl oprea, atingându-l cu un singur deget. Același lucru îl repetau, unul câte unul, toți jucătorii, astfel încât fiecare să-și dea seama de care perioadă se apropia cel mai mult. La a doua rundă, erau notate patru lucruri diferite ca posibile răspunsuri la întrebarea „Cui?”: „Mie–Iubitului–Celui mai bun prieten–Tuturor”. Capacul era învârtit din nou și jucătorii întindeau iar mâinile ca să-i oprească rotirea frenetică. Cea de-a treia rundă trebuia să găsească un răspuns la întrebarea „Ce?”. Patru cuvinte cu noroc și patru cuvinte cu ghinion erau scrise în cele opt spații rămase, întotdeauna egale ca număr, pentru a adăuga un strop de corectitudine capriciilor sortii: „Iubire–Căsătorie–Fericire–Bogăție–Boală–Despărțire–Accident–Moarte”. Capacul era învârtit încă o dată, de-acum cu soluțiile conturându-se, astfel încât jucătorii să primească în sfârșit mult așteptatul răspuns la întrebarea „Ce-o să se întâmple, cui și când?": „Mie–Bogăție–Curând”, „Iubitului–Fericire–Mâine”, „Celui mai bun prieten–Căsătorie–Acum” sau „Tuturor–Despărțire–Niciodată”...

Să începi să depeni firul narațiunii nu e greu. Aș putea folosi și eu logica din „Jocul gunoiului”, cu câteva adaptări pe ici, pe

colo. Mai întâi trebuie să găsești perioada narațiunii: „Ieri–Azi–Măine–Nelimitat“. Apoi ar trebui desemnate locurile: „De unde am venit–Unde stau acum–Unde mă îndrept–Niciunde“. Pe urmă va fi rândul jucătorului să desemneze subiectul acțiunii: „Eu–Unul dintre noi–Toți–Nici unul dintre noi“. În sfârșit, fără a tulbura echilibrul de patru la patru, trebuie să înșirui rezultatele posibile. Astfel, dacă învârt un capac de tomberon imaginar de patru ori la rând, ar trebui să fiu în stare să construiesc o frază decentă. Mai ai oare nevoie de altceva decât de o frază decentă ca să începi o poveste care oricum n-are început?

„În primăvara anului 2002, la Istanbul, unul dintre noi a murit înainte de vreme și linia s-a închis într-un cerc complet.“

*

Miercuri, 1 mai 2002, la ora 12.20, o dubiță albă – care avea mare nevoie să fie spălată și era decorată cu imaginea unui șobolan uriaș, cu dinți ascuțiți ca niște ace, pe o parte și cea a unui păianjen păros enorm pe cealaltă –, neobservând barierele din față, s-a pomenit în mijlocul unei mulțimi de două mii două sute de oameni. Dintre aceștia, cinci sute se aflau acolo pentru a sărbători Ziua Muncii, o mie trei sute erau polițiști care aveau ordin să-i împiedice, alți câțiva erau funcționari oficiali care veniseră acolo ca să marcheze această sărbătoare de primăvară punând coroane de flori la statuia lui Atatürk, iar restul erau copii de școală primară, aduși să umple spațiile goale, și fluturau steagurile Turciei ce le fuseseră distribuite. Copiii aproape că făcuseră urticarie stând în soare ore în șir și ascultând bâzâitul cuvântărilor triste. Întâmplător, mare parte dintre ei învățaseră abia de curând să scrie și să citească și, însuflețiți de acest avânt, strigau întruna silabele fiecărui cuvânt scris pe care îl zăreau în jur. Când dubița cu șobolanul și păianjenul s-a năpustit în mulțime, acești copii au fost singurii care au strigat în cor: „SER-VI-CIUL DE COM-BA-TE-RE A DĂ-U-NĂ-TO-RI-LOR CUR-CU-BE-UL. Su-na-ți-ne-Și-Îi-Distru-gem-Pen-tru-Dum-nea-voas-tră“.

Șoferul dubiței, un bărbat roșcovan, cu urechi clăpăuge, aer caraghios și mutră de bebeluș, cu trăsături atât de exagerate, încât abia dacă păreau reale, s-a pierdut cu firea în fața acestui asalt.

Trăgând de volan în direcția opusă, pentru a scăpa de furia copiilor, s-a trezit în mijlocul unui cerc de demonstrați extrem de agitați, înconjurați de un cerc exterior de polițiști și mai agitați. În cele câteva minute în care a rămas nemișcat, ca paralizat, șoferul a fost, pe rând, huiduit cu vioșie sau lovit cu pietre de demonstrați înfuriați, care împărtășeau aceeași ideologie, deși – aparent – o interpretau diferit. Faptul că a virat, într-un gest disperat, spre cealaltă jumătate a cercului nu l-a ajutat decât să fie oprit din nou, de data asta de polițiști. Ar fi fost mai mult ca sigur arestat pe loc – iar lucrurile ar fi luat, probabil, o întorsătură mult mai proastă și pentru ceilalți – dacă polițiștii nu s-ar fi năpustit chiar în acel moment către un grup micuț și violent, hotărât să înceapă marșul imediat. Când a reușit în sfârșit să iasă din piața zgomotoasă, șoferul dubiței era learcă de sudoare. Numele lui era Nedreptate Turcpur. Lucra în domeniul combaterii dăunătorilor de aproape treizeci și trei de ani și nu-și urâse niciodată slujba cu atâta înfocare ca în ziua aceea.

Pentru a nu intra iar în bucluc, a evitat scurtăturile și și-a croit drum pe străzile întortocheate, ajungând cu o oră și patruzeci și cinci de minute întârziere la programarea din casa de raport pe care o căuta. Revenindu-și încetul cu încetul din traumă, a parcat de-a lungul trotuarului, uitându-se cu suspiciune la pâlcul de oameni ce bloca intrarea în clădire. Neavând idee de ce se adunaseră acolo, totuși convins că nu-i vor face nici un rău, a reușit să se liniștească și a verificat din nou adresa pe care secretara lui cea guralivă i-o dăduse chiar în dimineața aia: „Strada Cabal, nr. 88 (Palatul Bomboană)“. Secretara lui, o adevărată moară stricată, adăugase și o notă: „Casa de raport cu salcâmul roz în grădină“. Ștergându-și broboanele mari de sudoare de pe frunte, Nedreptate Turcpur s-a zgâit la salcâmul din grădină, încărcat cu flori roșietice-trandafirii. Țsta, și-a zis el, trebuie să fie ceea ce se cheamă „salcâm roz“.

Totuși, fiindcă n-avea deloc încredere în secretara lui, pe care se gândea s-o schimbe cu prima ocazie, a ținut să vadă cu propriii lui ochi miopi plăcuța clădirii. Parcând dubița pieziș, a sărit afară. Însă nici n-a apucat bine să facă un pas, că o fetiță dintr-un grup de trei copii, care se afla în mulțime, a strigat îngrozită: „A venit djinnul! Buniculee, bunicule, uite, a venit djinnul!“ Bătrânul de

care trăgea fetița, cărunt și cu o barbă tunsă rotund, s-a întors și a cercetat mai întâi dubița și apoi pe șofer, de fiecare dată cu un aer la fel de dezamăgit. Vădit nemulțumit de ce vedea, și-a îngustat ochii, făcând o mutră și mai acră ca înainte, și i-a tras pe cei trei copii mai aproape.

Lui Nedreptate Turcpor i se făcea o nedreptate. Nu era djinn sau altceva de genul ăsta, ci doar un bărbat obișnuit, care avea o față disproporționată, cu urechi de elefant și o culoare de păr nefericită. Se mai nimerise să fie și scund pe deasupra. Chiar foarte scund: un metru și patruzeci și trei de centimetri cu totul. Deși mai fusese luat drept pitic, asta era prima oară când se pomenea acuzat că ar fi djinn. Încercând să nu se enerveze, și-a croit insistent drum prin mulțime spre clădirea cenușie. Și-a pus ochelarii cu rame subțiri și lentile groase, pe care-i purta de obicei la el, nu pe nas – cum îi recomandase doctorul –, ci în buzunarul pantalonilor de lucru. Totuși nici ajutându-se de ei n-a reușit să deslușească ce era proeminența murdară de pe fațada clădirii până n-a ajuns la câțiva centimetri depărtare: un relief înfațișând un păun cu penele înnegrite de murdărie. Dacă ar fi fost curățat, poate că ar fi încântat ochiul. Sub relief scria: „Palatul Bomboană, nr. 88”. Se afla unde trebuia.

O carte de vizită vărâtă între soneriile înșiruite lângă ușă i-a atras atenția. Aparținea unei firme concurente, care începuse abia de două luni să lucreze în același cartier. Fiindcă oamenii din jur nu păreau să-l mai bage în seamă, a profitat de prilej ca să scoată cartea de vizită și să pună în loc una de-a lui.

SERVICIUL DE COMBATERE A DĂUNĂTORILOR CURCUBEUL

Nu vă faceți un deserviciu

Sunați-ne și lăsați-ne să curățăm în locul vostru

Personal specializat și experimentat

dotat cu pompe electrice și mecanice împotriva

Păduchilor • Gândacilor • Puricilor • Ploșnițelor • Furnicilor •

Păianjenilor • Scorpionilor • Muștelor

Soluție cu sau fără miros, pulverizată manual sau mecanic,

cu pulverizator / atomizor și / sau dispozitive de vaporizare

adevate atât spațiilor închise, cât și celor deschise

Telefon: (0212)25824242

Când tipărise cărțile de vizită, angajase un student să le distribuie prin cartier, însă în scurt timp îl concediase, fără să-i plătească vreun ban, fiindcă făcea treabă de mântuială. Era ceva tipic pentru Nedreptate Turcpur: n-avea niciodată încredere în nimeni.

S-a întors la dubiță ca să descarce pulverizatoarele cu insecticid. Dar în clipa când a închis ușa, o femeie blondă, cu o pelerină de coafor în jurul gâtului, s-a aplecat peste geamul pe jumătate deschis și s-a holbat la el cu ochii încrucișați.

— Dubița asta e tot ce ai? N-o să fie de-ajuns, îți spun eu! a strigat ea, împreunându-și sprâncenele bine pensate. Ni s-au promis două camioane. E atâta gunoi, că nici două camioane nu ar face față.

— N-am venit să iau gunoiul, s-a încruntat Nedreptate Turcpur. Am venit pentru insecte... pentru gândaci...

— O! a tresărit femeia. Oricum, îți spun eu că n-o să fie de-ajuns ce ai.

Înainte ca Nedreptate Turcpur să priceapă despre ce vorbea femeia și ce anume așteptau oamenii ăia, două camioane roșii și-au croit drum pe strada Cabal, de parcă ar fi auzit chemarea. Oamenii din mulțime, zărind în spatele acestora dubița unui post de televiziune, au început să se agite. Nedreptate Turcpur, fără să aibă nici cea mai vagă idee despre agitația din jur, încerca în clipa aia să găsească un loc de parcare mai bun. Totuși faptul că se trezise de două ori la rând, împotriva voinței lui, în mijlocul haosului trebuie să-i fi zdruncinat nervii, fiindcă vena din partea dreaptă a frunții a început să-i zvâcnească nebunește. O singură mișcare făcută ca să-și apese vena la loc a fost mai mult decât de-ajuns ca să piardă controlul volanului. Încercând panicat să dea înapoi, a intrat în mormanele de saci de gunoi aruncați lângă zidul grădinii ce despărțea casa de raport de stradă. Tot gunoiul din saci s-a împrăștiat pe trotuar.

*

Ca să spunem adevărul, Palatul Bomboană era obișnuit cu gunoiul, fiindcă deja se lupta de ceva vreme cu el. De la începutul lunii februarie și până la jumătatea lunii aprilie – perioada de după falimentul firmei private care colecta gunoiul din zonă și

reluarea serviciului de către una nouă –, aici se strânsese un morman considerabil de gunoi, ce răspândea o duhoare tot mai înțepătoare de putreziciune. Lucrurile nu se remediaseră cine știe ce de când cu noua firmă. Deși gunoiul era ridicat cu regularitate în fiecare noapte, locuitorii de pe strada Cabal – dar și trecătorii – continuau să arunce tot soiul de resturi lângă zidul grădinii, reușind împreună să înalțe în fiecare zi un nou morman de gunoi.

Dacă sunteți interesați, puteți merge chiar și astăzi să vedeți cu ochii voștri cum, de-a lungul zidului ce desparte grădina casei de raport de stradă, mormanul de gunoi curățat la lăsarea întunericului se înalță din nou în ziua următoare, fără să-și fi pierdut din impozanță. Sacii de gunoi sunt aruncați și apoi ridicați, însă – în ciuda acestei veșnice creșteri și scăderi – mormanul se află tot timpul acolo. Are chiar oamenii lui – scormonitori prin gunoaie care-și fac apariția în fiecare zi ca să strângă bucăți de metal, carton, resturi de mâncare și altele asemenea –, dar și o armată de pisici, ciori și pescăruși. Apoi, firește, vin gândacii, pentru că oriunde este gunoi, sunt și gândaci. Păduchii au năpădit și ei Palatul Bomboană... și, credeți-mă pe cuvânt, păduchii sunt cei mai răi...

Ca să vă dați seama de toate astea, trebuie să petreceți ceva timp acolo. Totuși, dacă nu aveți timp, trebuie să vă mulțumiți cu versiunea mea asupra poveștii. Dar nu pot vorbi decât în numele meu. Nu c-aș vâri cuiva pe gât părerile mele despre ce se petrece, dar s-ar putea ca pe ici, pe colo să unesc linia orizontală a adevărului cu linia verticală a minciunii ca să scap de realitatea plicticoasă și monotonă a locului în care sunt ancorat acum. La urma urmei, mă plictisesc de moarte aici. Dacă mi-ar aduce cineva vestea minunată că mâine viața mea s-ar putea să fie mai puțin anostă, poate că azi m-aș simți mai puțin plictisit. Dar știu prea bine că mâine va fi exact la fel ca azi și ca în toate zilele ce vor urma. Totuși, cu toată dragostea mea pentru cercuri, n-ar trebui să vă las impresia că numai viața mea se repetă la nesfârșit. În ultimă instanță, verticalul este la fel de fidel repetiției ca și orizontalul. Contrar credinței majorității, „eterna reîntoarcere” – cum i se spune – se potrivește nu numai la cercuri, ci și la linii și aranjamente liniare.

Din monotonia liniilor se desprinde o singură cale: să trasezi cercuri înăuntrul altor cercuri, într-o spirală din ce în ce mai

îngustă. Asta seamăna într-un fel cu a fi cel care strică cheful tuturor la „Jocul gunoiului”: să nu te împaci cu ce-ți iese când învârți capacul rotund din aluminiu cenușiu, să strici jocul neașteptându-ți rândul, să tânjești să învârți iar și iar. Să nu iei în serios subiectele, complementele, verbele și coincidențele, consolându-te tot timpul singur: „În Istanbul, în primăvara anului 2002, moartea unuia dintre noi a fost provocată de Ea-Mine-Noi toți-Nici unul dintre noi”.

Miercuri, 1 mai 2002, Nedreptate Turcpor a dat cu praf insecticid în unul dintre apartamentele din Palatul Bomboană. Cincisprezece zile mai târziu, când s-a întors după puii de gândaci născuți din ouăle mamelor moarte, a găsit ușa cu pricina zăvorâtă. Totuși e prea devreme ca să vorbim acum despre lucrurile astea. Pentru că a existat un alt timp înaintea acestui moment și, desigur, un altul și mai înainte.

ÎNAINTE...

Altădată în acest cartier erau două cimitire vechi, unul micuț, aproape dreptunghiular și bine îngrijit, celălalt uriaș, în formă de semilună și vădit neglijat. Înconjurat de garduri năpădite de iederă și coline umbroase, sprijinindu-se pe același zid dărăpănat, ele se întindeau pe un teren vast, unul în continuarea celuilalt. Amândouă erau pline ochi și totuși cu desăvârșire pustii. Cel micuț era al armenilor, iar cel mare – al musulmanilor. Coama zidului de aproape doi metri ce despărțea cele două cimitire era presărată cu cuie ruginite, bucăți ascuțite de sticlă și, în ciuda fricii de ghinion, cioburi de oglindă, toate cu vârful în sus, ca să împiedice oamenii să treacă dintr-o parte în alta. Cât despre porțile duble cu grilaj de fier, de dimensiuni gargantuești, ale fiecărui cimitir, ele se aflau exact la capetele opuse, una îndreptată către nord și alta către sud, așa încât, dacă din întâmplare vreun vizitator simțea dorința de-a străbate drumul de la una până la cealaltă, să fie descurajat de lungimea distanței pe care o avea de parcurs. Oricum, în realitate nimeni nu trebuia să suporte un asemenea inconvenient, fiindcă nu existase niciodată vreun vizitator cu rude îngropate într-unul din cimitire care, aflat acolo, să dorească să viziteze și celălalt cimitir. Chiar și așa, multe făpturi topăiau și săreau dintr-un cimitir în celălalt după bunul lor plac, fie noapte sau zi: vântul și hoții, de pildă, sau pisicile și șopârlele. Învățaseră cu toatele multele căi de-a trece prin, peste sau pe sub bariera ce despărțea cele două cimitire.

Asta n-avea să dureze mult. Un val neîntrerupt de migrații aglomera orașul cu clădiri așezate una lângă alta, precum soldații unei armate sinistre, toate arătând aproape la fel de la distanță. În mijlocul apelor tulburi ale „civilității”, ce le înconjurau din toate părțile, cimitirele rămăneau neatrinse, ca două insule nelocuite. Pe măsură ce noi blocuri și șiruri de case erau construite neîncetat, în jurul lor se iveau străduțe scurte și sporadice, care, văzute de deasupra, aduceau cu capilarele unui creier. Străzile se

opreau în fața caselor și casele blocau străzile. Întregul cartier se umfla, ca un pește nesăbuit ce nu reușea să se sature nici când avea burta plină până la refuz. În cele din urmă, când stătea să plesnească, a devenit clar că trebuia făcută neapărat o incizie, o deschizătură în nodul strâns legat, ca să slăbească presiunea ce urca dinăuntru. Incizia aceea însemna că în cel mai scurt timp trebuia construită o nouă șosea.

Din pricina acestei creșteri neașteptate și de neoprit, toate străzile din vecinătate se blocaseră la capete, ca apa care nu are unde se scurge. Un bulevard ce le-ar uni într-o singură arteră le putea fluidiza iar.

Totuși, când a venit vremea să-și formeze o privire de ansamblu, pentru a hotărî unde și cum să construiască acest bulevard, autoritățile și-au dat seama că se aflau într-un mare impas. În toate locurile posibile unde putea fi construit un asemenea bulevard se afla – ca un făcut, parcă – ori o clădire de-a guvernului, ori vreo proprietate a unui bogătaș din zonă, iar dacă nu, o grămadă de cocioabe ieftine și înghesuite, care puteau fi dărâmate fără efort una câte una, însă nu erau atât de ușor de șters de pe fața pământului când se adunau atât de multe. Ca să poată construi bulevardul care să deschidă drumul, trebuiau mai întâi să deschidă drumul pentru bulevard.

Istanbulul fiind un oraș unde casele nu erau construite după planurile stradale, ci acestea din urmă erau făcute în așa fel încât să nu deranjeze așezarea caselor, construirea noului bulevard impunea dărâmarea a cât mai puține case cu putință. Dată fiind această condiție prealabilă, nu mai rămânea decât o opțiune: ca artera să treacă prin terenul deluros ocupat de cele două cimitire.

După ce rapoartele cu detaliile acestui plan au fost aprobate de autorități, s-a decis ca în două luni și jumătate cele două cimitire să fie strămutate, iar terenul deluros, nivelat. Cei care aveau rude dragi în aceste cimitire nu trebuiau să-și facă griji, spuneau autoritățile. La urma urmei, mormintele puteau fi strămutate cu totul în diverse locuri din oraș. Mormintele musulmane puteau fi transportate, de pildă, pe coastele cu vedere la Cornul de Aur, iar cele nemusulmane – în propriile cimitire din alte cartiere.

Cele mai multe morminte erau atât de vechi, încât nu numai ocupanții, ci și urmașii lor trecuseră deja pe lumea cealaltă. Mai

erau și unii care, deși aveau încă urmași în viață, ar fi putut totuși să nu fie revendicați de nimeni. În ciuda tuturor acestor lucruri, numărul oamenilor care-și băgau nasul în soarta mormintelor s-a dovedit a fi cu mult mai mare decât se așteptaseră inițial autoritățile. Dintre aceștia, unele rude voiau pur și simplu ca morții lor să fie lăsați în pace, în timp ce altele descoperiseră că cimitirele propuse ca alternativă erau deja ticsite. Ambele grupuri începuseră de îndată să caute căi de-a anula decizia. Totuși majoritatea rudelor consimțiseră să facă orice era necesar și, în acest scop, puseseră umărul la treabă.

În zilele următoare cimitirul musulman a găzduit la orice oră din zi tot soiul de vizitatori, fiecare cu propria lui opinie. Sarcina de-a ascunde urmele vizitatorilor nocturni față de cei care își aduceau prinosul în timpul zilei a căzut în spinarea paznicilor cimitirului, care strângeau în zori oasele împrăștiate și astupau mormintele săpate noaptea. Apoi, spre amiază, autoritățile veneau să-i verifice pe paznici, iar după-masă familiile îngrijorate că morții lor o să fie încurcați cu ai altora treceau pe-acolo puhoai, vorbind și plângându-se, dacă nu pietrelor de mormânt, măcar unele altora.

Până când în cimitir s-a interzis oficial accesul oricărui fel de vizitatori, bătrânele și femeile din aceste familii veneau aproape în fiecare zi. Când oboseau să stea în picioare, se așezau pe păturile înșirate chiar acolo, de jur împrejurul mormintelor. Odată așezate, fie plâneau singure, fie se rugau împreună, strângându-și copiii cu putere, ca să le impună o tăcere reverențioasă. Pe măsură ce timpul trecea, aerul devenea tot mai greu și unii copii adormeau, în timp ce alții o ștergeau la joacă. Un nor grațios de toropeală se înfiripa de nicăieri, umbrind ca un baldachin femeile așezate pe pământ. „Pogorârea spiritualului“ – așa s-ar fi putut numi chestia asta. La urma urmei, nici firile cele mai nepământene nu pot rămâne insensibile la forța gravitației, ce le trage spre pământ. Femeile rămâneau în starea aceea până seara. Scotocau prin desăgile lungi și zdrențuite, cumpărate cine știe când și decolorate de vreme până la aceeași nuanță soioasă de cafeniu, pescuiau de-acolo biscuiți cu semințe de anason, își turnau ceai din termosuri și dădeau din mână în mână sticlute cu colonie de lămâie ca să-și șteargă fețele asudate și să-și frece dungile roșii lăsate pe piele de șosetele de nailon până la genunchi, care – orice mărime ai fi ales –

erau întotdeauna prea strâmte. Apoi începeau să răsfoiască pagini din caietele trecutului, amintindu-și unul câte unul numele tuturor celor care le făcuseră viața un iad dragilor răposați. Odată ce începeau să vorbească despre disputele din trecut, nu le lua mult până să abandoneze jelitul morților și să treacă în schimb la bârfitul viilor. Când ceaiul se isprăvea și din biscuiți nu mai rămânea decât o mână de semințe de anason, una dintre ele le reamintea celorlalte cum dragii răposați, de parcă n-ar fi suferit îndeajuns pe pământ, nu erau lăsați să se odihnească în pace nici în străfundurile lui. Imediat ce își aduceau aminte asta, tristețea decorului înghițea norul de toropeală. „Înălțarea materialului” – așa s-ar fi putut numi chestia asta. La urma urmei, nici firile cele mai pământene nu pot rămâne insensibile la divin. Așa că aceste femei între două vârste, din clasa de mijloc, treceau încetul cu încetul de la rugăciuni la blesteme și de la blesteme la bârfe, doar ca s-o ia de la capăt și să învâluie această discuție unduitoare într-o ultimă rugăciune.

Când o luau de la capăt, se apucau să-și caute copiii risipiți printre pietrele de mormânt, care cutreierau nepăsători cimitirul. Îi căutau, îi inhățau de gulerul cămășii și îi târau înapoi, la piatra funerară a rudei lor, pentru o ultimă rugăciune. Bărbații se întorseseră deja și ei în același loc, frânți de oboseală, după ce se chinuseră toată ziua să se facă auziți de urechile surde ale birocrăților, fără să obțină mai mult de câteva frânturi de documente și o hartă a noului cimitir, însă nici cea mai mică lămurire privind locul unde aveau să fie îngropați morții lor în incinta sa. Prefăcându-se că totul era sub control și în puterea lor, bărbații mai sus pomeniți întâmpinau cu gravitate fiecare întrebare exasperantă pusă de mamele, surorile mai mici, soțiile, soacrele, surorile mai mari, mătușile, cumnatele și fiicele lor sau fiecare interpretare sumbră dată de acestea. Pe când își strângeau păturile și își luau rămas-bun de la pietrele de mormânt, unele femei observau multele contradicții din răspunsurile bărbaților și fie puneau noi întrebări, fie le reformulau pe cele vechi, de data asta cu mai multă insistență. Era exact ce lipsea pentru ca nervii bărbaților, întinși ca niște corzi de arc de mecanismele birocratice, să plesnească. În timp ce bărbații zbieau la soții și acestea le răspundeau la fel, familiile părăseau cimitirul musulman într-un haos total, fără să fi rezolvat

ceva. Apoi se lăsa noaptea, porțile cu grilaj de fier, de dimensiuni gargantuești, se închideau și venea vremea pisicilor și a jefuito-
rilor de morminte.

Cât despre cimitirul ortodox armean, în acea perioadă avea și el o mulțime de vizitatori. Cu o singură diferență: majoritatea acestor vizitatori nu se aflau acolo ca să-și transporte morții, ci mai degrabă ca să-și ia adio. Chiar dacă ar fi reușit să facă rost de autorizația de strămutare, în ce cimitir ortodox din Istanbul, micșorat prin mutilare și împuținat prin comprimare, ar fi putut să-și îngroape morții? Unele familii de vază și fețe bisericesti au reușit să mute câteva morminte, însă asta a fost totul. Printre morții lăsați în urmă se numărau strămoși iubiți ai unor familii distinse, dar și unii nerevendicați de multă vreme sau abandonati de curând, unii ai căror nepoți se risipiseră în cele patru zări și unii ale căror familii locuiau încă în Istanbul, unii care rămăseseră toată viața pe de-a-ntregul credincioși religiei lor și loiali țării, cât și unii care refuzau să recunoască vreun dumnezeu sau vreo țară...

Căci așa stau lucrurile. Nu sărăcia *cantitativă* față de majoritate face minoritățile nefericite, ci mai degrabă asemănarea lor *calitativă*. Ca membru al unei minorități, poți să fii harnic ca o furnică, chiar să dai lovitura și să strângi o avere considerabilă, dar într-o zi, doar pentru că acum aparții și vei aparține întotdeauna aceleiași comunități, poți să te trezești pe picior de egalitate cu unii din comunitatea ta care au trândăvit încă din leagăn. De aceea în sânul unei minorități bogații nu sunt îndeajuns de bogați, nici oamenii remarcabili îndeajuns de remarcabili. Mai ales în Turcia anilor '50, când un musulman bogat dădea peste unul sărac, ceea ce vedea pe chipul celui din urmă era „cineva foarte diferit de el”, în timp ce, când un bogat dintr-o minoritate dădea peste un sărac, ceea ce vedea pe chipul lui era „cineva foarte diferit de el și totuși tratat la fel”. Prin urmare, aceeași sărăcie i-ar putea trezi milă unui musulman bogat, care s-ar mângâia cu gândul că nu va cădea niciodată atât de jos, pe când unui bogat dintr-o minoritate i-ar putea stârni foarte ușor teamă, laolaltă cu îngrijorarea legată de previziunea că și el ar putea ajunge pe neașteptate așa. Dar, de îndată ce începe să se teamă de nedreptate, un om poate ajunge să nu mai vadă ținta reală și să încurce urmările cu

cauzele. De aceea, în timp ce bogații din majoritatea musulmană pot arăta o milă duioasă față de săraci în particular și față de sărăcie în general, crema minorității se va apropia de cei năpăstuiți de soartă – material și spiritual – din propria comunitate cu o stânjenală înghețată.

Totuși aceste distincții neînsemnate nu merg mai departe de-atât. La sfârșitul celor două luni și jumătate, doar foarte puține morminte au fost strămutate din cimitirul ortodox armean. Majoritatea minorității a rămas astfel în urmă. Cât despre cimitirul musulman, din el au fost strămutate mult mai multe morminte: minoritatea majorității a rămas în urmă. Aceste două pâlcuri de morți, cu arbori genealogici, educație sau poziție socială ce nu aveau nici cel mai mic lucru în comun, și-au încheiat totuși în mod similar ultima etapă a existenței lor în Istanbul. Unii ar putea să le dea un nume banal: „Cei care nu pot pleca”. Partea cea mai rea când ești unul dintre cei care nu pot părăsi un loc e mai puțin neputința de a *pleca* și mai degrabă neputința de a *rămâne*.

Tocmai în acea etapă s-a produs o întorsătură a sorții. Veniți cu mult înaintea buldozerelor, hoții au prădat mormintele și câinii au furat oasele unora dintre Cei care nu pot pleca. Dintre cuplurile îngropate împreună, din cauza asemănărilor de nume ori a neglijenței funcționarilor cimitirului, incapabili să descifreze scrierea otomană de pe mormintele vechi, unul a ajuns într-un colț și celălalt într-altul. Unii morți au fost încurcați și au sfârșit în alte morminte, în timp ce o mare majoritate au dispărut în tăcere, pe ascuns, cu metodă. Totuși până la urmă numai soarta a hotărât destinul multora dintre Cei care nu pot pleca.

Odată procedurile încheiate, din acel teren vast n-a rămas decât un câmp plin de găuri, de parcă ar fi căzut pradă unei hoarde de cârțițe. Însă, când a venit vremea ca terenul să fie nivelat în întregime, autoritățile au descoperit cu uimire că, întâmplător, două morminte rămăseseră intacte. Sarcofagele lor de piatră erau dăltuite din marmură albă cu nervuri stacojii, ornamentate cu *çintemani*¹ și motive vegetale, ce dădeau naștere la trei roți ale

1. Motiv tradițional otoman constând din trei sfere întrerupte de două linii paralele (în tc., în orig.) (n.a.).

destinului, cu turbane mari cât niște roți de car în vârful stelelor înalte de aproape doi metri, împrejmuite cu grilaje ascuțite ca niște săgeți și vopsite într-un verde crud, precum al frunzelor fragede. Deși amândouă se aflau în cimitirul musulman, unul era așezat pe colina dinspre sud, iar celălalt la capătul dinspre nord, lângă zidul ce îl despărțea de cimitirul ortodox armean. Lăsând la o parte acest amănunt, erau absolut identice. Pe suprafața exteroară a pietrei funerare amândouă aveau motive cu zambile și lălele. Același fel de turban în vârful stelei, același arc ascuțit în jurul bazei, același motto, „*Allah bas baqiya hawas*”¹, scris în stil otoman *cel sulus*² în inscripțiile de pe morminte. Oricât de straniu ar fi părut, lângă fiecare se odihnea o plăcuță ruginită, așezată acolo în același moment, de aceeași oameni: „Aici zace Sfântul Ceastrânsșiaplecat, care a înfăptuit nenumărate isprăvi vitejești pentru victoria Islamului cât a slujit în oastea lui Ebu Hafs-i Haddad și care a ajuns să se bucure de mila Domnului înainte să vadă căderea orașului păgân. Rugați-vă pentru sufletul lui”.

Când i s-a ordonat să mute cele două sarcofage, muncitorul de pe buldozer s-a văzut nevoit să înceteze lucrul mai devreme, din cauza unei dureri groaznice în vintre. Deși până a doua zi durerea se mai domolise, a refuzat totuși să conducă buldozerul. A treia zi, în locul muncitorului și-a făcut apariția bunicul lui, care nu mai avea dinți în gură, nici vlagă în mădulare, însă avea o mare vigoare când venea vorba de cuvinte. Spunea oricui îi teșea în cale povești ce-ți dădeau fiori despre soarta cumplită a sufletelor nenorocite care încercaseră să jefuiască mormintele sfinților. De-acum, în dimineața celei de-a patra zile, nici un muncitor nu mai voia să conducă buldozerul. Dacă e să spunem adevărul, în afară de ei, nimeni nu părea să-și bată prea tare capul cu Sfântul Ceastrânsșiaplecat și lucrurile ar fi rămas în continuare la fel dacă autoritățile n-ar fi căpătat un interes subit pentru acest subiect, fiind avertizate că adversarii politici ar putea folosi actuala stare de lucruri împotriva lor. În anul 1949 stabilitatea politică era extrem de fragilă. Atât opoziția proaspăt revigorată, cât și guvernul

1. Dumnezeu e putere, restul e nebunie (în tc., în orig.) (n.a.).

2. Vechi stil de scriere otoman (n.a.).

se împroșcau întruna cu noroiul presupusei „necuviințe față de religie“. Tocmai în acest moment au apărut Cei Trei Camarazi Consilieri.

Primul dintre ei a venit cu ideea că, pentru a nu tulbura mormintele sfinților, bulevardul ar trebui să facă două cotituri diferite în două puncte. Sugestia lui ar fi putut fi luată în calcul, numai că, întâmplător, nimeni nu-l mai lua în serios – și asta din ziua de rău augur când primise, chiar la locul de muncă, o săpuneală zdravănă din partea nevastei după ce femeia a descoperit că își cheltuise toți banii de chirie pe-o lună într-un club de noapte. Al doilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri a propus, la rândul lui, ca bulevardul să meargă în linie dreaptă până la cele două morminte și apoi să se bifurce ca o bucată de brânză filată. Deși toată lumea știa că acasă reușea, chiar dacă cu greu, să-și stăpânească nevasta, ba chiar îndrăznește să ridice vocea și să trântescă mâncarea fără gust de pereți, ideea lui nu a fost acceptată, fiindcă nimeni nu voia să-și asume responsabilitatea pentru viitoarele accidente de circulație posibile. În momentul acela al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri a declarat, foarte pe ocolite, că săvârșeau o greșeală gravă grăbindu-se să găsească o soluție. Mai întâi trebuiau să înțeleagă foarte precis care era problema și, odată ce făceau asta, aveau să descopere mai mult de o ciudățenie în acest caz aparte. Și-a parafrazat astfel discursul: „Întâi diagnosticul, pe urmă tratamentul!“.

Punctele importante pe care le voia clarificate pentru diagnostic al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri erau următoarele:

1. Ce anume era această armată a lui Ebu Hafs-i Haddad? Ce căuta ea în Istanbul?
2. Dacă această armată era una dintre acele forțe arabe care veniseră cu multă vreme în urmă tocmai până la Istanbul mânate de gândul cuceririi, ce căuta în ea cineva precum Sfântul Ceastrânșiaplecat – al cărui nume nu avea nici cea mai vagă sonoritate arabă?
3. Dacă Sfântul Ceastrânșiaplecat a fost într-adevăr martirizat în vreme ce lupta pentru cucerirea Istanbulului de partea arabilor, de ce naiba avea două morminte?
4. Ultimul, dar nu cel mai puțin important: care dintre morminte era autentic?

Elaborând meticulos fiecare punct de pe ordinea sa de zi, al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri a ajuns la concluzia că, deși nu era nimic rău dacă săreau peste unele dintre aceste puncte pentru a economisi timp, era absolut esențial să clarifice ultimul detaliu, pentru a stabili care dintre cele două morminte era cel adevărat. Fără îndoială, era un orator mai bun decât ceilalți și, pe deasupra, un burlac convins.

Totuși să dezgropi un sfânt într-un moment ca ăsta era ca și cum ai fi primit o cutie de cadouri cu un conținut necunoscut de la un expeditor necunoscut: probabil că înăuntru nu era nimic primejdios, dar dacă era? Ca să complice și mai mult lucrurile, tocmai în acel moment un jurnalist spurcat la gură, faimos pentru că mânca la micul dejun pâine înmuiată în *raki*¹, însă destul de ager ca să nu-i scape nimic din ce se întâmpla în jur, mirosise deja ceva și scrisese într-unul din ziarele de primă mână ale opoziției un articol intitulat „Groparii guvernului în costume de firmă”. Deși editorialul în sine nu era atât de acuzator cum promitea titlul, iar învinuirea din spatele lui – destul de cețoasă, aceste lucruri se puteau datora mai degrabă faptului că jurnalistul își pierduse cunoștința înainte să termine articolul și mai puțin griji sale de a nu-și mai băga pe viitor nasul în afacerea cu pricina. Nu exista nici o garanție că, odată treaz, n-avea să scrie un alt editorial, de data asta mult mai agresiv.

Totuși mormintele au fost excavate pe neașteptate și fără nici o înștiințare prealabilă. Hotărâți să ducă la bun sfârșit această sarcină neplăcută cât mai repede posibil și fără spectatori prin preajmă, doi funcționari, trei paznici și cinci muncitori cu serviete, lanterne, târnăcoape și lopeți s-au adunat acolo înainte de ivirea zorilor. Au excavat mormintele sfinților sub privirile uluite ale câtorva vagabonzi care se aciuaseră în cimitir după ce hoții și câinii de pripas încetaseră să mai vină pe-acolo. În primul mormânt nu s-a găsit nimic – nici vreo raclă ori vreun giulgiu, nici oase sau vreo hârcă, nici lucruri de-ale sfântului. Dar barem erau niște rădăcini de copaci, pietre crăpate și viermi – din al doilea mormânt lipseau până și astea. Atunci autoritățile au făcut

1. Băutură alcoolică cu gust de anason (în tc., în orig.) (n.a.).

greșeala fatală să presupună că problema fusese astfel rezolvată. Cu un optimism exagerat, au mutat sarcofagele de piatră și au doborât la pământ grilajul din jurul lor.

În ziua următoare, în principalul ziar al opoziției a apărut un editorial nesemnlat, cu titlul „Asasinii de sfinți la costum din trei piese plătiți de guvern” – însă de data asta începutul și sfârșitul articolului fuseseră încheiate într-un tot plin de sens. Acesta susținea că guvernul, care până în prezent demonstrase cu orice prilej cât de puțin respect avea pentru moștenirea culturală otomană, luase acum decizia să facă una cu pământul toate mormintele de sfinți din Istanbul, că unii dintre politicienii care pretindeau în public că susțin obiceiurile și tradițiile bagatelizau în secret tot ce ținea de plebe, că de fapt credința izbucnită din sânul națiunii era sacrificată de dragul unui model occidental abstract și că, în numele purificării religiei de superstiție, guvernul se opunea în întregime islamismului. Spre sfârșit se făcea un apel direct la toți musulmanii, cerându-li-se să-și păzească sfinții.

Deși articolul n-a dus, cum era de temut, la inflamarea spiritelor, a fost totuși ca o rachetă de semnalizare care a impulsionat la acțiune tot soiul de indivizi și organizații de pe întreg cuprinsul țării. Era de parcă toți acești oameni își asumau dintr-odată misiunea de a descoperi ce se întâmplase cu două morminte de sfinți din cimitirul pustiit ca pe singurul lor scop în viață, cerând o explicație de la autorități. Problema nu era numai una extrem de delicată, ci și deosebit de exploatabilă. Participanții la dezbateri au început cu „neglijența modernizării” și au încheiat cu sugestia ca, în schimb, „modernizarea însăși să fie neglijată”. Ca un boude-baltă ce alunecă pe luciul apei, au alunecat și au săltat pe idei de paradă, precum „ignoranța poporului”, „*Bihruzi* contemporani”, „occidentalizare forțată”, „secularizare dezastruoasă” și așa mai departe, traversând un întreg lac de antagonisme și împroșcând cu apă pe toată lumea, în afară de ei.

Astfel, un ziar local ce apărea în provincie, dar, întâmplător, era deosebit de interesat de ce se petrecea în Istanbul, deși nu era distribuit acolo, a declarat: „Ceea ce numim «occidentalizare» nu

1. Personaj fictiv care simbolizează un dandy extrem de occidentalizat (în tc., în orig.) (n.a.).

este altceva decât o căsătorie din dragoste între Orient și Occident. Totuși nu ar trebui să uităm vreodată că în acest mariaj Occidentul este femeia și Orientul – bărbatul. Cel din urmă este astfel, în mod firesc, capul familiei. De aceea străzile elegante, construite doar ca să se preumbe pe ele câteva cucoane îngrozitor de răsfățate și ca filfizonii puși la patru ace să se împăuneze cu mașinile lor, ar trebui să le arate respect sfinților și nu invers“.

Odată cu divulgarea unei infracțiuni ce impunea descoperirea infractorului, venise timpul ca unii oameni să dea de necaz. După o scurtă cântărire a posibilelor opțiuni, necazul a zburat de jur împrejur și s-a așezat pe capetele bătrânilor și loialilor paznici ai cimitirului. Deși reușiseră să ascundă de oamenii care au vizitat cimitirul de dimineață orice urme ale tulburărilor nocturne, n-au fost în stare să se ascundă ei înșiși de privirea vigilentă a șefului lor și, fiind găsiți vinovați de profanarea mormintelor sfinților, au fost concediați temporar. Dintre cei trei paznici, doi erau oameni în vârstă, care credeau că tot răul e spre bine. Dintre aceștia doi, unul s-a întors în satul lui, iar celălalt s-a retras la casa lui ca să-și dedice restul vieții nepoților. Însă al treilea, care era destul de tânăr și nu se mulțumea ușor cu puțin, nu a putut accepta nedreptatea comisă. În lunile ce au urmat le-a trimis scrisori pline de reproșuri directorului cimitirelor, primarului, miniștrilor, prim-ministrului și ofițerilor superiori din armată, plângându-se totodată fiecărui ins care îi ieșea în cale. Între timp guvernul s-a schimbat și opoziția a preluat puterea, însă scrisorile lui au rămas tot fără răspuns, iar autoritățile – la fel de nepăsătoare. Pe măsură ce ei deveneau tot mai surzi la rugămințile lui, el a devenit tot mai mut, retrăgându-se în sine. Toată lumea se aștepta ca în cele din urmă să uite trecutul, însă tocmai când credeau că-l uitase, el a făcut ceva absolut neașteptat.

Ei, bărbatul ăsta avea o nevastă pe care n-o mai atinsese de ani de zile și pe care o izgonise din patul lui pentru că sforăia ca un elefant până în zori. Într-o zi, din senin, tocmai pe femeia asta a început s-o alerge prin casă, cu totul nepăsător la reproșurile pe care aveau să i le facă vecinii pentru că arăta o asemenea desfrânare la vârsta lui. După o cursă lungă și presărată din plin cu țipete, a prins-o în cele din urmă pe nevastă-sa și, fără să-i pese de scuzele, protestele, rugămințile și blestemele ei, cu o

încăpățănare totală și cu ceva noroc, a lăsat-o însărcinată la cincizeci de ani.

De îndată ce s-a născut copilul, fără să piardă o clipă, a dat fuga la registrul de evidență a populației. Ca să se asigure că nici el, nici altcineva n-o să uite nedreptatea ce i se făcuse, în ciuda tuturor protestelor nevesti-sii și dând o mită grasă funcționarului de serviciu, și-a numit oficial fiul pe care Dumnezeu i-l dăduse după atâta vreme „Nedreptate“.

*

Totuși, cu mult înainte ca Nedreptate să fie sădit în pântecul mamei lui, scandalul iscat de sfinți a început să pălească. La două săptămâni după excavarea mormintelor, agenda politică se schimbase în întregime și atât guvernul, cât și opoziția își concentrau atenția asupra apropiatelor alegeri. Astfel autoritățile municipale, care între timp urgentaseră proiectul de construcție a bulevardului, au putut să considere cazul închis și să ducă lucrarea la bun sfârșit cu ușurință și fără alte belele. Ce se făcuse era bun făcut, fiindcă sarcofagele fuseseră mutate în timpul excavării cimitirului. Chiar și așa, în acele zile problematice, când orice eveniment care strângea mai mult de zece inși era cu siguranță încununat cu un discurs propagandistic, al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri n-avea să întâmpine nici o dificultate în a-i convinge pe partenerii săi de afaceri nu numai că dosarul sfântului n-ar trebui închis, ci chiar că ar trebui utilizat din plin într-o ceremonie publică.

Cu câteva săptămâni înainte de alegeri, pe panta sudică a vechiului cimitir musulman a avut loc o scurtă ceremonie, la care a participat un număr mare de spectatori. Fiindcă terenul denivelat de lângă zidul ce îl despărțea odinioară de cimitirul ortodox armean nu era potrivit pentru o asemenea ocazie, problema mormântului ce trebuia considerat autentic s-a rezolvat de la sine. Unii dintre spectatori erau oameni angajați special în acest scop. Cât despre restul, erau fie trecători în totală necunoștință de cauză, dar curioși, fie – dimpotrivă – cetățeni conștiincioși care voiau să vadă cu propriii ochi cum se va încheia incidentul scandalos pe care îl urmăriseră în ziare.

Ceremonia se compunea din trei părți principale. În prima parte, doi bărbați – unul tânăr cu voce bătrână și celălalt bătrân cu voce tânără – au rostit versete din *Coran*, pe care îl învățaseră în întregime pe de rost. În partea a doua, un înalt funcționar pus la patru ace a ținut un discurs oarecum acuzator, însă absolut pașnic, drept răspuns la acuzațiile suportate până acum. Partea a treia era și cea mai complicată. Fragmente din sarcofagul de piatră al sfântului și un sicriu gol – adus în ultima clipă, pentru a nu-i bulversa pe cei care nu cunoșteau prea bine situația – au fost purtate pe umeri și așezate pe dric. Apoi toată lumea s-a urcat în autobuze și s-a îndreptat spre un teren pustiu, cu un pământ roșiatic, înconjurat de case dărăpănate. Acolo, cufundat în noroi, rugăciuni și aplauze, sicriul gol al Sfântului Ceastrânsșia plecat a fost mai întâi îngropat, apoi bucățile sarcofagului au fost puse cap la cap și înălțate, părand și mai magnifice acum, că erau înconjurate de un grilaj de lemn ornamentat. Al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri își pregătise cu trei zile înainte textul discursului pe care avea să-l țină. Numai că în ziua aceea, după ce-și făcuse în sfârșit curaj și o ceruse în căsătorie pe fiica mătușii sale dinspre mamă, de care era îndrăgostit de ani întregi, avusese parte de un refuz atât de cumplit, încât rătăcise fără țintă pe străzi și nici el, nici discursul nu reușiseră să ajungă la timp la ceremonie.

Ajungând la locul unde se ținea festivitatea cu o întârziere de aproape o oră, al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri n-a mai găsit pe nimeni prin preajmă. După mulțimea gălăgioasă nu rămăseseră decât chiștoace risipite și urme amestecate de pași. S-a așezat îndurerat lângă mormânt și, ștergându-și fruntea asudată, a început să citească tare, doar pentru sine, textul care îi răpise atâta timp. De fapt, nu avea nevoie de hârtie, pentru că știa fiecare rând pe dinafară. Cu o voce mai întâi tremurătoare, apoi tot mai puternică, a declarat că cel care se odihnea în mormânt era un sfânt absolut deosebit, ce își ținea pofta pentru plăcerile lumești închisă într-un inel cu turcoaze pe care îl purta pe deget. A declarat și că sfântul, respectându-și convingerile, refuzase să doarmă mai mult de-o noapte sub același acoperiș sau să mănânce din același blid mai mult de o dată, că folosise o cărămidă drept pernă, chinuindu-se fără încetare, că nu se căsătorise niciodată, nu lăsase nici un fel de urmași, pământuri sau bunuri, colinda

cât era anul de lung, socotind că întreg pământul era casa lui și cerul – acoperișul lui; pe scurt, numele de Sfântul Ceastrânșsiaplecat i se trăgea de la faptul că-și petrecuse toată viața fără să prindă rădăcini undeva. Prin urmare, nu s-ar fi încălcat deloc tradiția dacă mormântul era mutat dintr-un loc în altul și oricui susținea altceva trebuia să i se pună la îndoială nu numai intențiile, ci și profunzimea cunoștințelor religioase. La încheierea discursului, devenind gânditor, a mângâiat absent cuvintele „*baqiya hawas*“ de pe inscripția sarcofagului de piatră. Apoi, de parcă ar fi răspuns unei chemări îndepărtate, a sărit în picioare și a pornit grăbit în direcția din care venise.

Abia în acel moment mormântul Sfântului Ceastrânșsiaplecat a dobândit acea pace desăvârșită după care tânjise atâta. Lăsând la o parte vizitatorii care se rugau uneori la mormântul lui și care își frecau biletele de autobuz, tren, feribot sau avion de piatra funerară, vreme de treizeci și șase de ani n-a avut loc nici un incident care să-i tulbure pacea desăvârșită. Probabil din cauza mutării interminabile a mormântului sfântului dintr-un loc în altul, a devenit un obicei printre călătorii care porneau la drum lung să treacă pe-acolo cu o zi înainte de plecare ca să primească binecuvântarea lui și să-și imprime pe un colț al biletelor, cu pământ ruginiu de pe mormânt, urma degetului mare, de parcă astfel ar fi obținut aprobarea unui vameș. După a doua jumătate a anilor '60, acești călători au fost înlocuiți treptat de „muncitorii invitați“ care plecau în Germania și de rudele lor. În acei ani cei mai fideli vizitatori ai sfântului erau femeile lăsate în urmă de muncitorii care plecau în străinătate. Fiindcă nu aveau nici un fel de bilete, ele au ajuns să se frece cu pământul ruginiu pe vârfurile degetelor sau pe palme, ce păreau pictate cu *henna* când acesta se usca. Dar cu timpul, cele mai multe dintre femei au plecat să li se alăture soților, așa că numărul vizitatorilor a scăzut treptat. De-a lungul celor treizeci și șase de ani mai întâi grilajul de lemn, apoi marmura albă cu nervuri stacojii și în cele din urmă pământul ruginiu al acestui mormânt impunător au fost înghițite pe furiș de magazinele, atelierile și restaurantele care îl strângeau în cercul tot mai strâmt al unei hăituieli sau vânători. Astfel, mormintele Sfântului Ceastrânșsiaplecat, care erau odinioară în număr de două și apoi au fost reduse la unu, au ajuns în cele din urmă la zero.

*

Cât despre terenul deluros al celor două cimitire, acesta a înregistrat cele mai rapide transformări odată cu terminarea bulevardului. De-a lungul pantei de pe latura nord-vestică a cimitirului ortodox armean au răsărit blocuri grațioase, urmate, ca zmeiele cu panglici de toate culorile, de magazine cu vitrine sclipitoare, trotuare pe care să te plimbi țăntoș, noi localuri vibrând de evenimente. Când prețul blocurilor a urcat vertiginos, cei care aveau case sau pământuri în zonă au băgat în buzunar peste noapte sume uriașe de bani. Multe dintre apartamentele ce dădeau spre bulevard au fost închiriate firmelor private – în principal cabinetelor medicale sau de avocatură. Birourile de genul ăsta s-au înmulțit mai ceva decât ciupercile după ploaie și s-au întins atât de departe, încât în fiecare maxi-taxi din cartier se afla cel puțin un doctor sau un avocat. Ba chiar atât de mult, încât în fiecare dintre aceste maxi-taxiuri întâlneai frecvent oameni cu probleme de sănătate sau juridice, dar fără bani, care se aflau acolo doar pentru o consultație gratuită la doctorul de alături sau la avocatul din spate. Unii dintre șoferii de microbuze, tot trăgând cu urechea din zori și până-n seară la astfel de conversații, căpătaseră ei înșiși cunoștințe impresionante atât în probleme medicale, cât și juridice. Dacă e să spunem adevărul, un neurolog foarte la modă, fiindcă mergea tot timpul pe aceeași rută și devenise prieten la cataramă cu unul dintre cei mai isteți șoferi, căpătase – oricât ar părea de ciudat – obiceiul de a-i adresa acestui șofer unele din întrebările pe care le primea. Deși la început doctorul, un ins vârstnic și neastâmpărat, pornise jocul din plictiseală, până la urmă acesta ajunsese să-l distreze teribil. Tânărul șofer era unul dintre puținii înși cu o minte ascuțită ca briciul și o toleranță fără seamăn față de boemi. Pe deasupra, cum avea prea puțin respect pentru regulile de etichetă ale doctorului sau pentru felul cum acesta își cântărea fiecare cuvânt, spunea pe șleau ce gândea, fără să-i pese deloc de speranțele pe care le-ar fi putut sfârâma astfel. În timp ce conducea maxi-taxiul, mima obsesiile doamnelor nevrotice și ale domnilor anxioși, uneori reușind chiar să-i facă să râdă de ei înșiși. Prestația lui l-a impresionat într-atât pe doctorul cel vârstnic, încât după o vreme i-a oferit o slujbă. Totuși, în ciuda

bunelor intenții, prietenia spirituală a celor doi n-a izbutit să supraviețuiască formalităților riguroase ale cabinetului, iar tânărul șofer s-a întors până la urmă la microbuzul lui.

În doar cincisprezece ani, înfățișarea zonei se schimbase în întregime. Nu mai era nimeni care să-și aducă aminte că sub birourile maiestuoase, magazinele elegante și apartamentele moderne ce străluceau de-a lungul bulevardului ca niște dinți de porțelan perfecți fuseseră odinioară – ba chiar mai erau încă – sute de morminte. Cele mai multe blocuri aveau ascensoare strâmte, cu două uși și mochetă pe podea. Dacă aceste ascensoare ar fi circulat nu numai între parter și etajele de sus, ci și hăt departe, sub pământ, ai fi putut vedea, precum feliile tăiate dintr-un tort uriaș, toate segmentele mecanismelor lăuntrice ale vieții. Chiar la fund, strat peste strat, era scoarța, apoi venea un pământ întărit și pietros; peste el, un pat de morminte distruse, urmat de dunga subțire a unei străzi asfaltate; câteva apartamente îngrămădite unele peste altele; un strat de acoperiș din țigle roșii și, deasupra, un cer de ghips, azuriu, nesfârșit și întins peste tot. Din când în când îi auzai pe unii murmurând încet, ca pentru sine: „Odată, demult, prin tot locul ăsta erau morminte...” Dar cuvintele astea le sunau ireal, cu toate că se refereau la o perioadă de acum cincisprezece sau douăzeci de ani. Ca și când ai fi spus: „Odată, demult, fecioare mai frumoase ca zânele se scăldau în lumină în palatul de cleștar cu o mie de odăi al sultanului lunii“. Așa de real suna: un trecut care nu fusese trăit niciodată sau un decor argintiu și diafan de undeva din afara curgerii timpului lumesc.

Palatul Bomboană, cu coșurile de gunoi răsturnate de Nedreptate Turcpur miercuri, 1 mai 2002, în timp ce-și parca dubița, fusese construit în 1966 în acest cartier, care la vremea aceea mai păstra foarte puțin din strălucirea de altădată. Cât despre bărbatul și femeia care construiseră clădirea, deși erau străini aici, mai fuseseră și înainte la Istanbul.

ȘI MAI ÎNAINTE...

În toamna anului 1920, când Agripina Feodorovna Antipova a văzut întâia oară Istanbulul, de pe puntea unui vapor de marfă, a făcut-o cu o umflătură mică în pântec și una mai mare în spumă. Cu ajutorul soțului, și-a croit drum prin mulțimea de pasageri, care stătuseră în picioare în toate cele trei zile de când plecaseră din Crimeea. S-a agățat de parapet ca să vadă cum arată orașul care îi aștepta. Încă de când era fetiță, îi plăcea mai mult decât orice să joace jocuri cu culori. Oriunde s-ar fi dus, simțea nevoia să descopere mai întâi culoarea aceluia loc ca să se simtă acasă acolo. De pildă, conacul din Groznii, unde se născuse și copilul ei, era de culoarea rubarbei, iar biserica la care mergeau duminică – galbenă ca pergamentul. Văzută cu ochii minții, vila unde locuiau în timpul sărbătorilor religioase era de un smaraldiu scântelețor, spălat de rouă, iar casa în care a trăit împreună cu soțul ei după nuntă era portocalie ca un soare de iarnă. Nu numai locurile, ci și oamenii, animalele, chiar și clipele aveau culori pe care știa sigur că le-ar fi putut vedea dacă și-ar fi încordat pe deplin privirea. A făcut-o încă o dată. S-a uitat și s-a tot uitat, dar să clipească măcar, la orașul aflat dinaintea ei, mai întâi plină de curiozitate, apoi de frustrare, până când ochii i s-au umezit și imaginea s-a încetșat.

În dimineața aceea Istanbulul era învăluit într-o ceață deasă și, după cum știau prea bine toți istanbuliții, în zilele cețoase nici măcar orașul însuși nu putea spune care era culoarea sa. Dar, încă de la naștere, lumea se purtase mult prea frumos cu Agripina Feodorovna Antipova, astfel că ea ajunsese să-și închipuie că, ori de câte ori nu reușea să obțină ce-și dorea, ceilalți erau de vină. Așadar, a luat stăruința Istanbulului de-a se ascunde sub vălul de ceață ca pe un semn de ostilitate intenționat și ca pe o insultă personală. Totuși voia să-i mai dea orașului o șansă, căci credea cu fermitate în virtutea iertării. Ridicându-și către oraș iconița de argint cu Fecioara Maria, a zâmbit binevoitoare: „Ce mi-ai

facut adineauri n-a fost drept, totuși pot încă să-ți arăt îngăduință și să te iert. Așa ar fi drept“.

„Iar eu o să-ți dau în schimb pâine și apă“, a răspuns un glas.

Când s-a aplecat peste parapet, Agripina Feodorovna Antipova a zărit într-o barcă de pe latura vaporului un bărbat vânjos, cu niște pâine într-o mână și niște apă în cealaltă. Nici măcar n-a apucat să se dumirească ce se petrece, fiindcă o femeie blondă și durdulie, cu obraji rozalii și părul tuns scurt, a împins-o la o parte, a legat inelul de aur pe care și-l scosese de pe deget de cingătoarea desprinsă de la mijlocul fiicei sale și l-a coborât de pe vapor. Bărbatul cel oacheș din barcă a înșfăcat inelul, l-a ridicat în aer, cercetându-l în grabă, parcă nemulțumit, și a trimis cingătoarea înapoi, legând în schimb de capătul ei o pâine neagră, rotundă. În timp ce femeia blondă, care își tunsese părul când la bord izbucnise o epidemie de păduchi, și fiica ei sfrijită se apucau să devoreze pâinea, Agripina Feodorovna Antipova a privit marea cu ochii larg deschiși de uimire și a băgat de seamă că nu numai vaporul pe care se aflau, ci toate vapoarele ancorate în port erau înconjurate de astfel de bărci. Turci, greci și armeni șireți de pe aceste bărci fluturau tot soiul de alimente, tocmindu-se zgomotos cu rușii albi¹, care nu mai aveau mâncare și apă de zile întregi. Pricepând ce se petrecea, Agripina Feodorovna Antipova și-a tras înapoi în graba mare iconița de argint cu Fecioara Maria, de parcă s-ar fi temut să nu-i fie smulsă. Pe deasupra bărcilor, vânzătorilor și valurilor, a privit neliniștită orașul din fundal ca să înțeleagă în ce fel de loc ajunsese.

La vremea aceea Istanbulul se zbătea într-o sărăcie cumplită și, pe deasupra, se afla sub ocupație. Așadar, n-a dat mare atenție privirii pe jumătate uluite, pe jumătate trufașe aruncate de femeia de nouăsprezece ani de pe puntea altui vapor ancorat de curând. Cum își pierduse de mult răbdarea de-a suporta astfel de copii egoiști, Istanbulul s-a întors, cu o ridicare din umeri, la zarva lui. Agripina Feodorovna Antipova a rămas locului, în picioare, cu

1. Referire la cele două tabere care s-au înfruntat în războiul civil din Rusia, izbucnit în anul 1917: bolșevicii (roșii) și monarhiștii, liberalii, conservatorii și socialiștii revoluționari (albii).

zâmbetul ei înghețat. Deși văzuse oameni purtându-se mojicește, vederea obrăzniciei unui oraș era o experiență cu totul nouă pentru ea. După ce-a reușit să-și învingă nedumerirea, și-a tras toate perdelele, și-a închis toate ferestrele și obloanele inimii și s-a supărat în schimb pe oraș. Asta era starea ei de spirit când a coborât de pe vapor. Chiar și după două luni, când umflătura din pântec îi crescuse, spre deosebire de cea din spinare, care se micșorase rapid, încă mai era supărată pe Istanbul, iar acesta avea încă o culoare necunoscută și, pe deasupra, era exact la fel de nepăsător.

Spre deosebire de soția lui, generalul Pavel Pavlovici Antipov n-a dat vreo atenție deosebită Istanbulului nici în ziua aceea, nici mai târziu. Întâmplător, era un bărbat a cărui supraviețuire depindea de asumarea unor responsabilități în numele altora – unul dintre oamenii care fie iubeau femei slabe, fie ajungeau să slăbească nervii femeilor pe care le iubeau. Așadar, în ziua aceea, pe când debarcau, a îmbrățișat-o pe Agripina cu cea mai caldă considerație. Îmbrățișarea n-o cuprindea numai pe ea, ci și pe copilul ce avea să se nască în curând și întreaga avere pe care izbutiseră s-o scoată pe furiș din Rusia.

Totuși bijuteriile pe care Agripina le ascunsese în partea din spate a corsetului aveau să fie vândute de îndată, una câte una și pe mult mai puțini bani decât făceau de fapt. Mii de ruși albi, ce își părăsiseră țara după revoluția bolșevică, se înghesuiseră până acum în Istanbul și se zvonea că alte câteva mii erau pe drum. Când bijuteriile au fost scoase la licitație, abia dacă s-au găsit destui cumpărători chiar și pentru medaliile de onoare, bijuteriile de familie și decorațiile nobiliare. Așa că, în doar două luni, n-a mai rămas nimic din averea din care perechea sperase inițial că va izbuti să-și ducă traiul comod măcar doi ani.

Într-o dimineață, în dormitorul transformat dintr-un vechi centru de detenție păraginit, pus la dispoziție de Crucea Roșie franceză, unde dormeau împreună cu alți cincizeci de oameni pe niște saltele subțiri și pătate, Agripina Feodorovna Antipova a tras cu un gest răzbunător spre ea capul argintiu al soțului, care era cu treizeci de ani mai în vârstă, și l-a silit să asculte copilul din pântecul ei umflat. Pavel Pavlovici Antipov știa prea bine ce însemna acest gest. Avea două opțiuni: fie să-și găsească o slujbă

cât de curând, fie să-i scrie nemernicului de frate-său în Franța și să-i ceară ajutorul. Fiindcă numai gândul la cea de-a doua alegere era de-ajuns ca să-i distrugă nervii, a ales-o pe prima.

Așa cum armata nu-ți poate oferi o profesie, nici gradul de general nu constituie o experiență de muncă pe care să te poți baza când îți cauți o slujbă. Pavel Pavlovici Antipov a înțeles atunci două lucruri despre sine: că nu știa ce să facă și că nu putea să facă ce știa. În vreme ce până atunci tot ce i se întâmplase vreodată ieșise conform planului, revoluția îl ajunsese din urmă tocmai când fusese avansat la gradul de general, spulberând autoritatea pe care o dobândise și viața pe care și-o clădise an după an. Totuși, chiar și în vremurile acelea ciumate, nu fusese silit să înfrunte, așa cum făcea astăzi, boala numită „confuzie“. Pentru a învinge confuzia, mai întâi trebuia să știe unde s-o găsească. Aceasta putea ataca oricând și de oriunde, fără să ocupe undeva vreo poziție defensivă sau să acționeze conform vreunei anumite strategii și schimbând întruna armele după cum avea ea chef. Dacă acesta era un război în desfășurare, nu avea nici câmp de luptă, nici reguli, nici principii. Dacă nu era un război, situația ar fi fost și mai rea, fiindcă Pavel Pavlovici Antipov nu avea știința necesară ca să-și câștige traiul în vreun alt fel. Până acum pierduse, unul după altul, multe lucruri: nu doar pământurile, ci și bunurile, influența, privilegiile, stima, prietenii, rudele, ordonanțele, armata din care făcea parte, orașele unde se afla trecutul lui, țara unde crezuse că va fi viitorul lui... Totuși în adâncul sufletului își închipuia că era încă ceea ce fusese mereu: un soldat loial.

Spre deosebire de el, mii de soldați de toate gradele din armata țarului se împrăștiaseră de mult prin cele mai neașteptate și mai înfiorătoare slujbe, pe la hoteluri, săli de concerte, cabarete, tripouri, restaurante, baruri, șantane, cinematografe, plaje, cluburi de noapte ori pe străzi. Spălau vase și cărau tăvi în restaurante, lucrau drept crupieri în tripouri înțesate până la refuz cu minciuni, vindeau păpuși la colțul străzii, le acompaniau la pian pe dansatoarele de cabaret prin săli de spectacol zgomotoase. Își însușeau orice cotlon și ocupau orice slujbă. În mijlocul acestui haos, contele general Pavel Pavlovici Antipov a încercat să-și croiască drum cu pași la fel de nesiguri ca ai unui mânz abia născut ce învață să meargă pe picioarele-i tremurătoare. După ce

a căutat săptămâni în șir, singura slujbă pe care-a putut-o găsi a fost cea de garderobier într-un șantan – un loc frecventat de ofițeri francezi și englezi aroganți, ieșiți în oraș cu iubitele lor în blănuri de samur și cu buze de culoarea cireșelor, de pictori sibariți italieni, care făceau gravuri orientale cu femei înfățișate întotdeauna ca fiind durdulii și păstoase și cu străzi întunecate și șerpuitoare, de bancheri evrei posaci, care trebuiau să pompeze împrumuturi în local pentru a și le putea recupera pe cele date înainte, de tineri turci destrăbălați, plini până la sațietate de banii moșteniți, dar cu o poftă fără saț când venea vorba de a-i cheltui, de spioni care nu lăsau să le scape nimic nici măcar atunci când erau beți criță, de boemi, dandy și tot felul de suflete pierdute, în căutarea voluptății sau aventurii.

Proprietarul levantin al șantanului – chel, cu obraji buhăiți, gușă în falduri și gesturi nervoase – căutase să angajeze pe cineva încă de când garderobierul de dinainte, cu a cărui fire nu se împăcase niciodată, se vârâse într-o încăierare, de unde ieșise cu fața stâlcită. Remarcând înfățișarea impozantă și ținuta maiestuoasă a lui Pavel Pavlovici Antipov, n-a ezitat nici o clipă să-i ofere slujba. Totuși, când noul garderobier și-a pus vestonul roșu, cu ciucuri lucioși la epoleți și panglici diagonale în partea din față, admirației sale i-a luat locul desconsiderația:

— Viața e atât de ciudată, nu-i așa, *monsieur* Antipov? Amândoi am fost martori la prăbușirea a două imperii glorioase. Voi ați început să vă occidentalizați cu cel puțin un secol înaintea noastră. Petru cel Mare! Umblă vorba că punea să-i biciuiască pe cei care nu învățau eticheta franțuzească... e adevărat? Controla lenjeria femeilor și bărbile bărbaților, așa-i? Orașul lui Petru trebuie să fie cu adevărat frumos: un palat ce se înalță dintre mlaștini. De dragul comparației, aruncă o privire la Istanbul: deschis pe toate cele patru laturile, expus la toate vânturile care suflă din orice direcție. Un oraș în derivă, un oraș dezarticulat! Știi că până acum vreo zece ani, intelectualii tineri și curajoși care fugiseră din puternicul vostru imperiu stăteau în cafenelele pariziene cot la cot cu intelectualii tineri și curajoși care fugiseră din puternicul nostru imperiu, unde se afundau în discuții înfocate din care trăgeau nu știi ce soi de concluzii mioape? Chelnerii francezi care îi serveau trăgeau cu urechea mai întâi la una dintre mese,

apoi la cealaltă. Închipuie-ți ce lucruri contradictorii trebuie să fi auzit! Cei fugiți din imperiul vostru trăncăneau despre distrugerea statului lor, indiferent de preț. Cei fugiți din al nostru trăncăneau în schimb despre salvarea de la distrugere a statului lor, indiferent de preț. După doar un deceniu, ai voștri au reușit, iar ai noștri au dat greș. Nu știi pe care dintre ei să-i căinez mai tare. Viața e atât de ciudată, nu-i așa, *monsieur* Antipov? Ai fugit dintr-un imperiu prăbușit ca să cauți refugiu într-unul care stă să se prăbușească. Oare faptul că ai fugit de roșiii în uniforme ca să te pomești aici într-o uniformă roșie nu-i o altă farsă a Fortunei?

În noaptea aceea, în timp ce ținea hainele clienților, Pavel Pavlovici Antipov n-a mai auzit decât ecoul descurajant al vorbelor rostite de șeful lui. N-a putut suporta mai mult de trei zile blestemate uniforma aia groaznic de ridicolă. După aceea a încetat să mai muncească, a încetat să mai facă tot ce făcea de obicei, stând în schimb nemișcat, de parcă ar fi prins rădăcini în loc, de parcă n-ar fi existat nici o slujbă de căutat, nici o viață de clădit și nici un țel pentru care să te spetești. La sfârșitul acelei săptămâni, Agripina Feodorovna Antipova și-a cercetat cu luare-aminte soțul, ca și când ar fi încercat să-i deslușească adevărata culoare. Abia atunci a fost silită să admită că era prea înțepenit în tabieturile lui ca să se mai schimbe vreodată. Era așa din pricina vârstei (prea bătrân; după ce se menținuse mereu cu câțiva pași înaintea vârstei sale, acum se oprise și aștepta ca aceasta să-l prindă din urmă), a titlului (prea elevat; ținând mereu să ajungă tot mai sus, își dăduse seama dintr-odată că nu prea mai avea unde să se înalțe și încremenise pe loc) și, în fine, din pricina staturii sale (prea impunătoare; avea un trup atât de țeapăn și de neclintit, încât nu voia să intre pe ușile la care trebuia să se aplece). Pavel Pavlovici Antipov era, în esență, un om slab, care își dădea prea bine seama de asta și se agăța cu dinții de putere, nu atât pentru a evita să fie asemenea altora, cât pentru a evita să fie el însuși. Un om care știa prea bine la ce râvnea și muncise toată viața ca să-și împlinească visul, luptând puțin câte puțin și urcând pas cu pas ca să izbândească. Ultimul gen de om care s-ar putea acomoda cu schimbările drastice!

Fiind atât de tânără și lipsită de experiență, căci nu trebuise niciodată să muncească sau măcar să realizeze ceva, și în totală

armonie cu sarcina ei înaintată, Agripina Feodorovna Antipova era un zero uriaș și rotund. Și ar fi putut rămâne veșnic ancorată în inerția în care era cufundată. Totuși, la fel de ușor, putea fi împinsă înainte de-a rostogolul de un impuls puternic. Avea acea cutezanță absolută tipică ignoranților și acea speranță candidă că totul se va rezolva, o speranță nutrită tocmai de faptul că niciodată în viață nu dobândise ceva de una singură. Tot ce dobândise îi fusese dăruit și tot ce pierduse avea să-i fie înapoiat cumva, într-o zi, la fel de ușor. Încă își petrecea o mare parte din timp pregătind lungi liste cu lucruri pe care să le facă după ce se va întoarce în Rusia. Însă își putea petrece la fel de ușor acest timp muncind până când avea să vină ziua aceea. Așadar, a renunțat să mai aștepte vreun ajutor de la soțul ei și a hotărât să facă ceva ce nu mai făcuse nicicând: să-și caute singură o slujbă.

Norocul ținea cu ea, fiindcă norocul adoră să-i pună la încercare pe cei ce înfruntă o asemenea provocare, așa că și-a găsit o slujbă de chelneriță în una dintre cele mai stilate cofetării din Beyoglu. În acea cofetărie înșesată de oglinzi și decorată cu vitralii elegante se plimba toată ziua între clienții puși la patru ace și bucătăria mirosind a frișcă și scorțișoară. Dintre toate limbile cacofonice care se vorbeau aici și care îi sunau la fel de strident în urechi, a prins destule frânturi de cuvinte ca să înțeleagă comenzi, mai mult sau mai puțin aceleași, și n-a încercat niciodată să învețe mai mult de-atât. De fapt, nici nu deschidea vreodată gura dacă nu era nevoită. În ciuda trudei istovitoare și a salariului mic, nimeni n-a văzut-o vreodată încruntându-se sau plângându-se. Cu toate că șeful le ordonase tuturor angajaților să zâmbească neconținut în timp ce-i serveau pe clienți, alții se strâmbau de îndată ce ieșeau din raza vederii șefului ori a clientului, dar zâmbetul Agripinei nu pălea de-a lungul întregii zile, de parcă i-ar fi fost bătut în cuie pe buze. Pe când toate celelalte femei se fereau cât puteau de muncă sau își căutau un bărbat între două vârste și cu bani care să le scape de acest chin, ea singură nu făcea nimic altceva decât să lucreze întruna. Mergea înainte mai degrabă dintr-o dăruire față de suferință decât din efortul de a depăși acele zile insuportabile. De parcă, în taină, s-ar fi simțit mândră de suferința ei, de parcă amărăciunea ar fi purificat-o și faptul că se dăruia muritorilor Domnului ar fi adus-o mai aproape de El. Cu cât

pedicile ce i se iveau în cale erau mai de netrecut, pericolele pe care trebuia să le înfrunte erau mai de neîndurat și oamenii pe care îi servea erau mai vulgari, cu atât simțea mai limpede că Dumnezeu îi era dator. Mai devreme sau mai târziu avea să primească ce i se cuvenea. „E o încercare“, se asigura zâmbind. „Și cu cât e mai grea, cu atât mai încântător va fi rezultatul.“

— Ce-i cu rânjetul ăsta pe fața ta? Cum îndrăznești să ne râzi așa în nas?

Agripina Feodorovna Antipova s-a uitat uluită la femeia musulmană care țipa la ea, însă uluirea ei a înfuriat-o și mai rău pe aceasta din urmă. Femeia era membră a Asociației Femeilor Moderne, care susținea expulzarea tuturor rusoaicelor albe, despre care se credea că le furau bărbaților musulmani mințile din cap și banii din buzunar. Pe lista de priorități a asociației se aflau următoarele probleme:

1. Să identifice și să înregistreze, unul câte unul, incidente privind purtarea imorală a rusoaicelor albe cu păr blond, fin și mătăsos, piele albă, priviri nerușinate și pretenții aristocratice.
2. Să tocească porțile eșaloanelor superioare ale administrației statului ca să obțină sprijin pentru cauza lor.
3. Să obțină închiderea tuturor bârlogurilor de hoți și a cluburilor de noapte ce ar putea atrage pedeapsa Sodomei și Gomorei asupra Istanbulului.
4. Să gonească toate stricatele care descinseseră de la Kiev și Odesa și se pripășiseră prin Galata.
5. Să-i prevină mereu și neîncetat pe tinerii musulmani inocenți și lipsiți de experiență despre pericolul ce îi pândea.
6. Până când autoritățile luau măsurile de precauție necesare, să ducă prin propriile mijloace o politică de intimidare, purtându-se urât cu toate rusoaicele albe ce le ieșeau în cale.

Revenindu-și din confuzia inițială, Agripina Feodorovna Antipova a dus mâna la gât și a strâns cu putere pandantivul de argint cu imaginea Sfântului Serafim. Forța insuflată de acesta i-a îngăduit să-i zâmbească femeii, pe care o socotea o nouă încarnare a „încercării divine“ presărate cu chinuri prin care trecea de atâta vreme.

— Ce mi-ai făcut adineauri n-a fost drept, totuși pot încă să-ți arăt îngăduință și chiar să te iert. Așa ar fi drept.

În seara aceea i-a pomenit doar în treacăt incidentul soțului ei. Oricum, el n-o întreba niciodată nimic. Nu numai că nu voia să afle nimic despre lumea de-afară, dar o și invidia pentru că reușea să supraviețuiască în lumea aceea nebună, care pe el îl zguduise atât de rău și îl azvârlise la o parte. De când părăsiseră dormitorul comun pus la dispoziție de Crucea Roșie franceză, rareori mai ieșea din dărăpănătura pe care o numeau „casă” și își petrecea zilele în fața ferestrei, mâzgăind scrisori pentru fratele lui din Franța, ce n-aveau să fie trimise nicicând, pierzându-se în gânduri, uitându-se cum treceau musulmanii pe dedesubt și cercetând străzile de parcă ar fi așteptat pe cineva. Ca și când ar fi venit pe lume ca să pună capăt acestei așteptări monotone, copilul lor s-a născut la șapte luni.

Totuși Agripina Feodorovna Antipova nu și-a putut întâmpina fiica cu aceeași încântare ca soțul ei. Nașterea prematură și cumplit de grea prin care trecuse poate că dăruise lumii o nouă viață, însă acea viață îi fusese furată ei. În timpul sarcinii se simțise mult mai importantă și mai diferită decât era acum. Se convinsese de la început că Dumnezeu o alesese dintre multe altele și, prin urmare, socotise fiecare năpastă o nouă etapă în încercarea anevoioasă la care era supusă. Fără să-și piardă vreodată credința în Dumnezeu sau în sine, crezuse din toată inima că era eroina unei pilde despre damnare pe care oamenii din jur n-o puteau înțelege. Pentru a se salva – pe soțul ei și pe sine – din ghearele acestei lumi inerte, luptase pentru amândoi, însă mereu de una singură, așteptând, ca o perlă rostogolită în noroi, ziua când o să fie curățată și o să strălucească din nou. Dar acum începea să creadă că în tot acest timp se înșelase, că Dumnezeu nu se îngrijea de ea, ci de copilul din pântecul ei, și din acest motiv o părăsise de îndată ce i se născuse fiica. Pe chip nu i-a rămas nici măcar o farăma de strălucire din luminescența aceea arogantă. Trupul i se împuținase și i se ofilise, de parcă din el s-ar fi stors vedre întregi de apă. Doar sânii îi erau încă mari și plini. Din când în când laptele se scurgea din ei precum sângele ce țâșnește dintr-o buză crăpată. După-amiaza dădea fuga acasă să alăpteze copila, dar se pomenea întruna în fața unei scene de o cruzime dureroasă. Își găsea soțul și fiica pe sofaua de lângă fereastră, fie jucându-se, fie dormind îmbrățișați, cu o bucurie nemărginită și o nevinovăție

nemaivăzută, în lumina zilei, care presăra asupra lor sclipiri aurii, de parcă ar fi izvorât nu din soare, ci din al șaptelea cer. De fiecare dată simțea un junghi de durere când își dădea seama că de-acum spiritul pe care îl purtase înăuntrul ei și din care crezuse că era și ea o parte o respingea.

„Așa deci“, își spunea, „orașul ăsta e un râu turbure, cu ape noroioase.“ Singurul motiv pentru care se zbatuse în mijlocul lui era pur și simplu că fusese însărcinată să treacă copila de pe malul râului pe care se afla până pe malul celălalt, unde stătea soțul ei. Exact asta însemnase sarcina pentru ea: să lunece spre malul celălalt, cu trupul umflat ca o barcă, să învâluie copila într-o fericire angelică și apoi s-o ducă nevătămată pe malul celălalt. După ce născuse și trecuse copila pe celălalt mal, devenise dintr-odată inutilă, ca și când ar fi fost împinsă înapoi în apă și lăsată în voia șuvoiului. Nu avea nici un rost să se zbată. Apele cărora le aparținea și curentul în care era prinsă o țineau departe de mal. Până și copila părea să-și dea seama de situație. Din clipa în care era luată din brațele tatălui ei, se făcea stacojie de furie, iar când era alăptată, își încrețea fața, parcă pentru a arăta că făcea asta doar de nevoie, și, de îndată ce se sătura, dădea drumul sfârcului și plângea până i se dădea drumul și ei. Generalul lua apoi copila în brațe și o împăca plin de tandrețe, în timp ce Agripina Feodorovna Antipova se năpustea afară din casă, pentru a nu fi martoră la această scenă, care o rănea tot mai mult cu fiecare zi ce trecea.

Când se întorcea la muncă, trebuia să îndure, împreună cu golul care se umfla înăuntrul ei, sentimentul – nou pentru ea – că i se făcea o cumplită nedreptate. Cu fiecare zi ce trecea, își detesta tot mai mult trupul. Trupul ei trăia dintr-un singur motiv: fiecare îmbucătură pe care o lua, fiecare picătură pe care o bea, fiecare rază de soare pe care o primea, fiecare strop de aer pe care îl respira, toate erau modelate și preschimbate în lapte pentru copilă. Cu cât ea se făcea mai robustă, cu atât Agripina Feodorovna Antipova își pierdea din putere, îndepărtându-se tot mai mult cu fiecare clipă de energia și vigoarea vieții.

Oricât de imposibil li s-ar părea așa ceva tuturor celor ce-și închipuie că orice femeie e mămoasă de la natură și că instinctul matern e la fel de sacru și de pur precum râurile raiului, Agripina Feodorovna Antipova nu iubea „lucrul“ căruia îi dăduse naștere.

Pusă față în față cu copilul pe care îl purtase atâta vreme în pântec, pe care îl socotise parte din ea, fără să știe cum o să arate sau ce-o să înfăptuiască, se speriasse de ființa aceea atât de micuță, însă cu nevoi atât de uriașe. Se speriasse de neputința de a da timpul înapoi, pentru a fi iarăși o femeie tânără, de faptul că nu avea altă alegere decât să iubească necondiționat. Un singur lucru știa sigur: că voia să scape de copilă. Oricât de neconceput li s-ar părea așa ceva tuturor celor ce-și închipuie că orice femeie e mămoasă de la natură și că instinctul matern e la fel de sacru și de pur precum râurile raiului, Agripina Feodorovna Antipova nu era o excepție. Nu numai sentimentele naționale fabrică istorii oficiale proprii, ci și sentimentele materne. Mamele creează adesea o istoriografie maternă, scrisă retrospectiv și grațios, care se întoarce în trecut chiar până la prima zi, smulgând buruienile și furnizând lepezile pe care să poți călca. Fiindcă iubirea nu răsare mereu fără efort, ci uneori înflorește cu întârziere și crește treptat, strop cu strop, sub tutela timpului. Grija celor din jur, o stăruință tulburătoare, o clipă trecătoare de afecțiune, nenumărate sedimente de tandrețe, toate acestea se pot strânge în mintea unei mame pentru a alunga în întregime, ca un ventilator sârguincios, cu un suflu puternic, dar înviorător, gândurile nepotrivite și sentimentele neplăcute. Atâta vreme cât ventilatorul continuă să funcționeze, o mamă tânără ar putea reuși să-și iubească tot mai mult copilul, haloul matern cuprinzându-i pe amândoi. De fapt, cu timpul ar putea ajunge să-și iubească odrasla atât de mult, încât ar reuși să se convingă c-o iubise cu aceeași intensitate chiar din prima zi. Faptul că s-ar putea să nu fi făcut asta era oribil de înfricoșător – atât de înfricoșător, încât nu putea fi mărturisit nimănui. Nu soțului, de pildă, căruia să-i zici: „La început m-am simțit nenorocită că ți-am adus pe lume copilul, însă apoi mi-am revenit“. Nici copilului: „La început nu te-am iubit deloc, însă treptat am început să am sentimente mai calde“. Nici sieși: „Cum de n-am reușit să-mi iubesc propriul copil?“. Așadar, istoria generală a sentimentului matern are nevoie de-o curățenie minuțioasă când vine vorba de ungherele ascunse ale memoriei. Nenorocirea Agripinei Feodorovna Antipova era că, înainte de-a începe să-și iubească copila, adică s-o iubească an după an, etapă cu etapă, pentru a ajunge în cele din urmă la o iubire atât de adâncă, încât să nu

întâmpine nici o greutate în a se convinge că o iubise întotdeauna așa, o pierduse.

În după-amiaza aceea, când s-a întors ca să alăpteze acasă la ceasul obișnuit, și-a descoperit soțul și copila pe sofaua de lângă fereastră, dormind duși, într-o îmbrățișare strânsă, în lumina zilei, care presăra asupra lor sclipiri aurii, de parcă ar fi izvorât nu din soare, ci din al șaptelea cer. Totul era învăluit în nuanțe de galben. Razele ce treceau frângându-se printre perdele aveau o nuanță de ambră, chipul generalului era ca de alabastru, stofa sofalei – de culoarea piersicii, scutecul copilei – de un galben-șofran viu, iar mica aureolă din creștet – de un auriu cu vinișoare violete. Clipind din ochii orbiți de soare, Agripina Feodorovna Antipova s-a îndreptat spre acea aureolă stranie cu o curiozitate neliniștită. A rămas în picioare, nemișcată, deși – fără să-și dea seama – știa prea bine la ce se uita.

Avea dreptate în privința culorilor. Așa cum orașele și locurile aveau culorile și nuanțele lor, la fel se întâmpla cu momentele și situațiile, chiar și cu morțile. Moartea căpăta și ea o nuanță nouă în fiecare persoană și fiecare lucru ce se sfârșea. La o copilă nou-născută trebuia să fie de un auriu cu vinișoare violete.

După ceva vreme, Pavel Pavlovici Antipov s-a trezit. Ridicându-se cu grijă în capul oaselor, ca să nu tulbure copila din poală, s-a întins puțin, a căscat lenevos și a privit pe fereastră, fără să-și dea seama că soția lui era acolo. Jos, în stradă, un vânzător ambulănt cu un dulăpior cu geamuri plin cu ficăței, urcat în spinarea unui cal ce stătea să-și dea duhul, se ciorovăia înverșunat cu două bătrâne musulmane, una mai arțăgoasă decât alta. Pe când le răspundea cu obrăznicie femeilor, întors spre ele, vânzătorul de ficăței se chinuia să prindă muștele încăpățănate ce se roteau în cercuri tot mai strânse în jurul dulăpiorului, în timp ce calul său, ce arăta de parcă ar fi putut să-și dea duhul în orice clipă, îl urma legănându-și coada. Moleșeala era împrăștiată în jur de vântul fierbinte care suflase întruna de la primele ore ale dimineții, pătrunzând atât de profund în toți și toate, încât nici măcar zarva iscată de vânzătorul de ficăței și de mușteriii săi nu reușea să tulbure liniștea letargică ce domnea pe străzi. Pavel Pavlovici Antipov a închis distrat ferestrele, apoi s-a lăsat pe spate și a privit copila. A privit-o și la început n-a înțeles nimic. Gura îi era ușor

căscată, ținea ochii deschiși și sprâncenele îi erau împreunate, de parcă ar fi stat mâhnită, captivă înăuntrul unui vis. Vinișoare violete și ramificate, subțiri cât firul de păr, îi acoperiseră toată fața. Semăna cu un vas de porțelan ce izbutise să rămână întreg după o căzătură zdravănă pe podea, dar care se acoperise de nenumărate crăpături fine pe toată lungimea și lățimea sa. Pavel Pavlovici Antipov a cuprins acest căpșor rece, rotund, galben-violet, cu amândouă mâinile, ca pe un glob de cristal în care nădăjduia să-și vadă viitorul. Și, ca toți oamenii care, fiindcă n-au plâns de ani buni, au uitat cu totul cum se face asta, ca să poată plânge și el, a trebuit mai întâi să urle.

Vânzătorul, care tocmai puneă ficăței pe care nu-i putuse vinde bătrânelor țafnoase înapoi în dulăpiorul cu geamuri, a simțit îndată reaua prevestire din dosul strigătului și a șters-o, trăgând de căpăstrul calului vlăguit și târând după el regimente de muște și legiuni de pisici.

*

După înmormântare, Pavel Pavlovici Antipov i-a scris fratelui său mai mic, pe care nu-l văzuse de o grămadă de vreme, fiindcă acesta din urmă se stabilise în Europa cu mult înainte de izbucnirea revoluției – un frate pe care îl disprețuise în taină pentru că alesese negoțul în locul armatei, vocația familiei, slujind mai degrabă banul decât pe țar, și al cărui ajutor îl refuzase întruna, dintr-o mândrie ce îl împiedicase și să caute adăpost sub acoperișul lui. În scrisoare, Pavel l-a întrebat dacă ar putea să vină la el în Franța și, spre deosebire de scrisorile de mai înainte, aceasta a fost trimisă.

De-a lungul anilor petrecuți în Franța, generalul și soția lui n-au vorbit nici măcar o singură dată despre acea dimineață nefastă din Istanbul. S-au înstrăinat tot mai mult unul de altul și de orice legătură spirituală pe care vor fi avut-o odată. Oricât de repezită și de ușoară le-ar fi fost sosirea în această nouă țară, erau în întregime pregătiți să riște totul, numai să scape de răutatea Istanbulului. După moartea copilei, Pavel Pavlovici Antipov își dăduse seama limpede și pe deplin de un lucru: că trebuiau să părăsească acest oraș al întristării cât mai repede. Fie Istanbulul nu fusese

bun cu ei, fie ei nu fuseseră destul de buni pentru Istanbul. Pentru ei porțile norocoase ale orașului se închiseseră – ori poate că nici nu se deschiseseră vreodată. Același sfârșit îi aștepta pe toți cei ai căror arbori genealogici nu prindeau rădăcini și nu-și întindeau ramurile în acest oraș, ci ale căror drumuri îi aduceau aici într-un moment al vieții: Istanbulul, la origine o porțiță de scăpare ce le îngăduia oamenilor să fugă de toate, avea să devină el însuși motiv de fugă.

*

Când a ajuns la Paris, în primăvara anului 1922, Agripina Feodorovna Antipova purta în suflet o grijă gravidă. Se uita cu ochi indiferenți la orașul distrus de război și nici măcar nu i-a trecut prin minte să-i descopere culoarea. În ultima zi petrecută în Istanbul se alesese cu o boală de ochi stranie și, prin urmare, pierduse orice legătură cu lumea culorilor. Acum tot ce vedea, străzile și clădirile, oamenii și reflexiile din oglinzi, toate erau în alb-negru. Era ca și cum lumea ar fi fost supărată pe ea și și-ar fi tras perdelele, și-ar fi închis ferestrele și obloanele. Nu-i păsa. Nu numai că nu-i păsa, ci găsea purtarea lumii ridicol de copilă-roasă. Pur și simplu nu mai voia să se lupte cu lumea și cu toate poverile ei nesfârșite. Singura ei dorință adevărată era să-l vadă pe Dumnezeu, să vadă ce culoare avea, dacă avea vreuna. Până nu vedea lucrul ăsta limpede – și, odată cu el, ce socoteală își făcuse Dumnezeu când îi luase copila –, nu-i păsa dacă nu mai vedea deloc culorile acestei lumi de amăgiri. Reacționa cu repulsie la insinuările neîntrerupte ale soțului ei de a face alt copil, pentru a începe o viață nouă, și la consolările lui, cum că timpul avea să vindece toate rănile. Agripina Feodorovna Antipova înțelesese chipul nefast în care se asemănau copiii care mor înainte de prima aniversare a zilei de naștere și orașele părăsite înainte de primul an de ședere. Nici un copil care sosea după un altul mort nu-și putea detașa pe deplin existența de absența fratelui sau surorii moarte, așa cum nici un nou oraș nu îi primea cu brațele deschise pe cei izgoniți de cel de dinainte.

Pavel Pavlovici Antipov n-a dat nici o atenție Parisului nici în ziua aceea, nici mai târziu. Mâna de ajutor întinsă de disprețuitul

frate mai mic cu o plăcere pe care acesta n-a simțit nevoia să și-o înfrâneze a primit-o cu o neplăcere pe care și-a dat seama că trebuia să și-o înăbușe – și nu i-a dat drumul până când n-a luat și n-a învățat totul de la el. A început să creadă treptat că negoțul nu era deloc diferit de armată și, odată ce s-a convins de asta, i s-a dedicat în întregime. Avea hotărârea lipsită de scrupule a tuturor celor care, într-o anumită perioadă a vieții, se dedică dintr-odată și din toate puterile unei alegeri la care altădată strâmbaseră din nas. Era îndrăzneț și nerăbdător, ca și cum ar fi vrut să recupereze timpul pierdut.

Totuși norocul i-a surâs din plin abia mult mai târziu, odată cu izbucnirea unui nou război mondial. Făcând speculă pe piața neagră în timpul războiului, a dobândit o avere considerabilă și o poziție exagerată în societate. Asemenea unei mingi de cauciuc, a reușit să-și croiască drum sărind printre ruinele războiului, făcând uneori afaceri chiar și cu nemții. Pentru el nu conta nici cât negru sub unghie. Războiul care se dezlănțuia cu furie nu era războiul lui. Nu mai credea în victoria statelor sau a cauzelor, ci doar în victoria indivizilor. Iar chipul victoriei, oricum ar fi fost ea obținută, era întotdeauna întors spre trecut. Triumful în viață nu însemna să atingi pas cu pas un viitor prea bun ca să tânjești după el, ci mai degrabă să redai unui trecut neîmplinit prospețimea de odinioară.

Și așa a făcut și el. A dobândit o nouă femeie în locul celei care nu-și mai îndeplinea îndatoririle de soție, un nou copil în locul celui pe care-l pierduse și o nouă autoritate, care s-o înlocuiască pe cea luată cu de-a sila. Toate noi – și totuși nici una din ele nouă. Când a ținut prima oară în brațe copilul adus pe lume de tânăra franțuzoaică cu care trăia, avea cincizeci și nouă de ani bătuți pe muchie. La fel ca primul lui copil, și acesta era o fetiță cu ochii cenușii. I-a ascuns lucrul acesta Agripinei ani de zile. Totuși, chiar dacă n-ar fi făcut-o, era puțin probabil ca ea să se fi supărat, darămite să fie geloasă. Dacă te luai după ce îi scria medicul-șef care o trata, era cu totul nepăsătoare la ce se întâmpla în jurul ei. Nu dădea nici un semn de însănătoșire și își petrecea tot timpul pictând acuarele în alb și negru ce înfățișau țărani pe care îi privea muncind în viile de pe coasta nordică a domeniului clinicii. Pavel Pavlovici Antipov citea acele scrisori cu multă atenție,

îngrijorare și mâhnire, ca apoi să uite cu desăvârșire de ele după ce le punea în sertarul lui. Mulțumit de noua lui legătură, părea hotărât să-i dăruiască celui de-al doilea copil al său toată iubirea pe care nu i-o putuse da primului. Totuși nu încercase niciodată să divorțeze de soție. Deși renunțase cu mult timp în urmă s-o mai viziteze, avea întotdeauna grijă s-o țină pe Agripina pe-aproape. Soția lui îi fusese mai întâi iubită drăgăstoasă, cea mai statornică admiratoare a sa, apoi victimă a slăbiciunii și infirmităților lui și, în cele din urmă, singura oglindă în care mai putea să vadă tot ce pierduse pe drum până ajunsese aici, cel mai apropiat martor al istoriei lui personale. Nici parteneră, nici prietenă, ci mai degrabă jurnal de bord... Și, așa cum un jurnal de bord nu știe ce scrie în paginile lui, nici Agripina nu știa la ce fusese martoră. Pavel Pavlovici Antipov a hotărât să păstreze acest memento prețios la loc sigur până venea vremea să se ducă să-l ia.

Totuși, când a venit într-adevăr vremea aceea, Pavel Pavlovici Antipov trăise așa de mult și îmbătrânise așa de tare, că începuse să-și poarte vârsta ca pe un veșmânt ponosit din cale-afară de-a lungul anilor, însă atât de comod, încât l-ar mai fi putut purta iar și iar dacă n-ar fi fost stinghereala de-a fi văzut îmbrăcat așa de către alții. Rând pe rând, își împlinise toate țelurile, recuperase tot ce pierduse și trăise atât cât sperase. Dar, deși nu mai avea nimic de așteptat, nu se săvârșea din viață. Nimeni din jurul lui nu mai trăise atât de mult. Pe măsură ce toți acei oameni mult mai tineri decât el pe care îi iubise, îi ocrotise, îi înfruntase sau îi urăse se prăpădeau unul câte unul, suferința pentru moartea fiecăruia i se depunea pe piept strat cu strat, umplându-l noaptea de o durere ascuțită și sfredelitoare. Nu putea să nu simtă că, în adâncul inimilor, rudele răposatului, chiar și femeia și fiica lui, îl învinovăteau, că toată lumea îl ura pentru că trăia atât de mult, ajungând la o vârstă blestemată, când nu numai viața, ci chiar și moartea își pierduse orice farmec. Deși avea nouăzeci și patru de ani, nu numai că nu îmbătrânise, necum să se senilizeze, ci abia dacă se veștejise. Dar nu avea ce face. Unicul fel în care-și putea răscumpăra greșeala era să moară, însă omul nu moare când o cere și nici el nu ceruse așa ceva.

Uneori se învinovătea singur prin gura levantinului gușat care îi fusese patron numai trei zile, însă a cărui voce pițigăiată nu o

putea uita nici după atâta vreme: „Câți ani ai, *monsieur* Antipov? Așa deci, aproape un secol! Ei, în secolul ăsta statele s-au prăbușit ca niște castele de cărți, oamenii au murit ca muștele, trâmbița lui Israfil¹ ne-a zgâriat urechile nu doar o dată, ci de mai bine de-o duzină de ori. În schimb dumneata... ai intrat din greșeală pe porțile care dau spre timpul de dincolo de timp ori ai făcut cu bună știință vreun pact cu diavolul? Cât ai de gând să mai trăiești, *monsieur* Antipov? Oare faptul că ți-ai părăsit țara ca să scapi din ghearele morții, pentru ca acum să aștepti aici, într-o țară străină, să vină moartea și să te ia nu e o altă farsă a Fortunei?“

*

Exact atunci când durerea chinuitoare pricinuită de greșeala sa ireparabilă începuse să-l facă pe Pavel Pavlovici Antipov să se îndepărteze tot mai mult de oameni, a primit o scrisoare de la medicul-șef: starea Agripinei se înrăutățise brusc. Într-o dimineață, sub privirile uluite ale pacienților, asistentelor și medicilor, se năpustise dintr-odată afară țipând și încercase să vorbească, pe rând, cu toți țărani din vie, însă când și-a dat seama că nici unul dintre ei nu pricepea o vorbă din ce spunea, suferise o cădere nervoasă. După ce fusese adusă din nou înăuntru și liniștită întru câtva cu ajutorul calmantelor, îi potopise cu vorbele ei de neînțeles pe cei din clinică. Observând cât de speriați erau ceilalți pacienți, se speriasse și ea și se închisese în sine. Medicul-șef voia ca *monsieur* Antipov să vină numaidecât și să-și vadă soția, pentru că, din câte își dădea el seama, limba străină pe care pacienta lui cea mai tăcută și mai liniștită începuse s-o vorbească după atâția ani – în lipsa oricărui eveniment ce-ar fi putut declanșa o asemenea transformare – era rusa.

Când l-a văzut pe Pavel Pavlovici Antipov, Agripina Feodorovna Antipova l-a îmbrățișat cu o mulțumire ce se datora mai puțin faptului că își vedea soțul după atâția ani, cât aceluia că găsisse pe cineva în stare s-o înțeleagă. Apoi s-a pus pe vorbit. Vorbele ei nu aveau nici înțeles, nici șir. A bâiguit ceva despre

1. Se crede că trâmbița lui Israfil va suna în ziua Judecății de Apoi (n.a.).

cântecele pe care le cântau țăranii din vie la asfințit. Apoi s-a plâns de geloziiile copilărești ale pacienților mai vârstnici și de cruzimea lui Dumnezeu. Nu s-a oprit. În ziua aceea, cu un glas monoton, nici prea ridicat, nici prea scăzut, fără cea mai mică urmă de fericire sau tristețe, a sărit întruna de la un subiect la altul, pomenind și de o bucătărie cu arome de frișcă și scortîșoară. Pe când se însera și publicul ei peste măsură de răbdător, alcătuit dintr-o singură persoană, se pregătea să plece, l-a întrebat cu un zâmbet rănit când o să mai vină, însă s-a cufundat în vâcosul somn indus obligatoriu de medicamente fără să-i mai aștepte răspunsul.

Vizitatorul tăcut s-a întors a doua zi, de data asta cu un trandafir în mână și o cutie sub braț. Agripina nici nu s-a uitat la trandafir, ci, deschizând încântată cutia, a întâmpinat cu o fericire exuberantă bomboanele ce luceau pe tava rotundă și lăcuită. Tava aceasta minunată, pe care Pavel Pavlovici Antipov o cumpărase de la un anticar șiret, era decorată cu un studiu de Vișniakov ce înfățișa o scenă cu un boier care o răpea pe femeia iubită din casa tatălui ei. Boierul se oprise chiar înaintea să coboare ultimele trepte ale scării de lemn, strângându-și iubita la piept cu o forță supraomenească, cu un singur braț, iar cu celălalt ținându-se de scară, și se uita la pădurea pe jumătate verde, pe jumătate întunecată în care urmau să se piardă. Pavel Pavlovici Antipov s-a tras mai la o parte, ca să vadă ce reacție va avea tava asupra soției sale. Unul dintre medicii pe care îi consultase pe drumul până acolo îi spusese că uneori memoria juca feste răzbunătoare: mintea revenea la realitate când trupul se apropia de sfârșit. Mulți pacienți ajunși la o anumită vârstă, adesea chiar în ultimele luni de viață, se întorceau la copilărie și la limba lor maternă. Până și un singur lucru sau vis era de-ajuns ca să declanșeze o asemenea schimbare. Privindu-și soția, Pavel Pavlovici Antipov se întreba dacă nu cumva jurnalul prefira acum filele invers, ca să ștergă, rând cu rând, tot ce era scris înăuntru.

Însă Agripina Feodorovna Antipova părea mult mai interesată de bomboane decât de tava cu reproducerea după Vișniakov. Neavând habar de grijile soțului ei, a luat una la întâmplare, a ținut-o în mâna întinsă cu un zâmbet recunoscător și a întrebat ce aromă avea. „Fiindcă e roz, trebuie să fie de căpșuni“, a fost

răspunsul pe care l-a primit. Roz! Trecuse atâta timp de când văzuse ultima oară culoarea aceea. A desfăcut hârtia și-a aruncat bomboana în gură. Rozul avea un miros plăcut și un gust de sirop.

Pe când bomboana i se topea în gură, mai întâi buzele strânse de teamă ale frumoasei iubite de la pieptul boierului, apoi tot ce era colorat în roz prin jur a început să prindă viață. Agripina s-a întins numaidecât după celelalte bomboane, întrebându-și de fiecare dată soțul ce aromă aveau. Cele galbene erau de lămâie, cele roșii – de scortîșoară, cele verzi erau de mentă, cele portocalii – de mandarine, cele maronii – de caramel, iar cele bej – de vanilie. Apoi le-a gustat pe fiecare. Galbenul era acru, roșul – înțepător, verdele te ardea la limbă, portocaliul era pișcător, maroniul – aspru și bejul – zbârcit. La fiecare nouă bomboană gustată, culorile pe care Agripina Feodorovna Antipova le lăsase la Istanbul se întorceau în ochii ei. Se uita cum i se dezvăluiau patul ei de lângă perete, scaunul și biroul din fața ferestrei, noptiera din lemn de cireș, cu tot soiul de medicamente pe ea, icoana cu Fecioara Maria și chipul impunător al Sfântului Serafim, ce i se bălăbănea pe lanțul de la gât. A fugit tulburată la fereastră, unde a rămas uluită de priveliștea care a întâmpinat-o. Toate culorile erau la locul lor. Viile care se întindeau de pe povârniș până pe dealul din zare erau ruginii, rochiile țărăncilor care cântau pe când umpleau coșurile mari cu struguri cu pieleț groasă erau precum catranul, copacii care adăposteau rândunici gălăgioase erau viguroși, iar soarele de pe cer era acru. Culorile erau pretutindeni, însă nu atât de multe înăuntru cât afară. Chiar atunci i-a venit o idee. S-a întors și a adunat hârtiile fără număr de la bomboanele pe care le mâncase. S-a uitat prin acești ochelari la clinica unde își petrecuse atâția ani din viață. În timp ce lăsa jos câte un ambalaj și lua altul, albeața mohorâtă a zidurilor reci, de piatră, ale clădirii, pereții camerelor, medicii în halate, chipurile palide ale asistentelor, împodobite cu zâmbete rezervate, pastilele pe care trebuia să le înghită de două ori pe zi, cearșafurile schimbate de cameriste din două în două zile și supele acelea serbede care i se puneau dinainte, toate aceste lucruri erau dintr-odată zugrăvite în propriile lor culori, ca și bărbatul care stătea în picioare în fața ei. Singurul lucru care nu se schimba era privirea agitată de pe chipul acestuia.

Agripina nu s-a oprit. Nu numai că nu s-a oprit, ci a aşezat hârtiile una peste alta, creând noi nuanţe. După câteva încercări, a pus roşul peste albastru şi a văzut cum întreaga lume se face violetă. De pe buze i-a scăpat un ţipăt răguşit: „Istanbul!“. O găsisse. Găsisse culoarea care îi scăpase pe puntea celui vapor şubred şi împuţit unde stătuse la nouăsprezece ani, cu o mică umflătură în pântec şi una mai mare în spinare. În spectrul culorilor şi nuanţelor, Istanbulul era violet: un violet gri-albăstrui, pe care soarele orbitor, reflectat în domurile îmbrăcate în plumb, îl pătau strop cu strop şi îl pârjoleau încetul cu încetul. Îşi amintea amestecul acela blestemat de galben şi violet. Spunea iar şi iar, fără întrerupere, gâfâind: „Istanbul!“ Parcă nu repeta acelaşi nume de sute de ori, ci rostea un singur nume lung, cu silabe identice. Pavel Pavlovici Antipov n-a mai putut suporta. Luând mâinile soţiei într-ale sale, a murmurat: „Agripina, ți-ai amintit de Istanbul?“

În zilele următoare Agripina şi-a imaginat două lucruri despre sine: primul, că era tânără, şi al doilea, că se afla la Istanbul. Din când în când de pe buze i se desprindeau cuvinte turceşti. Palmele îi erau tot timpul transpirate. Îşi pierdea şi apoi îşi redobânda iar judecata. De fiecare dată când şi-o pierdea, se pomenea în Istanbul, iar când şi-o redobânda, lăsase acolo încă o frântură din mintea ei. Starea ei nu vădea nici o îmbunătăţire. Fiece zi care se scurgea nu era numai aidoma celei de dinainte, ci dădea de înţeles că în curând n-aveau să mai fie nici un fel de repetiţii.

N-ar trebui să moară așa, lăsând în urmă, printr-o moarte timpurie, povara de neîndurat a absenţei ei. Într-o dimineaţă, după o noapte agitată, Pavel Pavlovici Antipov a venit la clinică. „Agripina, ai vrea să mergem din nou la Istanbul?“, a întrebat-o. Când i-a văzut zâmbetul sfios şi roşeata din obraji, de parcă auzise ceva obscen, le-a luat drept un tainic „Da“. A simţit că ar trebui să facă ceva pentru ca moartea soţiei lui, deşi venea cu mult înainte de vremea ei şi chiar cu mult înainte de-a lui, să fie măcar mai demnă decât viaţa pe care o dusesese până atunci. Ca să facă asta, în ciuda lungii întârzieri, trebuia să-i dea prilejul să se răzbune pentru suferinţa din zilele de la început, întorcându-se după mulţi ani în oraşul unde, la o vârstă atât de fragedă, fusese dispreţuită, călcată în picioare, umilită şi înfrântă. Voia să se asigure că această poveste neîncheiată şi ciuntită o să se încheie în pace,

în timp ce îi așternea dinainte plăcerile de care fusese altădată lipsită, bogățiile din care nu se înfruptase și fericirea pe care nu o simțise. Se hotărâse. Agripina avea să-și petreacă restul zilelor nu în clinica asta, ci în Istanbul, însă de-acum nu ca refugiată sau expulzată, ca străină, musafiră sau chiriașă. Nu va sta în Istanbulul altora, ci într-al ei. Pentru a-i oferi un cămin acolo, avea s-o facă mai întâi proprietară de casă.

*

Așa au ajuns acolo. Au ajuns, însă la prima vedere nici orașul nu i-a recunoscut pe ei, nici ei n-au recunoscut orașul. Neavând chef să petreacă nici o zi mai mult decât era nevoie prin camere de hotel, Pavel Pavlovici Antipov s-a apucat de îndată să caute o casă potrivită. Nu știa încă dacă legile de prin partea locului le îngăduiau sau nu străinilor să cumpere proprietăți. Totuși, dat fiind că pe lume existau atâția oameni dispuși să-și schimbe felul de-a fi în folosul propriu sau pentru un profit ilicit, nu avea nici cea mai mică îndoială că va reuși cumva. Însă ocazia care i s-a oferit după doar zece zile era mai mult decât ar fi sperat el. Din întâmplare, un cămătar lângă care au stat la un dineu organizat de patronii hotelului a pomenit că ridicarea unei case de raport într-un cartier select al orașului fusese oprită la jumătate din pricina ruinei neașteptate a proprietarului. Pavel Pavlovici Antipov n-a lăsat să-i scape prilejul ce-i ieșise în cale.

În dimineața următoare primul lucru pe care l-a făcut a fost să se ducă să viziteze șantierul. Clădirea nu era ridicată pe jumătate, cum spusese cămătarul. De fapt, acolo nu era nimic în afară de o groapă, dar era mai bine așa, mult mai bine. Apoi a încercat să dea de urma rușilor albi care împărtășiseră aceeași soartă cu ei în 1920, însă rămăseseră acolo și deveniseră cetățeni turci. Dându-și seama ce avantaj era să treci în acte numele unui cetățean turc, pentru a înlesni procedurile legale, dar nefiind în stare să se încreadă în cineva care nu era de aceeași obârșie cu el, după îndelungi căutări a ajuns în cele din urmă la o înțelegere cu doi soți reticenți care deveniseră cetățeni turci și-și câștigau traiul vânzând abajururi delicate într-o prăvălie prăfuită din Asmahmescit. O companie la care soții nu aveau deloc acțiuni le-a folosit drept

paravan pentru a ascunde cine deținea casa de raport. Fără să facă nici o șarlatanie, Pavel Pavlovici Antipov a calculat totul cu exactitate și a plătit cu generozitate. Carnetul lui de cecuri a grăbit tranzacțiile, care altminteri ar fi durat mult timp și ar fi pricinuit numeroase neajunsuri. A angajat drept arhitect un armean din Istanbul, cu a cărui familie făcuse afaceri în Franța. I-a lăsat, de asemenea, o grămadă de bani amantei lui de-acolo, pentru ca minciunile pe care i le spunea să pară mai credibile. Nu se plângea mai deloc. Pentru prima oară după mulți ani, se simțea mulțumit cheltuind bani cu mărinimie și fără rețineri. Nu se dădea în lături de la nici o cheltuială, însă voia să dețină controlul asupra tuturor materialelor folosite. Cu toate că-și consulta uneori soția în privința lucrurilor mai mărunte, precum porțile, zidurile grădinii, grilajul de fier forjat al balcoanelor, ornamentele de pe fațadă, spirala scărilor sau marmura folosită la intrare, în general făcea ce voia.

Oricum, Agripina nu părea interesată de asemenea amănunte. De când sosiseră în Istanbul, își petrecea timpul fie privind marea de la fereastra camerei de hotel, fie ascultând ciondănelile dintre însoțitoarea ei alsaciană și servitoarea ei algeriană, care nu o păra-seau nici o clipă. Expresia de pe chipul ei în timp ce privea apele Bosforului nu era diferită de cea pe care o avusese când privea viile pe fereastra clinicii din Franța. Nu numai că părea să nu-i pese că se întorsese în locul unde își îngropaseră copila, ci uneori nici nu-și dădea seama în ce oraș se afla acum. Și totuși nu părea nici nefericită. Ca un nor de ploaie sfios și tremurător, plutea pe deasupra Istanbulului, gata să verse lacrimi, dar cu neputință de atins.

Pentru Pavel Pavlovici Antipov izolarea soției sale de lume nu era un semn de boală, ci unul de inocență. Văzuse de multe ori pe front cum soldați de diferite naționalități nutreau credința că, dacă printre ei era fie și un singur inocent, asta avea să-i cruțe pe toți de un sfârșit cumplit. Și el căuta refugiu în soția lui cu o credință asemănătoare.

Când zidurile de-afară au fost pictate în tonuri cenușii, cercevele ferestrelor și grilajele de fier de la balcon – în două nuanțe de gri, iar ornamentele rafinate de la intrarea cu ușă dublă au fost terminate, casa de raport s-a ivit în toată frumusețea ei. Cea mai izbitoare trăsătură a sa era că nu avea două caturi la fel, fiind

construită, la stăruințele lui Pavel Pavlovici Antipov, în stil Art Nouveau, deși acesta nu mai era la modă. Parcă pentru a compensa lipsa balcoanelor de pe fațadă, apartamentele de la parter aveau ferestrele mult mai mari decât restul. Balcoanele se modificau și ele de la un etaj la altul. Cele de la catul al doilea se întindeau în afară într-un semicerc, pe când cele de la catul al treilea erau îngropate atât de adânc în corpul clădirii, încât cineva putea sta foarte ușor într-un apartament fără să-și facă griji că era văzut de-afară. În loc de grilaje de fier, marginile balcoanelor de la catul al patrulea fuseseră împrejmuite cu un zid de piatră decorat cu flori în relief și două ghivece de fiecare parte. Diferențele erau atât de izbitoare, încât nu puteai să nu te gândești că locatarii clădirii împărțeau același spațiu fără să trăiască în același loc.

Pe fațadă, relieful dintre ferestrele de la caturile al doilea și al treilea îți lua pur și simplu ochii. Aici, într-un cerc, se afla un păun cu capul mic și trupul mare. Cele cinci pene ale păunului, una în creștet, două în stânga și două în dreapta, arătau în direcții diferite. La capetele penelor erau desenați oceli potrivit de mari, iar ochii erau la rândul lor împodobiți cu linii subțiri și scurte, aidoma genelor. Spre deosebire de pene, îndreptate una către cer și celelalte patru în tot atâtea direcții diferite, capul păunului era plecat. La picioare, într-un loc aflat chiar în vârful ghearelor către care privea, încadrate de un chenar oval și abia deslușindu-se din stradă, se aflau inițialele numelor soțului și soției.

„Cum ai s-o numești?“ a întrebat-o el când i-a arătat, plin de mândrie, casa de raport. O briză venită dinspre uscat și mirosind a iasomie sufla ușor între ei, dând glas lucrurilor pe care Pavel Pavlovici Antipov nu le putea exprima: „Agripina, iat-o pe copila ta cu ochi de culoarea cenușii. Te va iubi mereu nespuse de mult, însă nu va aștepta în schimb mai multă iubire decât poți tu dărui. Va fi numai a ta, pe de-a-ntregul a ta, însă nu-ți va cere să i te dedici. N-o să bombăne, n-o să plângă, n-o să se îmbolnăvească și nici n-o să moară. N-o să te părăsească atâta vreme cât n-o părăsești nici tu. O s-o cheme așa cum hotărăști tu. Ce nume îi dai copilei tale?“

Agripina Feodorovna Antipova a ascultat cu încântare șoaptele vântului dinspre uscat. A căzut pe gânduri o clipă și apoi, cu ochii scânteind, a strigat: „Bomboană!“

Pavel Pavlovici Antipov s-a holbat ca trăsnit la soția lui. După care a tras, probabil, concluzia că nu înțelesese despre ce vorbeau, căci a repetat întrebarea, adăugând de data asta câteva sugestii. Putea să aleagă nume ce trimiteau la țara lor natală sau un cuvânt ce amintea de Istanbulul anilor '20, ca un tribut adus acelor vremuri. Ori, și mai bine, putea să aleagă nume care să arate cât de diferită de prima fusese a doua lor sosire în oraș. De pildă, „Triumf“ ar fi cum nu se poate mai nimerit. La fel și „Mândrie“, „Binecu-vântare“, „Zenit“, „Amintire“, „Escapadă“ sau „Saga“. Putea foarte bine să fie și apartamentul „Nu-mă-uita“. „Reunificatorul“, „Pacifictorul“ sau „Împăciuitorul“. Existau sute de nume pline de înțeles cu care își puteau încununa succesul și chiar ar fi trebuit s-o facă, de vreme ce îndărătul lui se ascundeau atâtea strădanii, atâtea suferințe, atâtea bani cheltuiți. Agripina Feodorovna Antipova a ascultat monologul soțului ei cu un surâs docil. Totuși de fiecare dată răspunsul ei a rămas același.

*

La 1 septembrie 1966, când Pavel Pavlovici Antipov și Agripina Feodorovna Antipova s-au mutat în apartamentul 10 din Palatul Bomboană, întreg cerul era împânzit de nori durdulii, ca de plumb. Lumea întreagă luase aceeași nuanță insipidă, de parcă Dumnezeu rămăsese fără bomboane cu hârtii colorate. După ce-a aruncat o privire grăbită prin apartament, Agripina s-a îndreptat direct spre balcon, urmată de servitoarea ei algeriană și de posaca doamnă de companie alsaciană. A deschis ușa dublă și a pășit afară. Orașul se întindea chiar dinaintea ei. Se schimbaseră... și încă cum! A privit Istanbulul cu plăcerea răutăcioasă a unei femei care se întâlnește peste ani cu rivala a cărei frumusețe o invidiaseră în taină, acum îmbătrânită, decrepită, zbârcită. Tocmai atunci dinspre nord-est a bătut un vânt puternic, propria ei imagine i-a trecut vag prin minte și ochii i s-au încețoșat, dar a continuat să surâdă. Între timp, Pavel Pavlovici Antipov privea de departe, cu plăcere, surâsul așternut pe chipul soției sale. Părea atât de mulțumită! Da, meritase, meritase să se întoarcă în orașul ăsta după atâtea vreme. Bărbații, mai ales cei ca Pavel Pavlovici Antipov, care se

așteaptă ca incertitudinile vieții să le confirme propriile adevăruri, savurează mulțumirea soțiilor ca pe o dovadă a succesului lor. Privindu-și soția în acea seară, la Istanbul, pe când un vânt puternic dinspre nord-est lua locul brizei dinspre uscat din ultimele zile, impregnată de mireasma iasomei, Pavel Pavlovici Antipov s-a simțit și el mândru de sine.

*

Timpul i-a dat dreptate lui Pavel Pavlovici Antipov. Soția i-a murit înainte lui. Curând după aceea doamna de companie alsaciană și servitoarea algeriană s-au întors în Franța. Însă Pavel Pavlovici Antipov n-a plecat nicăieri. După ce a pierdut-o pe Agripina, a locuit singur încă vreo doi ani în apartamentul 10 din Palatul Bomboană. Când a murit, avea nici mai mult, nici mai puțin decât o sută de ani.

În 1972, Palatul Bomboană a fost moștenit de fiica ilegitimă a lui Pavel Pavlovici Antipov. Valerie Germain, care locuia într-un conac din apropierea Parisului împreună cu soțul ei și cu cei patru copii, ultimul născut când ea avea deja patruzeci de ani, n-a luat parte la înmormântarea tatălui, a cărui prezență nu fusese pentru ea decât un gol fără rezonanță. Nu numai că n-a vizitat mormântul în care acesta se odihnea alături de Agripina, ci a rămas cu totul nepăsătoare la această moștenire neașteptată. Nici atunci, nici mai târziu n-a simțit nevoia să vină să vadă clădirea. A închiriat toate apartamentele cu ajutorul unui agent imobiliar turc grozav de hrăpăreț, dar și grozav de competent, și și-a administrat afacerea de la distanță, fără a se amesteca deloc atâta vreme cât banii erau vărsați regulat în contul ei din bancă.

Numai că, la mai puțin de trei săptămâni după ce închiriasse apartamentul 10, a primit o scrisoare caligrafiată elegant și într-o franceză foarte corectă. Era de la chiriașă. O informa că bunurile personale ale lui Pavel Pavlovici Antipov și ale soției sale se aflau încă acolo. Fiindcă mobilele erau destul de multe la număr și destul de valoroase, menționa ea, merita ca proprietara să vină să vadă lucrurile cu ochii ei. Dar în caz că așa ceva nu era posibil, putea să găsească o companie de transport care să-i trimită totul direct în Franța și s-o ajute cu aranjamentele necesare.

În răspunsul ei, Valerie Germain i-a mulțumit chiriașei pentru grija arătată și și-a exprimat părerea de rău pentru necazurile pricinuite din neglijența ei, după care i-a explicat în termeni fără echivoc că n-o interesa să primească nici unul dintre obiectele menționate. Chiriașa putea să-și aleagă de acolo orice voia să păstreze pentru sine și să se folosească de lucrurile acelea cum socotea de cuviință sau să le împartă altora. Apoi putea arunca restul la gunoi. Ea hotăra. Desigur, dacă apăreau unele cheltuieli cu mutarea mobilei din casă, ea era gata să i le scadă din chirie.

Curând după aceea a mai sosit o scrisoare. Femeia din apartamentul 10 spunea că nu se poate hotărî să arunce lucrurile la gunoi și crede că proprietara ar fi de aceeași părere dacă ar vedea mobilele cu ochii ei. S-a oferit să le păstreze până atunci și a atașat la sfârșitul scrisorii o listă cu o sută optzeci de articole, fiecare descris în amănunt. Mai inclusese în scrisoare și o fotografie alb-negru. Era o poză a Palatului Bomboană, făcută probabil de Pavel Pavlovici Antipov după finisarea clădirii, dar înainte să se fi mutat cineva în ea.

În fotografie clădirea părea lipsită de culoare și de suflet. Înăuntru nu era picior de om – nici la ferestre, nici pe balcoane, nici pe trotuar sau pe străzi. Semăna cu un orfan de război fără rude în viață și fără ochi care să-i privească creșterea solitară. Părea totodată desprinsă de spațiu. Nu-ți puteai face o idee despre felul cum arăta orașul ce o înconjura, dacă exista unul. Putea să fie în orice loc din lume și în orice alt timp decât prezentul...

Lui Valerie Germain i-a plăcut fotografia. A ținut-o multă vreme lipită pe frigider, împreună cu listele de cumpărături, facturile de plătit, tabelele cu evidența kaloriilor, rețetele de mâncare, vederile din vacanțe și desenele făcute de copiii ei. Apoi copiii au crescut, ea a înaintat în vârstă și undeva, cândva, a pierdut și fotografia Palatului Bomboană.

ȘI ASTĂZI...

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

— Of, Doamne, cu ce-am greșit ca să merităm duhoarea asta? Trăim pur și simplu în gunoi. Nu mai e mult până începem să scurmăm prin el precum cocoșii.

Cel care rostea aceste cuvinte era nimeni altul decât Cemal și, de fiecare dată când Cemal spunea ceva în salonul de coafură, izbucneau îndată hohote de râs, unele sincere, altele politicoase. Totuși de data asta nu s-a întâmplat așa. Dimpotrivă, de cum a închis gura, s-a așternut o tăcere apăsătoare.

Aici asemenea tăceri desăvârșite erau rare precum rubinele. Ca să se facă liniște, felurile zgomote stradale trebuiau să înceteze ca prin farmec în același timp. Claxoanele asurzitoare ale mașinilor care o luau pe strada Cabal pentru a evita blocajul din trafic de pe bulevard, doar ca să se înfunde și aici, strigătele vânzătorului de lubenite de la taraba din colț și ale competitorului său care făcea ocolul cartierului într-o furgonetă prăpădită (cu un difuzor ce putea fi auzit în același loc la fiecare douăzeci de minute)... și să nu uităm de țipetele copiilor care se îngrămădeau în locul de joacă mare cât o nucă, înghesuit între casele de raport și alcătuit din două leagăne, un balansoar și un tobogan din tablă subredă, care atunci când se încălzea la soare, le încingea fundurile celor ce se dădeau pe el... Toate aceste părți trebuiau să se pună de acord și să amuțească în același timp.

Iar cum sursele de zgomot dinăuntrul salonului de coafură erau la fel de numeroase precum cele din lumea de afară, ca să domnească o liniște desăvârșită, chiar și pentru un scurt răstimp, și aici trebuia să se întâmple o serie de lucruri cu totul extraordinare. Televizorul din colț, care era veșnic deschis la același canal cu

muzică, trebuia să amuțească măcar o clipă – un fapt întâmplător, ce se putea petrece numai în cele câteva minute când se lua lumina, căci generatorul dădea rateuri, ori vreo clientă se așeza din greșeală pe telecomandă. Mugetul aerului în föhnuri, zumzetul monoton al uscătoarelor mari, așezate pe capetele clientelor ca niște turbane transparente de mare vizir, bolborositul neîntrerupt al samovarului din bucătărie, bâzâitul mecanic al ventilatorului din tavan, foșnetul bucaților de folie de aluminiu înfășurate una câte una, pentru a colora și a nuanța șuvițe de păr, zgomotul apei împrôscate când cineva era spălat pe cap, cicăleala clienței căreia apa cu care i se spăla părul i se părea dintr-odată fie prea fierbinte, fie prea rece, hârșâitul iritant al pilei pe unghii, sfârâitul cerii din camera de epilat, fâșâitul măturii și al pământului, scoase neîntrerupt ca să măture părul tuns, și taifasurile ce se stingeau și se însuflețeau iar prin alăturarea unor noi participanți, adesea nicidecum isprăvite sau încheiate... ca să se aștearnă o liniște desăvârșită peste salonul de coafură, toate acestea trebuiau să înceteze simultan și să rămână așa. Sigur, pe deasupra și Cemal trebuia să se oprească din vorbit.

Totuși lumea e plină de miracole. Cel puțin Palatul Bomboană este. Deodată nori bucălați de tăcere, de origine necunoscută, s-au îngrămădit în încăpere prin ferestrele larg deschise și, ca un amortizor, s-au întins peste toate sursele de zgomot. În acea tăcere fără cusur, Celal, cel de-al doilea coafor al salonului, a oftat plin de recunoștință. Nu-i plăcuseră niciodată zarva și agitația sau pălăvrăgeala zgomotoasă care ținea zi și noapte, însă nu avea ce face. La urma urmei, cel care declanșase tot acest *katzenjammer*¹ obositor pe care trebuia să-l îndure întreaga zi era nimeni altul decât fratele lui geamăn, născut din același ou cu el. Cemal vorbea groaznic de mult. Mereu simțea dorința de a vorbi și mereu avea un subiect pregătit. Pălăvrăgea toată ziua cu clientele (fără să-i pese de accentul lui stricat în turcă, de care nu izbutise încă să scape), stătea cu un ochi la televizor ca să critice orice videoclip muzical, îi dojenea întruna pe ucenici, trăgea cu urechea la discuțiile

1. Zgomot puternic din diverse surse – din germanul *Katzenjammer* („vaiere de pisică”), ce înseamnă nervozitate sau stare proastă, în urma unei beții (în germ., în orig.) (n.a.).

celorlalți ca să-și dea cu părerea fără a fi întrebat – și facea astea nu într-o anumită ordine, ci toate în același timp...

Totuși Celal nu se putea supăra pe el. Asemenea multor oameni care-și închipuie că de fapt copilăria mezinului a fost mai grea decât a lor, Celal nutrea o iubire duioasă pentru fratele lui mai mic cu trei minute și jumătate. În copilărie gemenii fuseseră despărțiți. Celal și maică-sa rămăseseră la sat, într-un pântec sufocant, dar afectuos, mărginit, dar ocrotit, întotdeauna unde le era locul și atât cât li se întindeau rădăcinile. Pe de altă parte, Cemal plecase în Australia împreună cu tatăl lui – dezinhibat, dar vulnerabil, într-un univers fără margini, însă în întregime solitar, vorbind într-o limbă înstrăinată și întotdeauna pe jumătate sedentar, pe jumătate nomad. Odată cu întoarcerea neașteptată a lui Cemal în Turcia, drumurile lor despărțite cu duritate se întâlneau din nou după o tinerețe petrecută departe unul de altul. Rudele lor crezuseră toate că motivul acestei întoarceri subite nu putea fi decât „dorul de casă” și de aceea îl iertaseră pe Cemal pentru că acum mulți ani nu venise la înmormântarea mamei lui. Adevărul e că starea de lucruri dintr-o țară e întotdeauna dreașă de percepțiile cetățenilor ei. Locuitorilor din țările mai puțin dezvoltate le place să-i iubească pe cei care, după ce au petrecut ani de zile într-o țară dezvoltată, în ciuda faptului că au posibilitatea să rămână acolo, se întorc în schimb să trăiască alături de ei. De cum se întorsese la Istanbul, Cemal beneficiase și el de această iubire specifică, rezervată creștinilor care se convertesc la islamism, străinilor care se stabilesc în Turcia, turiștilor care își petrec vacanțele aici în fiecare an și, mai presus de toate, femeilor occidentale măritate cu turci și care acceptă să le pună copiilor lor nume turcești.

Oricum ar fi, Cemal considera de fapt că Australia e țara lui și nu-i plăceau prea mult nici Turcia, nici turcii și cu atât mai puțin turcoacele! Cu umeri înguști, șolduri late și trupuri pe care le lăsau cu nesăbuintă să se lăbărțeze din cap până-n picioare, fiecare din ele era o mică pară sălbatică. Pe deasupra, erau grozav de conservatoare în privința părului! Mereu aceleași culori, mereu aceleași tunsori. Nu întâlneau încă vreo turcoaică gata să ceară să fie tunsă la fel de scurt ca un bărbat. Era foarte ciudat: niște femei care nu suportau nici măcar un fir de păr pe corp nu erau în stare

să vină să se tundă scurt. O, nu, Cemal nu era fericit că e aici! Singurul lucru ce-l împiedica să-și facă bagajul și să plece chiar acum era faptul că știa prea bine că fratele lui geamăn era, practic, ținut în Turcia. Chiar așa, Cemal stătea în Turcia de dragul jumătății rămase aici, pentru omul de al cărui nume era despărțit printr-o singură literă a alfabetului, pentru breșa de hotărâre din sufletul lui cumplit de nehotărât. Dacă l-ar putea smulge din țara asta, se gândea Cemal, în mod sigur și-ar duce fratele geamăn în Australia. Totuși, întrucât simțea în adâncul sufletului că Celal n-avea să vină cu el și, chiar dacă ar fi venit, n-ar fi reușit să supraviețuiască altundeva decât în țara lui, Cemal nu avusese altă alegere decât să-și strângă toate lucrurile și economiile și, după atâta amar de ani, să se întoarcă să locuiască în Istanbul.

În ce-l privea pe Celal, deși n-ar fi fost în stare să mărturisească niciodată așa ceva, o mâhnire adâncă pusese stăpânire pe el de când se reunise cu fratele său geamăn. Cum stătea în picioare la terminalul aeroportului internațional, se holbase, mai întâi cu uimire și apoi cu stânjeneală, la bărbatul cu păr creț, nas mare și pântec umflat, care alerga spre el cu brațele deschise și țipete de bucurie. Purta niște haine absolut bizare – un tricou cu canguri, pantaloni scurți, verde-legumă, și sandalele alea de piele care îi lăsau la vedere picioarele urâte, rozalii și păroase –, iar mișcărilor îi erau pline de vioiciune. Făcea o grămadă de gesturi doar ca să spună un singur cuvânt, dădea tot timpul peste alți oameni și răsturna lucruri. Nu părea deloc de mirare că era așa de vorbăreț. Făcea promisiuni gogonate cum că n-aveau să se mai despartă niciodată, îi îndruga cu un glas plângăreț și lacrimi în ochi planuri ridicole și, la naiba, nu tăcea nici o clipă. Dacă era să-i iei vorbele în serios, se pare că voia să folosească banii aduși cu el drept capital pentru o afacere comună. Printre îmbrățișări puternice și pupături lipicioase, își fluturase brațele în stânga și-n dreapta, ca un acrobat neexperimentat care încearcă să-și recapete echilibrul și să rămână pe sârmă, țipând în mijlocul aeroportului: „Iată-i pe gemenii cei magnifici! Nu contează neapărat ce facem. Atâta timp cât nu ne despărțim iarăși. Dacă reușim, reușim împreună, dacă pierim, pierim împreună!”.

Că tot veni vorba de pierit, Celal, în stinghereala lui, simțise că începea deja să piară și își dorise în sinea lui ca, dacă tot nu

putea să dispară din aeroport, măcar să poată dispărea de pe fața pământului. În schimb, tot ce putea face era să privească cu uimire adâncă și cu o tristețe și mai adâncă această copie a sa, identică, nefamiliară și mai străină decât un străin.

Deși Celal era departe de-a fi genul de om care să se arunce cu nesăbuiță în afaceri riscante, exaltarea fratelui său geamăn trebuie să-i fi înmuiat inima, fiindcă n-a fost în stare să opună prea multă rezistență. Când a venit vremea să chibzuiască ce slujbă comună puteau găsi, i-a izbit un lucru surprinzător: în timpul cât fuseseră despărțiți și nu știuseră nimic unul de celălalt, își aleseră, chit că din motive diferite și în locuri separate, exact aceeași meserie. Celal era coafor și Cemal lucrase, la rândul lui, ani buni într-un salon de coafură unisex. Coincidența a dublat pe loc exuberanța nereținută a lui Cemal. „Coafori gemeni!”, strigase el plin de mândrie și apoi, de parcă ar fi afirmat ceva diferit, repetase cu și mai multă exaltare: „Coafori gemeni!”. Văzându-i mulțumirea întipărită pe chip, puteai să crezi că până și cea mai mărunță dorință de pe lista lui fusese îndeplinită. Pe când fratele lui cel mocăit calcula întruna avantajele și dezavantajele deschiderii unui salon de coafură, Cemal se avântase deja în căutarea unui spațiu. Faptul că nu avea idee ce fel de oraș era Istanbulul nu părea să-l deranjeze câtuși de puțin în timpul cât alerga de unul singur ca să găsească un loc potrivit și, înainte de sfârșitul săptămânii, închiriasse deja un apartament, plătind chiria pe un an în avans. Era un apartament într-una dintre numeroasele clădiri construite ilegal pe câmpurile povârnite ce dădeau spre Bosfor, cu o vedere splendidă spre râu. Însă în momentul în care a văzut apartamentul, deoarece înțelegea prea bine motivul principal pentru care cel dintâi închiriasse spațiul, Celal s-a străduit în van să-i explice fratelui său geamăn că vederea panoramică n-avea să însemne nimic pentru viitoarele lor cliente.

Totuși s-au mutat acolo și n-au avut cliente luni întregi. Apoi a început să plouă cu bulbuci și salonul principal a fost inundat, de patru ori de apă și o dată de un val de creaturi despre care au presupus, după urmele lăsate, că erau pisici vagaboande. La sfârșitul celei de-a cincea luni s-au cărat, împreună cu banii rămași din investiția pripită a lui Cemal și mobila umedă și plină de păr de pisică pe care au mai putut-o salva, hotărând s-o ia de la capăt.

Doar că de data asta Celal urma să aleagă locul. După ce-a căutat vreme îndelungată și a cântărit cu grijă toate opțiunile în împrejurările date, a ales un apartament de la parter dintr-o clădire cenușie, cam veche și neîngrijită, dar – evident – altădată grandioasă, situată într-un cartier plin de viață, pe o stradă destul de circulată, ce dădea spre un bulevard aglomerat.

— E ciudat, nu-i așa? a zis Cemal când au început să lucreze acolo. Eu, care pălăvrăgesc tot timpul, m-am dus și-am găsit un spațiu într-un cartier lipsit de viață. Iar tu, care ești tot timpul tăcut, ai ales un loc extrem de zgomotos. Prin urmare, suntem opuși nu numai unul față de celălalt, ci și față de noi înșine!

Oricum ar fi fost, firile lor opuse nu se reflectau în fotografia de cincizeci pe șizeci de centimetri, mărită, înrămată și atârnată pe peretele de vizavi de intrare la insistențele lui Cemal, fotografie făcută la a nouăsprezecea ediție a competiției anuale a coaforilor din regiunea Marmara, la care participaseră cu trei ani în urmă. În ziua aceea, în ciuda faptului că Cemal purtase un tricou cu papagali morcovii, iar Celal – un tricou oliv mat, ambii au ajuns să se lupte cu aceeași coafură și au fost eliminați înainte de finală. Pentru coafura care le plăcea amândurora cel mai mult trebuia să răsucești o șuviță de păr arămiu de la ceafă, s-o împletești într-o coadă groasă și s-o prinzi într-un coc lejer. Asemănarea dintre fotografiile celor doi pe când făceau același coc, pe diverse modele și în momente diferite, era uimitoare. Clientelor le plăcea să se uite îndelung, iar și iar, la fotografii pentru a încerca să găsească diferențele dintre ei, una câte una. La urma urmei, repetiția e o trăsătură intrinsecă a saloanelor de coafură, căci acolo toate lucrurile și ființele se repetă neconținut. Timpul, care în exterior aleargă grăbit după propria coadă, aici încetinește și se rotunjește. La fel ca guma de mestecat murdară lipită de talpa unui pantof, aici timpul se lungește când tragi de el, se lungește când tragi de el, se lungește... Cel mai bun lucru la repetiție este familiaritatea. Când te înconjoară repetiția, te simți în siguranță, ca într-un loc bine cunoscut, printre prieteni vechi. Coaforii de femei își datorează langoarea, o calitate care de obicei nu e privită cu ochi buni la nici un alt loc de muncă, rotirii neîntrerupte a roții repetiției. Tot ce fac clientele lor aici au mai făcut cu siguranță de multe ori înainte, ba, mai mult, sunt în stare să repete în nenumărate rânduri

și pe viitor. Deși toate cataloagele din saloanele de coafură sunt identice, totuși fiecare e frunzărit neconținut. Revistele pentru femei, trecute din mână în mână, nu sunt niciodată citite până la capăt, ci doar răsfoite cu tristețe. Nimeni nu simte că e ceva rău dacă răsfoiești iar și iar aceleași secțiuni. Femeile din fața oglinzii se studiază mereu una pe alta – se studiază chiar și atunci când abia dacă există vreo schimbare în înfățișarea celeilalte de la o privire la alta. Ziarele nu sunt citite pagină cu pagină, ci scanate la nesfârșit, ceaiul pe care îl servesc rămâne întotdeauna pe jumătate nebăut, se răcește, e turnat altul, care rămâne în cana pe jumătate plină și se răcește din nou, discuțiile nesfârșite sunt întrerupte ici și colo, subiectele se schimbă întruna, aceleași lucruri sunt dezbătute iar și iar, aceleași videoclipuri difuzate la televizor sunt urmărite pe bucăți, aceleași cântărețe și melodii sunt supuse iar și iar aceleași cercetări atente, aceluiași comentarii... nimic nu trebuie să se încheie. Viața e alcătuită dintr-o serie de repetiții veșnice, fără început și fără sfârșit. Cu toate că lumea s-ar putea să aibă un capăt, iar Judecata de Apoi, un termen-limită, poți fi sigur că Israfil n-o să sune din trâmbiță când ești la coafor. Un cutremur poate zgâlțâi Istanbulul în orice moment, în orice secundă, însă cu siguranță nu când ești la coafor. Nu aici.

Să distingă diferențele dintre cele două fotografii de pe perete era o plăcere recurentă a clientelor. Privirea femeii are, la urma urmei, o predilecție pentru observarea diferențelor înaintea asemănărilor. Arătați i trei secunde unui bărbat o poză cu cinci fotomodele tinere și frumoase, în costume de baie azurii și cu părul prins în coadă de cal, aliniat pe marginea unei piscine. El va vedea, probabil, următorul lucru: un fotomodel tânăr și foarte atrăgător în costum de baie x 5. Apoi arătați-i aceeași poză unei femei. La rândul ei, va vedea, probabil, următorul lucru: 5 fotomodele lângă piscină, unele cu ținute bune, altele nu, unele cărora le stă bine părul prins în coadă de cal, altele cărora nu le stă bine, costumul de baie azuriu potrivindu-se bine cu silueta unora, dar nu și cu a altora, unele arătând mai bine decât altele.

Oricum, când venea vorba de fotografiile cu Celal și Cemal de la a nouăsprezecea ediție a competiției tradiționale a coaforilor din regiunea Marmara, până și privirii unei femei i-ar fi fost greu să detecteze nuanțele. Dacă lăsați la o parte îmbrăcămintea lor și

accesoriile de argint ale lui Cemal, erau leiți până și în expresia de pe chipuri. De la felul cum înclinau capul într-o parte până la unghiul în care se aplecau peste modelele pe care le aranjau, de la felul cum își împreunau sprâncenele pentru a sublinia cât de tare luau în serios ceea ce făceau până la stilul în care îndoiau degetele... Totuși exista o mică diferență care nu scăpa neobservată: Cemal își mușca ușor buza de jos – poate fiindcă știa că nu era la fel de bun la coafat ca fratele lui sau nu era la fel de fascinat de cocurile din cozi groase, făcute din șuvițe arămii răsucite la ceafă, pe cât își închipuise că e. Sau, pe de altă parte, poate că singurul lucru la care se putea gândi în momentul acela era să termine ce făcea ca să poată pleca să-și ia ceva de mâncare. Felul cum Cemal, care era înnebunit după mâncare și, de când se întorsese în Turcia, înghițea neîntrerupt tot soiul de produse de patiserie, reușea totuși să-și păstreze aceeași siluetă ca fratele lui, care mânca aproape cât o păsărică și, practic, trăia doar cu supă, era un mister pe care nici măcar clientele obișnuite ale salonului de coafură nu credeau că-l vor dezlega vreodată.

Dar asemănările dintre gemeni se sfârșeau când luai în considerare stilul cum își îndeplinea fiecare multele sarcini pe care le presupunea slujba lor. Tocmai din această cauză, clientele lui Cemal erau diferite de ale lui Celal. Sigur, se întâmpla ca în unele zile o clientă să-l prefere pe unul dintre gemeni în locul celui pe care-l alegea de obicei. Chiar și cele cărora le plăcea să flecărească împreună cu Cemal se asigurau că în anumite momente le aranja Celal părul. La zile importante – logodne, nunți, petreceri și alte întâlniri însemnate –, preferința tuturor clientelor înclina spre Celal. Pe lângă ocaziile speciale, el era negreșit și alegerea pentru situațiile de urgență. Clientele care se aranjau singure acasă și se trezeau arătând ca trăsnete după permanentul ieftin, cu părul tuns anapoda, prefacut într-un cuib de pasăre, vopsit în culoarea mătăsii de porumb când încercau să-l deschidă la culoare cu oxidant sau uscat din pricina lecurilor populare răspândite prin viu grai... păr facut dimineața, detestat seara, sacrificat experimentelor neglijente ale unor coafeze novice... toate aceste dezastre erau lăsate pe mâinile iscusite ale lui Celal. În astfel de situații dificile intra în acțiune firea lui calmă, care nu semăna deloc cu a fratelui său, îngăduindu-i s-o calmeze până și pe cea mai supărată clientă.

Toată lumea era de acord că nu exista păr atât de distrus încât el să nu-l poată salva. Nu apărea nici o problemă între frați cu privire la alegerea clientelor de care să aibă grijă fiecare. Și aici domnea o înțelegere tacită: nimeni nu se supăra atâta vreme cât distribuția acceptată a rolurilor rămânea intactă. În cea mai mare parte a timpului înțelegeau îngrijorarea unei femei la două minute după ce intra pe ușă și o întâmpinau corespunzător. Dacă nou-venita dădea buzna înăuntru destul de brutal ca să facă să sune clopoștii de la ușă și având pe chip o expresie disperată, o întâmpina Celal, care între timp evalua gravitatea problemei ce-l aștepta. Dar era treaba lui Cemal să poftască înăuntru clientele a căror situație era mai puțin urgentă. Se oprea din discuția pe care, probabil, o purta în acel moment și o saluta pe clientă cu o plecăciune al cărei grad de politețe nu reușea niciodată să-l aprecieze corect, iar dacă respectiva era o cunoștință, nu uita niciodată să arunce câteva cuvinte de reproș legate de timpul îndelungat care trecuse de când o văzuseră ultima oară. Dacă ar fi fost după el, Cemal ar fi impus ca fiecare femeie să petreacă zilnic cel puțin o oră la coafor.

Totuși exista o femeie care își aranjase chiar de la început părul numai la Celal, una care savura liniștea ce se așternuse peste salon la fel de mult ca și el: madam Auntie. Această bătrână mărunțică, ce locuia singură la ultimul etaj al Palatului Bomboană, în apartamentul 10, venea negreșit o dată la două săptămâni ca să-și scurteze părul subțire și rar și o dată pe lună ca să și-l vopsească în blond platinat. Dar acea culoare distinctă devenise o sursă de îngrijorare pentru inimile clientelor obișnuite ale coaforului și un balsam pentru limbile lor. Socoteau că era prea bătrână pentru blond platinat sau, altfel spus, că blondul platinat era prea mult pentru vârsta ei. Avea șaptezeci și opt de ani – cu siguranță o vârstă nepotrivită ca să fii blondă. Având în vedere că persista în dorința de-a fi blondă, se spunea că ar fi trebuit măcar să-și șteargă de pe chip expresia aceea serioasă, să nu mai fie așa de gravă, să nu mai pară un model de demnitate. Dacă ar fi fost o bătrână mușcată sau măcar puțin toantă, guralivă și veselă, cu ochi în care să sclipescă urmele vieții boeme pe care o dusesese odinioară, o femeie ce nu ținea seama de interdicțiile morale sau de ce spuneau alții, atunci culoarea i s-ar fi potrivit. Dar iat-o, o bunicuță tipică,

departe de înfațișarea unei „pierde-vară”, cu spinarea dreaptă, parcă trasată cu linia, solidă ca fonta și, ca să pună capac la toate, blondă platinată. Era pur și simplu prea mult pentru clientele obișnuite ale salonului de coafură.

Era prea mult fiindcă în lumea codată a culorilor și vopselelor de păr regulile sunt clare. Galbenul are prea puțin de-a face cu respectabilitatea. O femeie blondă poate să ignore această regulă cu o singură condiție: să fie o blondă naturală! Originalitatea e o problemă specifică blondelor. Brunetele, roșcatele și albinoasele pot să-și vopsească părul oricât de des au chef și în câte nuanțe poftesc și nu trebuie să se confrunte de cincizeci de ori pe zi cu întrebarea dacă asta e într-adevăr culoarea lor naturală. Dorința de-a fi blonde le creează femeilor o predispoziție spre viclenie și le silește să mintă. Dar încercările lor de a înșela lumea sunt foarte repede zădărnice. În timp ce ele se dau de ceasul morții să convingă oamenii, adevărul rânjește perfid de la rădăcinile părului lor. Blonzimea le face pe entuziaste necinstite și pe veritabile, antisociale.

Totuși nici culoarea părului, nici faptul că, la vârsta ei, încă se machia nu micșorau respectul pe care madam Auntie îl inspira celor din jur. Fusese evident din prima zi că ea, atât de solemnă și tăcută din fire, avea să fie și să rămână pentru totdeauna clienta lui Celal. Dacă judecai după felul cum le scânteiau ochii atunci când se vedeau, păreau să se înțeleagă de minune, însă – fiindcă rareori deschideau gura să spună ceva – era greu să-ți dai seama cum se înfiripase legătura lor. De-ar fi fost după ei, cuvintele le-ar fi fost distribuite oamenilor în rații, o dată pe lună. Toată lumea ar fi trebuit să știe că vorbele rostite sunt o resursă rară, ca apa de băut și pământul lucrat, iar când vorbeai, îți iroseai din porția limitată.

Dar în după-amiaza de-acum liniștea acestei perechi iubitoare de tăcere n-a durat decât patru minute. Dintr-odată ușa a fost împinsă, iar clopoțelul scuturat. Acompaniedă de vocea mecanică a vânzătorului de lubenițe, care îl făcea să pară că mitralia ordine, o femeie tânără a intrat în coafor cu pași repezi, dar deloc grăbiți. Trei femei nepăsătoare, toate clientelele lui Cemal, toate cu pelerine de plastic cu model de leopard legate la gât și aliniate alături, pe scaunele rotative din fața oglinzii ce se întindea pe întreg peretele,

au întors capetele – cu toate bigudiurile, clamele, căștile și foliile lor de aluminiu – ca să-i arunce o privire nou-venitei, măsurând-o din cap până-n picioare. Dându-și seama cine era, au studiat-o din nou, cu o curiozitate sporită, de data asta de jos în sus. Era un moment istoric, fiindcă până acum Amanta Tristă nu pusese niciodată piciorul într-un salon de coafură.

Celal a aruncat o privire spre ușă și apoi și-a văzut de treabă. În clipa aceea nu-l interesa alt păr în afară de șuvițele galben platinat ale amicei lui; oricine-ar fi fost femeia asta tânără, nu părea oricum genul lui de clientă. Cemal însă nu era nici atât de nepăsător, nici atât de neștiutor ca fratele lui geamăn. Dimpotrivă, din bârfele răspândite cu dărnicie la coafor de dimineața până seara extrăsese informații vaste despre Amanta Tristă. Știa, de pildă, că avea doar douăzeci și doi de ani. Auzise și că în urmă cu vreo două săptămâni, fiind hărțuită de un bărbat la intrarea pe strada lor, turnase în capul atacatorului întreg conținutul sacului de gunoi pe care mergea să-l arunce. Mai mult, știa și că se luase la harță cu administratorul îngrozitor de habotnic, Hadji Hadji, care – când împărțise factura comună la apă între apartamente după numărul de locatari – trecuse în contul ei nu una, ci două persoane. Nu mai era deloc o noutate pentru nimeni că, deși Amanta Tristă închiriasse ea însăși apartamentul 8, susținând că va locui singură, un negustor de ulei de măsline cu față acră, destul de vârstnic ca să-i fie tată, locuia împreună cu ea cel puțin patru zile pe săptămână. Cemal știa toate astea și murea de curiozitate să afle mai multe.

Pasându-i peria pentru șuvițe ucenicului plin de coșuri în timp ce cârmea spre ușă cu un zâmbet îngâmfat pe chip, a sfredelit-o pe îndelete cu privirea pe vizitatoarea neașteptată. Nu prea puteai spune că avea un corp grozav: deși nu chiar în formă de pară, aducea pe undeva cu acest fruct. Era îmbrăcată cu o rochie lungă și subțire, cu bretele, care acoperea mult prea mult pentru o amantă. Totuși, în lumina soarelui ce pătrundea prin ușa cu geam, picioarele i se vedeau foarte clar, fiindcă nu purta jupă. Arăta de parcă ar fi vrut în același timp să-și ascundă și să-și expună trupul – sau poate era doar confuză... iar fața ei... fața ei era partea cea mai interesantă. Chipurile anumitor oameni sunt ca niște magneți înveliți în piele. Toate secretele și detaliile, toate suișurile și

coborâșurile, tot miezul și esența personalității lor sunt gravate acolo. Aceștia gândesc cu chipul, discută, se plimbă, se ceartă, le este foame, se simt fericiți, iubesc sau fac dragoste cu chipul. Trupurile lor sunt pedestale necesare, însă neimpresionante, doar niște adaosuri care să le poarte chipurile. Astfel de oameni sunt în esență chipuri umblătoare. Prin urmare, nu-și pot ascunde sentimentele. Tot ce simt se reflectă, în întregime și pe loc, pe chipurile lor. Fața palidă și minionă a Amantei Triste – împodobită cu o *hizma*¹ azurie – țipa că exact în acea clipă se străduia din răspuțeri să nu-și trădeze nefericirea. Cemal a făcut un pas spre ea și, cu toate că nu-i stătea deloc în fire, a dat mâna cu Amanta Tristă, încălcând flagrant protocolul coafurilor de întâmpinare a clientelei feminine. Ca toți homosexualii reprimăți, care în general se înțeleg bine cu sexul delicat, însă în același timp îl și ponegresc oarecum, și el era interesat mai ales de femeile care sunt în parte invidiate, în parte urâte de celelalte.

Încercând să ignore privirile iscoditoare și răutăcioase ațintite asupra ei din diferite părți ale salonului de coafură, Amanta Tristă s-a îndreptat cu pași sprinteni, dar șovăielnici, spre scaunul rotativ pe care i l-a indicat Cemal. Pe când lua loc în fața oglinzii lungi și late, alături de celelalte femei, privirile ațintite asupra-i s-au înfășurat în jurul ei și s-au înmulțit. Blonda puțin sașie, bruneta agitată care fuma țigară de la țigară și își mișca întruna degetele de la picioare, cu pedichiura făcută de curând și bucăți de vată între degete, roșcata scundă și durdulie care stătea cu două dungi roșietice deasupra ochilor, fiindcă își vopsea și sprâncenele odată cu părul, și, în sfârșit, doamna în vârstă din colț, care arăta ca un elf, toate se zgâiau la ea de parcă ar fi așteptat să-i fie prezentate.

Ucenicul plin de coșuri a legat pelerina de plastic cu model de leopard și pete dubioase la gâtul Amantei Triste, având grijă s-o atingă cât mai puțin posibil. Pentru el era o nenorocire cumplită că trebuia să lucreze în această perioadă sensibilă a vieții sale într-un salon de coafură, unde înghițea tot soiul de glume obscene de-ale femeilor despre felul cum fața lui trăda păcatele pe care le comitea mâna noaptea. Retrăgându-se cu pași nesiguri, adolescentul n-a observat motanul ce se strecurase fără zgomot

1. Inel decorativ pentru nas (în tc., în orig.) (n.a.).

pe ușa deschisă. Toți ochii s-au întors spre animal când acesta, fiind călcat pe coadă, a scos un mieunat răsunător.

Era un motan zdravăn, cu blana deasă și o față firoasă, negru precum catranul: unul dintre aceia care se uitau la fiecare om cu ochii îngustați, de parcă între pisici și oameni s-ar fi dat din timpuri imemorabile o luptă sângeroasă. Totuși, în ciuda tuturor acestor lucruri, pentru că peticul de blană din jurul nasului, ce se întindea până sub bărbie, arăta de parcă i-ar fi băgat cineva botul într-un castron cu iaurt, avea un aer drăgălaș.

— Vino, Gunoi! Vino aici, pacoste ce ești! l-a strigat Cemal, dându-și seama că Amantei Triste îi plăcea motanul.

— De ce îl strigi „Gunoi“? l-a întrebat Amanta Tristă.

Animalul simțise imediat cine era dispus să-i acorde atenție și începuse să se frece de picioarele femeii. Amanta Tristă l-a prins cu amândouă mâinile și l-a ridicat, punându-i aceeași întrebare pisicii, cu o voce dulceagă, siropoasă, pe care o folosesc femeile când admiră bebelușii:

— De ce te strigă lumea „Gunoi“? Spune-mi, de ce, frumusețe? Cum poate cineva să strige un motan așa de frumos „Gunoi“?

— Poate pentru că domnul Gunoi, aici de față, nu iese niciodată din groapa de gunoi, a remarcat vesel Cemal.

Acum, că îi oferea un pretext pentru a conversa cu Amanta Tristă, Gunoi i se părea lui Cemal mai drăguț ca niciodată.

— Cred că nu există motan vagabond mai norocos ca ăsta în tot Istanbulul. Nu că ar fi din cale-afară de frumos, uită-te la fața lui, pentru numele lui Dumnezeu! Ai mai văzut vreodată un motan cu o privire așa de parșivă? E ca și cum ar fi fost gata-gata să fie șarpe, dar n-a găsit pielea potrivită. Și totuși reușește cumva să îi facă pe oameni să-l placă. Așa-i că are un șarm irezistibil? Cum reușește oare să capete de mâncare de la toți cei pe care-i vizitează? Dar crezi c-o să fie sătul vreodată? Nici gând! Mănâncă pe săturate și apoi sfârșește tot în regatul lui: grămada de gunoi. Jur că n-aș fi crezut dacă n-aș fi văzut cu ochii mei. Abia închiriam locul ăsta, eram în toiul ultimelor pregătiri, istoviți de munca grea din ziua aia și hămesiți ca niște lupi. Am hotărât să comandăm ceva de mâncare de la localul cu carne de pui. Știi ce porții uriașe au, nu? Orez, salată, cartofi prăjiți... caserolele sunt pline cu vârf. Ei bine, ca să nu mai bat câmpii, au făcut o greșală și ne-au adus

mai mult pui. Nu l-am trimis înapoi, fiindcă ne-am gândit că am putea să-l mâncăm și pe ăla. Firește, n-am mai putut. Abia am reușit să ne terminăm porțiile din față. Celal, mai ales, ciugulea dintr-a lui ca o păsăruică. Pe când mâncam, ia ghici cine a simțit mirosul și și-a făcut apariția! Pe-atunci nu știam că lumea îl strigă Gunoi, însă iată-l că vine și cerșește de mâncare cu atâta disperare, încât ai fi crezut că bietul de el nu mâncase nimic de zile întregi. Așa că i-am pus în față puiul rămas și, să mă trăsnească Dumnezeu dacă mint cu ceva, a înfulecat puiul ăla cu atâta lăcomie, încât ai fi zis că-l alerga o haită de dobermanii. N-a lăsat nici un oscior. Poți să-ți închipui că a devorat o farfurie cu carne de pui plină cu vârf chiar sub ochii noștri? Pe-atunci în apartamentul 2 locuia „Profetul-cu-pisici“. Ai auzit de el? Alt țicnit! Avea vreo douăzeci-treizeci de mâțe. Tot locul mirosea a pișat de pisică. Dar tot era mai bine decât duhoarea care vine de la gunoiul de-aici. Chiar despre asta vorbeam înainte să vii. Tocmai îi spuneam lui Celal că trăim într-un gunoi așa de mare, că o să-ncepem să scurmăm prin el precum cocoșii. Nu-i așa, Celal?

Cel numit a încuviințat din cap.

— După ce-a înfulecat tot, domnul Gunoi s-a năpustit la mâncarea pentru mâțe a Profetului-cu-pisici, însă tribul ăstuia trebuie să-l fi cotozot zdrăvan, fiindcă s-a întors cu coada între picioare la resturile noastre. Am scos cartofii prăjiți și, chiar dacă la început se prefăcea că nu-i plac, i-a terminat și pe ăștia cât ai clipi. În momentul ăla ne-am oprit cu toții din treabă ca să ne uităm la el. Am pariat chiar că avea să plesnească.

Nu numai femeile înșirate în fața oglinzii, ci și manichiurista și ucenicii, care auziseră povestea de cel puțin patruzeci de ori, erau numai ochi și urechi la Cemal. Poate că nu era un coafor la fel de bun ca fratele lui, însă când venea vorba de limbuție, bătea cu ușurință pe oricine. Talentul lui lingvistic era uluitor. Dacă ar fi fost luat de aici și dus într-o țară pe care nici măcar nu putea s-o localizeze pe hartă, i-ar fi învățat limba într-o clipă, doar ca să fie în stare să înțeleagă ce se vorbea în jurul lui, și apoi și-ar fi dat și el cu părerea. Exact la fel reușise să-și dregă turca, ce își pierduse lustrul în lungii ani petrecuți în Australia, și s-o cizeleze până o făcuse ca nouă. Unica problemă era accentul lui, ce-l dădea

de gol. Totuși Celal nu știa sigur dacă fratele lui mai mic cu trei minute și jumătate nu putea scăpa de accent sau și-l păstra înadins, gândindu-se că și clientelor le plăcea mai mult așa.

— A mâncat și-a tot mâncat, după care s-a ridicat și s-a întins. Animalul se preschimbase într-un stomac gigantic! Nici măcar nu putea să meargă, mai degrabă târa burtoiu! Ne-am repezit după el, urmându-l afară, unde a sărit pe zidul grădinii ăsteia din margine... și ce salt! Se făcuse așa de greu, că burta l-a tras în jos și era cât pe ce să cadă. Credeam c-o să se ghemuiască undeva și-o să doarmă cel puțin două zile încheiate. Nici gând! A sărit în schimb de partea cealaltă a zidului. Știi sacii ăia de gunoi pe care lumea îi lasă acolo? Vai, trăim într-o groapă de gunoi! În fine, motanul a găsit o pungă cu capete de pește. Sincer, n-am idee ce altceva mai mâncase în ziua aia. Ni s-a făcut rău privindu-l, mă-nțelegi. Jur că de-atunci motanul ăsta mă bagă-n sperieți. Am auzit o droaie de chestii despre pisici care-și devorează stăpânii când le e foame, însă Gunoi poate să ne înfulece pe amândoi chiar și când are burta plină. Mai mult chiar, pariez că după ce ne dă gata, mai mănâncă ceva și din gunoi!

— Aș băga mâna-n foc că a priceput tot ce-am spus despre el, a exclamat roșcata cea durdulie cu o față încremenită, de teamă să nu facă riduri pe frunte dacă râde.

— Bine c-a priceput. Ce, sunt minciuni? Are o ladă de gunoi în loc de pântec! De-aici i se trage și numele: Gunoi! a mormăit Cemal, agitând fohnul din mână spre motanul care îl privea atent, cu ochii îngustați.

Fohnul! Știind că să înduri suflarea acestui monstru urlător era mai rău decât să cazi într-o găleată plină cu apă, motanul a șters-o într-o clipită din poala Amantei Triste și a sărit pe fereastra deschisă. A rămas acolo o clipă ca să arunce publicului din coafor o ultimă privire nefericită, apoi a sărit în cel mai apropiat spațiu liber, ca o jucărie de pluș umplută cu îngâmfare în loc de melană. Totuși, înainte ca labelle să-i atingă pământul grădinii, ceva ciudat i-a aterizat pe cap: o rochie azurie de fetiță, împodobită cu mici sirene unduindu-se în jurul unui guler apretat, care a plutit în jos cam în vreo cinci secunde, cu o lentoare aproape fantastică, de la ultimul etaj al Palatului Bomboană, ca o frunză uscată sau

ca o foaie de hârtie, căzând – doar cu câteva clipe înainte de-a atinge pământul – chiar în capul motanului ce îi ieșise în cale. Au aterizat amândoi odată.

— O, uite, uite! Plouă cu haine de deasupra! a strigat încântată manichiurista, care scotocea pe raftul din fața ferestrei după o oă bordo nr. 113.

Cemal, roșcata cea durdulie, blonda puțin sașie și ucenicii s-au repezit cu toții la fereastră într-o clipită. Puțin mai târziu, la insistențele lor, Amanta Tristă a venit și ea, pășind cam în silă, iar bruneta agitată a țopăit până acolo, străduindu-se să nu-și strice pedichiura. De sus ploaia într-adevăr cu haine: haine pentru copii, de toate felurile și culorile. Judecând după mulțimea de opt sau zece oameni strânsă pe trotuar, acest spectacol neașteptat avea și alți spectatori. Toți ridicaseră capetele și priveau într-un singur punct, încercând să vadă cine arunca hainele. Însă autorul incidentului refuza să se arate. Doar un braț gol de femeie, alb ca neaua și fără podoabe, se ivea la intervale regulate la fereastra apartamentului de la ultimul etaj al Palatului Bomboană, lăsând de fiecare dată să cadă câte o haină.

Pe când hainele curgeau una după alta, manichiurista s-a întins pe fereastră, dând să le prindă, cu bucuria cuiva care încearcă să atingă primii fulgi de nea din an. Din ploaia de rochițe, șosețele, svetere, cămășuțe, puloverașe, a reușit să prindă o fundiță de culoarea stafidelor galbene.

— Nu face asta, nu se cade, a zis madam Auntie, care își păstrase calmul de-a lungul întregii întâmplări.

Vocea ei stinsă urca și cobora ca un zid colțuros sau ca o bucată de hârtie zimțată.

Manichiurista a bombănit, profund dezamăgită, căci se vedea silită să fie virtuoasă tocmai când începea să-i placă să fie martoră la nebunia altcuiva. Făcând o față lungă, a aruncat fundița pe mormanul de haine din grădină. N-a mai durat mult. După un minut sau două ploaia de haine a încetat de la sine. Ultimul act al spectacolului a fost o uniformă de școală albastră. S-a deschis ca un fel de parașută sfioasă și a aterizat în tăcere deasupra hainelor ce o precedaseră. Ferestrele apartamentului de la ultimul etaj s-au închis cu zgomot și brațul alb ca neaua s-a retras înăuntru.

Pe când spectatorii de pe trotuar se împrăstiau unul câte unul, cei dinăuntru se întorceau și ei la locurile lor.

— Băiete, fă-ne la toți câte-o cafea, i-a spus Cemal ucenicului fără coșuri. Domnul mi-e martor că avem nervii întinși la maximum.

S-a prăbușit pe canapeaua mare, simțindu-se dintr-odată epuizat.

— Ne-am săturat. De când ne-am mutat aici, în capetele noastre plouă întruna cu tot soiul de lucruri. Femeii ăleia țicnite nu i-a mai rămas un lucrușor în casă! De câte ori își iese din fire, deschide fereastra și... zvârrr!... orice-ar fi zboară jos. Într-una din zile o să arunce un televizor sau altceva de genul ăsta și omul în capul căruia va ateriza o să moară degeaba.

Cu toate că a rămas pe gânduri o clipă, lui Cemal nu i-a luat mult să se adune. Se speria întotdeauna când tristețea se înstăpânea fără vreun motiv concret.

— E așa de inventivă! N-am văzut-o niciodată aruncând același lucru de două ori. Celal, mai ții minte? O dată a aruncat cravatele soțului ei și au rămas agățate în salcâmul roz vreo trei zile.

Cum un răspuns entuziast din partea fratelui său era ultimul lucru pe care se aștepta să-l obțină acum, Cemal nu s-a întors spre el, ci spre cliente:

— Celal a ieșit și-a dat jos cravatele. Nu i-a lăsat pe cei mici, de teamă să nu rupă crengile salcâmului roz. S-a urcat chiar el. Dacă n-ar fi fost el, cravatele neghiobului ăluia ar fi spânzurat afară zile întregi.

Celal a zâmbit, vădit stânjenit.

— Sper să strângă cineva hainele. Se întunecă și Dumnezeu știe ce ușor ar putea fi furate, a mormăit el ca să iasă din centrul atenției.

— Le strânge. Noua femeie de serviciu e jos și le strânge. Ce rușine! Biata femeie s-a făcut roșie ca racul de stânjeneală, de parcă le-ar fi aruncat ea, a lăsat să-i scape manichiurista.

— N-o să mai dureze mult. Și asta o să-și dea demisia curând, a murmurat bruneta agitată, pufăind și cercetând șuvițele ondulate permanent ce începeau să apară de sub bigudiurile subțiri pe care ucenicul plin de coșuri se apucase să le desfacă.

— O, dar poate vreo femeie de serviciu să-i reziste lui Tijen? Oricine-ar veni, fugе mîncînd pămîntul, a remarcat Cemal.

— Tijen Igienă! Tijen Igienă! a chicotit blonda puțin sașie. Femeia aia n-a mai ieșit din casă de patru luni în cap. Vă puteți închipui? N-a fost în stare să iasă, de frică să nu ia vreo boală. În ultima vreme s-a țicnit de tot.

— Ei, hai, ce vrei să spui cu „ultima vreme“, pentru numele lui Dumnezeu? Cei care o cunosc o să-ți spună cinstit: a fost întotdeauna țicnită. Madam Auntie o cunoaște din prima zi. Nu-i așa, madam Auntie? a strigat manichiurista.

Ca mulți dintre semenii ei, simțea și ea nevoia să ridice vocea când vorbea cu cineva în vârstă.

Toate capetele s-au întors către bătrâna doamnă. De fapt, nimeni nu știa de ce i se spunea „madam Auntie“. Nici nu se întrebaseră vreodată până atunci dacă era musulmană sau nu, cu toate că – în cazul în care erau întrebați – se putea întâmpla să susțină că era turcoaică și musulmană, ca oricine altcineva. Dacă nu se puteau abține să îi spună „madam“, nu o făceau fiindcă aveau vreun dubiu în privința cetățeniei și religiei sale, ci doar pentru că simțeau în adâncul sufletului că era diferită, deși nu puteau explica de ce. Nu pentru că era atât de înaintată în vârstă (deși, fără îndoială, era) sau pentru că avea maniere neobișnuite (deși, fără îndoială, avea) era atât de diferită de alții. Ciudățenia ei era mai puțin vizibilă și totuși ușor detectabilă. Fiindcă firea ei semăna prea puțin cu ale altora, „madam“ i-a rămas numele. Pe deasupra, cum trăia aici de atâția ani, avea rădăcini mai adânci decât oricine altcineva, căci era singura dintre ei care se născuse și crescuse în Istanbul. Pe când cei mai mulți dintre vecinii ei erau imigranți, ea își petrecuse întreaga viață în cartierul ăsta. Spre deosebire de alții, nu răsărise cine știe de unde, întorcând spatele unui viitor care nu mai venea și unui trecut care nu era lăsat niciodată în urmă. Iat-o, nici târâtă după ei de alții, nici târând pe alții după ea. Se numea „Auntie“ pentru că însăși ființa ei era o rămășiță a unui trecut pe care nici unul dintre ei nu-l trăise.

Madam Auntie a plecat încet capul, cu un zâmbet ofilit. Și-a privit mâinile albăstrui, vineții și roșii, presărate cu pete maronii. Aceleași pete, însă mai mici și mai șterse, îi fuseseră presărate la întâmplare de la tâmpile până la obraji. Dacă acestea ar fi fost cele mai tari nuanțe ale pielii ei, ar fi părut, ca multe femei de vârsta

sa, prea bătrână ca să mai poată îmbătrâni. Totuși portocaliul rujului ei, ce părea mai degrabă lipit decât întins pe buze, galbenul înșorit al cerceilor de aur în formă de frunză, roșul din obraji, care făcea ca ridurile concentrice să-i iasă în relief unul câte unul, tonurile de fard violet ce i se adunau pe pleoape strat cu strat, scânteierea albastră și cenușie a ochilor ei turcoaz și apoi, firește, blondul platinat al părului ei deschiseseră căi capricioase către necunoscut îndărătul înfațișării sale mult mai posomorâte. Faptul că, în ciuda vârstei, se machia atât de strident o făcuse grozav de ridicolă. Și, ca toți oamenii grozav de ridicoli, avea și ea o latură înfricoșătoare.

Astfel, era un fir sub tensiune ce arunca jerbe de scânteie în orice discuție. Când se afla prin preajmă, era greu să vorbești oamenii pe la spate sau să te delectezi cu arta calomniei ori exagerării – dar se putea întâmpla și invers. Aerul sobru al lui madam Auntie le făcea pe femeile din salonul de coafură să-și amintească plăcerea incertă pe care o simțiseră în anii de liceu, când luau poziție comună împotriva unei profesoare foarte integre, dorindu-și totodată cu înfocare s-o impresioneze. Discuțiile lor întortocheate erau structurate în așa fel încât să atingă consistența perfectă pe când mergeau de jur împrejur și străpungeau din mai multe direcții principiile cărora ea le dădea glas și valorile pe care le apăra. În plus, plăcerea pe care o simțeau sporea când reușeau uneori s-o includă în aspirațiile lor. Pentru că mare e plăcerea de a-i atrage pe cei nevinovați pe căi greșite și de a vedea apoi că sunt la fel ca toată lumea, că nu valorează mai mult.

Bruneta cea plinuță trebuie să fi simțit același lucru, fiindcă n-a putut răbda și a susținut-o pe manichiuristă în încercarea colectivă de-a o convinge pe bătrână:

— Se spune că Tijen Igienă n-a fost cu nimic diferită de alții când era fată, însă lucrurile s-au înrăutățit după ce s-a măritat. E o maniacă a igienei.

— Ei, hai, nu-i așa de rău! E doar o femeie năzuroasă, a obiectat madam Auntie, încercând să treacă peste subiect.

— Auntie, astea nu-s nazuri, e boală curată! a strigat manichiurista, încurajată de prezența întăririlor. Poate chiar mai rău. Când ești bolnav, îți dai seama. Te duci la doctor și te tratezi, nu?

Însă pentru maniacii igienei nu există leac! Iar dacă ar exista, coana Tijen oricum nu l-ar pune pe limbă, fiindcă i s-ar părea prea murdar!

— Ce păcat! Copila ei suferă cel mai mult, a zis blonda puțin sașie.

— Nu spune asta, a murmurat madam Auntie. Tijen își iubește foarte mult fetița. Cum ar putea o mamă să-i dorească răul copilului ei?

— Bine, madam Auntie, dar ce fel de iubire e asta? Uite, a aruncat pe geam toate hainele bieteii copile, a strigat manichiurista.

— Chiar? a zis uluită madam Auntie.

Manichiurista a exclamat cu încântare, căci spusese în sfârșit ceva la care bătrâna nu putea să obiecteze:

— Sigur, toate hainele cu care a plouat peste capetele noastre sunt ale bieteii copile. Vezi să nu-și arunce cumva hainele ei! Femeia e scrântită, dar nu nebună. E perfect normală când îi pică mai bine așa!

Bătrâna și-a țuguiait bănuitoare buzele.

— Chiar așa, a aruncat hainele copilei. Mă întreb de ce oare.

— De ce crezi? Fiindcă e scrântită...

Madam Auntie s-a întunecat la față. Dându-și seama că mersese prea departe, manichiurista a tăcut, încântată totuși că spusese tot ce voia să spună.

— O, ce ne privește pe noi? Dacă e scrântită, n-are decât! a zbierat Cemal, căci, deși îi plăcea bârfa, se temea că flecăreala manichiuristei o s-o supere pe bătrână și astfel o să-l înfurie pe Celal. O să ne batem noi capul cu problemele oricărui țicnit? Mai există în Istanbul și altceva decât țicniți? Aici vezi o droaie, la fel de mulți ca *bulgur*¹-ul. Dacă vorbim despre fiecare în parte, o să facem asta până la sfârșitul vieților noastre. Băiete, ce se-aude cu cafelele alea? Adu-le încoace, că ni s-au uscat gâtleurile.

Încercând să schimbe subiectul, Celal s-a băgat și el în vorbă:

— Mirosul de gunoi s-a făcut iar mai puternic. Ne-am plâns de nu știu câte ori autorităților. N-a ajutat la nimic.

— Ce-au zis? Au zis că au lăsat ridicarea gunoiului în seama unei companii private, a adăugat imediat Cemal, căruia îi plăcea

1. Grâu decorticat (în tc., în orig.) (n.a.).

întotdeauna să completeze frazele rostite pe jumătate ale fratelui său geamăn. Apoi am descoperit numărul de telefon al companiei ăleia. Cei de-acolo sunt și ei niște bătăranii. Au trimis camionul chiar în mijlocul orei de vârf, când oamenii vin acasă de la muncă, de parcă ne-ar fi făcut în ciudă.

— Vin într-adevăr și ridică gunoiul regulat, deși la ore total nepotrivite. Dar, vai, tot n-am reușit să scăpăm de mirosul ăsta! a rezumat Celal.

— Firește că nu reușim să scăpăm de el. Cu atâta *bulgur* în preajmă, nu putem scăpa nici de gunoi, nici de înapoierea culturală, a spus cu îndârjire Cemal. Acum poți să ne crezi, madam Auntie. Ne petrecem zilele dojenindu-i pe cei care își lasă gunoiul lângă zid. Toate ignorantele și analfabetele din cartier își lasă gunoiul lângă zidul grădinii noastre și întotdeauna sunt de același soi – grozav de încăpățânat. M-am săturat să tot repet! E una mai ales pe care nu vrei s-o cunoști. Casa femeii e chiar la capătul străzii. Asta n-o deranjează, vine pe jos trei sute de metri în fiecare zi ca să-și arunce gunoiul aici. M-am gândit îndelung de ce-ar face cineva așa ceva. Dar am găsit în sfârșit o explicație: probabil că, cu mult înainte să fie construită casa asta de raport, aici era un câmp. Pe-atunci bunica femeii ăsteia își arunca gunoiul aici. La un moment dat femeia a avut o fiică și, când ea a crescut, a aruncat gunoiul în același loc. Apoi a avut și ea o fiică. Țasta e *bulgur*-ul cu care mă lupt în fiecare zi lăsată de la Dumnezeu. Interesul lor pentru gunoi e ereditar, se transmite de la mamă la fiică. E un fel de tradiție de familie! E clar, ce altceva ar putea să facă decât să repete ce a văzut? Dar, spre deosebire de înaintașele ei, nu mai duce gunoiul afară într-o găleată, ci îl pune mai întâi într-un sac de plastic. Un *bulgur* modern!

Pe când ceilalți râdeau și Celal bombănea, madam Auntie a clătinat din cap, cugetând adânc.

— Însă pe vremuri în locul ăsta n-a fost nici un câmp, Cemal. Sub tot cartierul nostru sunt morminte...

Deloc pregătit pentru o astfel de obiecție, Cemal a înghițit toate cuvintele care îi stăteau pe limbă. Pe când se uita neliniștit în jur, de parcă ar fi căutat sprijin, a fost oprit de o umbră mică-micuță, mereu în mișcare, de la capătul teighelei din fața oglinzii. Era un gândac. Se cățăraseră în coșul cu bigudiuri și își mișca antenele

ca și când ar fi ascultat pălăvrăgeala lor. Bine că nu atrăsese încă atenția cuiva! Numai că s-a hotărât să iasă din coș și să pornească de-a lungul tejghelei, iar în curând avea să defileze prin fața tuturor clientelor. Cemal a apucat peria cea mare cu țepi și s-a apropiat dintr-o parte, în mers de rac, vorbind în același timp cu și mai multă vervă, ca să nu se dea de gol.

— Ascultă, femeie, îi zic, eu vin să-mi arunc gunoiul pe covorul tău? Ei, tu cu ce drept îți lași gunoiul pe zidul altcuiva? Așteaptă să vină diseară mașina de gunoi și atunci poți să-ți scoți gunoiul în fața ușii și gunoierii o să-l ridice. Nu, nu pricepe o iotă – din cauza *bulgur*-ului de care vă vorbesc!

— Ce *bulgur*? a întrebat Amanta Tristă, ridicând capul din știrile de la pagina a treia, unde se ascunsese de privirile insistente ale ucenicului plin de coșuri.

— O, nu cunoști teoria mea despre *bulgur*? Dă-mi voie să ți-o expun chiar acum, a zis Cemal, fără să-și desprindă ochii de pe gândac. De fapt, e foarte simplă. Ei, există vreo planificare familială în Turcia? Nu! Copiii sunt un dar de la Dumnezeu, așa că pune-te și fa-i și după aia dă-le drumul pe străzi. Bun, să zicem că le dai drumul, dar cu ce hrănești atâția copii? Hrănești un om cu carne, cinci – cu carne și *bulgur*, zece – numai cu *bulgur*. Bun, dar *bulgur*-ul e benefic pentru inteligența umană? Nu! Poți să-i vorbești femeii de câte ori vrei. „Haide, soro, nu mai arunca gunoiul în grădina mea!“, strig eu întruna. Proasta se holbează la mine. Apoi, în ziua următoare, la aceeași oră, vine și-l aruncă din nou, de parcă ar merge după ceas. Nu pricepe – și cum ar putea, cu un creier de *bulgur*?

Celal a tușit cu stângăcie. Cemal pricepuse mesajul, dar – preferând interesul Amantei Triste în locul corectitudinii politice a fratelui său geamăn – n-a bătut în retragere.

— Abia luna trecută am înfruntat-o eu însumi pe femeia asta. Era o după-amiază ca acum. Era târziu și noi aranjam părul unei mirese. Mireasa stătea de-o parte, rudele ei – de cealaltă. Cocul dintr-o parte era gata și abia ne apucaserăm de cealaltă. Munciserăm toată ziua, eram frânți. Am aruncat o privire afară și am văzut-o pe femeia asta cum vine din nou, clătînându-se, cu sacii de gunoi în mâini. Am deschis fereastra și am scos capul afară,

așteptând. „Poate o să-i fie rușine când mă vede și o să se întoarcă“, mi-am zis. Nici gând! Făptura asta a lui Dumnezeu a înaintat uitându-se drept în ochii mei și tot a aruncat gunoiul jos. Of, măcar de-aș fi în stare să-nțeleg! Cine-a declarat zidul grădinii noastre ladă de gunoi? Cine le-a spus oamenilor ăstora: „Veniți să vă aruncați gunoiul în fața casei vecinilor voștri?“ Ucenicii abia m-au putut opri. Aveam de gând s-o fac bucăți pe femeie. Mi-am ieșit din fire, am strigat, i-am aruncat insulte. Ai zice că oricine s-ar simți puțin rușinat și măcar ar șovăi în fața atâtor oameni, nu-i așa? Vezi să nu! Se holbează la mine cu o naivitate prostească. Dumnezeu mi-e martor că nici măcar n-a priceput de ce eram furios. Trebuie să-și fi închipuit că am scăpat de la balamuc. „Chiar dacă nu pricepe, probabil c-o să-i fie frică să mai vină iar“, mi-am zis. Și nu crezi că vine, la aceeași oră, cu gunoiul în mână? Iat-o, cu ochii larg deschiși, încremeniți, holbați prostește, ca să vadă ce aveam de gând să fac. O să mă împingă la crimă. O, bunule Dumnezeu, nimeni n-are dreptul să se amestece în treburile tale, dar de ce-ai creat asemenea oameni? Nu știu ce trebuie să facem acum cu tot acest *bulgur*. Din pricina oamenilor ăstora, clădirea noastră e impregnată cu mirosul de gunoi. După cum merg lucrurile, n-o să mai pună nimeni piciorul aici. O să ne pierdem slujbele, pâinea cea de toate zilele. Copile, dă cu puțin spray, bine?

Parfumul înfiorător de dulceag al spray-ului având pe el imaginea unui țârm pustiu, umbrit de palmieri, și a unei mări de peruză s-a împrăștiat în particule prin toate colțurile coaforului și s-a amestecat cu celelalte mirosuri felurite. Cemal a aruncat o privire spre gândac, cu speranța că va fi otrăvit de spray-ul de cameră. Dar nu numai că nu era câtuși de puțin afectat de particulele ce aterizau pe el, ci izbutise să se suie în vârful maldărului de bigudiuri și acum se pregătea să se mute pe cutia cu briantină de alături.

— Dumnezeu știe câtă dreptate ai! Toate clientele ar fugi ca din pușcă, s-a băgat în vorbă bruneta extrem de agitată în timp ce privea cum oja bordo nr. 113, care i se uscaseră deja pe degetele de la picioare, îi era aplicată acum pe cele de la mâini. Sigur, voi v-ați obișnuit cu mirosul, pentru că stați aici toată ziua. Dar câteodată, când intru în clădire, eu, una, simt că mă înăbuș.

— Ferestrele sunt larg deschise cât e ziua de lungă, briza adie plăcut și totuși mirosul nu dispare. Umblă vorba chiar că se întetește dacă urci la etajele de deasupra. E adevărat, madam Auntie? a strigat manichiurista, nimerind cu pila de unghii pe alături.

— Și *bulgurii* de vizavi pretind că noi le furăm gunoiul. Ia ascultați aici, ați înnebunit? Ce să fac eu cu gunoiul vostru scârbos? a intervenit Cemal, aruncându-i manichiuristei o privire tăioasă, ca să-i dea de înțeles că-l deranja s-o audă punându-i întrebări bătrânei cu orice preț.

— Cum așa? Ce înseamnă asta? a întrebat Amanta Tristă, încetând să își mai privească amărâtă noul chip ce tocmai începuse să se ivească în oglindă.

Ca multe alte femei ce asistă fie și numai la îndreptarea părului pe care s-au străduit din răspuțeri să și-l lase lung, și ea începuse deja să aibă remușcări încă dinainte de a se ridica de pe scaunul rotativ.

— O, nu știi că suntem certați cu țicniții de la numărul 4? Credeam că nu mai e nimeni care să nu fi auzit de asta, a răspuns Cemal. Într-o zi au apărut oamenii ăștia și eu le-am spus „Bine ați venit!”, fiindcă de ce altceva vine cineva la coafor? Mă gândeam că au venit să se coafeze, dar se pare că nu asta le era intenția. Femeia scrântită în față, bărbatu-său nebun de legat în spatele ei, fata lor bătrână mai mare alături și fata lor bătrână mai mică în spate, toți patru stăteau în picioare dinaintea mea, porniți într-o campanie familială. Întâi n-am priceput o iotă din ce spuneau. S-a dovedit că-și legaseră sacii cu gunoi și îi așezaseră în fața ușii, iar peste cinci minute, când s-au uitat, gunoiul lor nu mai era acolo! „Unde-i gunoiul nostru?”, au întrebat ei. „Poate l-o fi luat Meryem”, am sugerat. „Nu, domnule, oamenii de serviciu plecaseră în ziua aia în sat la ei.” „Poate l-o fi luat gunoierii”, am zis. „Ce gunoier ar intra în clădire?”, mi-au întors-o ei. „De unde să știu eu unde vă e gunoiul?” Dar ei au continuat să susțină cu încăpățănare: „Tu l-ai luat, dă-ne gunoiul înapoi”. Ce noroc! Din toate locurile din Istanbul, am deschis un salon de coafură într-o casă de raport plină de țicniți!

Furat de vorbe, Cemal și-a dat dintr-odată seama că se îndepărtase de prada lui. Deși s-a întors și a studiat cu grijă situația, gândacul nu se mai zărea nicăieri.

— Pentru numele lui Dumnezeu, cine a luat sacul cu gunoi l-a luat și gata. Care-i problema? a mormăit bruneta cea agitată, aprinzându-și încă o țigară.

— Hei, incidentul nu e atât de lipsit de importanță pe cât crezi, a spus Cemal în timp ce se uita sub, în preajma și în apropierea coșului cu bigudiuri. Bărbatul e paranoic. Nevastă-sa e și mai rău. Cine știe ce scenariu au născocit în tărtăcuțele lor? Ceva cum că CIA le-a luat sacii cu gunoi sau că i-au răpit teroriștii – vorbele astea îmi stăteau pe limbă, însă mi le-am înghițit și-am zis în schimb: „Ia ascultați aici, cine vă credeți de vă închipuiți că v-ar fura cineva gunoiul?” Ce trist! Să fii un biet *bulgur* și să ți se năzără că ești o binecuvântare, ca fasolea!

Ucenicul plin de coșuri s-a apucat să strângă ceștile de ceai adunate pe tejghea, fiecare din ele pătată cu un ruj diferit. Pe când Cemal se holba la fiecare ceașcă, temându-se că gândacul va răsări de sub vreuna dintre farfurioare, ucenicul lui se uita la sfârcurile Amantei Triste cu niște ochi la fel de holbați.

Cum aceasta scăpase în sfârșit de pelerina de plastic și era ocupată să-și studieze noua tunsoare, nu a remarcat nici privirile ucenicului, nici neliniștea lui Cemal. Dacă și-ar fi putut face curaj să se tundă într-o bună zi foarte scurt... însă, mai mult ca sigur, negustorul de ulei de măsline n-avea să fie de acord cu o asemenea schimbare. Zisese de prea multe ori că-i plăceau femeile cu părul lung. Numai Dumnezeu știe cât avea să se plângă fiindcă și-l scurtase fie și-atât! S-a uitat la ceas. Era în întârziere, în mare întârziere. Mai avea o mulțime de cumpărături de făcut. Cemal stătea în picioare chiar în spatele ei, cu o perie țepoasă în mână, așadar și-a închipuit că neliniștea care i se citea pe chip se datora faptului că ei nu-i plăcea tunsoarea și, pentru că voia să-i facă plăcere și pentru că hotărâse să-și ia rămas-bun așa cum fusese salutată la venire, i-a strâns mâna plină de zel, încălcând protocolul de despărțire al coaforilor de femei.

Mâna Amantei Triste nu se deprinsese încă dintr-a lui Cemal când ușa de la intrare s-a deschis din nou violent. Pe când clopoțelul se scutura frenetic, odată cu strigătele vânzătorului de lubenițe din colț, care acum părea hotărât să-și acopere concurentul cu megafonul, înăuntru s-a năpustit o femeie mustind de nervozitate.

Toate capetele din salonul de coafură s-au întors din nou către ușa ca să vadă cu cine li se mai îngroșau rândurile. S-au uitat și au rămas stupefiate, parcă încremenite de un nou ordin. Ușa s-a închis și ultimul ecou al clopoțelului s-a potolit de la sine, stingându-se cu un ultim clinchet firav. Noua clientă era nimeni alta decât Tijen Igienă.

Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet

— Nici gând, nu mă duc! a strigat Muhammet din locul unde se vârâse.

După care a tras un pumn în cea mai apropiată dintre sofalele tapițate cu catifea, de parcă vinovată de toate astea ar fi fost chiar acea sofa, care fusese mai întâi galbenă ca gălbenușul de ou, pe urmă bordo ca vișinele și apoi acvamarin, dar acum era un mister total sub cuverturile alea înflorate. Ar fi preferat șuturile în locul pumnilor, fiindcă în ultima vreme obișnuia să tragă șuturi în absolut tot ce-i ieșea în cale, însă în acel moment trupul lui sfrijit, de puști de șase ani, era atât de înghesuit între perete și sofale, încât nici nu-și putea mișca bine picioarele. Neputând să-și elibereze trupul, a lansat două dintre cele mai lungi salve de înjurături pe care le știa, legându-le una de coada celeilalte. Când l-a auzit înjurând din nou, Meryem¹ a împins cu picioarele toate cele trei sofale aliniat și l-a țintuit pe fiul ei blasfemator de perete, ferindu-și în același timp cu mâinile pântecul umflat. Acum încolțit la propriu, Muhammet s-a făcut roșu de furie și a deschis iar gura ca să înjure, însă n-a îndrăznit să meargă atât de departe. Pentru că o capitulare fără luptă în fața mamei sale îi rănea adânc orgoliul, a mușcat supărat din marginea sofalei, care începuse să-i vatăme mijlocul. Cuvertura înflorată proteja sofaua de orice astfel de

1. Meryem este versiunea turcească a numelui Maria, iar „Meryem, Musa, Muhammet“ este o triadă ce trimite la cele trei religii mono-teiste (Maria, Moise și Mahomed sunt numele membrilor familiei) (n.a.).

presiuni exterioare, dar poate că reușea să lase niște urme de dinți dacă mușca îndeajuns de tare...

Istoria acestui tãmbãlau ce se repeta în fiecare dimineată din sãptãmãnã începea cu exact cinci luni și o sãptãmãnã în urmã, când Muhammet fusese înscris în clasa întâi la singura școală primară din cartier. Nu-și amintea din prima zi de școală decât fețele mamelor neliniștite, ale copiilor supãrați și ale învățătoarelor țãfnoase. Cu timpul, neliniștea mamelor, supãrarea copiilor și chiar țãfna învățătoarelor se domoliserã puțin câte puțin, însă toate aceste puținuri, în loc sã se risipeascã și în cele din urmã sã disparã, se transferaserã în întregime asupra lui Muhammet. Așadar, dupã cinci luni și o sãptãmãnã în cap, Muhammet devenise un copil neliniștit, supãrat și țãfnos, care tot nu voia sã meargã la școalã.

Înscrierea lui la școalã coincisese cu obsesia maicã-sii pentru sofale. Cam la aceeași vreme Meryem auzise cumva cã fiul vãrului ei, care locuia într-un orãșel de pe coasta Mării Egee și își câștiga traiul reparând bãrci, întocmai ca tatãl și bunicul lui, se hotãrãse din senin sã se stabileascã în Istanbul și sã se apuce de comerțul cu mobilã. La nici treizeci și șase de ore dupã ce a auzit vestea, Meryem se prezentase la atelierul vãrului ei și comandase niște mobilã, ale cãrei culoare și stil nu le discutase cu nimeni altcineva. Învoiala era urmãtoarea: fiul vãrului, care nu primise pãnã atunci nici o comandã, îi oferea o reducere pentru familie, iar Meryem îi dãdea în loc vechile ei sofale și o sumã minimã. Lucrul pe care nici una dintre pãrți nu-l știa la momentul respectiv era cã Meryem era însãrcinată în trei sãptãmãni. Aceastã informație nu s-a dovedit atãt de irelevantã pentru întreaga situație cum ar pãrea la prima vedere. Pentru cã, așa cum se putea observa când stãtea cu Muhammet, sarcina o fãcea pe Meryem grozav de încãpãțanată, cam temãtoare și puțin „bizarã”. Când fiul vãrului terminase setul de sofale, sarcina lui Meryem mergea deja pe douã luni și evolua foarte bine.

Când a venit vremea, s-a dus la atelier ca sã vadã mobilele finisate, s-a uitat la culoarea sofalelor și a vomitat. Galben ca gãlbenușul de ou! Cum numai gândul la gãlbenușuri era de-ajuns ca sã-i întoarcã stomacul pe dos, nici nu putea fi vorba ca sofalele pe care intenționa sã le punã în living sã fie de culoarea gãlbenușului.

Când fiul vărului a încercat să tranșeze situația amintindu-i că ea însăși alesese culoarea aceea, Meryem nu s-a putut abține și a vomitat iar. Înainte de prânz a vomitat de atâtea ori, încât în cele din urmă a obținut ce voia. Noua învoială era următoarea: fiul vărului, care tot nu primise nici o comandă, avea să schimbe culoarea tapițeriei, iar Meryem urma să-i dea în loc sofalele vechi și mai mulți bani decât conveniseră la început.

Sarcina lui Meryem mergea pe a treia lună când fiul vărului a anunțat-o că setul de sofale bordo era gata. Între timp grețurile matinale i se domoliseră considerabil. Acum suferea în schimb de melancolie. La vremea convenită s-a dus la atelier ca să vadă mobilele finisate, s-a uitat la culoarea sofalelor și s-a pus pe plâns. Bordo ca vișinele! Când numai imaginea unei singure vișine căzute din copac era de ajuns ca să-i aducă aminte de moartea timpurie, posibilitatea ca sofalele pe care avea de gând să le pună în living să fie bordo ca vișinele nici nu intra în discuție. Când fiul vărului a încercat să se apere, amintindu-i că ea însăși alesese culoarea asta, Meryem nu s-a putut abține și a izbucnit iar în plâns. A plâns atât de mult în după-amiaza aia, încât în cele din urmă a obținut ce voia. Noua învoială era următoarea: fiul vărului, care tot nu primise nici o comandă, avea să schimbe culoarea tapițeriei, iar Meryem urma să-i dea în loc sofalele vechi și dublul sumei asupra căreia conveniseră la început. Doar că de data asta avea să aleagă cea mai inofensivă dintre toate culorile, pentru a garanta satisfacția clienței: acvamarin!

A mers. Două săptămâni mai târziu, când a văzut sofalele acvamarin, Meryem nici n-a vomitat, nici n-a plâns. În noaptea aia fiul vărului a dormit în sfârșit împăcat – pentru prima oară după multe luni. A doua zi a încărcat setul de sofale acvamarin într-un camion și l-a livrat la apartamentul 1 din Palatul Bomboană împreună cu doi hamali sfrijiiți, pe care i-a angajat în ultima clipă, din cauză că ucenicul lui înalt și voinic se îmbolnăvisese fără veste. Meryem îi aștepta entuziasmată încă din zori, ciulind urechea să audă soneria și ținând o mână pe pântecul încă nu foarte umflat.

În livingul aglomerat, care deja devenise prea neîncăpător și unde nici nu mai puteai să te învârți odată cu sosirea noilor sofale, hamalii și fiul vărului au sărit peste măsuțe de cafea și s-au cocoțat

pe ce-au găsit ca să bea o ceașcă de cafea și să-și alunge oboseala. Apoi s-a făcut timpul să plece. Fiul vărului a băgat în buzunar suma convenită și i-a pus pe hamali să ia fiecare în spinare câte o bucată din vechea sofa de culoarea pepenelui galben, după care s-au îndreptat spre ușă în șir indian. Din nefericire, atunci au trebuit să se oprească brusc, înainte să poată face măcar un singur pas. Asemenea lucruri se întâmplă adesea și pe stradă. Vezi că mașina din fața ta s-a oprit brusc și îți dai seama îndată că strada e blocată, dar – fiindcă nu ești în stare să vezi ce s-a întâmplat înainte – nu ai idee care e problema și ești nevoit să rămâi pe loc. Fiul vărului și hamalii, de-acum cocoșați de greutatea din spinare, au fost doar un pic mai norocoși. Chiar dacă nu cunoșteau „de ce“-urile și „pentru ce“-urile blocajului, puteau vedea cauza imediată. Meryem stătea în prag, cu ochii scăpărându-i rău prevestitor, blocând intrarea cu trupul ei voinic și pântecul ei umflat, care părea să fi crescut și mai mult în ultimele câteva minute, și nelăsându-i să treacă.

Soțul ei, Musa, a fost primul care a priceput ce voia Meryem. S-a tras la o parte cu o resemnare mută și s-a apucat să urmărească atent cursul evenimentelor. Musa avea ulcer stomacal și, ori de câte ori se enerva, începea să aibă arsuri cumplite la stomac. Așa că își ușurase viața acceptând-o pe soția lui așa cum era. Hotărâse să evite cu tot dinadinsul conflictele cu ea pe durata sarcinii. Totuși, pentru că îi era milă de hamali, a socotit că aveau dreptul să li se dea măcar o explicație pentru situația în care se aflau. A început prin a spune simplu:

— Nu e în stare să se despartă de vechile sofale. Nu e în stare, știu prea bine.

De fapt, acel ultim „știu prea bine“ era un soi de avertisment. Ca și cum le-ar fi sugerat: „De ce nu renunțați pur și simplu cât mai aveți timp?“. Însă nici fiul vărului, nici hamalii n-au înțeles mesajul. Prin urmare, au pus sofalele jos și au început să se certe cu îndârjire. Furia lor, care se întetea treptat, n-a făcut-o totuși pe Meryem decât să-și îmbrățișeze cauza cu și mai multă îndărătnicie. Sofaua de culoarea pepenelui galben era într-adevăr uzată, însă avea un trecut comun cu cel al familiei. Setul fusese cumpărat când Meryem și Musa se mutaseră în sfârșit la casa lor, după ce petrecuseră cinci ani nenorociți cu mama și tatăl acestuia din

urmă. Muhammet își petrecuse copilăria pe ele. Gaura mică și neagră ca smoala din colțul sofalei de două locuri era o amintire de la scrumul de țigară al unei rude care venise să vadă copilul. Ruda nu mai trăia. Din când în când vocea sa hârâită se auzea din gaura de țigară pe care o lăsase în urmă. Acesta era trecutul, de care nu te puteai debarasa chiar așa. Trecutul nu semăna cu firimiturile vărsate pe un covoraș. Nu puteai să-l scuturi de la fereastra deschisă.

— Ei bine, atunci luăm înapoi sofalele noi, a zis fiul vărului, ridicând pe umăr una dintre sofalele acvamarin.

Urmându-i exemplul, hamalii au înșfăcat îndată celelalte piese din set. Meryem s-a uitat la ei cu ochii plini de o durere teribil de sfâșietoare, ca o copilă ce vede cum mieluşelul pe care l-a hrănit dragăstoasă atâtea zile e dus la tăiere. În ora următoare fiul vărului și hamalii au încercat în van s-o convingă, primul furios, iar cei doi, disperați, căci acum își dăduseră seama că s-ar putea să nu fie plătiți la sfârșit. Cum nu se puteau hotărî care sofale trebuiau să fie luate și care să rămână, de-a lungul disputei aprinse toată lumea (în afară de Musa) a stat în picioare, lucru care i-a făcut pe toți (în afară de Musa) și mai irascibili. De multe ori lui Meryem i s-au umplut ochii de lacrimi, de multe ori i s-a făcut greață. Socotind că greața, dacă nu și lacrimile, era un mesaj trimis de copilul din pântec, spunea, împreunându-și mâinile pe deasupra lui:

— Vedeti? Nici pe micuțul ăsta nevinovat nu-l lasă inima să se despartă de sofale.

Îmbinându-și cele două talente pentru a obține efectul maxim, a plâns și a vomitat atât de mult în după-amiaza aceea, încât la sfârșitul zilei a ieșit victorioasă. Fiul vărului era furios pe el însuși, pentru că încălcase cea mai veche regulă din istoria negoțului, „Să nu faci niciodată afaceri cu rudele“, și, împreună cu hamalii, care erau la fel de furioși pe el din pricina eșecului său evident, a părăsit apartamentul 1 din Palatul Bomboană.

Deși era clar victorioasă, pe Meryem o aștepta o problemă neașteptată. Cum aveau să aranjeze două seturi de sofale și măsuțele de cafea înăuntrul apartamentului lor de portar, cu tavanul jos? Asta era în același timp o provocare pentru minte și un ghimpe în ochi, însă Meryem nu voia să se dea bătută. Folosind

fiecare centimetru pătrat disponibil, a reușit să facă să încapă în livingul de douăzeci de metri pătrați două sofale de trei locuri, două de două locuri și șase fotolii, înșiruindu-le ca pe niște vagoane, cu măsuțele de cafea între ele. Așadar, cea mai mare greșeală pe care o făcuse Muhammet în dimineața asta, când îi spusese mamei că nu voia să meargă la școală, fusese să se refugieze în dosul unuia dintre aceste vagoane de mobilă.

— O să mergi vrând-nevrând, i-a răspuns Meryem, continuând să împingă sofalele cu un picior și apucându-se în același timp să-i pregătească fiului ei prânzul.

I-a făcut din nou un sendviș cu pâine prăjită și brânză, cu o felie de brânză albă, o felie de roșie și trei fire de pătrunjel la mijloc. În funcție de zi, îi punea la el și un fruct, și destui bani – nici mai mulți, nici mai puțini – ca să-și cumpere o sticlută cu lapte bătut de la cantina școlii. Aveau și la cantină sendvișuri cu pâine prăjită și brânză, unele mult mai bune și mai calde decât cele făcute în casă, dar, deși îi repeta mereu mamei lui să nu-i mai facă sendviș cu pâine prăjită și brânză, n-a reușit niciodată s-o facă să-l asculte. Măcar de-ar fi putut-o împiedica să mai pună înăuntru felia de roșie sau, dacă nu, cel puțin pătrunjelul, fiindcă oricum nu înțelegea ce căuta acolo! Doar că atunci când Meryem își punea ceva în gând, neluând în seamă faptul că toți stimulii arătau în direcția opusă, se ascundea pur și simplu, ca o vietate marină în tăcerea desăvârșită a unei grote, refuzând să iasă până când partea adversă renunța cu totul. Îi era absolut imposibil să se abată de la lucrurile pe care le învățase în cine știe ce fază a vieții ei. De pildă, sendvișurile acelea cu pâine prăjită și brânză trebuiau pregătite cu o felie de roșie și trei fire de pătrunjel. Așa făcuse în fiecare dimineață în ultimele cinci luni și o săptămână, iar ziua de azi nu era o excepție. Totuși, Muhammet simțea că nu căra zilnic la școală numai roșia și pătrunjelul, ci și ochiul și urechea mamei. Dacă se întâmpla cumva să nu-și mănânce sendvișul sau săvârșea nelegiuirea și mai cumplită de a chiuli de la școală, era sigur că ochiul roșu al roșiei și urechea verde a pătrunjelului i-ar da femeii imediat de veste.

Până ce începuse școala, luase în mâini feliile de pâine nu cu teamă, ci cu drag. În zilele acelea, cele două colțuri ale pâinii pentru micul dejun erau ale lui. Când Meryem îi dădea colțurile

fiului ei, nu uita să scoată bucățița de hârtie prinsă fie de unul, fie de celălalt. Îi spunea lui Muhammet că bucățița aceea de hârtie era o scrisoare de la fata brutarului. Scrisoarea era lăsată să aștepte deoparte până când el își termina micul dejun. Abia atunci Muhammet avea voie să afle ce scria pe ea. Așa că mânca fără mofturi. Deși era silit să dea gata un ou fiert în fiecare dimineață doar ca să citească scrisoarea, își termina micul dejun fără să crâcnească. Apoi, când venea timpul, Meryem își savura plăcerea răutăcioasă de a curăța masa cât de încet putea, ca să-i ațâțe curiozitatea fiului ei, apoi își turna o ceașcă de ceai și începea să citească, topind încet cuvintele în gură ca pe un cub de zahăr.

Fata brutarului era o copilă singuratică – nu avea nici prieteni, nici frați sau surori. Noaptea, în timp ce tatăl ei cocea pâine, ea stătea singură între sacii cu făină și îi scria în taină scrisori lui Muhammet. Mama ei murise când ea era foarte mică și tatăl ei se recăsătorise. Mama vitregă o chinuia întruna pe micuța orfană, fiindcă avea o inimă de piatră. Biata fată fugea de-acasă cu orice prilej, ca să-și petreacă timpul la brutărie cu tatăl ei drag. La brutărie se pregăteau pâini moi, cu miros îmbietor, și simiți crocanți. Pe când Meryem citea, lui Muhammet nu i-a trecut niciodată prin cap să se întrebe cum de încăpeau toate lucrurile acelea pe o bucățiță de hârtie de numai trei centimetri pătrați. În universul copiilor de la zero la un an pâinea era sacră și fiecare bucățiță de hârtie scrisă rămânea un mister absolut. Când vraja tainică a celor două se întâlnea într-un colț de pâine, fata brutarului strălucea într-un nimb de încântare pură.

Muhammet voia să afle totul despre ea: cum arăta brutăria, ce făcea acolo, dacă îi plăcea să doarmă dimineața și să se scoale noaptea, când copiii de vârsta ei trebuiau să se ducă la culcare devreme, jocurile pe care le juca și, mai presus de toate, dacă era frumoasă sau nu... Meryem o descria pe copilă ca fiind „la fel de blondă și delicată ca un nufăr ce înflorește în apă“. Purta părul lung. Îi ajungea până la brâu și era prins în două cosițe. Pe atunci Muhammet avea și el părul lung. Cei care-l vedeau pe stradă credeau că e fată.

În scrisorile ei, fata brutarului vorbea de obicei despre oamenii care se opreau la brutărie de-a lungul zilei. Bătrâni ce se sprijineau în bastoane și înmuiau în ceai biscuiții tari pe care-i cumpărau,

molfăindu-i apoi zgomotos în gurile lor știrbe. Vanzători de simiți ce veneau în fiecare dimineață cu tablalele de lemn rotunde pe cap. Fata brutarului voia să fie prietenă cu ei, însă unii se purtau urât cu ea și îi spuneau lucruri nepoliticoase. Totuși erau printre ei și unii cu inimi de aur. De pildă, un băiat pistruiat care putea să sară într-un picior în timp ce rotea cu mâinile simiți puși pe două bețe subțiri. Muhammet se simțea ofensat că fata brutarului vorbea atât de des despre talentele băiatului, dar nu protesta. Apoi mai erau și vânzătorii de produse de patiserie care treceau pe-acolo cu cărucioarele lor. Mai erau și femei care veneau la brutărie să cumpere lipii. Se purtau frumos cu fata brutarului. Îi dădeau întotdeauna câte o lipie înainte să-și care acasă tăvile grele. Fata brutarului scria despre toate lucrurile astea pe larg, Meryem le citea unul câte unul, timpul trecea cu viteza melcului. Însă această inocență senină urma să fie sfărâmată violent în toamnă, când Muhammet a fost înscris în clasa întâi la singura școală primară din cartier. Mai întâi a fost tuns. Acum nimeni nu mai putea spune că arăta ca o fată. Apoi mic dejunurile s-au scurtat și, după ceva vreme, a învățat să scrie și să citească. Atunci a descoperit că bucățelele acelea de hârtie prinse pe fiecare pâine erau de fapt etichetele brutăriilor și nu scrisori de la fata blondă a brutarului. Din clipa aceea nu i-au mai rămas nici scrisori de citit, nici vreo fată cu chipul ca luna de iubit. Să învețe să citească a însemnat să piardă pentru totdeauna misterul scrisului.

— Nici gând, nu mă duc! a țipat ascutit Muhammet, neputând să-și desprindă ochii de la cutia cu prânzul, dar de data asta cu un glas mult mai slab, și după câteva minute, când a auzit un geamăt frânt, ca de cățel, Meryem a știut că fiul ei cedase, așa că n-a mai împins sofaua.

Ieșind abătut din colțul lui, Muhammet i-a aruncat maică-sii o privire acră.

Lângă trupul enorm al mamei, el era micuț ca unul din punctele de pe litera „O“. Când avea să se nască, sora/fratele lui urma să fie celălalt punct. Chiar dacă avea doar șase ani și știa că toți puștii de vârsta lui erau mai mici decât mamele lor, Muhammet înțelesese demult – spre deosebire de alți copii – că urma să fie mereu mai mic decât maică-sa, oricât ar fi crescut, la orice vârstă ar fi ajuns, orice viitor de neatins ar fi avut, și se resemnase cu

ideea. Mama lui, cu fruntea ei lată, care se încrețea când era mânioasă, cu fața ei rotundă și obrajii trandafirii și bucălați, cu ochii ei căprui imenși, care se măreau când se încăpățâna, cu sânii umflați ca niște baloane, cu brațele pline de gropițe, cu carnea ei durdulie rotunjindu-se pe coapse, cu picioarele ei mari ca un mormânt de copil, cu nesfârșitele ei superstiții și energia ei incredibilă, era întru totul atât de mare, încât făcea praf și pulbere orice obstacol... și avea să rămână mereu așa.

Prin urmare, și-a pus sendvișul cu pâine prăjită și pătrunjel în cutia pentru prânz, a călcat pe corpul turtit al gândacului pe care îl strivise în dimineața aceea în colțul sofalei acvamarin de două locuri și, târșându-și picioarele, a pornit spre școală.

Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire

Când intrau în Palatul Bomboană, locatarii apartamentului din dreapta, ca toți cei din locuințele familiale de la parter, se plâneau că se află prea sub privirile oamenilor. Cât era ziua de lungă, cei ce stăteau în clădire, oaspeții lor de toate soiurile, dar și vânzătorii ambulanti, care nu reușeau niciodată să citească anunțul ce le interzicea strict prezența, nu se puteau abține să arunce o privire prin ferestrele livingului în apartamentul 4. Cum la toți acești oameni se adăugau și clientele băgăcioase ale salonului de coafură de vizavi, numărul privirilor ce năzuiau să pătrundă în living prin ferestre crescuse de zece ori, ca și neliniștea celor dinăuntru.

Unele familii de la parter s-ar putea obișnui până la urmă cu un asemenea trafic. Sunt printre ele chiar și câteva care profită cât pot de pe urma situației de-a fi privite neconținut de afară, privind la rândul lor neconținut afară – un fel de politică „ochi pentru ochi“! Poate nu e o coincidență că voyeurii cel mai bine informați din blocurile de apartamente locuiesc de obicei într-unul din apartamentele de la parter... însă Fiii-cei-iuți-din-fire nu erau așa. Nici nu suportau să fie văzuți de cei care treceau pe lângă apartament, nici nu intenționau să-i spioneze. După părerea lor, lumea din afara casei era un tărâm nemărginit de veșnică trepidație. De fapt, când în Turcia s-a dat „legea patronimelor“, dacă – în loc ca fiecare familie să fie lăsată să aleagă – s-ar fi luat în considerare trăsăturile lor, pe soneria apartamentului 4 ar fi scris mai degrabă „Veșnice-trepidații“ decât „Fiii-cei-iuți-din-fire“.

Cât era ziua de lungă, ferestrele mari ale apartamentului erau bine acoperite cu armuri felurite, însă la fel de nepătruns – mai

întâi cu chembrică, apoi cu un stor din stambă albă când soarele strălucea sus pe cer. Când afară începea să se întunece, draperiile de catifea groasă, în aceeași nuanță de cenușiu ca și clădirea, erau trase complet. Atunci ferestrele din living ale apartamentului 4 se ascundeau și se fereau de ochii lumii de-afară, ca un animal vigilent ce se camuflează în culoarea pământului din preajmă, pentru a nu fi văzut de dușmani. Totuși, chiar și când toate cele trei – perdelele de chembrică, storul și draperiile de catifea – erau bine trase, în partea dreaptă mai rămânea o fâșie de lumină. Acolo, în colț, stătea Ziya Fiii-cei-iuți-din-fire, în vârstă de cincizeci și șase de ani, care se plantase în acel loc din ziua când fusese concediat de la Direcția Generală a Apelor pentru că luase mită. Cât citea ziarele și se uita la televizor, bând cafea și mâncând plăcintă cu dovleac, privea din când în când cu mare fereală prin acea fâșie și cerceta împrejurimile cu ochi neliniștiți și bănuitori, fără a ști prea bine ce caută și de ce. În rarele momente când Ziya Fiii-cei-iuți-din-fire se ridica de pe canapea, îi lua locul Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire, profesoara de chimie organică pensionată, în vârstă de cincizeci și cinci de ani. Și ea se uita din când în când prin deschizătură, însă o făcea mai puțin ca să privească afară, cât să vadă cum îi merge canarului din colivia de lângă fereastră. Faptul că acest canar, spre deosebire de cel de dinainte, nu ciripise nici măcar o dată era un motiv de îngrijorare teribilă pentru Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire. Spunea întruna că ar trebui să deschidă fereastra pentru ca păsăruica să ciripească, însă nu reușea niciodată să-și adune curajul s-o facă. Amintirea acelei dimineți blestemate când își găsisse primul canar în colivie, într-o baltă de sânge, îi era încă prea vie în minte. Deși făptașii dispăruseră când bărbatul acela sărman, numit Profetul-cu-pisici, se mutase din Palatul Bomboană (luându-și cu el toate lucrurile și întreg tribul de mâțe), din pricina tuturor pisicilor vagaboande ce hoinăreau prin preajmă, legănându-și cozile, Zeren se temea și în ziua de azi ca nu cumva noul ei canar să aibă aceeași soartă. Era bănuitoare mai ales când venea vorba de motanul acela enorm, negru ca smoala, cu un aer fioros și blana atât de pufoasă, de-ai fi zis că jupuisse și îmbrăcase blănile a cel puțin alte patru pisici.

În realitate, pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-o interesaseră cătuși de puțin canarii sau orice altă pasăre de rasă până când Zekeriya

Fiii-cei-iași-din-fire (de treizeci și trei de ani) nu și-a spart nasul pentru a patra oară. Cu mult timp în urmă, când nasul fiului ei era o protuberanță plăcută, pe un cartilaj moale, care nu-și găsisese încă forma, viața era așa de frumoasă și lipsită de complicații. Apoi, când a ajuns la adolescență, rotunjimile dulci ale chipului său de copil au dispărut cu totul și nasul lui a suferit o schimbare neașteptată, crescând mai întâi insolent de lung și apoi încovoindu-se în jos. În tot acest timp Zeren Fiii-cei-iași-din-fire studiasse cu neliniște această transformare, de parcă ar fi urmărit apropierea unui străin amenințător. Era foarte mulțumită de nasul ei delicat, iar cel al soțului său, deși nu putea fi socotit frumos, era măcar bine alcătuit. Date fiind aceste fapte, Zeren Fiii-cei-iași-din-fire a simțit nevoia să studieze arborele genealogic al familiei, ferm convinsă că toate soiurile de cusururi din lume se trag din gene. Continuând pe panta asta, când și-a dat seama cu amărăciune că nasul fiului ei își încheiasse transformarea și nu o să mai fie niciodată cum fusese, a început să facă cercetări, cu o hartă a înruderilor în mână, ca să afle măcar cine se făcea vinovat de această belea. Mergând sistematic, pas cu pas, în trecut, atentă mai mult la descendența soțului decât la a ei, a trecut în revistă toate rudele pe care le cunoștea și, când asta n-a dat la iveală nimic, a luat la puricat, unul câte unul, vechile albume de familie, revenind însă din nenumăratele sale excursii pe harta înruderilor cu mâinile goale. Cu timpul, a renunțat la cercetări.

Apoi Zekeriya a împlinit paisprezece ani și și-a rupt nasul când s-a avântat cu viteza pubertății și a zburat cu bicicleta peste coasta unui deal. Când a primit vestea, Zeren Fiii-cei-iași-din-fire a simțit o ușurare pe care n-o putea mărturisi nimănui. În ciuda speranțelor sale că acest accident urma să însemne un nou început, că îi va îndrepta fiului ei nu doar nasul, ci și purtarea, mai târziu totul s-a înrăutățit. După operație – făcută în pripă, cum a ieșit curând la iveală –, nasul, care era deja destul de urât, s-a încârligat și a rămas așa. În mod curios, aplecarea lui Zekeriya spre ticăloșii și nebunii s-a făcut simțită tot cam prin aceeași perioadă. În anii următori Zekeriya Fiii-cei-iași-din-fire s-a abătut cu orice prilej de la calea dreaptă și îngustă pe care îl pusese maică-sa, intrând, rând pe rând, în toate belelele pe care le putea găsi și rătăcind întruna drumul drept, până când a devenit un motiv de rușine

și suferință. În anul când și-a rupt nasul a început să fure bani de la părinții lui, la cincisprezece ani își dedica timpul liber masturbării, la șaisprezece vedea școala ca pe o arenă în care îi putea călca în picioare pe cei slabi, la șaptesprezece fuma două pachete de țigări pe zi, iar la optsprezece a hotărât să se „realizeze” în cel mai rapid mod posibil, vărându-și nasul, ce o enerva tot mai tare pe maică-sa, în orice murdărie pe care o putea adulmeca. Cum rezultatul celei de-a doua operații la nas a fost și mai dezastruos decât al celei dintâi, grijile pe care Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire și le făcea pentru fiul ei au ajuns la culme, în vreme ce așteptările i-au scăzut cu totul.

Cu puterea strânsă în timpul convalescenței, la douăzeci și doi de ani Zekeriya s-a încurcat cu diverse clanuri din mafia parcărilor, la douăzeci și trei s-a amoretat de o funcționară de bancă divorțată și cu doi copii, la douăzeci și patru l-a înjunghiat pe paznicul băncii, asupra căruia îl asmuțise fosta iubită, și a fost arestat, la douăzeci și șase s-a răzbunat crunt pe viață spărgându-i nasul președintelui asociației pentru înfrumusețarea cartierului Kuzguncuk (care se apucase să-i organizeze pe locuitorii din zonă într-un grup de protest împotriva construirii unei parcări în grădina din spatele unui conac otoman), la douăzeci și șapte s-a ascuns de familia lui, iar la douăzeci și opt, după ce i-a fost descoperită ascunzătoarea, a fost însurat de urgență cu fata unei rubedenii care li s-a părut potrivită vârstnicilor din familie și tot în același an a făcut și un copil. Totuși, după spusele delicatei lui neveste, care îi vizita adesea cu ochii în lacrimi pe părinții Fiii-cei-iuți-din-fire în apartamentul lor ca să se plângă de el, căsătoria nu îi îndreptase câtuși de puțin năravurile. Nu c-ar fi hoinărit pe-afară zi și noapte, cum făcea pe vremuri, însă ajunsese o epavă supărăcioasă și irascibilă. În toiul unei căderi nervoase, o „bruscăse” pe o șoferiță fără experiență care intrase în mașina lui pe culoarea galbenă a semaforului și, după o bătaie cruntă încasată a doua zi de la soțul vânjos al femeii, s-a pomenit iar cu nasul aranjat.

Între timp Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire așteptase cu nerăbdare copilul cu care era însărcinată nora ei. Căci copiii concepuți când o relație conjugală scârțâie – ajunși la termen în vreme ce căsătoria nu izbutește încă să se ridice după ce a căzut în nas – sunt ca niște saci cu ciment: săculețe cu ciment ce cârpecesc crăpăturile

vizibile, țin stâlpii cuibului laolaltă și întăresc căsătoriile pe cale să se destrame. Când s-a născut, copilul lui Zekeriya, ca orice sac cu ciment, avea și el o misiune, ba chiar una dublă: să împiedice mai întâi distrugerea nasului tatălui său, și apoi a căsătoriei sale.

Și a reușit – cel puțin o vreme. Un an și cinci luni și jumătate în cap s-au scurs fără incidente. Apoi a venit vestea șocantă care n-a șocat pe nimeni. Pe când căra căruciorul copilului în casă, Zekeriya a căzut pe scări. Pe deplin pregătită să asiste pentru a patra oară la aceeași scenă, de fiecare dată mai supărătoare, dar și mai puțin tulburătoare, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire s-a dus la spitalul al cărui nume noră-sa i-l spusese printre suspine la telefon. S-a năpustit furioasă în salon și s-a uitat prostită la fiul care stătea în fața ei și arăta excelent. Un nas se rupsesse într-adevăr în accidentul de acasă, însă de data asta nu al lui Zakariya, ci al micuțului care dormea în căruciorul ce căzuse pe scări. Descoperind pe chipul nepotului ei pansamentele pe care se obișnuise de atâția ani să le vadă chiar în mijlocul feței fiului și pe care le interpreta de fiecare dată ca pe un steag fluturat împotriva stăpânirii ei, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire s-a încredințat că pe undeva avusese loc un transfer genetic și că defectul ăsta n-avea să fie corectat niciodată. Așa că a renunțat pe loc și definitiv la orice speranță legată de fiul ei și de progenitura lui.

Primul lucru pe care l-a făcut când s-a întors deznădăjduită la Palatul Bomboană a fost să se închidă în dormitor și să rearanjeze sertarul din șifonierul din lemn de nuc unde ținea lucrurile nepotului ei. La urma urmei, de fiecare dată când decidem să nu mai iubim pe cineva, trebuie să ne dăm seama ce facem cu lucrurile rămase de la el. Totuși, cum Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire nu arunca niciodată nimic din ce era legat de familia ei, cel mai drastic lucru pe care l-a putut face a fost să scoată din șifonier toate rufele fiului și să le cerceteze atentă, una câte una, înainte de a le pune la loc. Pe când controla cu minuțiozitate tot conținutul șifonierului din lemn de nuc, gena vinovată pe care o căutase ani de zile s-a ivit dintr-o carte de bune maniere îndesată în dosul unuia dintre sertarele de jos. În cartea ce avea câte o ilustrație pe fiecare pagină, la începutul capitolului „Cum vorbești cu o doamnă necunoscută într-un compartiment de tren?” fusese vârâtă o fotografie – cine știe când și de cine. Răspunsul pe care

Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire murea de curiozitate să-l afle se ascundea în acea fotografie îngălbenită. Căci al patrulea frate al bunicului soțului ei – efeminatul, cochetul, neisprăvitul de frate care umblase întruna cu vorba de colo până colo și fusese direct responsabil pentru atâtea certuri în familie, încât toată lumea și-l amintea drept „Pupăza“ – avea un nas exact ca al lui Zekeriya. În poza făcută spre bătrânețe Pupăza Hamdi, cu o pălărie de fetru pe cap și un portțigaret lung în mână, fuma o țigară și privea visător în zare peste umerii membrilor familiei, oferindu-și profilul obiectivului, parcă pentru a pune mai bine în lumină urâtenia nasului său. Pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-o interesa că dicționarul familiei făcuse o greșeală fundamentală, căci pasărea numită „pupăză“ nu umbla niciunde cu vorba decât atunci când îi ducea lui Belkis¹ vești de la profetul Suleiman. Singurul lucru ce o interesa era omul care primise această poreclă. Era o nedreptate cumplită că singurul ei fiu, primul ei născut, în loc să moștenească nasul propriului tată sau al propriei mame, îl moștenise pe cel al unui bătrân senil, pe care nu-l întâlnește nici măcar o singură dată în viață și care avea cele mai detestabile gene din toată familia. Dar și mai cumplită era legătura nepotului ei de un an și jumătate cu același lanț genetic.

Dintr-un impuls brusc, a luat și-a aruncat la gunoi acest document hidos, împreună cu cartea de bune maniere. Și, în ciuda nenumăratelor plângeri ale administratorului, Hadji Hadji, cum că aruncau gunoiul la ore nepotrivite, făcând astfel ca intrarea în apartament să arate jalnic, a scos sacul galben cu gunoi în fața ușii de la intrare.

Cinci, zece, treisprezece... exact șaptesprezece minute mai târziu, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire s-a simțit cuprinsă de o remușcare profundă. În doar un minut i-a trecut prin minte că, de vreme ce până atunci păstrase cu grijă tot ce avea legătură cu familia ei, ar fi trebuit cu siguranță să păstreze și poza aceea veche, în ciuda urâteniei sale. Însă când a deschis din nou ușa, sacul cu gunoi dispăruse. Atunci și-a amintit brusc o poveste pe care o auzise mai demult de la mama ei. Părinții ei vârau motanul pe care

1. Aluzie la regele biblic Solomon și la regina din Saba, al cărei nume în tradiția islamică este Belkis.

il ținuseră ani de zile, dar pe care nu-l mai voiau, într-un sac, merseseră cu mașina cât de departe putuseră și lăsaseră sacul pe un câmp pustiu din afara orașului. Seara, la întoarcere, găsiseră motanul așteptându-i lenevos în fața casei. Acum, uitându-se la locul gol unde stătuse sacul cu gunoi, pe Zeren Fiii-cei-iași-din-fire au trecut-o florii întocmai ca pe mama ei când văzuse motanul dinaintea ochilor. Fiindcă dezamăgirea de-a vedea că un lucru de care credeam că am scăpat se ține scapi de noi și dezamăgirea de-a constata că un lucru pe care ne închipuiam că-l putem recupera oricând ne-a alunecat printre degete amintesc de fapt una de alta.

Lucruri asemănătoare se mai întâmplaseră în casa asta de raport. Sacii cu gunoi dispăreau misterios de lângă uși înainte ca Meryem să apuce să-i culeagă. Totuși, cum sacii o preocupaseră prea puțin pe Zeren Fiii-cei-iași-din-fire, misterul legat de cine îi lua și în ce scop nu o intrigase niciodată. Acum însă își voia gunoiul înapoi. Dintr-odată, în mintea ei gunoiul pierdut s-a transformat într-o scrisoare sigilată – una atât de personală, încât n-ar trebui să ajungă niciodată sub ochii străinilor. Gunoiul este privat atâta timp cât se mai află lângă ușa noastră: e al nostru, vorbește despre noi. În clipa când ajunge în coșul de gunoi, devine anonim. Cei care-și câștigă traiul din gunoaie pot să-și vâre mâinile în tomberoanele din mijlocul străzii, în mormanele de gunoi înălțate la unele colțuri de stradă sau în gropile de gunoi din apropierea orașului și numai atunci când au neobrăzarea să ne deschidă sau, mai rău, să ne fure gunoiul de lângă ușă, se consideră că ne-au invadat spațiul intim.

În ora următoare Zeren a alergat în sus și-n jos prin Palatul Bomboană, căutând în toate locurile care îi veneau în minte și suspectând pe toată lumea. La un moment dat, gândindu-se că sacii cu gunoi de lângă fiecare ușă puteau ajunge în același loc, ca pâraiele care se varsă în același râu, a ieșit afară și a scotocit prin mormanul de gunoi strâns lângă zidul grădinii. Dar era ca și cum pământul se căscase și înghițise sacul ei galben cu gunoi, legat cu o fundă. Fiindcă oamenii de serviciu erau plecați la ei în sat, mai rămânea o singură posibilitate: salonul de cofură de vizavi de ea! Dar din vizita de prospectare făcută acolo împreună cu soțul și fiicele s-a întors cu mâinile goale și cu nervii pe bigudiuri. De parcă n-ar fi fost de-ajuns că gunoiul cu fotografia lui

Pupăză Hamdi dispăruse, cața aia de coafor – Cemal – o potopise cu ocări.

La ceva vreme după asta Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire a cumpărat canarul. Dar înainte de canar avusese pești de toate felurile și culorile...

De fapt, pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-o interesaseră câtuși de puțin peștii până în ziua când, după multe tăgăduiri, acceptase în sfârșit faptul că fiica ei cea mare era nevropată. Își iubea fiica mai mare – la un moment dat o iubise mai mult decât pe orice altceva. În vremea când fiu-său începuse s-o apuce pe urmele nasului său coroiat, începuse și ea să-și reverse întreaga iubire și atenție asupra fetei celei mari. Atunci, ca și acum, Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire (azi în vârstă de treizeci și unu de ani) era mult mai activă și mai sociabilă decât oricare dintre frații ei. La unsprezece ani voia să fie directoarea școlii unde lucra mama ei, pompier, ca să împrăstie toată apa de la Direcția Generală a Apelor, unde lucra tatăl ei, să vagabondeze, ca fratele ei, să croșeteze, ca sora ei, și să devină actriță, ca tatăl celei mai bune prietene a ei de la școală – toate în același timp. Puține se schimbaseră când ajunsese la douăzeci și unu de ani. Voia încă să fie mai mult decât suma tuturor celor din jur. Tăiase ziua în calupuri de timp, înghesuisese în fiecare o ocupație diferită și astfel se împărțise în nenumărate bucăți, făcând întâi un lucru, apoi altul și, foarte ciudat, reușind în cele mai multe dintre ele. Inteligența îi era destul de ascuțită pentru a flata mândria genetică a maică-sii. Dar rămăsese la fel de nefericită. Orice obținea era departe de-a fi de ajuns – de fapt, nimic nu era de ajuns. Nici măcar un singur lucru în viață nu era întreg: pentru ea „întregimea“ era doar un cuvânt lipsit de sens din dicționare. De pildă, nu exista mare: chiar și într-o singură mare exista un număr infinit de mări, fiecare încercând s-o apuce într-o altă direcție. Înălțimea și frecvența valurilor pe care le vedeam ajungând la țarm erau rămășițele războaielor dintre mări. Ajungeau la țarm doar ca să fie masacrate bulă cu bulă, atom cu atom. La fel, nu exista nici un Istanbul. Existau doar zeci, sute, mii, milioane de grupuri, comunități și societăți. „Plusurile“ înlăturau „minusurile“, vânturi potrivnice se împiedicau unele pe altele să bată și, pentru că nici un grup nu era îndeajuns de puternic ca să-l domine pe celălalt, orașul reușea în cele din urmă să

se mențină, deși nu avea cum să nu se micșoreze de-a lungul acestui proces. Asemenea valurilor, Istanbulul era doar ce rămânea din întreg: din ce rodeau guzganii, din ce sfârtecau pescărușii, din ce împărțeau locuitorii, din ce uzau mașinile, din ce cărau bărcile, prima gură de aer trasă în piept de toți, numaidumnezeu-știecâți copii născuți în fiecare ceas... rămășițele împrăștiate și spulberate, întotdeauna lipsindu-le ceva, niciodată întregite... Când a avut prima cădere nervoasă, Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire împlinise douăzeci și doi de ani.

Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-a fost deloc afectată de spusele doctorului, fiindcă nu l-a luat în serios nici pe el, nici spusele lui. Pe nici o ramură a arborelui genealogic al familiei nu exista vreo frunză unde-ai fi putut da peste o asemenea boală. Până și mintea celui mai jenant membru, Pupăză Hamdi, era într-o stare excelentă. Pe lângă asta, fiica ei cea mare era cea mai deșteaptă, cea mai sclipitoare dintre cei trei copii ai ei. Criza prin care trecea n-avea cum să fie altceva decât disperarea pubertății târzii.

Recuperarea rapidă a lui Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire a incredințat-o și mai mult pe maică-sa că avusese dreptate. Totuși, cum s-a dovedit curând, recuperarea nu a fost una permanentă, ci temporară. De atunci, viața fiicei mai mari a familiei Fiii-cei-iuți-din-fire urma să fie împărțită în două anotimpuri: când era bolnavă, părea că n-o să mai fie niciodată sănătoasă, iar când era sănătoasă, părea că n-o să mai fie niciodată bolnavă. Nu exista cale de mijloc. Nimeni nu putea ghici când avea să treacă de la o stare la alta. Cea mai clară diferență dintre cele două stări era reacția ei la veștile proaste. Când era bolnavă, o interesau doar anumite știri, asemenea unui daltonist care vede doar anumite culori, și căuta în ziar numai acest gen de știri. Copii ai străzii care se drogau cu diluant, crime în numele onoarei, sinucideri, femei silite să se prostitueze, teroriști sinucigași, bebeluși răpiți din spitale, tineri care luau supradoze, tot soiul de întâmplări tragice... Pe lângă ziare, urmărea cu atenție și evenimentele locale: guri de canal neacoperite, țevi de apă sparte, gunoi rămas pe trotuare, străzi închise, pungași fioroși, patiserii închise din cauza mizeriei, măcelari ce vindeau carne de cal, băcani ce comercializau detergent de contrabandă, mafii ale parcărilor, vechi case de lemn distruse în mod misterios de incendii, explozii, scurgeri de gaze...

Neputându-se mulțumi să urmărească pur și simplu știrile astea supărătoare, Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire adora să le povestească în cele mai mici detalii oricui îi ieșea în cale. Cum nu-i ieșeau în cale prea mulți oameni, fiindcă își petrecea majoritatea timpului acasă, cu maică-sa, îi povestea ei neconținut aceleași lucruri. Dar când era sănătoasă, sărea peste știrile catastrofice amplu ilustrate. Prin urmare, era singura din familia Fiii-cei-iuți-din-fire care citea constant ziarele.

Ori de câte ori vocea exaltată a fiicei sale, ce vorbea despre catastrofe, o călca pe nervi, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire asculta bolborositul liniștitor al acvariului, pe care îl umpluse cu pești colorați și accesorii fosforescente. Însă înainte de pești fuseseră felurite plante decorative...

La douăzeci și trei de ani, Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire nu era nici vagaboandă, ca fratele ei, nici la fel de deșteaptă ca sora ei. De fapt, așa cum nu puteai spune că arătase ca toți ceilalți membri ai familiei încă din copilărie, nu puteai spune nici că semăna cu ei la trup sau la fire – și această diferență devenea foarte izbitoare când era comparată cu sora ei. Asemenea unei ciuperce uriașe și cărnoase, crescută cine știe cum lângă o plantă sălbatică aspră și plină de flori, ce încântă ochiul, și atât de obișnuită cu ea, încât îi fură soarele și apa, Zelish se lipise de soră-sa, furișându-se într-un colț al vieții ei. Era mediocră și nesigură, leneșă și incompetentă. Era ca și cum faptul că o vedea pe sora ei pendulând neîncetat între doi poli, inteligentă și atrăgătoare uneori, scrântită și plângăcioasă alteori, ar fi bulversat-o așa de tare, încât hotărâse în schimb să se oprească undeva la jumătatea drumului, pe un prag sigur. Pe când fratele ei râvnea „să fie ceva“, iar sora ei, „să fie totul“, vreme de ani întregi ea își dorise doar „să nu fie“.

Dintre toți membrii familiei Fiii-cei-iuți-din-fire, Zelish suporta cel mai prost neliniștea. Pentru ceilalți membri ai familiei, neliniștea era o amenințare venită din exterior. Deși cauzele ei erau variate, mesajul îi rămânea același și lumea nu trecea de draperiile de catifea groase și cenușii. Când venea vorba de lumea aceea, fiecare avea propriile griji. Ziya Fiii-cei-iuți-din-fire se temea cel mai tare că procesul pentru luare de mită va fi redeschis și că până la urmă o să fie închis, o să apară în toate ziarele și o să ajungă de poveste în tot orașul. Cea mai mare grijă a lui Zeren

Fiii-cei-iuți-din-fire erau copiii ei, iar după aceea veneau, în ordinea următoare: propășirea fundamentalismului islamic, teama de a fi atacată de hoți pe stradă și un cutremur în Istanbul. La rândul lui, Zekeriya Fiii-cei-iuți-din-fire se temea cel mai tare să nu ajungă neputincios în pat și în viață, apoi de oamenii la care avea datorii pentru jocuri și, în sfârșit, de el însuși. Cât despre Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire, ea era un soi de pendul ce oscila nepăsător între fântâni de neliniște-teamă-frică și mări de calm-indiferență-curaj.

Totuși, pentru Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire neliniștea era ceva abstract. Se găsea pretutindeni, la fel ca aerul, și era aproape la fel de intangibilă, cu cauze mult mai greu de identificat decât redeschiderea unui proces pentru luare de mită, arestarea din pricina unei datorii la jocuri sau venirea la putere a fundamentaliştilor. În primul rând, neliniștea nu trăia în afara unei persoane, ci era mai degrabă chiar fauna în mijlocul căreia el/ea trăia. Pentru că frica, neliniștea și grija sunt hrănite de „groaza posibilității că totul s-ar putea dovedi a fi diferit“. (Iată casa, prietenii, trupul, familia ta... Sunt ale tale, însă într-o bună zi toate îți pot fi luate!) Cât despre teamă, ea e hrănită de „groaza că nimic n-ar putea fi diferit“. (Iată casa, prietenii, trupul, familia ta... Sunt ale tale și, din nefericire, pot rămâne la fel pentru totdeauna!) Pe când era la gimnaziu, Zelish fusese de câteva ori acasă la prietenele ei. Vizitele astea, care îi dăduseră ocazia să vadă de aproape mame, tați și familii ce nu semănau deloc cu a lor, au fost un punct de cotitură pentru ea, fiindcă până atunci crezuse că „mamă“, „tată“ și „familie“ însemnau o copie la indigo a celor pe care le avea ea. Rușinea pe care o simțea în privința familiei sale a crescut treptat de-a lungul anilor, la fel ca rata dobânzii la o amendă, care crește cu perfidie.

Silabele poticnite ale profesorului de fizică bâlbâit din clasă îi răsunau încă în urechi lui Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire: „Sss-să uuu-nim două vase care au îîî-năuntru aaa-ceeși cantitate de lll-ichid cu aaa-ceeși densitate și aaa-celași nivel. Sss-să aaa-șeptăm ca lll-ichidul să treacă dintr-unul îîîn celălalt“. Apoi adăuga: „De fff-apt, sss-să nu aaa-șeptăm degeaba. Nnn-nu uuu-itați, copii, îîî-ntotdeauna de sss-sus îîîn jos și de la mmm-ult la ppp-uțin. Aaaa-ltfel, nnn-nu se produce nnn-nici un transfer îîintre lucruri care sunt la aaa-celași nivel“. Dacă așa stătea treaba, s-a gândit

Zelish, nivelele de teamă din casa ei și din lumea din afara Palatului Bomboană erau egale. Din cauza asta îi era imposibil să-și adune curajul ca să fugă din apartamentul 4 și să nu se mai întoarcă niciodată. Până acum își făcuse nenumărate planuri. Totuși, fiindcă ele fuseseră mai curând planuri de plecare decât de scăpare, nu avea încă idee unde să se ducă și ce să facă dacă și când pleca de-acasă.

Oricum, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire nu aștepta prea multe de la fiica ei cea mică, a cărei singură trăsătură distinctivă – din câte își putea da ea seama – era că leșina pe loc când vedea sânge sau orice îi amintea de el. Așa că a compensat lipsa fiicei pe care i-ar fi plăcut s-o aibă cu plantele decorative. Singura problemă era că aveau nevoie de mult mai mult soare decât le puteau oferi razele ce abia pătrundeau prin perdele.

Cum perdelele din apartamentul 4 împiedicau razele soarelui să pătrundă înăuntru, plantele decorative au pierit una câte una, întocmai ca privirile străinilor. Peștii din acvariu au suferit și ei pierderi masive de-a lungul timpului. Canarul a fost sfâșiat de tribul Profetului-cu-pisici. Deși acum în colivie era un alt canar, dintr-un motiv inexplicabil, acesta nu ciripise nici măcar o dată.

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

Când și-a văzut subiectul de bârfă preferat intrând pe ușă, lumea din salonul de coafură s-a cufundat într-o tăcere stingherită, tipică celor prinși asupra faptului. Să te trezești în fața ochilor tocmai cu persoana pe care o bârfeai fără milă cu un minut în urmă îți poate da de bănuț că aici se petrece ceva misterios. La fel, și celor din coafor li s-a părut că Tijen Igienă îi auzise din lumea duhurilor cum îi pomeneau numele. Dar pricina nervozității pe care o simțeau în prezența ei nu venea numai din neputința lor de a-și da seama cum să dregă expresiile pe care le adoptau cu atâta nepăsare în timp ce bârfeau. Erau uluiți și să vadă o persoană care nu mai ieșise din casă de luni întregi vizitând un loc ce era, probabil, unul dintre ultimele de pe „lista ei cu eventuale locuri prin care să treci dacă și când s-a facut timpul să ieși din casă“.

Primul care s-a scuturat de această încremenire a fost Cemal. S-a îndreptat către ușă, zicând pe un ton aproape vesel „Bine ați venit, intrați, doamnă Tijen!“, fără să-și dea seama cât de nepoliticos era să-i spui pe nume cuiva pe care nu l-ai mai întâlnit niciodată. Acestea sunt efectele secundare ale dependenței de bârfă: când bârfești prea mult și prea des pe cineva, poți ajunge să crezi că îl cunoști personal de o grămadă de timp. Dacă familiaritatea lui Cemal ar fi fost împărtășită câtuși de puțin, s-ar fi putut lăsa într-o asemenea măsură în voia acestei iluzii, încât poate chiar i-ar fi reproșat lui Tijen Igienă că nu trece pe-acolo mai des, cum făcea cu clientele sale obișnuite... însă asta nu s-a întâmplat. După ce l-a măsurat din creștet până-n tălpi, cu o răceală care dovedea că nu era deloc încântată de primire, femeia a întors capul fără să-i răspundă și s-a pornit să cerceteze totul. Privirea i-a fost

atrasă, pe rând, de părul tuns de pe jos, ce aștepta să fie măturat, de prosoapele ponosite care se decoloraseră de-atâta spălat, de petele de pe pelerinele cu model de leopard legate la gâturile clientelor, de fisura subțire din oglinda ce se întindea de la un perete la celălalt, de țânțarii morți ce zăceau lângă marginea blatului de sub oglindă, de praful de pe raftul unde erau aliniate cutii cu aceeași marcă de gel de păr, spumă de păr și briantină, de ghemotoacele de păr înțepenite în perii, de buretele care se ștepea prin găurile din scaune, de mobila uzată și apa plină de bule cu conținut dubios de pe căruciorul pentru manichiură cu trei sertare. Nemulțumirea pe care o încerca dinaintea acestei priveliști era atât de adâncă, iar dorința ei de-a părăsi imediat coaforul, atât de evidentă, încât Cemal – care simțea că și el, și locul unde lucra fuseseră înjosiți – și-a înghițit toate urările de bun venit care-i stăteau pe limbă și a amuțit.

Totuși Tijen Igienă nu s-a răsucit pe călcâie și nici n-a plecat în fugă, cum se temuse Cemal. După ce a rămas câteva clipe stană de piatră, neputând să se miște, de parc-ar fi fost țintuită locului, și-a lăsat privirea cercetătoare să bată doar la jumătate din distanță, ca să nu mai fie silită să vadă lumea hidoasă și șleampătă din jur, și și-a strecurat-o pe fereastra deschisă. Acolo a văzut-o pe femeia plătită de ea pentru curățenie coborând în grădină ca să strângă hainele. Femeia, căreia i se putea citi în ochii spălăciți supărarea că era nevoită să strângă atâtea haine aruncate fără nici un rost, a zărit-o în același moment. Cum avea nervii ferfeniți după o zi întreagă de curățenie, era așa de obosită, că nici măcar n-a avut energia să se întrebe ce căuta Tijen acolo. A pus jos coșul plin până la vârf cu rufe și, lăsându-și trupul de spiriduș în grădină, și-a strecurat doar capul acoperit cu un batic de culoarea lămâii mucegăite pe fereastra salonului de coafură, murmurând cu o voce frântă:

— Eu plec, doamnă Tijen. Am o familie de îngrijit.

Dar nici măcar ea n-a fost în stare să facă vreo legătură între situația dată și cuvintele ce îi ieșiseră din gură, fiindcă a simțit nevoia să adauge o explicație:

— Țasta e ultimul coș. Le-am adunat pe toate. Acum îl duc sus și-l las în casă. Deja am urcat și-am coborât de vreo cinci ori. Nu mă așteptați joi. Cartierul ăsta îmi pică oricum cam peste mână.

Împreunându-și ușor sprâncenele, Tijen a dat din cap tăcută. Chiar dacă expresia vagă a feței nu-i trăda gândurile, suferința pe care o simțea pentru că se afla aici, printre oameni, era absolut evidentă. A rămas așa, în picioare, până când Celal, dornic s-o scutească de chin, s-a apropiat de ea, cu gândul să dreagă podul pe care fratele lui geamăn încercase să-l construiască, dar pe care în schimb îl distrusese, și a întrebat-o pe un ton liniștitor ce dorea să i se facă la păr. Abia atunci Tijen s-a întors spre Celal, desprinzându-și privirea de pe locul de-acum părăsit de femeia plătită pentru curățenie, și a murmurat:

— Nu mie, ci fiicei mele.

Pe urmă, ca să se facă înțeleasă, s-a dat încet la o parte.

Abia atunci au observat cei din coafor fetița cu părul creț, ca abanosul, într-un contrast clar cu pielea izbitor de albă, și ochii mari, de un negru fără nici o altă nuanță. Părul îi era ud, stropi mari îi alunecau de pe șuvițele cârlionțate și-i lăseau mici bălți de apă pe umeri, așa că arăta de parcă fusese surprinsă pe drumul înapoi de o ploaie ușoară de vară.

Pe când Celal își conducea tânăra clientă pe scaunul din fața oglinzii, Cemal – îndurând cu resemnare tratamentul la care fusese supus de mama copilei – a poftit-o pe femeie să ia loc pe una din canapelele de pe o latură a salonului. Tijen Igienă nu s-a așezat imediat. Preț de câteva clipe a rămas în picioare, paralizată de stânjenală. Apoi a cedat și s-a așezat cu inima îndoită pe cea mai apropiată canapea arătată. Când manichiurista, care avea obiceiul să întrebe fiecare clientă dacă vrea să-i facă unghiile la nici treizeci de secunde după ce intra în salonul de coafură, s-a ivit dintr-odată lângă ea, Tijen stătea nemișcată, cu privirea ațintită la o pată de pe podea și cu mintea plutindu-i aiurea. Totuși, în clipa în care a auzit întrebarea ce-i fusese adresată, și-a retras mâinile dezgustată, ca și cum ar fi fost atinsă de un guzgan nevăzut, și le-a ascuns la spate. Complet nepregătită pentru o astfel de reacție bruscă, manichiurista s-a întors năucită la locul ei, însă de cum s-a așezat, o bănuială chinuitoare i-a trecut prin minte. Oare îi spusese „doamnă Igienă” în loc de „doamnă Tijen”? Oare din cauza asta fața femeii luase dintr-odată o expresie acră? Tot gândindu-se așa, manichiuristei nu i-a luat mult până să se convingă că facuse

o gafa. La urma urmei, mintea are o înclinație spre pesimism. De câte ori șovăie între două opțiuni contradictorii, înclină spre cea negativă. Manichiurista s-a gândit o clipă că ar trebui să se ducă înapoi și să-și ceară scuze, însă până la urmă s-a ghemuit în dosul căruciorului pentru manichiură și s-a uitat pe furiș în jur, ca să vadă dacă îi mai remarcase cineva gafa.

Între timp Su – pe care Celal o așezase în fața oglinzii, chiar alături de bătrână – își rotea întruna scaunul ca să cerceteze împrejurimile cu o curiozitate neprefăcută, dat fiind că punea pentru prima oară piciorul în salonul de coafură. Din nefericire, a trebuit să-și întrerupă explorarea, fiindcă, oriunde se întorcea, dădea de ochi de femei care se holbau la ea și buze rujate care vorbeau despre ea. Singura persoană din locul ăsta ciudat care n-o privea cu o asemenea insistență, s-a gândit Su, era bătrâna din scaunul de lângă ea. O cunoștea. Era vecina lor de alături, cu care se întâlnea din când în când și care era întotdeauna foarte amabilă. Acum, cu fața ei micuță, machiată excesiv, ieșindu-i din pelerina de plastic ce-i acoperea toată partea de sus a corpului până la gât, bătrâna arăta ca un bust așezat strâmb pe soclu, vopsit diabolic în toate culorile.

Simțind privirea fetei ațintită asupra-i, madam Auntie s-a întors într-o parte și i-a zâmbit. Părea gata să spună ceva, însă chiar atunci a apărut Celal cu o scândură dreptunghiulară. Când venea vreun copil la coafor, gemenii așezau o scândură pe brațele scaunelor, pentru a-și înălța micul client. Numai că, de îndată ce și-a dat seama de intenția lui Celal, Su a scuturat din cap, uitându-se țintă la bătrână.

— Dar eu sunt mai înaltă decât ea, a protestat în cele din urmă cu un glas ascuțit. De ce nu stă și ea pe o scândură?

Obiecția a fost de ajuns ca să-l lase pe Celal, care oricum nu fusese niciodată cine știe ce mare orator, fără cuvinte. Văzând că, drept răspuns la remarcă revoltătoare a fetei, madam Auntie era departe de-a se simți ofensată și că, dimpotrivă, râdea, i-a întins scândura ucenicului fără coșuri. Totuși, imediat după aceea, de parcă ar fi descoperit o înțelepciune tainică în spusele copilei, a studiat cu grijă în oglindă reflexiile celor două cliente neobișnuite ale sale. Cum stăteau umăr la umăr în fața oglinzii lungi și late,

cu pelerinele cu model de leopard la gât, semănau izbitor. În realitate, se aflau la doi poli opuși ai timpului – una avea unsprezece ani, cealaltă, șaptezeci și opt – și totuși amândouă erau plasate undeva la granița vieții umane. Su se înșela. Nu era mai înaltă decât bătrâna. De fapt, avea exact aceeași înălțime și, probabil, aceeași greutate. Oricât ar părea de straniu ca trupul unui bătrân care se împuținează să ajungă să-l egaleze pe cel al unui copil care crește, erau ca două lifturi care se opriseră o clipă la același etaj în timp ce unul urca și celălalt cobora. După o secundă, o oră, o lună, una urma să crească inevitabil mai înaltă decât cealaltă, pe când cealaltă urma s-o apuce în direcția opusă și n-aveau să mai fie la fel. Era nemaipomenit că se găsiseră una pe alta în acest moment de efemeră egalitate, s-a gândit Celal.

Odată ce a descoperit o asemănare între bătrână și fetiță, lui Celal nu i-a luat mult să-și reproducă iubirea pentru cea dintâi, cioplind o afecțiune similară pentru cea din urmă. Tocmai de aceea s-a ocupat personal nu numai de pregătirea părului fetei pentru tuns, ci și de tunsul propriu-zis. A desfăcut părul creț și des, de abanos, legat neglijent cu o panglică neagră, și a periat cu grijă șuvițele din care încă mai picura apă. Între timp nu uitase s-o întrebe pe copilă cum o cheamă, fiindcă de fiecare dată când adulții încep o discuție cu un copil, primul lucru care le vine în minte este să-l întrebe cum îl cheamă, după care încep să-l laude. „Ce nume frumos!” a exclamat radios Celal, dar Su abia dacă a dat vreo atenție complimentului, fiind cufundată în răsfoirea unei reviste pentru femei, plină de coafuri fanteziste pe fiecare pagină. Ar fi rămas lipită de revistă destulă vreme dacă maică-sa n-ar fi scos dintr-odată un țipăt care-ți îngheța sângele în vine.

La fel cum câinii îi atacă pe inșii cei mai speriați sau cum firul de păr cade în supa celui care va fi cel mai scârbit, gândacul căruia Cemal îi pierduse de mult urma hotărâse și el să intre în raza vizuală a nimănui altcuiva decât a doamnei Tijen Igienă. Ucenicul fără coșuri, hotărât să se dea bine pe lângă șefi, a intervenit numaidecât. Sub pantoful lui, gândacul s-a preschimbat într-un terci respingător.

— Gândacii ăștia s-au înstăpânit peste tot, s-a bâlbâit Celal, neștiind prea bine cum să continue.

În ultima vreme văzuse târându-se pe-acolo gândaci pe care nici măcar nu-i putea recunoaște. Era ca și cum varietatea diferitelor specii ar fi crescut odată cu numărul lor. Unii lăsau în urmă un miros greșos când erau striviți. Ucenicul a alergat să aducă spray-ul de cameră.

— Nu-i nevoie să aștepti, doamnă Tijen, a zis pe un ton lingușitor madam Auntie, observând groaza care se citea pe fața femeii. Nu-ți face griji pentru fiica dumitale. O să urcăm împreună.

Tijen Igienă era așa de disperată, că nici n-a mai așteptat să i se repete. În fix două secunde a sărit peste cadavrul gândacului, a lăsat banii pentru tuns pe casa de marcat și-a ajuns la ușă. Înainte de-a ieși, s-a oprit o clipă să le facă din mână bătrânei și fiicei sale, celei dintâi cu recunoștință, iar celei din urmă cu afecțiune.

De cum a plecat, manichiurista, care stătuse țepănă ca un vătrai mai mult decât putea îndura, a sărit în picioare.

— Doamna n-a putut suporta! a zbirat ea, făcând o mutră acră. Bag mâna-n foc că nici cafeaua n-a putut s-o bea, fiindcă i s-a părut prea murdară. Nu i-a plăcut că nu mirosea a înălbitor.

Roșcata cea durdulie și blonda puțin sașie s-au pus și ele pe bârfit, Cemal a dat sonorul televizorului mai tare, văzând că se difuza în sfârșit videoclipul pe care îl aștepta de zile întregi, clientelor li s-a servit încă un rând de ceai, țigările s-au aprins una după alta și, cu o viteză uimitoare, salonul de coafură s-a cufundat în lăncezeala obișnuită. Cum scăpaseră de vinovăția de-a fi siliți s-o privească în ochi pe femeia care era dintotdeauna subiectul lor preferat de bârfă, nu le venea deloc greu să revină la ce făceau. Asta s-ar putea numi „Întoarcerea grabnică și zorită a oprimaților“. Așa cum natura urăște vidul, mașina de bârfit își dorește și ea cu înfocare întregirea pieselor lipsă. Nici faptul că acum printre bârfitoarele din salonul de coafură se afla și un copil, nici acela că el aparținea ființei pe care o ponegreau fără reținere pe la spate nu le-a redus pe cliente la tăcere. Pentru că, atunci când încep să bârfească nu doar de dragul de-a pălăvrăgi, ci de-adevăratelea, fără rezerve, din toată inima, femeile înclină să creadă fie că vocile nu li se pot auzi, fie că de fapt copiii sunt surzi.

Cât despre Su, era greu de spus dacă-și dădea seama de insinuările la adresa mamei sale, fiindcă se ascundea întruna în spatele

revistei ăleia vulgare. Pe pagina din fața ochilor ei era fotografia unei metise dezbrăcate de la talie în sus, cu părul tuns foarte scurt, numai țepi, și colorat în diferite nuanțe fosforescente.

— Ți place? a întrebat-o Celal, supărat din cauza bârfelor și îngrijorat pentru fetiță. Putem să-ți facem părul așa dacă vrei. Ai face senzație la școală.

— Nu! s-a opus Su cu o față ursuză. Părul meu trebuie să fie mai scurt de-atât.

— Ei, hai, nu-i nevoie să fie așa de scurt. Lasă-l să crească puțin! a obiectat Celal.

Ridicând în cele din urmă nasul din revistă, Su i-a aruncat o privire recunoscătoare. O luminiță abia zărită a licărit tainic și apoi s-a stins în adâncul havuzului întunecat al ochilor ei.

— Nu, pentru că atunci n-o să mai scap de păduchi, a protestat ea, aproape țipând.

Bruneta cea agitată, cu toate bigudiurile pentru permanent abia scoase din păr, a ridicat din sprânceană către blonda puțin sașie. Doar că atunci când și-a dat seama că are ascultători, Su a simțit nevoia să ridice vocea.

— La școală învățătoarea m-a chemat la ea. Scrisese ceva pe-o bucată de hârtie. „Du-i biletul ăsta mamei tale și ai grijă să-l citească“, mi-a zis. Apoi m-a trimis acasă. Mama s-a supărat rău când a citit biletul. A zis că am păduchi. Ne-am dus în baie și mi-a spălat părul cu o doctorie. Am folosit două șampoane. „Stai aici“, mi-a zis și am rămas în cadă. Apoi mi-a scos hainele din dulap. Le-a aruncat pe toate pe fereastră. A aruncat și cearșafurile, și ghiozdanul meu.

— N-am văzut nici un ghiozdan, a mormăit gânditoare mani-chiurista, cu nemulțumirea cuiva care află, chiar după ce-a plecat de la cinema, că ratase cea mai importantă scenă din film.

— Probabil i-ai luat de la școală. Se întâmplă tot timpul, a zis Celal, încercând să schimbe cu delicatețe subiectul.

— Nu i-am luat de la școală, a răspuns Su, ridicând din umeri. Oricum, la școală nu mai are nimeni păduchi în afară de mine.

Femeile s-au uitat unele la altele, zâmbind cu subînțele. Pentru ele nu era nici o noutate că Tijen Igienă se încapățânase să își trimită fiica la o școală scumpă, pe care nimeni altcineva nu și-o

putea permite, și, cheltuindu-și toți banii în acest scop, distrusese nu numai nervii soțului ei, ci și însăși temelia căsniciei lor.

— Nimeni din clasă nu mai are păduchi în afară de mine. Acum o să se împrăștie de la un cap la altul prin toată școala, a chicotit fata.

Râsul ei avea o notă sumbră și parșivă. Era parșiv pentru că nu-și dădea seama de reacțiile oamenilor din jur, ci izvora numai și numai dinăuntru ei, pentru a se întoarce apoi iar la ea, fără să știe unde și când să se oprească și dovedind, probabil, doar o sete de distracție. Era sumbru pentru că devenea tot mai vertiginos pe măsură ce Su căpăta curaj și părea tot mai incontrolabil odată ce luase avânt, gata să se preschimbe pe tăcute în durere. Râsul ei era discordant și nepotrivit, total detașat de înțelesul vorbelor sale. Era prea stângaci, prea apăsător, prea exagerat pentru o copilă de vârsta ei.

— Mama spune că am luat păduchii de la tata. El i-a luat de la curvele lui și după aia, când m-a îmbrățișat, mi i-a dat mie.

De parcă toate ferestrele s-ar fi deschis dintr-odată larg și un vânt nestrunit s-ar fi năpustit înăuntru, femeile înșirate în fața oglinzii mari s-au cutremurat din cap până-n picioare. Fiindcă era copleșitor să auzi cele mai intime secrete familiale revărsându-se din gura unui copil, ca și cum ai fi cules toate fructele din grădina vecinului fără ca de fapt să le furi. Deși asta ar putea fi o infracțiune, nu există nici un infractor prin preajmă. De când e o infracțiune să te tragi ușurel deoparte și să faci loc apelor murdare, care vor curge oricum? La fel, gloata din salonul de cofură se trăsesse înapoi, tăcută ca un mormânt, ca s-o lase pe copilă să vorbească liber și să spună tot ce avea de spus. S-a sucit, dornică să audă mai multe, cât se putea de multe, fără să fie implicată, amestecată sau vârată în poveste. Chiar și Cemal, în ciuda neputinței sale de mult înrădăcinate de a sta nemișcat mai mult de două secunde și a tendinței sale de a-și băga nasul în orice discuție din jurul lui, a reușit să tacă mâlc. Doar madam Auntie a simțit nevoia să facă ceva ca să închidă acest subiect neplăcut, însă – fiindcă nu prea reușea să-și dea seama ce să spună – l-a avertizat numai pe Celal să-și termine cât mai repede treaba, apoi s-a făcut mică în scaun și a rămas țintuită locului. Pierdută

în gândurile ei, și-a scos pandantivul din bluză și a început să mângâie distrată chipul încruntat al Sfântului Serafim.

Su s-a rotit în scaun, de parcă ar fi vrut să aprecieze impactul spuselor ei, și a cercetat fețele tuturor. Când și-a încheiat rotația și a revenit în poziția inițială, ochii ei negri ca tăciunile i-au întâlnit în oglindă pe cei albaștri-cenușii ai bătrânei, care sclipeau ca niște mărgele. În timp ce dădea afară pe nasul mic și ascuțit aerul pe care îl trăsesese melancolic în piept, madam Auntie a zâmbit cu o stânjeneală ce cuprindea pe undeva și niște scuze. Era greu de spus dacă își cerea scuze de la unii dintre cei prezenți în numele copilei pentru ceea ce spusese sau, dimpotrivă, dacă îi cerea scuze copilei pentru ascultătorii curioși ce o înconjurau. Deși nu era în stare să descifreze înțelesul acestui zâmbet nebulos, Su nu s-a putut abține să-i zâmbească la rândul ei.

Celal, care de-acum se grăbea, i-a chemat pe cei doi ucenici lângă el. În câteva minute toți trei și-au reluat treaba cu multă râvnă și au uscat părul bătrânei și pe cel al fetei. Punându-i pe ucenici să le țină câte o oglindă ovală la ceafă, Celal le-a lăsat să vadă cum le stătea părul la spate. Împresurate astfel de oglinzi și din față, și din spate, imaginile copilei și ale bătrânei se înmulțeau, iar asemănările dintre ele creșteau și, totodată, se topeau unele într-altele.

*

Totuși, când și-au luat rămas-bun de la Celal, care le-a condus până la ușă, și au început să urce treptele Palatului Bomboană, diferența de vârstă dintre ele a devenit dureros de vizibilă. Copila se oprea des s-o aștepte pe bătrână, uneori coborând câteva trepte, ca s-o însoțească apoi până sus. Odată ajunse în felul ăsta la etajul al treilea, madam Auntie s-a oprit să-și tragă sufletul. Pe când se sprijinea de ușă, stând într-un picior, de parcă ar fi fost pedepsită, Su s-a folosit de prilej ca să-i împărtășească mai multe prietenii sale vârstnice, lângă care se simțea deja în largul ei.

— Trei fete din clasă mi-au pus o poreclă. Știi etichetele alea de pe caiete, nu-i așa? Ei bine, pe-a mea au scris cu litere de tipar „SUPĂDUCHIOASA“. Numele meu adevărat e Bengisu, eu doar l-am prescurtat.

— Știi, și eu am avut păduchi când eram mică, a murmurat madam Auntie, în ciuda stingherelii pe care i-o stârnea râsul fetiței.

— Chiar? Ți-au pus și dimitale o poreclă? a întrebat Su, încercând să-și dea seama cine era „bunicul“ încrunțat, cu barbă roșcată, care atârna de lăntișorul ei de la gât.

— Nu, nu mi-au pus nici o poreclă. Aveam o spălătoreasă care își alinia toți copiii și-i despăduchea. Ea m-a scăpat și pe mine de păduchi. Biata maică-mea a făcut o criză. Era o femeie delicată, nu putea face față la astfel de lucruri. Așa fusese crescută. Ce putea face? Dacă se usca un trandafir în grădină, se ducea la culcare îndurerată, dacă vedea un șobolan mort, nu-și revenea zile în șir. Cred că se născuse într-o epocă nepotrivită...

Ochii albaștri-cenușii ai femeii și-au pierdut strălucirea, însă numai o clipă. Cu intuiția unică a celor care și-au impus să nu își mai amintească anumite evenimente și să nu pomenească anumite nume, a simțit că era gata să pătrundă în grădina interzisă a memoriei sale și a bătut imediat în retragere. I-a făcut șmecherește cu ochiul copilei, al cărei cap părea și mai mic după ce se tunsese, ca și cum i-ar fi împărtășit un secret.

— Să nu-ți pese că-ți spun „Supăduchioasă“ ori mai știi eu cum. Toată lumea ia păduchi în copilărie – și nu numai atunci. Oamenii iau păduchi și când sunt mari. De unde să știi cine are păduchi și cine nu? Poți să vezi păduchii cu ochiul liber? Toți pretind că sunt curați ca lacrima, dar, crede-mă, au și ei păduchi undeva înăuntru lor.

Convinsă mai degrabă de bunele intenții din spatele cuvintelor decât de cuvintele în sine, Su a dat fuga să sune la ușa ei de îndată ce-au ajuns la etajul al patrulea.

— M-am întooooors! a strigat ea când s-a deschis ușa.

Deși îngrijorată pentru că întârziaseră, Tijen Igienă părea să-și fi învins neliniștea de mai devreme și i-a mulțumit vecinei sale.

— Arată bine, foarte scurt și foarte șic în același timp, i-a răspuns madam Auntie.

Apoi s-au uitat încordate una la alta, simțindu-se obligate să mai spună ceva, dar neștiind prea bine ce-ar mai putea spune.

— Te-aș invita înăuntru, însă n-am terminat curățenia. Am lăsat totul baltă când a plecat femeia care mă ajuta, a îngăimat Tijen Igienă.

Femeia stresată și nervoasă de la coafor parcă dispăruse, lăsând în locul ei o copie timidă, reticentă.

— Sigur, sigur, vezi-ți de curățenie! Dar nu te obosi prea mult. Astăzi erai epuizată – întinde-te și odihnește-te puțin. Oricum, am și eu treabă.

Nu se vizitaseră niciodată până atunci. Uneori se întâlneau la ușă și schimbau câteva politețuri.

— Cum aş putea să dorm? a izbucnit Tijen. Mă ia durerea de cap de la mirosul ăsta dezgustător. Soțul meu spune că exagerez. Crezi că exagerez? Simți și dumneata mirosul ăsta, nu-i așa? Spune-mi, madam Auntie, simți și dumneata mirosul de gunoi?

O umbră abia deslușită a trecut peste chipul lui madam Auntie. Când a vorbit din nou, vocea îi era aspră și scorțoasă, întocmai ca mâinile ei gălbejite, cu vene proeminente.

— Cu ani în urmă fratele meu a călătorit la Cairo. A spus că auzeai un „zumzet“ de cum te dădeai jos din avion. Zumzetul de Cairo! Deși aeroportul era destul de departe de oraș. Se pare că un oraș își propagă zumzetul pe kilometri întregi. Gândește-te numai ce fel de oraș trebuie să fie, ce soi de oameni trebuie să trăiască în el ca să se reverse așa! Istanbulul nostru nu-i și el aidoma, doamnă Tijen? Cairo zumzăie, iar Istanbulul miroase. Străinii îi simt mirosul încă dinainte să se apropie de oraș. Noi nu-l putem mirosi, firește. Se spune că șerpilor le place laptele și îl găsesc cu ajutorul mirosului, însă ar reuși oare să-i depisteze mirosul dacă ar înota în ceanul cu lapte? Probabil că locuitorii din Cairo n-ar auzi zumzetul și locuitorii din Istanbul n-ar simți mirosul propriilor orașe – și astea sunt orașe foarte vechi. Când eram tânără, nu știam că Istanbulul e atât de vechi. Firește, pe măsură ce îmbătrânește, gunoiul crește. Eu nu mă mai enervez. Nici dumneata n-ar trebui să te enervezi, doamnă Tijen.

Neștiind ce să mai spună, Tijen Igienă a clipit fără rost din ochii ei de abanos, rotunzi, cu gene lungi, pe care îi moștenise și fiica sa. O nouă tăcere încordată s-a așternut între cele două femei. Astfel de tăceri presărate la intervale regulate sunt ca niște refrene în discuțiile celor care nu s-au obișnuit să vorbească unul cu celălalt: se repetă ca niște interludii prestabilite. Au mai spus câteva vorbe despre gunoi, câteva vorbe despre diverse alte lucruri

și și-au urat o zi bună. Ușile s-au închis cu grijă, ca să nu se trântescă, dar femeile nu s-au întors imediat la treburile lor. Au rămas amândouă în picioare cam zece secunde, fără să scoată vreun sunet, cu urechile ciulite, încercând să-și dea seama după zgomote ce avea de gând cealaltă. Dar, oricât s-au chinuit, nici una n-a reușit să audă nimic.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui

— A fost odată un sfânt foarte venerat...

— Ai promis că de data asta ne spui o istorie adevărată! a țipat băiatul de șapte ani și jumătate. De ce începe ca un basm?

Hadji Hadji s-a strâmbat la băiatul neliniștit. Dintre cei trei nepoți ai lui, băiatul ăsta îl supăra cel mai tare, îl supăra mai tare ca oricine altcineva. Băiatul ăsta nu era om, ci un djinn deghizat în om sau chiar mai rău, odrasla corcită a unui djinn cu un om. De asta crescuse așa de ciudat, cu capul ca o damigeană... dar în clipa când s-a surprins gândind asemenea lucruri, bătrânul s-a rușinat. S-a căit îndată și a izgonit gândurile răutăcioase. Cu timpul, căința începuse să aibă asupra lui un fel de efect spontan. De câte ori se simțea rușinat, se căia numaidecât – era ceva ca un spasm muscular, un impuls aproape de nestăpânit. A făcut-o din nou, de trei ori la rând. Mai întâi s-a căit că a încercat să înțeleagă și chiar să pună la îndoială, cu mintea lui mărginită, faptul că Allah îi crease pe oameni așa cum erau. După aceea s-a căit pentru că, indirect și necugetat, se îndoise de castitatea nurorii sale, hotărând că nepotul lui se trăgea din djinni. În sfârșit, s-a căit că avusese astfel de gânduri cumplite legate de un copil bolnav. Însă lucrul acesta din urmă l-a rostit cu voce tare. Băiatul de șapte ani și jumătate și-a îngustat ochii verzi ca mușchiul, de parcă ar fi priceput că se spusese ceva despre el, și l-a studiat pe bătrân cu și mai mare atenție. Hadji Hadji și-a ferit repede privirea. Chiar dacă nu era djinn, cine-ar fi putut tăgădui oare că acest copil nu semăna cu un djinn?

Allah le dăruise fraților săi toată frumusețea pe care i-o refuzase lui, dar – ca să fim drepecți – îi dăduse mai multă inteligență

decât fraților săi, ba chiar mai multă decât tuturor membrilor familiei. Cum o să arate când o să fie mare? Nu numai trupul îi creștea zi de zi, ci și disproporția dintre cap și trup. Cât îi mai putea crește capul, care era deja o dată și jumătate mai mare decât unul obișnuit? Mâinile nu i se puteau îndoi în spate, ci erau încârligate spre interior, ca ale unei maimuțe. Cât mai putea trăi cu mâinile astea ca niște gheare și cu „Ma-ro-te-aux-la-my-syn-drome“¹, boală al cărei nume nimeni din familie nu era în stare nici măcar să-l pronunțe corect? Simțind dintr-odată o zvâcnitură pe corzile inimii, s-a silit să zâmbească.

— Nu e un basm, e adevărul gol-goluț, i-a răspuns cu blândețe. Sfântul a trăit cu foarte mult timp în urmă, de aia ce mi-a ieșit din gură suna ca un basm. Lucrurile astea s-au întâmplat de-adevăratelea. Are chiar și-un mormânt. Dacă nu mă crezi, poți merge să-l vezi cu ochii tăi.

De îndată ce-a spus asta, și-a dat seama ce *gaffe*² făcuse. Nepotul lui cel mare nu mai putea ieși din casă. Era pentru binele lui. Spre deosebire de ceilalți copii și de frații săi, întreg universul băiatului era alcătuit din casa asta de o sută cinci metri pătrați. Cu o înduioșare vecină cu mila, bătrânul a mângâiat spatele firav al copilului.

— Sfântul ăsta mare, înainte să fie sfânt, era derviș. Când Înălțimea Sa sultanul Mahomed Cuceritorul a asediat Istanbulul, a alergat să dea o mână de ajutor. Ei trăgeau cu tunurile în zidurile orașului. S-au luptat zile în șir, dar n-au reușit să-i facă pe ghiaurii bizantini să se predea. Apoi dervișul nostru a cerut o întrevedere cu sultanul. I-a zis: „Mărite sultan, îngăduie-mi să fac o spărtură în zidurile astea, pentru ca oștenii noștri să poată intra pe-acolo și să le reteze capetele ghiaurilor ca la pui“. Sultanul s-a uitat la dervișul trențaros și neînsemnat din fața lui. Ce-ar fi putut face un om atât de umil? Nu l-a crezut și l-a dat afară. Dar săptămânile au trecut și ei tot n-au izbutit să cucerească Istanbulul. Marea oștire otomană era sfârșită de sete și oboseală. Atunci sultanul și-a adus aminte de derviș și l-a chemat din nou la el. „Ai îngăduința

1. Sindromul Maroteaux-Lamy, o maladie metabolică ereditară, caracterizată prin nanism, surditate și deformări progresive ale scheletului.
2. Gafa (în fr., în orig.).

mea, apucă-te de treabă”, i-a spus. Peste poate de încântat, dervișul a sărutat mâna și mâneca Înălțimii Sale sultanul Mahomed Cuceritorul. Și-a luat rămas-bun de la toți ceilalți derviși. Apoi s-a plimbat împrejurul zidurilor orașului, chibzuind în ce loc să atace, și în cele din urmă a ales unul. Acolo zidurile erau mai groase și se aflau mai mulți oșteni de ucis. Căci îndărătul aceluia loc se înălța palatul împăratului bizantin. Pe urmă dervișul a spus: „Acum aruncați-mă în ziduri”. Oștenii au fost, fără îndoială, uluiți, însă i-au împlinit dorința. L-au vârat pe derviș în tun și l-au aruncat.

— Haida-de! L-au omorât! a exclamat băiatul de șapte ani și jumătate.

— Nu, nu l-au omorât! Nu era ca mine și ca tine, doar n-a ajuns sfânt degeaba.

Hadji Hadji și-a îmblânzit glasul, de dragul tuturor lucrurilor pentru care se căise cu o clipă în urmă.

— L-au aruncat pe derviș. Așa de iute a zburat, că s-a prins de ziduri. Adică n-a căzut. Și-a desfăcut larg brațele și picioarele și s-a agățat ca un păianjen de zidurile alea groase. Oștenii bizantini mișunau ca furnicile prin locul ăla. Când l-au zărit pe derviș, au tras în el cu săgeți otrăvite. Nici una nu și-a nimerit ținta. Pe urmă au tras cu săgeți cu foc. Oriunde cădea o săgeată, izbucnea o pâlălaie. Au pârjolit iarba, au ars copacii, peste tot erau flăcări ca în ziua Judecății de Apoi, însă dervișul a scăpat teafăr. Nici măcar un singur fir de păr de pe capul lui n-a luat foc. Stătea în mijlocul flăcărilor ca o salamandră. I-a privit din depărtare pe oștenii lui Mahomed Cuceritorul și le-a zâmbit. A rămas acolo și s-a rugat până s-a lăsat noaptea, iar la asfințit și-a făcut abluțiunile.

— Cum putea să-și facă abluțiunile dacă era lipit de zid? a țipat cu o voce ascuțită băiatul de șapte ani și jumătate.

— Le-a făcut cu ochii, i-a răspuns Hadji Hadji, holbându-se mânios la el. Răposata bunică-ta, odihnească-se în pace, își făcea și ea abluțiunile cu ochii. Așa fac cei care nu pot nici să se aplece, nici să se ridice. Apoi, după ce și-a încheiat abluțiunile, dervișul a zis: „Doamne, ia-mi viața și prefă-mă în nimic!” Allah i-a primit rugăciunea și un fulger a brăzdat cerul. Ții minte cum săgețile bizantinilor îl potopeau chiar de deasupra și nici măcar una nu și-a nimerit ținta? Dar acum un fulger îndepărtat a venit din al

șaptelea cer și l-a nimerit fără greș. Dervișul s-a prefăcut în scrum. Apoi în locul unde stătea agățat de zid a apărut o spărtură uriașă. Oștenii lui Mahomed Cuceritorul nu puteau să-și creadă ochilor. Spărtura pe care nu izbutiseră s-o facă zile întregi apăruse dintr-o dată, mulțumită unui derviș. Au dat iute năvală înăuntru, l-au trecut prin ascuțișul sabiei pe conducătorul ghiaurilor și au cucerit orașul. Când s-a stabilit în Istanbul, Înălțimea Sa sultanul Mahomed Cuceritorul n-a uitat sacrificiul de sine al dervișului. A vrut să-i ridice un mormânt. Dar dervișul nu avea rămășițe pământești. „Dacă nu are rămășițe pământești, cum să-i ridicăm un mormânt? Ce să îngropăm?” au bombănit oștenii.

Nepoata de cinci ani și jumătate, care se obișnuise să profite la maximum de privilegiile de care se bucura pentru că era fată și cel mai mic dintre copii, s-a uitat la bunicu-său cu ochii sticlind de frică. În „bagajul ei gramatical” bogat ornamentat, unde punea noile cuvinte învățate în fiecare zi, strângea anumite cuvinte separat de celelalte, într-un portofel cu capse – de pildă „spirit”, „judecată” sau „duh”, ca și „demon”, „drac”, „răposat”, „căpcăun” sau „cerber”. A răsucit între degete cuvântul „salamandă”, pe care tocmai îl auzise, și l-a așezat și pe el acolo. Pentru ea toate cuvintele astea aveau un singur înțeles: *djinn*! E drept, nu prea pricepea ea ce însemna „djinn”, însă ori de câte ori simțea nevoia să știe, băga mâna în portofelul cu capse, ținut în bagajul ei bogat ornamentat, și scotea un cuvânt la întâmplare. De aceea, undeva în cotloanele minții ei, imaginea neclară a unui djinn care avea atâtea nume diferite, cu toate că nu exista, străveziu ca aripile fine ale unei muște, era hrănită din toate părțile și se îngreșea întruna, întinzându-se cu nerușinare de la o zi la alta ca o pătură de fum și acoperind tot mai mult teren.

— Au făcut abluțiuni în locul lui și apoi au purtat racla goală pe umeri, a urmat Hadji Hadji după ce-a luat o gură de ceai. S-au pornit la drum, dar încotro s-o apuce? Nu se puteau hotărî cu nici un chip unde să-l îngroape. Însă în clipa aceea racla a prins aripi! A început să se miște singură chiar sub ochii lor. Au străbătut astfel multe râuri și dealuri – racla în față, cei care o petreceau în spate –, urcând și coborând șase dintre cele șapte coline ale Istanbulului. Când au ajuns la a șaptea, s-au uitat în depărtare și au zărit un mormânt deschis: o groapă adâncă și goală. Racla

a țâșnit iute într-acolo, a început să coboare în mormânt și a rămas atârnată în aer, la o palmă de fund. Atunci din groapă s-a auzit un urlet...

Copila de cinci ani și jumătate a înghițit în sec cu zgomot, dar, fiind cufundat adânc în transa lui, Hadji Hadji n-a băgat de seamă amănuntul ăsta. Puțina atenție ce-i mai rămăsese o păstra pentru nepotul lui cel mare.

— Au coborât racla în mormântul acela deschis. Apoi au ridicat un monument deasupra lui. Numele sfântului a devenit Taica Gol. Trecătorii rosteau întotdeauna o rugăciune pentru sufletul lui.

— Păi, omul nici măcar nu-i înăuntru! Ei nu știu că mormântul e gol? La cine se roagă?

— Femeile care nu pot avea copii îi fac o vizită lui Taica Gol, a murmurat Hadji Hadji, prefăcându-se că nu auzise întrebările. Dacă miresele cu pântecul sterp se duc la Taica Gol, se roagă și apoi stau singure pe mormântul lui o noapte-ntreagă fără să adoarmă, rugăciunile le sunt împlinite în zori. Într-un an de zile aduc pe lume un prunc sănătos.

Toți cei trei copii au reacționat fiecare în felul lui la vorbele astea. Copila de cinci ani și jumătate și-a deschis din nou portofelul cu capse, așezând ușurel cuvântul „gol“ între cele care se potriveau cu „djinn“. Băiatul de șase ani și jumătate, care manifesta un interes deosebit pentru toate subiectele legate în vreun fel de sexualitate, a părut mai preocupat de partea cu miresele decât de cea cu sfinții. Cât despre băiatul de șapte ani și jumătate, avea și el, la rândul lui, întrebări de pus și obiecții de ridicat. Totuși n-a scos o vorbă. Venise vremea somnului de prânz, iar acesta – și-a zis copilul – era mult mai important decât să descopere numeroasele greșeli din logica ce susținea poveștile bunicului său.

Pe la orele astea ale după-amiezii timpul își încetinea treptat mersul în apartamentul 5. Aceleași lucruri se repetau mereu, în fiecare zi, în aceeași ordine. Dis-de-diminează mama lor pleca la lucru, iar tatăl lor, să-și caute de lucru. Când rămâneau numai cu bunicul, în fiecare dimineată din săptămână între ei izbucnea negreșit o ceartă legată de televizor. Hadji Hadji nu voia să-i lase pe copii să se uite prea mult la televizor, însă dacă o făceau, prefera ca ei să aleagă unul dintre programele alea insipide pentru copii sau, și mai bine, unul dintre programele de desene animate

ce se difuzau pe mai multe posturi. Dar puștii alegeau altceva, insistând să urmărească telematinalul prezentat de o femeie flecară și frivolă, îmbrăcată în haine care, în funcție de zi, îi descopereau fie tatuajul în formă de boboc roșu de trandafir de pe burtă, fie sânii din decolteu. Când nu îi lăsa s-o facă, puștii fie dezgropau securea războiului și porneau la atac, fie deveneau agitați și refuzau să vorbească cu bunicul lor. Reacția lui Hadji Hadji varia și ea zilnic. Din când în când accepta situația și, în timp ce copiii urmăreau emisiunea, citea una dintre cele patru cărți ale sale – un număr ce rămăsese neschimbat de-a lungul anilor. Uneori punea mâna pe telecomandă și, în ciuda tuturor protestelor zgomotoase din jur, muta pe primul program de desene animate pe care-l găsea. Alteori încerca să le distragă nepoților atenția de la ecran și-și storcea creierii să născocască felurite jocuri, unul mai nebunesc decât altul. Totuși, orice ar fi facut, nu reușea să-i sleiască de puteri până la amiază – mai ales pe nepotu-său cel mare. După aceea lucrurile se înrăutățeau pentru bătrân, fiindcă – așa cum făceau în fiecare zi din săptămână în ultimele două luni – copiii stivuiău toate cearșafurile, pernele și păturile în mijlocul livingului și se apucau să-l creeze pe „Osman“.

Cu două luni în urmă Hadji Hadji le citise nepoților primele trei capitole din una dintre cele patru cărți ale sale, care se numea *Cum s-a născut un imperiu măreț și de ce s-a prăbușit?*. Când a făcut o pauză, a obținut – ca de obicei – trei reacții diferite de la cei trei nepoți ai săi. Cel de șapte ani și jumătate ascultase grav și atent, gata să dea glas câtorva probleme de mare interes pentru el: „Bunicule, câte corturi aveau turcii când au ajuns în Anatolia?“. „O mie!“ improvizase rapid Hadji Hadji. Dar răspunsul lui nu satisfăcuse deloc curiozitatea copilului. „Câți oameni erau cu totul în astea o mie de corturi?“ „Zece mii!“ zbierase Hadji Hadji. Mânia de care mustea răspunsul lui nu făcuse decât să-l stârnească și mai abitir pe nepotu-său cel mare. „Când au venit turcii cu corturile lor, nu mai erau și alți oameni în Anatolia?“ „Nu, nu mai erau, ținutul era pustiu, oricine-o fi fost pe-acolo fugise“, mormăise Hadji Hadji. „Bun, și-atunci turcii s-au instalat în casele celor fugiți? Sau au continuat să fie nomazi o vreme? Și-au construit primele orașe din corturi? Și-au făcut o metropolă din corturi? Cum putea cineva să deseneze pe o hartă un oraș nomad? Cum...?“

„Taci!“ îl repezise Hadji Hadji, care îi pierduse cumpătul.

Copilul, ce-i drept, tăcuse, dar toate întrebările strânse pe limbă i se plimbau acum prin gură, îi urcau pe căile nazale și de-acolo mai sus, pătrunzând în canalele lacrimale, așa că în ochii lui verzi ca mușchiul, curioși și insistenți, scânteii acuzatoare de întrebări continuau să se aprindă și să se stingă, ca niște licurici ce zboară de colo colo în nopțile de vară.

Ca să nu-l mai vadă, bătrânul se întorsese cu o speranță firavă către nepotul de șase ani și jumătate, dar – judecând după expresia indiferentă de pe chipul lui – singurele lucruri pe care le reținuse din poveste păreau să fie că haremul gema de cadâne și că nu era bine să fii fratele sultanului. Cu o ultimă fărâmă de speranță, Hadji Hadji s-a întors către nepoata de cinci ani și jumătate. Atunci copila, radiind de încântare, a sărit pe genunchii bunicului, l-a înghiontit cu coatele ei albe-trandafirii și a gângurit pe tonul ei cel mai drăgălaș, pe care-l folosea de fiecare dată când voia ceva de la adulți: „Bunicule, hai să construim și noi un cort!“.

Dacă nu l-ar fi supărat atât de tare indiferența nepoților săi de gen masculin, probabil că Hadji Hadji s-ar fi gândit de două ori înainte să pună în practică această idee, dar cum își transferase cât ai bate din palme iubirea asupra fetei, pentru a-i pedepsi pe băieți, s-a pomenit curând că ridică un cort în mijlocul livingului, înconjurat de o grămadă de cearșafuri și perne. O să aibă și ei un cort ca al dinastiei Osman.

Prin comparație cu corturile construite mai târziu, primul fusese destul de primitiv. Nepoata și bunicul încropiseră un mic spațiu acoperit aruncând câteva cearșafuri peste patru scaune așezate într-un careu și apoi umplând golurile cu perne. Totuși, chiar și în forma asta simplă, cortul reușise să atragă atenția celorlalți doi nepoți, care până atunci nu luaseră parte la joc, ci îl urmăriseră bănuitori de pe margine. După o vreme nu s-au mai putut abține și, cum mureau de curiozitate să vadă acea lume ascunsă și comprimată din mijlocul livingului, au dat deoparte cearșaful ce ținea loc de ușă și i s-au alăturat bunicului, care stătea cu picioarele încrucișate pe perne. Spre surprinderea lui, Hadji Hadji a simțit că în el se umflă acea mândrie pură după care tânjise atâta vreme. Tocmai mândria asta – sau posibilitatea de-a o simți – îl împinsese pe bătrân să accepte fără rețineri jocul. Însă

nu i-a trebuit decât o zi ca să-și dea seama limpede ce jalnic de șubrede îi erau temeliele și cât de fragilă era puterea pe care-o dobândise întâmplător asupra celor din casă.

A doua zi, pe la aceeași oră, nepoata de cinci ani și jumătate i se urcase pe genunchi în același fel drăgălaș, zicându-i: „Bunicule, hai să-l facem pe Osman!“. Când a auzit numele de „Osman“, bătrânului i s-a făcut părul măciucă, fiindcă nu reușise încă să scuture din picioarele sale șubrede și spatele lui înțepenit oboseala provocată de exercițiul cu cortul de ieri. Dar, vai, nici avertismentele drăgăstoase, nici furia clocotitoare nu izbutiseră s-o facă pe fetița să înțeleagă că nu trebuia să-i spună cortului „Osman“. Așa-i stătea ei în fire. Odată ce lega un cuvânt de altul, nici o putere din lume nu mai putea rupe conexiunea aceea lingvistică din mintea ei. Așa cum stafiile, spiritele, căpcăunii, demonii și morții erau băgați cu toții în categoria „DJINNI“, și cortul se numea de-acum OSMAN.

După aceea Osman a devenit o parte esențială a vieții lor. Acum în fiecare zi, cam pe la aceeași oră, copiii începeau să devină agitați, ca bețivii care își așteaptă ora de băut. În jumătate de oră toate cearșafurile, cuverturile, saltelele și pernele erau stivuite în mijlocul livingului. Deși Hadji Hadji nădăjduia în van că, de vreme ce se plictiseră rapid de toate jocurile pe care le jucau, nepoții lui mofturoși aveau să se sature și de Osman, nu s-a întâmplat așa. Dimpotrivă, s-au apucat să mărească treptat cortul, adăugând noi încăperi, părți și cotloane și ducând o viață fericită de nomazi într-un spațiu de cinci metri pătrați și cer. Osman era reconstruit în fiecare zi, în jurul prânzului, și rămânea în mijlocul livingului până spre sfârșitul după-amiezii, iar apoi – când afară începea să se întunece – era demolat într-o clipită, cu câteva minute înainte ca părinții să se întoarcă de la lucru.

Mai erau și alte incidente care se repetau zilnic, fără excepție. De pildă, telefonul suna pe la aceeași oră, 11.45 dimineața, după ce amatorii de film se așezaseră pe scaune pentru matineu. De fiecare dată răspundea băiatul cel mare. Raporta ce făcuseră de dimineață, dând întotdeauna aceleași răspunsuri la aceleași întrebări. Da, își terminaseră micul dejun... nu, nu erau obraznici... da, se uitau la televizor... nu, bunicul nu le spunea una dintre poveștile lui... nu, nu deschiseseră gazul... nu, n-au întors casa

cu fundul în sus... nu, nu s-au aplecat peste balcon... nu, nu s-au jucat cu focul... nu, n-au intrat în dormitor... Allah îi era martor că bunicul nu le spunea nici o poveste... și așa mai departe.

Cu toate că în adâncul sufletului nora se îndoia de sinceritatea fiului ei celui mare, cum nu dorea să-și cheme socrul la telefon, trebuia să fie mulțumită cu ce auzea. Dar pe când ținea receptorul în mână și își recita răspunsurile obișnuite cu o urmă de șiretenie în glas, băiatul de șapte ani și jumătate nu-l scăpa o clipă din ochi pe bunicu-său. Își dădea prea bine seama de tensiunea neîntreruptă dintre cei doi adulți și descoperise de mult că putea să-și întărească poziția favorizându-l, după împrejurări, pe unul sau altul dintre ei.

Nu numai că își lua masa înăuntrul lui Osman, ci ascultau acolo și poveștile de dinainte de culcare. În fiecare zi, după prânz și înainte de somn, li se alăturau noi personaje: mame vitrege fără inimă, orfani oropsiți de soartă, demoni scăpați din măruntaiele pământului, bandiți care pândeau oamenii, djinni femei care le suceau mințile bărbaților, războinici sângeroși, nebuni cu acte în regulă, șerpi-cu-clopoței veninoși, cotoroaște pizmașe cu carnea fleșcăită, demoni scheletici răutăcioși și căpcăuni cu ochi holbați – toți se înghesuiau în cort. De cum intrau, nu mai voiau să plece. În timp ce ultimele fraze ale basmului fumegau încă în aer, osteneala cobora asupra lor. Fiecare se ghemuia pe locul lui. Hadji Hadji adormea cel mai repede și mai ușor, urmat de fetița de cinci ani și jumătate și de băiatul de șase ani și jumătate. Când sforăiturile bunicului și pufaiturile fraților umpleau cortul, băiatul de șapte ani și jumătate se ridica fără zgomot. Mai întâi se oprea lângă bunicu-său și-l privea. Îl privea ca și cum ar fi studiat o creatură pe care n-o cunoștea, un fruct tropical din care nu mai mâncase până atunci sau o scoică plină de surprize: barba rotundă și căruntă a lui Hadji Hadji, ce se înălța și cobora de fiecare dată când inspira și expira, șiragul de mătăni din chihlimbar care îi alunecase dintre degete, părul cărunt ce-i urca de pe piept până pe gât, buzele crăpate, ridurile adânci ce-i brăzdau fruntea... Începuse să-și studieze bunicul cu doi ani și jumătate în urmă și era pe cale să-și încheie cercetarea.

Ziua aceea frumoasă și înmiresmată când își întâlnise bunicul pentru prima oară fusese un moment de răscruce pentru copil,

fiindcă s-a întâmplat să fie și ultima zi în care a putut să se plimbe pe-afară. Apoi boala lui avansase atât de rapid și devenise atât de vizibilă, că nu mai ieșise niciodată pe stradă.

În rămășițele de amintiri încețoșate din acel trecut îndepărtat, pe când era considerat sau cel puțin arăta ca un copil normal, tatăl și mama lui trebuiseră să se ducă la aeroport ca să-l aducă pe bunicul și îl luaseră și pe el cu ei. Până în ziua aceea nu auzise prea multe despre bătrân. Tot ce știa era că-l chema Hadji și locuia împreună cu soția lui într-un oraș îndepărtat, că avuseseră un accident de mașină când veniseră prima oară la Istanbul să-și vadă nepoții și că bunica murise. După ce-și pierduse soția, bunicul Hadji plânsese mult, stătuse o vreme în spital și, de cum i se dăduse drumul acasă, plecase în pelerinaj la Mecca. Acum își încheiase pelerinajul și se întorcea. Asta era tot ce știa despre el copilul de șapte ani și jumătate, care pe atunci avea cinci. Pe drumul spre aeroport aflase și altă informație demnă de reținut despre el: de-acum înainte bunicul Hadji avea să locuiască cu ei în Istanbul.

Partea de aeroport rezervată rudelor pasagerilor gema de lume. După ce coborau din avion și treceau printr-un întreg șir de proceduri birocratice, pasagerii ieșeau pe ușa automată, ce se deschidea cu un fâșăit, ca să-și întâlnească rudele care-i așteptau. Pe când aștepta în mulțime, ținându-și strâns de mână mama și tatăl, copilul a cercetat atent fiecare ins ce trecea pe lângă el. Toți bătrânii ăștia întorși din pelerinaj parcă erau copiați la indigo și motivul acestei asemănări surprinzătoare nu era numai acela că toți purtau haine de aceeași culoare sau că aveau aceeași vârstă, înălțime și barbă rotundă, căruntă, ci și că repetau negreșit, de îndată ce intrau pe ușă, aceleași mișcări, în aceeași ordine. Când se deschidea ușa, toți își îngustau ochii de parcă ar fi dat dintr-o dată peste o rază de lumină, se uitau în mulțime, făceau câțiva pași astfel, apoi vedeau pe cineva, se repezeau într-acolo, lăsau jos valizele și își îmbrățișau cu exuberanță cunoștințele, care alergau spre ei. De cum își făceau intrarea, bătrânii își copiau perfect mișcările, de parcă – în loc de un grup de pasageri diferiți dintr-un avion – pe ușa automată ieșea iar și iar același om.

Apoi ușa s-a deschis din nou cu un fâșăit și pe ea a ieșit un bărbat despre care, după reacția părinților, a ghicit că era bunicul

lui. Bărbatul ăsta, deși era îmbrăcat întocmai ca și ceilalți pelerini, arăta totuși ca un străin care se amestecase întâmplător printre ei. De parcă nici măcar n-ar fi fost bătrân, ci doar un imitator talentat care intrase în ultima clipă în vestiar ca să-și pună hainele purtate și de ceilalți. Arăta aproape ca ei, totuși era un imitator, fiindcă era evident că îi lipsea ceva. Clipind din ochii lui verzi ca mușchiul, copilul se uitase din nou și abia atunci înțelesese ce lipsea: bătrânul nu avea barbă! Acolo unde ar fi trebuit să fie o barbă strălucea o semilună albă, arcuită în sus: porțiunea dinăuntrul semilunii era luminată puternic de soare, nordul feței sale era întunecat ca noaptea, iar sudul era la fel de palid ca o dimineață fără nori.

Bărbatul cu „față incompletă” își îmbrățișase cu dor nepotul, pe care-l vedea pentru prima oară. Apoi își îmbrățișase de mai multe ori fiul, din nou nepotul, nora, din nou nepotul, din nou fiul, după care numai nepotul, iar și iar. Cum în scurt timp toată lumea din jur se îmbrățișa, zona de așteptare a aeroportului s-a umplut cu pâlcuri de oameni care strigau, se sărutau, se îmbrățișau și se izbeau unii de alții. După ce bătrânii întorși din pelerinaj își potoleau oarecum dorul, se porneau să-și prezinte sânguincioși unii altora familiile, lucru care de data asta ducea la străngeri de mână, îmbrățișări și pupături între pâlcuri. În tot balamucul ăla, puștiul trecut din brațele unuia într-ale altuia înregistrase o nouă observație în jurnalul memoriei sale: „Mehmeții” întorși din pelerinaj erau strigați „Hadji Mehmet”, iar „Ahmeții” erau strigați „Hadji Ahmet”. Pe drumul spre casă îi pusese tatălui său întrebarea care-l săcâise toată ziua: dacă trebuia să pleci în pelerinaj ca să meriți numele de Hadji, cum se făcea că numele bunicului său fusese Hadji încă de la naștere, înainte să plece în pelerinaj sau să facă altceva? Iar dacă numele lui era deja Hadji, de ce naiba mai plecase în pelerinaj? Căci, în vreme ce fața îi era incompletă, numele lui părea mai mult decât complet. „Nerodule!” l-a dojenit taică-său. Cum răspunsul lui era departe de-a fi mulțumitor, n-a făcut decât să-i întărească puștiului convingerea că bunicu-său nu semăna deloc cu alți bunici. De atunci a rămas cu impresia că bunicul lui era oarecum „excentric”. Faptul că bătrânul fusese silit să-și radă barba, din pricina unei urticarii urâte, chiar cu o zi înainte de-a se întoarce de la Mecca și o lăsase să-i crească la

loc imediat, arătând astfel curând ca toți bunicii de la aeroport, n-a reușit să-l convingă pe băiat de contrariu.

Acum, după atâția ani, chiar dacă încă își mai studia bunicul, începuse să-și scurteze analizele de la o zi la alta, mai ales că nu-l mai găsea la fel de interesant ca odinioară. După ce s-a plictisit să-l privească pe bătrân, a ieșit fără zgomot dinăuntrul lui Osman și a pornit-o în vârful picioarelor prin casă. Să fie treaz când toată lumea dormea era un privilegiu grozav. Casa semăna atunci cu castelul de basm din *Frumoasa din pădurea adormită*. Fiindcă, spre deosebire de frații lui, băiatul de șapte ani și jumătate își aducea aminte basmele pe care li le spunea mama lor dimineața, cu mult înainte de-a începe să lucreze la un cinematograf de mall. Își aducea aminte basmele acelea și își dădea seama de deosebirea dintre ele și poveștile spuse de bunicu-său.

Pe când ceilalți dormeau, el se ducea în bucătărie, deschidea cuptorul, se juca cu chibriturile, frunzărea cele patru cărți ale bunicului, al căror număr rămăsese neschimbat de-a lungul anilor, înfuleca numai porcării, intra în dormitorul părinților și își băga nasul prin dulapuri, răsturna bijuteriile maică-sii pe pat, număra banii pe care taică-său îi ascundea într-un colț al șifonierului... profita de prilej ca să facă tot ce-i era interzis. Apoi, când se apropia ora la care se trezeau ceilalți, se întorcea în vârful picioarelor în cort, se ghemuia într-un colț și aștepta răbdător. N-avea de așteptat prea mult. Mașina de gunoi intra pe strada Cabal pe la 5.30 după-amiaza. Glasurile gunoierilor, zdrăngănitul tomberoanelor golite și huruitul motorului se înălțau spre ei. De o parte și de alta a străzii erau parcate mașini, iar camionul gunoierilor nu putea fi manevrat prea ușor, așa că circulația era cu siguranță blocată. De îndată ce larva claxoanelor ajungea în apartamentul 5 al Palatului Bomboană, Hadji Hadji se trezea tresărind, aproape țipând. De fapt, Palatul Bomboană era unul dintre ultimele locuri unde bătrânul acesta, care purta în crețurile de pe frunte, de pe chip și din inimă urmele accidentului de circulație prin care trecuse, putea să tragă în tihnă un pui de somn.

Copiii se trezeau și ei la țipătul lui Hadji Hadji. Mai întâi fetița de cinci ani și jumătate, care bombănea morocănoasă. Apoi se scula și băiatul de șase ani și jumătate, căscând leneș. Cât despre puștiul de șapte ani și jumătate, acesta nu se ridica imediat din

locul unde se ghemuise cu doar câteva minute în urmă, ci număra până la douăzeci, ca să le dea timp celorlalți să se trezească de-a binelea. Apoi, ridicându-se buimac în picioare, se freca la ochii verzi ca mușchiul, ascunzând sclipirile tăioase dinăuntrul lor, se apropia de fereastra deschisă și își lungea gâtul ca să privească porțile lumii de-afară, o lume plină de taine, despre care simțea în adâncul inimii că putea fi mult mai înspăimântătoare decât toate basmele auzite de el.

Apartamentul 7:

eu

Oricât de ciudat ar părea, în dimineața asta m-am trezit fără ajutorul vreunui ceas deșteptător. De parcă lucrul ăsta n-ar fi fost destul de uimitor, când m-am trezit, mi-am dat seama că eram deja treaz. Ochii îmi erau deschiși, de parcă se treziseră singuri și, făcând asta, se apucaseră să rătăcească pe tavan. Pentru o clipă am crezut că mă uitam în jos, la mine, de pe tavan. N-aș putea spune că mi-a plăcut ce-am văzut.

De câte ori adorm aici, picioarele mi se revarsă de pe canapea, însă de data asta se pare c-am uitat să-mi scot pantofii. Capul îmi alunecase de pe pernă, iar gâtul mă durea. În urma care mi se întindea de la gură până la ureche am descoperit o dâră de salivă cleioasă și plină de bășici – ca balele unui câine turbat sau voma unui copil mic care abia a mâncat. Cămașa mi se boțise, dormitul pe-o parte îmi nenorocise spatele și gura îmi era uscată ca iasca. Mai și vomitasem în colțul covorului. Cel puțin îmi trecuse prin cap să-mi scot pantalonii, dar – așa cum îi place Pizdei de Ethel să spună într-unul dintre aforismele ei – „Să n-aibă pantaloni, ci doar șosete și pantofi, poate face un bărbat la fel de atrăgător ca un măr glazurat, cu părțile la vedere complet putrezite...” sau ceva pe-acolo. Privind lucrurile din unghiul ăsta, ar trebui să mă consider norocos că m-am trezit singur de dimineață, exact ca în ultimele șaizeci și șase de zile.

Totul e din pricina casei ăsteia. Sunt două luni și cinci zile de când m-am mutat aici. Am ajuns să-mi dau seama că, în ciuda caracterului abstract și cuprinzător al timpului, termenii în care se măsoară acesta nu sunt nici mai concreți, nici mai mari decât stropii de apă. Număr fiecare zi ce trece, fiecare strop din ea. Până

acum ar fi trebuit să mă instalez cu totul și să pun oareșce ordine în casa asta. Însă nu numai că n-am reușit să mă instalez, ci trăiesc de parc-aș fi gata să împachetez și să plec în orice clipă. Parcă pentru a-mi face plecarea mai ușoară, apartamentul nu arată cu mult diferit față de cum arăta în ziua când m-am mutat: cutii stivuite unele peste altele, unele deschise, altele abia atinse, un sălaș încropit fugar printre pachete ce așteaptă să fie desfăcute... o ordine efemeră ce se evaporă la fel de repede ca un spray de cameră... o „casă din piese de Lego“, ce poate fi dezasamblată în orice clipă... Când ești singur, trăiești printre „lucrurile dintr-o casă“, cu trecutul, parcursul și meritul personal cuprinse în bunuri cu valoare simbolică. Atunci când te căsătorești, începi să trăiești într-o „casă de lucruri“, întemeiată mai degrabă pe un viitor decât pe un trecut, mai degrabă pe așteptări decât pe amintiri, o casă unde nu e clar cât este cu adevărat al tău. Cât despre divorț, depinde dacă ești cel care pleacă sau cel care rămâne în urmă, dar e ca și când ai dormi neconținut sub cerul liber, numai că de data asta fie rămâi în urmă într-o „casă fără lucruri“, fie pleci, luând cu tine „lucruri fără casă“.

Situația mea e și-ntr-un fel, și-n celălalt, din pricina casei ăștea și din pricina Pizdei de Ethel. În ziua în care m-am mutat aici, oricât m-am chinuit, n-am reușit s-o conving să nu se amestece și să nu strice lucrurile ajutându-mă. Când reușisem în sfârșit să mă sui pe scaunul din față al camionului de la firma de mutări cu care aranjasem să-mi transporte cărțile, hainele și alte mărunțișuri pe care refuzasem dinadins să le las în casa decorată cu gust a căsniciei mele (cât și mobila ieftină și simplă cumpărată pentru apartamentul mizer ce avea să fie baza erei mele post-căsătorie), lângă mine stătea nimeni alta decât Ethel. De parcă prezența ei n-ar fi fost destul de înfricoșătoare, s-a împrietenit imediat cu șoferul cel încet la minte, năucindu-l de-a dreptul cu țigările de cea mai bună calitate pe care i le oferea, cu întrebările ridicole pe care i le punea și cu subiectele de conversație absurde pe care le propunea – printre altele, întocmirea unei liste cu cartierele din Istanbul în care sau din care e cel mai greu să te muți. Când am ajuns în cele din urmă la Palatul Bomboană, Ethel s-a amestecat printre hamali, alergând exaltată de colo colo în fusta aia incredibilă a

ei, nu mai mare decât batista unui cerșetor, și cu fundul ăla uriaș și hidos, pe care-i place atât de mult să-l arate tuturor.

Împărțind ordine în dreapta și-n stânga, le-a dat instrucțiuni hamalilor unde să pună fiecare cutie, cum să aranjeze lăzile cu cărți și unde să stivuiască obișnuitele pachete cu rafturi șubrede ce ar fi trebuit să se transforme într-o bibliotecă montată manual, pe care chiar ea mă făcuse să le cumpăr de la unul dintre hipermarketurile elogiata de familii în weekenduri. Hamalii erau destul de înțelepți ca să știe că femeia are ultimul cuvânt în treburile astea și, în înțelepciunea lor, mă ignorau fără nici o rușine pe mine, adevăratul proprietar. Nu-mi amintesc să fi fost vreodată atenți la mine în ziua aceea în afară de momentul când a trebuit să-i plătesc. Doar atunci mi-au acordat întâietate în fața lui Ethel. Nici măcar în clipa când au scăpat cutia de carton în care erau tot soiul de pahare, căni și cupe, nu mi s-au adresat și nu mi-au cerut mie scuze, încercând să treacă rapid peste incident, ci lui Ethel, care le-a tras un perdaf zdravăn pe tema stricăciunilor pe care probabil că le făcuseră.

Toată ziua a trebuit să stau într-un colț, mulțumindu-mă să privesc ce considerau alții că ar fi potrivit pentru mine. Excluderea mea a ajuns la apogeu în timpul instalării patului uriaș, de unu optzeci pe doi metri, cu saltea ortopedică și cadru auriu – una dintre cele două comori minunate pe care le smulsesem din fosta mea casă. După vreo șase încercări, când a devenit evident că patul nu voia să se potrivească în spațiul inform al unei camere pe care Ethel hotărâse să mi-o facă dormitor, între ei a izbucnit o ceartă. Ethel voia ca patul să fie așezat de-a latul camerei, fiind dispusă să sacrifice, la nevoie, tăblia arătoasă de la cap. Cât despre hamali, toți voiau să așeze patul de-a lungul, deși atunci nu mi-ar mai fi rămas nici un pic de loc să mă mișc. În tot acest timp nimeni nu-mi cerea părerea și, chiar dacă ar fi făcut-o cineva, oricum n-aș fi știut ce să spun. Când s-au pus în sfârșit de acord să așeze patul de-a lungul, chiar dacă nu-mi mai rămânea nici un pic de loc să mă mișc, n-am obiectat. Patul era oricum prea mare pentru mine. Prin urmare, n-am dormit în el nici măcar o dată de când m-am mutat aici. Continui să dorm pe canapeaua asta îngustă, care-mi chinuie trupul și-mi nenorocește spinarea.

În trecut, în timpul lungii perioade în care fusese pasionată de *Masnavi*¹, Ethel îmi ținuse într-un rând o predică despre felul cum Rumi trebuise să-și pedepsească trupul. Probabil că în ultimele două luni și eu îi arătasem foarte puțină recunoștință trupului meu, deși nu într-un fel atât de mistic. Totuși, ca un îndrăgostit disperat, din ce în ce mai atașat de opresorul lui, sau ca un ucenic lamentabil, deprins cu batjocura, nici eu nu mă pot desprinde de această canapea cumplit de incomodă. Înainte de sfârșitul semestrului, ar trebui să predau grupei de joi *Discursul despre servitutea voluntară*.

Televizorul din față este, fără îndoială, principalul motiv pentru care prefer canapeaua. Zilele astea, renunțând la orele obișnuite de somn, îmi caut refugiu în televizor și nu pot să dorm decât cu el deschis. Și noaptea trecută, când m-am întors acasă grozav de târziu și de beat, trebuie să fi deschis televizorul. Acum, pe ecran, o fată descreierată, cu o cămașă scurtă, multicoloră, cu imprimeu cu păsări tropicale, un tatuaj stacojiu cu un boboc de trandafir aproape cât pumnul pe pântecul plinuț și dezgolit și părul portocaliu, legat în smocuri cu funde de un verde fluorescent, ciripește cu o voioșie cu care nu sunt binecuvântați mulți oameni atât de devreme dimineața. Cu toate că fata nu-și mișcă prea mult trupul și vorbește făcând doar gesturi simple cu mâinile, sânii i se bălângănesc întruna, în felul ăla tipic femeilor care aleargă să prindă în ultima clipă autobuzul. Totuși chestia asta nu e pe gustul meu. Eu am apreciat întotdeauna contrastele: îmi place să fie ori mici de-o palmă pe un trup masiv, ori enormi pe un trup minion.

Zece zile mai târziu, când Ethel a venit să inspecteze casa și-a văzut că toate erau așa cum le lăsase la plecare, și-a păstrat comentariile pentru ea. Nimic nu se schimbase în trei săptămâni. Nici măcar o cutie nu fusese încă desfăcută, nici măcar un raft nu fusese încă montat. Când a trecut pe aici o lună și cinci zile mai târziu, mi-am dorit să tacă iar. Totuși, cu un zâmbet neplăcut pe chip și țăcănind din unghiile lungi, date cu oja viu colorată, mi-a

1. Operă în versuri a poetului sufit persan Jalal al-Din Rumi, unde sunt expuse căile prin care omul poate ajunge să intre în armonie cu Dumnezeu.

trântit în obraz în felul ăla al ei aparte, menit să sublinieze importanța a orice era pe cale să spună:

— Uite ce-i, dulceață! Nu-i treaba mea, dar ar fi bine să-ncetezi să-ți tratezi noua casă așa cum ți-ai tratat fosta nevastă. Îți neglijezi casa, închipuindu-ți că e numai a ta și că n-o să plece niciunde, dar să te ferească Dumnezeu să-ți fie luată și ea așa cum ți-a fost luată fosta soție.

N-am răspuns. Am urât întotdeauna unghiile lungi și date cu oă.

Ethel își folosește limba ca o broască atunci când prinde o muscă. Îi trănțește omului de la obraz orice-i trece prin minte și, înainte ca victima s-apuce să înțeleagă mesajul, prinde cu limba ei rozalie și aspră uluiala de moment de pe fața acesteia din urmă și-o înghite cu mare desfătare, fără să-și mai dea măcar silința s-o mestece. Deși după divorț n-am ezitat prea mult să pun capăt multor prietenii din viața mea, nu știu și, sincer, nici nu vreau să știu de ce sunt încă prieten cu ea. Nu c-aș face vreun efort special să mă văd cu ea, dar nici nu fac ceva ca să încetez să mă mai văd cu ea. Problema nu e că nu-mi mai place, fiindcă nu mi-a plăcut niciodată mai mult sau mai puțin ca acum. Dacă ne-a legat ceva în tot acest timp, nu cred că-i vorba de iubire, prietenie sau încredere. Ethel și cu mine suntem la fel de compatibili ca fiecare din aripile a doi fluturi diferiți, așezate una lângă alta sub lupa unui colecționar. Semănăm foarte mult în imperfecțiunea noastră și totuși până la urmă tânjim după două jumătăți deosebite, cu desene și culori diferite. Lăsându-ne purtați de vânt, am ajuns împreună, ba chiar am rămas împreună, însă niciodată în așa fel încât să ne completăm unul pe celălalt. Dacă n-o văd o lună, nu aș zice că-i duc dorul și uneori abia dacă-mi dau seama de absența ei; totuși dacă ne întâlnim după o lună, nu simt câtuși de puțin că mă obosește și nu-mi trece niciodată prin minte să scurtez timpul pe care-l petrecem împreună. Ethel e Ethel, așa cum unele lucruri sunt pur și simplu ce sunt. În ciuda acestui fapt – sau poate tocmai datorită lui – mă văd mai des și vorbesc mai mult cu ea decât cu oricine altcineva. Așa se-ntâmplă de mulți ani. Relația asta foarte liberă a noastră poate să continue așa cum e sau să se dovedească brusc într-o zi asemenea unghiei unui deget

sângerând. Uneori mă întreb: dacă se va întâmpla așa ceva, care dintre noi își va da seama primul și la cât timp după ce unghia a căzut?

Pe când mă ridicam de pe canapea, piciorul mi s-a agățat în cablul de la telefon. Receptorul a ieșit de sub pernă, de parcă azi-noapte aș fi încercat să storc și ultimul strop de viață din telefon. E extrem de enervant: toate indiciile vizibile îmi dovedesc că n-am reușit să mă abțin s-o sun seara trecută, înainte să cad lat.

Nimeni nu s-ar opune ideii că e periculos ca oamenii beți să conducă mașini. Dar faptul că dai telefoane la beție poate avea efecte chiar mai fatale decât să conduci beat și totuși nu există proceduri legale pentru a soluționa acest pericol. Șoferii beți lovesc ținte aleatorii, câte un copac nefericit care le iese dintr-odată în cale sau un vehicul oarecare ce-și vede de drumul lui... în accidente acestea nu există scop sau intenție. Însă cei care dau telefoane la beție îi rănesc întotdeauna pe cei pe care-i iubesc.

E destul de chinuitor să-ți dai seama că ai sunat la beție pe cineva pe care-l iubești, dar e și mai rău să nu-ți amintești dacă l-ai sunat sau nu și, făcând eforturi să-ți aduci aminte, să încerci să te convingi de contrariu. De la divorț încoace, scena asta s-a tot repetat la intervale regulate, însă pe Ayshin n-o sunasem încă la noul ei număr. Probabil nici măcar n-are habar că am reușit să fac rost de numărul ăsta. Sigur, asta dacă n-am vorbit noaptea trecută... Trebuia să aflu. Am apăsat pe butonul *Redial*. A sunat o dată, de două, de trei ori... abia a șasea oară a răspuns cineva. Chiar ea! Dimineața vocea ei suna întotdeauna de parcă ar fi ieșit din fundul unei fântâni adânci. Îi place să doarmă. E cumplit de morocănoasă la trezire și nu poate cu nici un chip să-și vină în fire înainte de a-și bea cafeaua la filtru. Fără zahăr, fără lapte. Cel de-al doilea „Alooo!” părea și mai furios decât primul. Am închis.

Am încercat să-mi adun gândurile. În ciuda a tot și toate, mai existau încă ceva speranțe. Faptul că o sunasem nu însemna neapărat că stătuserăm într-adevăr de vorbă. Poate că nici nu răspunsese. Dacă Ayshin ar fi răspuns noaptea trecută și ar fi spus ceva, bun sau rău, măcar mi-aș fi amintit frânturi din spusele ei. Cum nu-mi aminteam nici un cuvântel, probabil că nu se întâmplase nimic demn de reținut, însă nu mă puteam consola cu o speranță atât de firavă. Cea mai plauzibilă explicație, dacă Ayshin

nu răspunsese la telefon noaptea trecută, era că nu fusese acasă în momentul ăla. În momentul ăla fusese plecată... Plecată, în momentul ăla...

Pe pardoseala băii zac doi gândaci morți, la vreo jumătate de metru unul de altul. Trebuie să fie două dintre isprăvile mele din noaptea trecută, însă nu reușesc să găsesc în arhivele îndoielnice ale memoriei vreo explicație în privința asta. Îmi scot cămașa. E îmbibată de un miros înțepător: o duhoare insuportabilă, în care se adună izurile de calcan prăjit, o grămadă de alte mâncăruri, *rakı*-ul băut și țigările de calitate pe care le-am fumat, toate amestecate, apoi dragate și aduse într-o stare de nerecunoscut de acidul din stomacul meu. Mașina de spălat e un dar de divorț de la Ethel. A fost întotdeauna o femeie practică, pricepută și generoasă. Îmi arunc în mașină și pantalonii de in bleumarin. Am învățat că pentru in trebuie să folosești o temperatură de 40° și al doilea ciclu scurt, însă – chiar dacă am reușit să scap de sedimentele neplăcute ale nopții trecute – e absolut evident că nu voi fi în stare să mă eliberez de mirosul respingător de gunoi care înghite casa asta de raport. Regret amarnic că m-am pripit atât de tare cu alegerea locuinței în timpul procesului de divorț. Pentru aceeași bani, puteam să stau într-un loc mult mai decent dacă n-aș fi încercat să închiriez primul apartament relativ ieftin și destul de îndepărtat peste care am dat, numai să mă văd plecat cât mai curând. Mi-e dor de confortul vechii mele case. Problema nu e numai că tânjesc după confortul pierdut și după raiul pierdut din care mi-am aranjat singur izgonirea. Casa era a lui Ayshin sau, mai precis, a familiei ei, dar – după ce am stat trei ani și jumătate acolo – ajunsesem să-mi închipui că era și a mea, până în acel moment nefericit de după ce mi-am adunat lenjeria, cărțile, notițele de lectură și lamele de ras, când m-am întors să arunc o ultimă privire și să verific dacă nu lăsasem nimic în urmă. „Și“ – un cuvânt atât de plăpând! Ca un copil care așteaptă plin de entuziasm să primească și el ce i s-a dat fratelui său: „Și mie, și mie!“. Totuși se pare că în relațiile conjugale, ca și în cele dintre frați, unul primește mai mult decât celălalt, iar urmele oamenilor pot fi șterse din locurile în care au trăit – sau despre care uneori chiar au crezut că sunt ale lor – la fel de ușor cum scoți o ață de la o păstăie de fasole. Ce e mai greu de suportat, ce-mi strânge

mie acum stomacul, e exact partea asta cu ața. Mi-e necaz când mă gândesc că acum Ayshin se distrează de una singură în casa care fusese odată și a mea. Sigur, ar trebui să fii mereu recunoscător, pentru că există și lucruri mai rele decât cele mai rele imaginabile: s-ar putea să nu se distreze singură...

Am făcut rapid o baie, uneori înghețând, alteori opărindu-mă sub apa dușului, care fie se înfierbânta pentru ca apoi să se răcească brusc, fie se răcea pentru ca apoi să curgă clocotită, dar nereușind vreodată să fie calduță. Deși nu mi-e clar cum am ajuns noaptea trecută acasă când eram așa de beat, e clar că am sunat-o pe Ayshin cu mintea mea gelatinoasă ca o meduză. OK, și ce? Dacă am fi stat de vorbă, ar fi rămas în urmă o amintire, un moment. O frază... Pe când îmi săpuneam fața, cartierul general al creierului meu a anunțat că o frază care se potrivea cu descrierea suspectei căutate fusese văzută rătăcind aiurea și arestată: „Nu înțelegi că n-o să-mi mai pese deloc de tine dacă mă tot suni așa? Înainte să ne pierdem orice urmă de respect unul pentru celălalt...” Nu înțelegeam nimic. Chiar dacă am încercat o clipă să deschid ochii plini de clăbuc, i-am închis imediat la loc când au început să mă întepe din cauza săpunului. Nu, informația se dovedea a fi nefondata. Nu era fraza pe care o căutam. Mi-am amintit. Nu auzisem fraza asta noaptea trecută, ci mai devreme, înainte ca Ayshin să încerce să-și schimbe numărul.

Am ieșit din baie când dușul maniaco-depresiv a început să mă împingă dincolo de limitele răbdării. Durerea de stomac devenea insuportabilă. Bucătăria nu era foarte mică, dar se făcuse destul de îngustă după instalarea, chiar în mijloc, a unui frigider uriaș, impresionant, cam de mărimea căsuțelor pe care vilegiaturiiști cu buget redus le instalează de-a lungul țărmurilor și își înghesuie familia în ele. Decât să insist să iau din vechea casă bizonul ăsta american, făcut pentru a satisface apetiturile tribale ale familiilor nucleare din societatea de consum, cu casele lor ca niște hangare, ar fi trebuit să mă duc să-mi cumpăr un frigider din ăla ca o cutie, înalt până la genunchi, folosit fie în camerele de hotel, fie în apartamentele din Tokyo. Probabil că așa fi făcut-o dacă Ayshin n-ar fi obiectat, zicând „E prea mare pentru tine”. Auzisem remarca asta de două ori la rând: mai întâi pentru patul exagerat de mare și apoi pentru frigider. Abia atunci, dându-mi

seama că nimic din ce era prea mare pentru mine nu era prea mare și pentru Ayshin, reușisem să ghicesc că în viața ei exista un alt bărbat și că locul avea să-mi fie luat curând. Așadar, deși n-am creat nici un fel de greutateți sau probleme și am fost mai maleabil și mai docil decât era cazul, ca să grăbesc procedurile de divorț, nimeni – nici măcar Ethel – n-a înțeles încăpățânarea mea categorică atunci când a venit vorba de pat și de frigider.

Prada mea ar fi putut părea substanțială dacă n-ar fi fost cu totul găunoasă. Arăta jalnic așa, goală. Frigiderele mari sunt niște rude îndepărtate ale locomotivelor ăloră de modă veche, care înfulecă o groază de cărbune pe parcursul drumului. La fel ca ele, nu se simt niciodată pline și, chiar în timp ce sunt umplute, vor mereu să fie umplute și mai mult. Nici nu merită să mai pomenim de saci cu cărbuni, fiindcă al meu n-are înăuntru nici măcar o lopată de praf de cărbune. Pe raftul de sus era o cutie cu cremă de brânză desfăcută, căptușită cu un strat subțire de mucegai, pe ușă stăteau cinci cutii de bere și o sticlă de jumătate de *raki*, în cuva pentru legume zăceau trei roșii și niște frunze ofilite de salată. Asta era tot. Apoi, pe raftul de jos, era felia de pizza cu ciuperci trimisă de bătrâna din vecini. Văzusem mulți inși care trimiteau budinci și altele asemenea, însă nu mai întâlnisem pe nimeni care să facă pizza și s-o împartă felie cu felie. Aveam de gând s-o arunc, dar am uitat. Totuși acum, când particulele de alcool rămase de noaptea trecută începeau să-mi roadă mucoasa stomacală, m-am întins plin de recunoștință după felia de pizza. Mi-a luat trei minute s-o încălzesc în cuptorul cu microunde și vreo treizeci de secunde s-o bag în stomac. Era cam uscată, dar n-avea a face: era grozavă, date fiind împrejurările! După ce mi-am liniștit cât de cât stomacul, m-am apucat să-mi pregătesc medicamentul, care se compunea din o cană de lapte degresat, două lingurițe cu vârf de cafea turcească, o linguriță cu miere de pin, o cantitate generoasă de scorțișoară și puțin coniac. Asta e medicamentul meu minune împotriva mahmurelii, puterea lui tămăduitoare fiind dovedită prin experiență. Poate nu e potrivit pentru orice constituție. De fapt, fiecare constituție ar trebui să-și găsească, prin încercări succesive, propriul tratament. Eu așa l-am găsit pe-al meu. În ziua aia am turnat din toate o cantitate mai generoasă decât de obicei, fiindcă trebuia să mă trezesc de urgență.

Era joi și, de la începutul semestrului, în fiecare joi după-amiază predam cursul meu preferat grupei mele preferate.

În timp ce așteptam să fiarbă laptele, m-am uitat pe broșurile pe care mi le pusese Ethel în mână. În Istanbul se înființase o nouă universitate privată. Știam de multă vreme unele amănunte – de pildă, lungul proces de pregătire. Ce nu știam era că Pizda de Ethel era și ea implicată. Se afla de fapt în miezul întregii tărășenii și mi-a povestit la cină mai multe decât mi-aș fi dorit vreodată să aflu. La doar două minute după ce ne întâlniserăm, a abordat tam-nisam subiectul și aproape că n-a mai vorbit despre altceva până la sfârșitul serii, când – sub ochii obosiți ai chelnerului kurd numai piele și os, care abia putea să-și mai țină ridicate pleoapele lungi și negre – am plecat clătînându-ne din restaurantul unde nu mai rămăseserăm decât noi. Turuia cum că universitatea nu era o investiție financiară, ci una morală, că nu mai crezuse din toată inima într-un proiect de foarte multă vreme, că îi cunoștea personal pe fondatori și că era ea însăși unul dintre cei opt investitori din culise, că iubea mult mai mult viața de când se implicase în proiect, fiind sigură că la bătrânețe, atunci când se va uita în urmă, de treaba asta va fi cel mai mândră, că în cel mult cinci ani vor educa un grup de tineri mult mai conștienți și mai informați decât generația lor, că mărimea acestui grup va crește de la an la an și că, împreună, acești tineri vor schimba soarta țării noastre sălbatice. Pe când ea vorbea fără oprire, eu beam fără oprire. Dacă aș fi băut mai puțin sau mai încet, rezumatul serii ar fi fost ceva de genul: Ethel vorbea, eu râdeam; Ethel se enerva, mie-mi sărea țandăra; Ethel țipa, ne certam. Deci, ca să nu fac vreo scenă, să nu tulbur apele fără vreun motiv întemeiat și să nu stric seara, Ethel vorbea și eu beam.

Ce mă supăra mai tare era autoarea cuvintelor și nu conținutul lor. Sigur, Pizda de Ethel putea să se ducă și să vorbească toate aiurelile astea cu oricine voia, oriunde voia, dar – dintre toți oamenii din viața ei – cu mine n-ar fi trebuit să se poarte așa. Nu c-aș lua-o personal. Problema nu e una personală, ci mai degrabă „lingvistică”. Ieri, la cină, din cine știe ce motiv, Ethel fie a hotărât să o rupă cu tradiția, fie a uitat pur și simplu limba pe care o vorbeam de când mă știu în momentele când eram singuri.

„Limbă“ e unul dintre cele mai absurde cuvinte dintr-o limbă. Este, prin definiție, mai mult decât suma tuturor cuvintelor, dar în cele din urmă e tot un cuvânt. Dacă e să faci vreo legătură cu un alt cuvânt, ai putea spune că „limbă“ e aidoma cuvântului „masă“, care ignoră cu totul amestecuri foarte diverse de mâncăruri diferite ca gust, valoare nutritivă și număr de calorii – așa cum se întâmplă când etichetezi drept „limbaj“ toate expresiile care au sensuri absolut diferite, vorbesc la întâmplare despre cuvinte diferite și se folosesc în stiluri diferite. Desigur, ar trebui să adaugă că, atunci când fac această observație, diferențele „lingvistice“ precum bucătăria chinezească, bucătăria turcească, bucătăria spaniolă și așa mai departe nici măcar nu sunt luate în considerare. Altfel ar trebui să multiplic toate acestea cu un coeficient global. Pe scurt, chiar și înăuntrul unei singure „limbi“ domnesc sute de „limbi“. Așa cum într-un restaurant nu mâncăm toți aceeași „masă“, nici nu vorbim și nici nu putem vorbi aceeași „limbă“ cu toată lumea tot timpul, și, așa cum mesele au resturi, limbile au și ele rămășițe. O limbă-groapă de gunoi cuprinde cuvinte pe care nu numai că nu le folosim în fiecare zi, ci pe care ezităm și să le rostim, cuvinte peste care trecem în tăcere, cuvinte absurde, pe care le ținem pentru noi, fiindcă n-ar fi potrivite, critici ce ne stau pe limbă, dar ne lipsește curajul să le rostim, insinuări pe care le tăiem în fâșii subțiri cu vârful limbii, pentru ca apoi să le înghițim la loc, înjurături lăsate să explodeze pe cerul-gurii înainte să le putem dezamorsa și arunca, expresii prea dure sau glume prea blânde pentru mediul nostru social. S-ar putea să fie și o rămășiță lăsată în urmă de atenția pe care o acordăm, tactul de care dăm dovadă și grija pe care o avem când vorbim cu ceilalți. Am putea numi toate acestea limbaj reciclabil de „Deșeuri Solide Acumulate“ (DSA) – acumulate, dacă nu în pivniță, în pod sau sub pernă, atunci pe căile nazale, în palat și sub limbă –, limbaj care, odată adunat laolaltă cum se cuvine, e îndesat într-un sac pe care îl legăm la gură și apoi îl aruncăm, ca să scăpăm de miros și de duhoare.

Ar trebui să spun răspicat că nu las niciodată vreo urmă a acestei limbi să zacă prin preajmă și nu numai că n-o folosesc în sala de curs, de față cu studenții, dar nici nu-mi place s-o aud de

la ei. Totuși, exact ca un adolescent care fumează pe-ascuns într-un loc ferit, fără știrea părinților, uneori și mie îmi place la nebunie să „mă obrăznicesc” – cum zicem Ethel și cu mine – în limba asta când îmi deschid cufărul într-un cotlon întunecos și murdar, neștiut de principiile mele morale și de conștiința mea. Tocmai în asemenea momente capătă semnificație prezența lui Ethel. Pentru că „obraznicirea”, la fel ca dragostea sau cearta, cere să mai fie cineva acolo, cu tine, în acel moment. Poți să fumezi singur, dar ca să vorbești în limba asta murdară îți trebuie neapărat un tovarăș.

De ani de zile, când rămâneam singuri, Ethel și cu mine vorbeam – sau obișnuiam să vorbim până mai ieri – în DSA-eză. De câte ori ne întâlneam, fără să spunem că trebuie să fii serios ca să-l faci pe celălalt „prost”, fără să pretindem că suntem drepti sau corecți, adoram să bagatelizăm totul cu nepăsare și grosolanie și să potopim cu insulte pe unul sau pe altul. La fel ca un bătaș care ignoră un atac pentru ca apoi să se arunce în luptă, retezând la întâmplare nasurile și urechile adversarilor, am atacat viața socială cu limbile noastre tăioase și ne-am dat toată silința să retezăm maladiile și gafele oricui se întâmpla să ne răsară în față.

Cine spune că nu poți să râzi de defectele celorlalți? Cu harpoane în mâini și ochelari de scafandru la ochi, plonjam cu capul înainte până în adâncurile oceanului de cusururi-metehne-lipsuri și aduceam la țărnm fiecare defect capturat, ca să-l studiem pe îndelete și să-l sfâșiem în bucăți. Uneori nu ne mulțumeam cu atât, ci ne ridicam prada în aer cu un apetit demn de iubiții-calmari și o izbeam de o stâncă sau de alta ore în șir. În ultimă instanță, nimeni nu scăpa de limbile noastre, dar unii recepționau o cantitate mai generoasă din potopul nostru de generalizări decât alții. Țărani, lumpenproletariat, agenți publicitari și profesori universitari, casnice și avocați... cu toții deveneau ținte, deși din motive diferite. Totuși plasa noastră era destul de încăpătoare ca să cuprindă tot soiul de oameni. Fiecare avea loc în ea.

Îi desconsideram fără milă și cu grosolanie pe cei șovăitori sau pe cei care făceau pe deștepții. Ne enervau cei care țineau la înfățișarea lor, însă ne băteam joc și de cei care se îmbrăcau fără gust. Nu aveam nici un respect pentru eroii masculini ai sărăntocilor, dar ne ieșeam din minți de furie când venea vorba de

primadonele bogătaşilor. Strâmbam din nas la cei care se temeau de moarte, pentru ca apoi să-i călcăm veseli în picioare pe cei care nu-și făceau nici o grijă în privința ei. Nu suportam să citim un articol, o povestire sau un roman prost scrise, dar le împrășcam cu noroi și pe cele bine scrise. Nici nu-i luam în seamă pe cei care deveneau evlavioși după vreo operație sau vreo traumă gravă, însă îi desconsideram și pe cei care rămâneau la același nivel de credință, cu sau fără religie, de-a lungul întregii vieți. Nu-i iertam pe cei cinstiți din cauza cinstei lor, dar luam necinstea celor necinstiți și dănțuiam cu ea peste tot. Îi trânteam la pământ și îi călcam în picioare pe laicii grozav de naivi care credeau că de fapt creștinismul e mai puțin intervenționist sau iudaismul mai puțin patriarhal decât islamismul, îi nimiceam plini de veselie pe cei care n-aveau habar de deosebiri din islamism, însă îi striveam sub salve de tun și pe cei care își închipuiau că sunt privilegiați pentru că descopereau mișcări mistice și îi sfășiam pe cei care, în numele treimii „Ființă, Devenire & Transcendere a Sfințeniei“, căutau pentru ei tot soiul de mântuitori alternativi indieni, chinezi ori tibetani. Ne năpusteam asupra indivizilor căsătoriți și cu copii, dar râdeam cu lacrimi de cei care considerau refuzul de-a se căsători drept o formă de rezistență politică. De asemenea, îi ungeam cu catran și îi plimbam despuiți pe dinaintea noastră pe cei care-și percepeau heterosexualitatea ca pe un dat social „o dată pentru totdeauna“, însă tânjeam să muște măcar o gură mică din mărul sodomiei, dar și pe cei care-și considerau homosexualitatea o opțiune absolut personală, pentru ca apoi să zacă letargici în oazele însingurării, izolându-se de tot și toate. Nu ne plăceau cei pe care-i știam personal, însă ne foloseam cu nepăsare de cei pe care-i cunoșteam îndeaproape.

Nu simțeam nevoia să exprimăm pe larg toate aceste atitudini și convingeri, ci ne mulțumeam să folosim coduri. Cu meticulozitatea unor arhivari, îi categoriseam și îi clasam, unul câte unul, pe toți și pe toate. Tratam injust – cu înrâncenare și perseverență – tot ce exista. Oricum, dacă studiai în amănunt secțiunea literei J din micul dicționar ilustrat al DSA-ezei, nu dădeai nici peste „just“, nici peste „jurisprudență“, așa cum nici la S nu puteai da peste „sacru“ sau „sacralitate“ ori la E peste „exaltat“

sau „exaltare“. Cât despre „injustiție“, definiția dată în acest dicționar era următoarea:

1. Să îi faci ceva greșit celui care greșește (de exemplu, să-i scoți cuiva haina de blană într-un deșert sau să iei paharul cu vin din fața unui ins evlavios).
2. Atribuire indirectă inofensivă (de exemplu, să scuipi pe fotografia cuiva).

Când vorbeam DSA-eza, Ethel și cu mine săvârșeam injustiții împotriva cutărei sau cutărei persoane în cea de-a doua accepție a cuvântului. Niciodată nu ne îndulceam cuvintele atunci când eram singuri. Totuși seara trecută, la cină, în timp ce vorbea despre țelurile ei mărețe în legătură cu universitatea asta ce avea să fie înființată în Istanbul, Pizda de Ethel păruse să fi lăsat limba noastră comună la garderoba de la intrare.

— Nu-ți dai seama? Visul tău dintotdeauna devine în sfârșit realitate, a exclamat ea, ținându-și strâns între dinți portțigaretul de culoarea iasomei.

Gata cu numirile politice prin ordine de sus sau cu obișnuita sterilitate și similitudine create de restricțiile bugetare în universitățile de stat. În loc de asta, aveau să pună pe picioare facultatea de cel mai înalt calibrul din Turcia, să recruteze cele mai strălucite minți furate de universitățile din străinătate și să aducă la Istanbul o grămadă de experți străini din diferite colțuri ale lumii.

— Gândește-te numai! O să oprim scurgerea asta de creiere și în cinci ani chiar o să inversăm curentul. Mințile din Vest vor fi în slujba noastră. Vom lecui complexul de inferioritate al poporului nostru, a adăugat ea cu un chicotit, de parcă ar fi făcut o remarcă nerușinată și spirituală.

Nu era nici un mister pentru mine de ce chicotea așa. Mă obișnuisem deja cu ideea că Ethel atribuie o conotație erotică cuvântului „creier“. Nu era cu mult diferită nici în anii de facultate, când nutrea o ură stratificată față de celelalte femei și o pasiune fără margini pentru bărbații inteligenți... Acum, dacă mă gândesc mai bine, numărul mare de studenți, ce îl depășea pe cel al studenților, și „creierile“ care o înconjurau trebuie să fi jucat un rol major în hotărârea ei de-a se specializa în domeniul atât de

solicitant al ingineriei civile, deși nu intenționa s-o practice vreodată. În zilele alea, în casa lui Ethel se strângeau zeci de studenți – sau, dacă e să calculăm de-a lungul anilor, poate chiar mai mult de-o sută – dintre cei mai inteligenți de la toate facultățile. Dacă țineai cont de faptul că locul ăla funcționa ca un fel de cantină a săracilor, unde studenții se puteau hrăni, sau ca un fel de club, unde membrii acestuia puteau folosi biblioteca după plac, ai fi putut spune chiar că Pizda avea o contribuție substanțială la educația din Turcia. Chiar dacă la prima vedere noi, clienții obișnuiți ai acestui azil de binefacere, am fi putut părea foarte diferiți unul de altul, ne asemănăm extrem de mult într-o privință: felul în care ne investeam inteligența. Pe vremea aceea, la orice facultate sau secție a Universității Bosfor, toți studenții care își îmboldeau cu succes creierul să-și depășească limitele, pentru a scăpa de complexele pricinuite de împărțeala nedreaptă a vieții, auziseră cu siguranță de numele lui Ethel și era foarte posibil să-i fi atins și trupul. Majoritatea copleșitoare o alcătuiau cei care se dedicaseră cititului, studiului și cercetării, punându-și pretențiile de la viață în congelatorul așteptărilor, pentru a fi scoase și dezghețate abia la sosirea „zilei celei mari“. Unele dintre aforismele lui Ethel vorbeau despre asta: „Așa cum orbul își ascute celelalte simțuri, bărbatul urât care trece neobservat își dezvoltă creierul“.

Printre preferații lui Ethel, în măsura în care izbuteau să-și dezvolte creierul, se numărau studenții care fie nu erau în stare să aibă o relație cu vreo femeie, fie erau respinși de toate femeile ce le trezeau interesul și apoi renunțau la dragoste, renunțau să se mai îndrăgostească și chiar să facă dragoste. După cei lipsiți de farmec fizic, veneau timizii cronici, ale căror relații cu sexul frumos se stricaseră dintr-un motiv sau altul, și apoi alții și alții... Printre acești alții se numărau asexuații care compuneau panegrice, elogii și poeme pe tema unei vieți pure, marginalii avangardiști, homosexualii ascunși sau declarați, criticii extrem de distinși, asocialii care urau examenele, însă în acea perioadă a vieții lor nu cunoșteau bucurie mai mare decât aceea de a-și da examenele, provincialii rătăciți prin Istanbul, inșii care nu puteau ieși din carapace, darămite din Istanbul, premianții care izbuteau să studieze mai departe, în ciuda faptului că veneau din familii

nenorocite, laolaltă cu „talentele ascunse“, care învățau la facultățile nepotrivite tocmai din cauza familiilor, geniile rare din zona științelor naturale, oratorii pasionați de la științele sociale... toți tinerii deznădăjduiți, nefericiți, inadaptați și extrem de inteligenți care – din diverse motive fizice, financiare, psihologice sau neînțelese – aveau mari probleme să se adapteze în societate intrau în sfera de interes a lui Ethel. Dacă ar fi fost după ea, n-ar fi lăsat nici un creier de femeie să-i calce pragul... deși uneori, dându-și seama că un bărbat la care ținea se nimerea să aibă o prietenă, nu voia să se trădeze cumva și îi invita pe amândoi. Cu toate astea, din cine știe ce motiv, de ura ei faimoasă pentru propriul sex nu erau scutite decât câteva prietene rămase de la școala ei particulară. Una dintre ele trecea des pe la casa-templu. Era atât de atrăgătoare, că nici nu încăpea vreo comparație cu Ethel – cu picioare lungi și frumoase, piele albă, perfectă, dinți ca perlele și sâni plămădiți potrivit legilor dialecticii: vibranți în contextul trupului ei mare, însă destul de mici ca să-i poți cuprinde în palme... Totuși avea un defect. Ca toate femeile care își pierd naturalețea de îndată ce devin conștiente de admirația pe care o stârnesc, afișa și ea o duritate forțată și cădea în greșeala de-a crede că dacă lași un tip să aștepte în purgatoriu, nici prea departe, dar nici inutil de aproape, el îți va acorda veșnic aceeași atenție. Chiar și când le spunea altora cum o cheamă, părea că le face o favoare: „Ay-shin!“.

În chip ciudat, ceilalți bărbați din casă se îndrăgosteau nu de zâna asta arogantă, ci de Ethel cea urâtă cu spume. De fapt, multora le plăcea în mod vădit Ayshin, însă „a plăcea“ era un verb firav. După cum s-a exprimat un participant la un concurs teribil de lipsit de spontaneitate enumerându-și hobby-urile: „Îmi place să citesc cărți, să ascult muzică, să mă plimb și îmi mai place Ayshin cea cu picioare lungi și șolduri ferme“. Dar când în discuție apărea numele lui Ethel – cea mai mare urâțenie din toate timpurile –, depășeau în mare viteză faza cu plăcutul și, arzând de dorință, se îndrăgosteau ca niște nesăbuiți fie de ea, fie de casa ei – fie de amândouă.

Casa-templu nu era proprietatea tatălui și mamei lui Ethel sau a vreunui alt membru al acestei familii evreiești, ci numai și numai a ei. Pe când bandele de studenți din preajma sa locuiau

fie în casele insipide ale părinților, fie la grămadă, în garsoniere dărăpănate și în camere de cămin ticsite, unde trebuia să te închizi în dulap ca să fii singur, Pizda era proprietara unei vile unde locuia singură-singurică. Deși numai asta era de-ajuns ca să facă situația cu totul ireală, pe deasupra, casa ei era un vis și, așa cum visele flirtează cu nerușinare cu arta exagerării, Ethel era și ea înclinată spre exagerare. Cu grădina ce dădea spre Bosfor (fiecare colțișor din ea fiind acoperit de narcise galbene și iasomie, care împrăștia noaptea miresme dulci și delicatese în bătaia vântului calduț, revărsând din cupe balsamul plăcerii), cu piscina mică, dar drăguță, pe apa căreia Ethel lăsa noaptea să plutească lămpioane de toate culorile, cu băuturile rafinate, mâncarea savuroasă și mobilele una mai interesantă decât alta, cu bogata colecție de discuri și biblioteca vastă – și să nu uităm de țigările de calitate, care făceau neîncetat turul invitațiilor! –, locul ăsta era aproape o versiune miniaturală a lumii din Epoca Lalelelor din Imperiul Otoman, a cărei opulență istoricii contemporani o atacaseră cu ciomege și o mutilaseră cu osanale extravagante.

Totuși, dacă e să mă întreb pe mine, nu numai bogăția îi uimea pe oaspeții care veneau aici – și nici luxul ostentativ. Cea mai izbitoare era „nesecătuirea” tuturor lucrurilor. Cutiile cu țigări care se goleau erau umplute îndată la loc, discurile din vasta colecție erau atât de multe, că nici nu le puteai număra pe toate, biblioteca nu-și pierdea niciodată splendoarea, chiar dacă nici una dintre cărțile împrumutate nu era înapoiată vreodată, și, în ciuda faptului că acolo mâncau hoarde întregi, dulapurile din bucătărie nu se goleau niciodată, iar provizia de delicatose nu se micșora nicicând. Ne plăcea să glumim între noi că, atunci când se săpase pământul pentru temelia vilei, unul dintre lucrători se nimerise să fie veneratul Sfânt Hizir și el binecuvântase locul astfel: „Fie să se-nmulțească, dar să nu secătuiască nicicând, să se umple ochi, dar să nu dea nicicând pe-afară”. Până și peștera vrăjită a celor patruzeci de hoți, cu ulcelele ei pline cu aur, sipetele dând pe dinafară de giuvaieră, sulurile de satin, chiupurile cu miere și putinile ei cu unt, nu putea rivaliza cu casa-templu a lui Ethel.

Pe cât era casa de prosperă, pe-atât era gazda de generoasă. Ethel era foarte atentă la lucrurile care le plăceau oaspeților ei dragi. Oferta ei creștea în funcție de cât de mult prețuia pe cineva.

De pildă, cuiva dintre noi îi plăcea whisky-ul? De îndată ce afla, Ethel umplea bufetul cu sticle din cele mai fine mărci de whisky. Dacă altcuiva îi plăceau puzzle-urile, Ethel îi comanda vreunei cunoștințe care pleca în străinătate să-i aducă puzzle-uri, unul mai provocator decât altul. Totuși în cea mai mare parte a timpului eram ocupați nu cu astfel de jocuri, ci cu diverse întruniri și „reuniuni“. Ne afundam în sofalele confortabile din living, mâncam, beam, fumam și „ne obrăzniceam“ pe seama cutăruia sau cutăruia, însă cel mai mult unul pe-a altuia. Ne eliberam repede de trecutul nostru și ne concentrăm pe ceea ce eram în prezent, ne dezvăluim visurile și polemizăm neconținut unii cu alții. Gazdei noastre nu-i păsa nici cât negru sub unghie despre ce vorbeam. De fapt, nu cred că-i păsa prea mult de noi ca indivizi. Îi plăcea atmosfera pe care ne-o punea la dispoziție... și îi mai plăceau artificiile. Pentru că orice oaspete care se afunda în acest loc era ca un artificiu gonind prin întunericul nopții. Mai întâi mergea cu pași tremurători, împleticiți, și când se convingea că se înălțase destul și se obișnuise cu atmosfera, exploda cu un bubuit strașnic și lumina întreg locul, împrăștiind razele colorate pe care până atunci le ținuse ascunse. Pe când noi ne găseam vocile, căpătam curaj și explodam fiecare în felul lui, Ethel ne oferea tot sprijinul ei, servindu-ne întruna. Duhul lămpii, huriile raiului, până și zâna lui Peter Pan... nici unul nu și-ar fi servit stăpânii cu atâta devotament. Până la urmă, mai devreme sau mai târziu, toți acești oaspeți-stăpâni se îndrăgosteau negreșit de gazdă. Dar asta ducea la prăbușirea lor. Cei care aveau libertatea de-a înota după plac în această mare întinsă se îndepărtau adesea atât de mult de țarm, încât își dădeau seama dintr-odată, uitându-se în urmă, că nu mai zăreau pământul. Ethel nu le mai era alături: își pierduse interesul pentru ei tocmai când se îndrăgostiseră jalnic de ea. Singurul neajuns al calității de oaspete în casa aceea era ușurința cu care uitai că atât statutul de oaspete, cât și vizita erau temporare. Prin urmare, la fel ca în neconținuta umplere a cămarilor casei-templu, orice oaspete care pleca era înlocuit cu un altul. Rugăciunea pentru belșug a Sfântului Hizir era valabilă și pentru „creierile“ lui Ethel: se înmulțeau întruna și nu secătuiau nicicând.

În ceea ce mă privește, eu eram o excepție. De la început până la sfârșit, am fost singurul vizitator constant al casei-templu – un

soi de membru onorific. Aveam ambiție – după unii, chiar mai multă decât era nevoie. Carnetul meu de student era plin cu note de zece din mai multe motive, toate întemeiate. Mai întâi, eram înalt (trei stele), apoi lat în umeri (trei stele). N-o să fiu atât de modest încât să spun că eram „socotit frumos“, pentru că eram întotdeauna cel mai frumos în locurile pe care le frecventam (patru stele) și eram grozav de nerăbdător și de „dificil“ (cinci stele). Spre deosebire de alții, eu aveam și alte opțiuni. Sigur, îmi plăcea să stau aici, însă aș fi putut să plec oricând. Aș fi putut să plec și să nu mă mai întorc. Ethel își dădea seama foarte bine de asta. De-aia îi eram așa drag. Sămânța discordiei în sânul raiului. Prezența mea o încânta pe Ethel și îi neliniștea pe oaspeții ei. Nici că-mi păsa. Să fiu considerat o amenințare de alți bărbați era pentru mine o chestie fumată. Dacă aș fi luat în seamă privirile de genul ăsta, aș fi făcut-o mult mai devreme, pe când străbăteam coridorul nefericit al vârstei de unșpe ani. Cu o farfurie de tort într-o mână și cu trupul meu subțirel îmbrăcat doar în lenjerie de corp, fusesem cât pe ce să mă ciocnesc în ușa bucătăriei cu tatăl meu vitreg, așa de tare mă relaxase și mă înfometase căldura nopții de nuntă. Până atunci bietul om mă văzuse întotdeauna ca pe fiul cel mare al femeii cu care urma să se căsătorească, un băiat cu probleme, dar care, în fond, era flămând după iubire și dornic de compasiune. N-ar trebui să-l nedreptățesc, căci voia să-mi fie tată de-adevăratelea: un mic fiu talentat, dăruit de Dumnezeu unui bărbat fără copii, în vârstă de cincizeci de ani. Totuși în dimineața de după noaptea nunții, când ne-am întâlnit pe neașteptate în hol, cu trăsăturile chipului meu moștenite de la tata, cu trupul pe jumătate despuiat, ce trăda faptul că eram pe cale să las în urmă copilăria, și cu pofta mea nesățioasă de mâncare, dată în vileag de farfuria plină (ce prevestea că aveam să cresc repede mare), trebuie să fi părut tare departe de „micul fiu“ pe care și-l închipuia. Un licăr de neliniște s-a aprins și s-a stins iute în pupilele sale. Partea proastă era că și mama și-a dat seama neîntârziat de asta. De parcă ar fi găsit a doua zi rămășițele acelei priviri pe jos atunci când măturase podelele. Asta nu prevestea nimic bun pentru nimeni, fiindcă mama era una din femeile acelea care strângeau tensiunile ce ricoșau între bărbații din familie, încheiau alianțe nestatornice și încâlcite și le întorceau întotdeauna în

folosul lor până la ultima picătură, una dintre cele care, fără să-i știe numele, îi umpleau sufletul de bucurie lui Bismarck... Și-a asmuțit fiul cel mare împotriva celui mic, fiul cel mic împotriva fostului soț, fostul soț împotriva celui nou și noul soț împotriva celor doi fii...

Prin urmare, eram destul de obișnuit cu dușmănia tăcută. Nu-mi păsa de privirile altora. Eram preferatul lui Ethel și iubitul lui Ayshin. Îmi plăcea să pierd vremea pe la casa-templu, dar asta era tot. Aveam alte opțiuni și lucruri mai importante de făcut. Cum spuneam, eram ambițios, foarte ambițios. Fără să pierd o clipă, după absolvire mi-am început doctoratul în Anglia și l-am terminat la Istanbul, într-un domeniu care nu însemna nimic pentru familia mea: filosofia politică. Ayshin își luase și ea, din a doua încercare, examenul de asistent în sociologie. Arătam bine împreună. Ethel abia a putut ține pasul cu noi. Când a reușit în sfârșit să termine facultatea, a jurat sfidătoare să nu-i mai treacă niciodată pragul și și-a ars diploma de absolvire în cadrul unei ceremonii, la o petrecere dată la casa-templu. Apoi, în timp ce Ayshin și cu mine ne-am construit treptat o viață decentă, Ethel și-a distrus-o pe a ei cu o viteză amețitoare. Mai întâi a renunțat la viața de clan. Apoi și-a părăsit vila și s-a mutat într-un apartament luxos de la ultimul etaj, care era foarte drăguț și spațios, însă banal în comparație cu locuința de dinainte. Nu mai strângea pe toată lumea în casa ei, își petrecea o mare parte din timp nu atrăgând atenția unor mulțimi, ci suportând capriciile iubiților ei, doi la număr, și, cu toate că le dedica întreaga ei avere, iubire și energie, tot nu era iubită așa cum își dorea. Am auzit că nici comunitatea ei nu era mulțumită de felul cum se purta, dar nici Ethel nu era mulțumită de membrii ei. Îi vorbea de rău pe la spate cu orice prilej, chiar dacă știa că într-un târziu vorbele ei aveau să le ajungă la urechi.

— Fiindcă ați citit mai multe cărți decât mine și ați ales să vă faceți sociologi, puteți, vă rog, să dezlegați enigma asta pentru mine? Dacă observați o gamă largă de țări din toată lumea, de la cele mai democratice la cele mai opresive, o să descoperiți în ele, printre evrei, un număr destul de mare de scriitori, pictori și alții asemenea. De parcă, indiferent de împrejurări, ar găsi întotdeauna o cale să-și dezvolte creierele. În afară de o singură țară! În Africa,

Orientul Mijlociu, Statele Unite, Europa, Rusia – continuați voi enumerarea –, în toate țările astea... Numai în Turcia ceva n-a mers cum trebuie cu evreii. Din cine știe ce motiv, în Turcia n-au simțit nevoia să-și folosească prea mult creierul.

— Te înșeli, a obiectat Ayshin, încruntându-se. Mulți dintre prietenii mei sunt evrei.

Ethel a chicotit fără milă. Nu ierta niciodată astfel de greșeli. Totuși eu eram împărțit în două. O parte din mine savura naivitatea pe care o arătase Ayshin când luase apărarea evreilor în fața prietenei sale evreice – asta trebuia să fie partea din mine îndrăgostită de ea. Cealaltă jumătate a mea se uita la Ayshin cu mânia pe care o simțeam față de cei ce încercau să scoată la iveală calitățile dobândite datorită arborilor genealogici, structurile familiale excepționale în sânul cărora se născuseră, școlilor de elită pe care le urmaseră și lucrurilor cu care îi dăruise viața și pe care se străduiau să și le asume drept merite proprii – asta trebuia să fie partea care o făcuse pe ea să se îndrăgostească de mine.

Totuși s-ar putea ca Ayshin să nu-și fi dat seama nici de reacția fermă a lui Ethel, nici de reacția mea bifurcată, fiindcă și-a susținut cu îndârjire afirmația:

— Toți au intrat la facultăți bune. Mulți dintre ei au primit burse grozave și au ajuns să aibă poziții bune în societate.

— Iar eu vă spun un lucru, a zis Ethel, țăcănind iar din unghii. Voi vorbiți despre profesie, eu – despre talent. Voi vă referiți la carieră, eu – la geniu. Economisti, profesori universitari, avocați, chirurși... Vă implor, lăsați toate astea și mergeți mai departe. Eu vorbesc despre altceva. De ce boemii, poeții alcoolici sau hedoniștii, producătorii de filme perverse – sau, și mai bine, sadice – ori alții la fel nu răsar din rândurile lor? De ce oamenii din neamul meu nu cântă? Iar în rarele ocazii când li se întâmplă s-o facă, de ce îngână suav tradiționalele cântece siropoase ale bunicilor noastre sefarde și nu pot să scoată ceva absolut vicios, cum ar fi un cântec de protest?

„Neamul meu“ era stadiul final: atacul regal al lui Ethel împotriva apărării insignifiante a lui Ayshin. Ori de câte ori plasarea unui grup este dezbătută între cineva care aparține grupului și cineva care nu-i aparține, patentul apare întotdeauna urgent în discuție: e capătul drumului, puțul secăt al tuturor discuțiilor,

cortina finală... când toți se retrag acolo unde le este până la urmă locul, cei căsătoriți – acasă la familiile lor, țăranii – în satele de baștină... În clipa aia mi-am aprins o țigară, după ce le trăsesem pe amândouă aproape de mine, și m-am lăsat pe spate. Pentru mine nu conta. Amândouă erau, în același timp, *femeile mele*.

Bărbaților care comit adultere li se pare importantă *calitatea*: le place ca o altă femeie să le ofere o iubire diferită în esență de cea a soțiilor lor. În schimb, femeilor care comit adultere li se pare importantă *cantitatea*: le place ca un alt bărbat să le ofere o iubire mai mare decât cea a soților lor. Ideea de a o înșela pe Ayshin cu Ethel îmi flata orgoliul. În zilele acelea îmi plăcea foarte mult să observ diferențele dintre ele. Iar dacă Ayshin mă înșela sau nu, asta n-am încercat niciodată să aflu.

— OK, dar toate astea sunt așa dintr-un motiv, zisese tare Ayshin, nevrând cu nici un chip să se dea bătută.

Apoi trecuse la miezul problemei și începuse o explicație amănunțită. Străduindu-se să folosească expresii obiective, vorbise despre mentalitatea instabilă a unei minorități, despre nesiguranța constantă pricinuită de criza apartenenței și despre dominația nutrită nu numai de amenințări concrete, ci și de doctrine abstracte. Nu făcea asta nici ca să pară deșteaptă, nici ca să arate cât de mult îi place să înșire vorbe mari. Vorbea așa pentru că era singurul limbaj în care știa să polemizeze. Dar să polemizezi într-un limbaj academic e ca și cum te-ai culca cu o femeie care nu pune picătură de alcool pe limbă. Poți fi sigur c-o să reziste până la sfârșitul nopții, că n-o să sară niciodată calul și n-o să-și piardă niciodată capul. Totuși trebuie să accepți de la bun început că alături de ea n-o să fii în stare să te destinzi, să lași să-ți scape strigăte sălbătice, să te înjosești la maximum, să leșinați unul în brațele celuilalt – pe scurt, că n-o să vă distrați câtuși de puțin.

— E drăguț ce spui, dar absolut inutil, remarcase Ethel, scoțând săbiile pe care abia le ascuțise. Dacă printre evreii din Turcia ar fi răsărit scriitori sumbri, producători șleampeți sau pictori indezirabili social, știi ce explicație ar fi dat chestiei ăsteia generațiile de după noi – să zicem, de peste cincizeci sau o sută de ani? Exact cea pe care-ai folosit-o tu azi. Ar fi zis: „Da, cutare sau cutare a fost un mare artist sau gânditor. Ce l-a făcut să fie

așa de mare, ce l-a deosebit de ceilalți?” Apoi ar fi început să enumere motivele pomenite de tine: mentalitatea unei minorități, alienarea față de limbă, nesiguranța, senzația că ești lipsit de apărare și așa mai departe. Prin urmare, tot ce privești acum ca pe un obstacol va deveni un temei de diferențiere, ba chiar de privilegieri. Așa funcționează lucrurile astea. Dacă un șchiop nu poate să danseze, spunem „Sigur că nu poate să danseze, doar e șchiop!”, însă dacă șchiopul e dansator profesionist, atunci spunem: „Sigur că trebuie să fie mai bun ca alții, doar e șchiop!”.

Ayshin tresărise, scuturându-și într-o parte și-n alta capul și mâinile, de parcă ar fi evitat un comis-voiajor insistent. Cunoșteam prea bine gestul ăsta. Însemna: „Mersi, dar nu înghit asemenea aiureli”. În cei trei ani și jumătate de căsnicie, avea să încheie aproape toate certurile noastre cu același gest.

Apartamentul 8: Amanta Tristă

Amanta Tristă a țâșnit în sus pe scări și a descuiat găfâind ușa apartamentului 8. Era în mare întârziere. De parcă n-ar fi fost destul de supărător că vizita la salonul de coafură ținuse atâta, după aceea mai irosise și o grămadă de timp la cumpărături. Ajungând în apartament, a golit sacoșele pe blatul de bucătărie. Mâncarea putea să aștepte, însă înfățișarea ei nu. S-a repezit în baie. Cât s-a spălat pe dinți, și-a studiat nemulțumită onduleurile din păr. Stilul ăsta nou păruse mult mai drăguț în oglinda coafurului de jos decât părea acum, în baia ei. Fiind una dintre femeile care uneori invidiau părul creț și alteori pe cel drept, însă în fiecare caz numai la alții, în tot acest timp coafura ei oscilase, nefiind în stare să o ia în vreo direcție anume. Acum palavrăgiul ăla de coafor stricase acest echilibru fragil, făcându-i părul mult mai cărlionțat și scurtându-l mult mai mult decât îi ceruse. A aruncat încă o privire în oglinda mare în timp ce se dezbrăca în dormitor. Deși în ultima vreme se mai lățise în șolduri, încă îi plăcea cum arăta. Numai dacă tăieturile alea nu s-ar vedea așa de bine... S-a dat cu o mână de fond de ten de exact aceeași culoare cu pielea, reușind să ascundă din nou cicatricile.

Sertarele s-au deschis unul câte unul și femeia s-a oprit o clipită, însă n-a trebuit să se gândească foarte mult ce lenjerie să aleagă, fiindcă pentru negustorul de ulei de măsline oricum nu părea să conteze. La început nu fusese așa. Pe atunci voia ca ea să poarte cea mai indecentă lenjerie posibilă, cumpărându-i-o chiar el „cadou“. Alegea întotdeauna aceeași culoare: un azuriu precum albastrul limpede, luminos și nemărginit al cerului. Aman-tei Triste îi plăcea culoarea asta, chiar îi plăcea, însă nu la chiloți

și sutiene. Când venea vorba de lenjeria din pachetele cu cadouri, se simțea stânjenită de nepotrivirea dintre docilitatea culorii și trivialitatea intenției din spatele său. O jartieră putea fi de o culoare ațăătoare ca vișiniul, carnală ca negrul sau înșelătoare ca albul, ba chiar violet de frivolă sau rozaliu de ipocrită... dar nu putea fi azurie ca albastrul limpede, luminos și nemărginit al cerului. Să combini nuanța aceea aparte cu intențiile acelea aparte era aproape ca și cum ai fi diluat laptele cu apă sau chiar mai rău: ca și cum ai fi turnat lapte în *rakı*. Nu că unui bărbat n-ar fi putut să-i placă amândouă, atâta timp cât se abținea să le bea deodată. Miei preschimbați în lupi sau lupi preschimbați în miei văzuse ea destui, însă tocmai aceia care încercau să fie în același timp și lupi, și miei născociau cele mai îngrozitoare monstruoziități, crezându-se absolut inofensivi.

Tocmai cei pe jumătate miei și pe jumătate lupi îi făcuseră cel mai mult rău – chiar mai mult decât cei cărora le plăcea să-i reamintească de hotarul de netrecut dintre femeile-cu-care-te-însuraj și femeile-cu-care-te-culcai. Astfel de bărbați râvneau ceea ce înjoseau și înjoseau ceea ce râvneau. Amanta Tristă văzuse o dată pe stradă un coțcar care păcălea trecătorii cu trei câni de cositor puse pe o cutie de carton. Când schimba locul cânilor, mărghica ascunsă în una dintre ele își schimba și ea locul. Mai întâi era în prima cană: „Rușinează-te de dorințele tale!“. Într-o clipită se muta în a doua cană: „Rușinează-te de femeia pe care o dorești!“. Apoi, dintr-o mișcare, mărghica apărea din nou, acum sub a treia cană: „Dorește-o pe femeia care te acoperă de rușine!“. Asta, la rândul său, însemna că, mai devreme sau mai târziu, bărbații aceștia începeau să le disprețuiască pe femeile cu care se culcau.

Ca să nu repete acest exemplu greșit, negustorul de ulei de măsline condimenta întruna aventura lor cu mirodenii care să depășească deopotrivă balsamul dorinței și acreala rușinii. Cum fusese întotdeauna o scriitoare asiduă în propriul jurnal, Amanta Tristă notase când îl întâlneau prima oară: „Dacă un bărbat trezește în noi o dorință pe care am prefera să n-o avem, ne străduim să nu ne placă. Totuși, dacă nu reușim, căutăm la acel bărbat ceva plăcut, ceva destul de bun ca să facă dorința pentru el mai puțin supărătoare, mai suportabilă“. Era ca și cum ai fi purtat o mânășă celestă, de un albastru limpede, luminos și nemărginit, precum

al cerului, ca să nu te-atingi de gunoi sau de murdărie în timp ce te distrezi scormonind printre resturi.

În coșul cu mirodenii al negustorului de ulei de măsline nu era nici cea mai mică urmă de dorință. Erau în el tot soiul de alte lucruri, dar – din cine știe ce motiv – în ultimii câțiva ani acesta pescuise mereu dinăuntru același condiment: compasiunea. Se simțea plin de compasiune pentru Amanta Tristă: *nu era genul de fată care să ducă o asemenea viață*. Apoi erau momente când se simțea plin de compasiune față de sine: *nu era genul de bărbat care să ducă o asemenea viață*. Vorbea mult prea des despre *Kader*¹, de parcă ea ar fi fost cine știe ce târătură îngrozitoare. Cât despre Amanta Tristă, ea privea dorința asta învelită în compasiune ca pe-o felie de pâine cu magiun murdară de noroi, care zăcea pe stradă. Nu avea nici un chef de ea. În clipe precum cea de acum își asemuia poziția cu părul ei. Pe de-o parte era nevasta negustorului de ulei de măsline, plată și calmă ca părul drept, pe de altă parte era curva numită *Kader*, zburlită și zăltată ca părul ei făcut permanent. Apoi iat-o pe ea, între acestea două, înclinând când într-o parte, când în cealaltă... pe jumătate soție, pe jumătate curvă... deopotrivă tristă și amantă...

Știa cât de dureroasă fusese pentru părinți plecarea ei de-acasă, însă nu putea să nu bănuiască pe undeva că în adâncul sufletelor se simțiseră totodată ușurați. Erau amândoi oameni drăguți, însă mrejele pe care le aruncau întruna în marea părinției rareori scoteau ceva decent. Deși fusese mereu stânenită de iubirea lor și abia dacă se simțise în stare să le rabde atenția, nerecunoștința ei era destul de greu de înțeles și pentru ea. Ar fi putut avea parte de o educație mai bună dacă ar fi vrut-o, ar fi putut măcar să termine liceul, dar după „incident“ nu mai simțise deloc dorința de-a se întoarce la școală. Până să bage de seamă, cicatricea de pe fața ei trăsesese un hotar subțire cât un fir de păr mai întâi între ea și semenii ei, apoi între ea și vârsta în care trăia. Trebuia să plece din casa aia. Dacă ar fi avut de ales, singurul loc unde i-ar fi plăcut să meargă era, fără îndoială, universul în care locuise bunicul ei... un bunic pe care îl iubise foarte mult și care-i fusese răpit

1. Noroc (în tc., în orig.) (n.a.).

prea devreme... După ce-l pierduse pe *dede*¹ al ei, când mersese pe urmele încurcate ale oamenilor de toate condițiile din Istanbul, încercase să le descopere pe cele ce le aparțineau dervișilor.

Oricât de greu va fi fost, reușise să le găsească – împrăștiate ici și colo prin cele două părți ale orașului și adunate, ca fluturii de noapte atrași de lumină, în jurul propriilor *dedeler*. Li se alăturase. Vreme de doi ani luase parte fără greș, în fiecare săptămână, la predicile a trei ordine religioase diferite din Istanbul, căutând alinare în asemănarea dintre cuvintele pe care le auzea în predicile lor și cele auzite în copilărie de la *dede* al ei, însă fără rezultat. Nu că vorbele acelea nu i-ar fi amintit de cele ale bunicului ei – fiindcă-i aminteau. Nici că oamenii care le rosteau nu erau sinceri – fiindcă erau. Totuși, din cine știe ce motiv, pur și simplu nu sunau la fel. Încetul cu încetul, a ajuns să-și dea seama că la întrunirile acelea nu predicile o interesau, ci cântările de după aceea. Stătea alături de ceilalți discipoli în timp ce *dede* vorbea, dar în loc să fie numai urechi, ca toți ceilalți, se retrăgea îndărătul unei surzenii desăvârșite. Doar când începeau cântările, își deschidea iar porțile pecetluite ale urechilor. Cât de profund iubea acel moment, acea părăsire totală și autentică a trupului, mereu reluată, închisă în infinitatea repetiției! Nu cuvintele rostite acolo, ci răpăitul tobelor și notele de bază ale melodiei o purtau pe aripile lor. Totuși, oricât de departe ar fi ajuns, nu putea să se scuture în întregime de vechiul sentiment de neîntregire. După o vreme începuse să se simtă ca o ipocrită. De ce stăruise să fie una cu niște oameni de care se simțea atât de diferită? Fiece cântare la care lua parte o purta la kilometri depărtare de ceilalți discipoli. Așa cum nu reușise să răspundă cu aceeași măsură la iubirea părinților ei, nici nu-și aflase pacea alături de cei ce povăduiau întruna pacea.

„Nu știu să mă mulțumesc cu ce am“, își mărturisise ea solemn, „pentru că nu sunt în stare să îmi arăt recunoștința“. În chip surprinzător, în loc s-o jignească, mărturisirea asta o făcuse să se

1. *Dede*, pl. *dedeler*, cuvânt care are două sensuri în turcă: „bunic“ sau „persoană religioasă vârstnică, de regulă dintr-un *tarik*at (ordin mistic din islamism sau confrerie sufită)“ (n.a.).

simtă ușurată. Suferise de boala celor care, încă de când sunt copii, își dau seama cât de neînchipuit de frumoasă e copilăria lor, boala celor care își începeau viața cu o ștachetă ridicată foarte sus... Pe urmă toți oamenii pe care i-a cunoscut erau sortiți să rămână în umbra lui *dede* al ei, în timp ce până și cele mai plăcute lucruri din viața ei încarnau un sentiment dureros al absenței. Totuși altora o asemenea neîntregire le era cu totul necunoscută și tocmai aici era problema: în *deplina întregire a binelui*. Cei care credeau fără rezerve în bunătatea lor și în superioritatea propriei morale erau sortiți eșecului într-o măsură mai mare decât cei răi, întrucât siguranța desăvârșirii lor îi umplea de îngâmfare. În edificiile personalității lor nu existau nici acoperișuri prost izolate, nici podele șubrede, nici vreo gaură de umplut, nici vreo spărtură de reparat. Amanta Tristă îi găsisse nedesăvârșiți în plenitudinea lor îmbuibată, însă – nefiind în stare să exprime lucrul ăsta – dăduse treptat înapoi din fața binelui, detașându-se pas cu pas de codurile și credința în bunătate propovăduite de aceștia. Așa începuse a bănuși că undeva în adâncul sufletului era înclinată către depravare și destrăbălare. În scurtă vreme a rupt complet orice legături cu toate cele trei ordine religioase. De altfel, îndepărtarea de credincioși nu i-a zdruncinat niciodată convingerile. Pentru ea credința nu însemna să trăiască după legile de nestrămutat ale unui Dumnezeu autoritar ori să îngroașe rândurile unei comunități ascultătoare, ci mai degrabă o amintire plăcută și senină din copilărie. Și, cum amintirile din copilărie cu *dede* erau cele mai frumoase momente ale vieții ei, rămăsese cu fermitate și încăpățănare o credincioasă plină de evlavie. Chiar dacă nu mai era la fel de credincioasă cum fusese în copilărie, credința ei își păstrase o latură copilăroasă.

Totuși nu avea nici o casă la care să vrea să se întoarcă și nici destui bani ca să meargă mai departe pe drumul ei. Atunci începuse a se obișnui cu atențiile unor bărbați de vârsta tatălui ei și reușise să nu rămână indiferentă la atențiile cu care se deprinsese. Bărbații aceia, care își închipuiau că au totul, descopereau la un moment dat neîntregirea vieții lor și pe urmă erau atrași dintr-o dată cu înfocare de ea, de parcă ea și numai ea ar fi putut îndrepta acest neajuns. Oricum, să devină amantă era un început bun dacă voia să se îndepărteze de plenitudinea monotonă a binelui. Era

mai întâi tristă și apoi amantă, dar trecea și prin perioade când se trezea oscilând între cele două. Când negustorul de ulei de măsline a închiriat apartamentul 8 din Palatul Bomboană, încetase până la urmă să mai penduleze între a fi tristă și a fi amantă, pentru a deveni amândouă deodată. De cum îi pusese la dispoziție o casă, purtarea bărbatului se schimbase drastic, devenind în mod clar mai grosolană. Pentru că era genul ăla. Era un CDÎC din ordinul NPPCC, subordinul VSFP, și, firește, se purta ca atare.

Pe fața pământului mai trăiește un gen de creaturi a căror lume e la fel de aglomerată ca a oamenilor și care sunt cel puțin la fel de complexe: gândacii. Au reușit să se răspândească peste tot și să supraviețuiască în ciuda a orice. Dau dovadă de o extraordinară diversitate: chiar și o singură specie de gândac poate avea alte zece varietăți, uneori ajungând chiar până la câteva mii. Se presupune că în prezent suma tuturor speciilor de gândaci ajunge la peste un milion. În ciuda acestei complexități chinuitoare, lumea științifică nu încetează să le clasifice. Le împarte în supraclase, clase și subclase, în supraordine, ordine și subordine. Cariii, de pildă, aparțin clasei gândacilor: „subclasa anamorfofică, supraordinul coleoptere, ordinul cu abdomen segmentat, subordinul mâncători de plante“. Majoritatea coplesitoare a dezamăgirilor pe care le încearcă femeile în relațiile lor cu bărbații provin din refuzul lor de-a accepta că, întocmai ca gândacii, oamenii sunt și ei de diferite tipuri și, prin urmare, oamenii cu care trăiesc aparțin și ei unui tip anume – cu o singură diferență: un gândac nu poate să-și părăsească specia și să se preschimbe într-alta. De pildă, un tăun nu se poate transforma în nici o etapă a vieții într-o călugăriță. Rămâne la fel. Dar fiii lui Adam și fiicele Evei pot într-adevăr să înfăptuiască o asemenea transformare. Marca distinctivă a omului este capacitatea de a se abate de la ceea ce era inițial, de a-și trăda tipul. În consecință, tabloul tipurilor umane moderne e mai puțin complex, însă mult mai întortocheat decât cel al gândacului primitiv. Cu toate astea, să treci de la o categorie la alta nu e ușor. La urma urmei, pentru a-și păstra stabilitatea și a-și susține existența, toate tipurile, fără excepție, nu numai că își fac membrii să arate exact la fel, ci îi și mențin sub înfățișarea asta. Negustorul de ulei de măsline făcea parte din supraclasa tipului uman „cârtitori de durată împotriva căsătoriei“, aparținând

ordinului „nu pot pune capăt căsniciei“ și, totodată, subordinului „vreau schimbări fără pierderi“ – un tip primejdios, indiferent cum priveai lucrurile.

„Ești logodnica mea“, îi zisese el pe când bea *rakı* în tăcere la masa încărcată de gustări pe care le pregătiseră împreună în prima lor noapte în casa aceea. Lui îi plăcea băutura și bea adesea ceva seara. Nu era unul dintre aceia care se mulțumeau cu o mână de aperitive, jumătate de roată de cașcaval și o felie de pepene, ci insista mereu ca masa să fie încărcată din belșug. Nici nu accepta să fie ceva cumpărat de-a gata, ci totul trebuia să fie făcut în casă. Pui cu nuci măcinate era felul lui preferat. În seara aceea, în timp ce întingea o bucățică de pâine prin farfurie ca să strângă ultimele rămășițe de pui cu nuci măcinate, zisese: „Religia noastră ne-o îngăduie. Atâta vreme cât ești relativ corect, poți să ai până la patru neveste“. Amanta Tristă chicotise – un chicotit aspru, nervos. El se strâmbase. Ea se ridicase de la masă: spre deosebire de negustorul de ulei de măsline, știa în întregime versetul din *Coran* pomenit de el.

Și-a ales din șifonier o rochie verde, subțire, s-a îmbrăcat cât ai clipi, apoi a dat fuga în bucătărie ca să deschidă pachetele de la băcănie. Mai întâi a așezat *hummus*¹-ul într-un castron, ornându-l cu frunze de mentă. Apoi a așezat aperitivele pe farfuriile: mâncare de fasole uscată, salată de vinete, fasole păstăi în ulei de măsline, ficăței cu ceapă... A înșirat pateurile cu brânză de-o parte, plănuiind să le pună la cuptor când venea el. Avea și niște salată rusească, pe care i-o trimisese ieri madam Auntie prin fiul portarului. De fapt, lucrul acesta i se păruse destul de ciudat. Amanta Tristă nu mai văzuse nici o gospodină care să le trimită salată rusească vecinilor și altora asemenea, însă și-a zis că negustorului de ulei de măsline i-ar face plăcere s-o vadă pe masă alături de *rakı*. Putea s-o pună pe masă ca și când ar fi pregătit-o chiar ea. După ce-a inspectat pentru ultima oară farfuriile, a facut ghemotoc hârtia de ambalaj și-a aruncat-o la gunoi, apoi a legat sacul cu gunoi și l-a scos afară. Însă atunci și-a amintit discuția de la coafor. Nu pomenise nimănui despre asta, dar și gunoiul ei

1. Specialitate culinară arăbească preparată din năut, pastă de susan, ulei de măsline, zeamă de lămâie, sare și usturoi.

fusese furat în vreo câteva rânduri de lângă ușă. Cercetând bănuitoare și prudentă sacul cu gunoi, l-a băgat iar înăuntru, cu gândul să-l scoată mai târziu, când avea să vină să-i adune Meryem.

Amanta Tristă a dus pe urmă toate delicatesele pe care le pregătise pe masa acoperită cu pânza azurie. A pus șervețele care se asortau la culoare cu fața de masă, apoi a așezat farfuriile și paharele. A scos din frigider *rakı*-ul, pe care îl asezonase cu niște fistic măcinat, și l-a turnat în carafa de cristal cu mâner turcoaz. La sfârșit a turnat într-un castron maroniu un pic din uleiul de măsline cu miros pătrunzător pe care îl adusese negustorul și l-a presărat cu piper roșu, busuioc și cimbru. Deși era încă devreme, nu s-a putut abține să aprindă lumânarea în formă de crin care plutea într-un bol de sticlă pe jumătate plin cu apă. A zâmbit ușor, mulțumită, a cercetat atentă masa și apoi toate lucrurile din jur. Îi plăcea locuința ei. Numai dacă ar fi putut scăpa de mirosul ăla înfiorător al casei de raport...

A aprins un bețișor parfumat cu aromă de măr verde și l-a așezat în mijlocul livingului. Pe când mireasma lui se împrăștia în încăpere, a pulverizat – mai întâi pe ea și apoi în toate colțurile casei – o jumătate de sticlă cu parfum. În ultima vreme începuse să-și cheltuie o mare parte din bani pe parfumuri. Pe măsură ce mirosul de gunoi care înconjura casa de raport devenise tot mai pătrunzător, crescuseră și cheltuielile ei cu parfumurile. Se oprea adesea pe la buticul stilat din capătul bulevardului, cumpărându-și mereu sticlele cu parfum din acel loc, deși știa foarte bine că nu avea același nivel de trai cu restul femeilor care se aprovizionau de-acolo. Cel mai mult îi plăceau aromele de fructe: combinațiile de piersică, pepene verde și papaia. N-avea nici cea mai vagă idee ce era aia papaia, însă numele i se părea drăguț.

Parfumul pe care-l cumpăra ținea cel mult zece zile. Turna diverse parfumuri peste tot: pe haine, pe perne, pe cearșafuri, perdele și fotolii, pe jucăriile ei de toate felurile și mărimile și pe talismanele împotriva deochiului atârinate prin toată casa. Ar fi putut, în schimb, să pună deoparte toți banii ăștia sau să-și cumpere lucruri trainice pentru ea. Negustorul trebuie să-și fi dat seama cât de risipitoare era micuța lui amantă, fiindcă îi tăiase din banii de buzunar pe care i-i dădea. Dar Amanta Tristă continua să facă lucrurile așa cum avea ea chef. Nu știa și nici nu

încerca să înțeleagă de ce se purta așa. Știa doar că, dac-ar fi primit de cinci ori mai mulți bani decât acum, ar fi cumpărat de cinci ori mai multe parfumuri.

Masa arăta bine, plină de gust și rafinament. I-a trimis un mesaj de pe mobil, întrebându-l când vine. Cât aștepta răspunsul, a apăsat butonul telecomenzii și a dat pe un canal TV la întâmplare. Pe ecran au apărut două femei care-și aruncau priviri dușmănoase. Una dintre ele, într-un costum la modă, de culoarea lavandei, și cu patru șiraguri de perle la gât, și-a încrucișat brațele pe piept și a pufnit: „Hai, Loretta, recunoaște că pe mine mă iubește“. Bruneta cu părul lung, ce purta o rochie amintind de un câmp cu păraluțe și o floare din asta în păr, a deschis larg ochii ei verzi, spunând clar, pe silabe: „Dar tu nu îl iubești“. Trăgându-se de colier mai-mai să-l rupă, cealaltă a replicat: „Asta nu te privește, Loretta, nu te privește absolut deloc“.

„Să vă plouă-n cap cu pietre cât Loretta“, a bombănit Amanta Tristă. Deși „Loretta“ era un cuvânt de același fel ca „papaia“, nu suna nici pe departe la fel de drăguț.

Pe când se întindea după telecomandă, mobilul ei a scos un bip, transmițându-i un singur cuvânt: „Diseară“. O felie de timp așa de lungă și de obscură... A scos un oftat și a schimbat canalul. O femeie între două vârste, cu fruntea lată și fața bucălată, care fie nu se gândise, fie nu era interesată să-și epileze mustața, înșira ingredientele pentru spanac *au gratin*¹.

1. Gratinat (în fr., în orig.).

Apartamentul 7: eu

Am ieșit pe balcon și mi-am aprins o țigară. Balconul e singurul loc care-mi place din casa asta. E aproape separat de interior și orice legătură a sa cu apartamentul pare absolut întâmplătoare, de parcă n-ar face parte cu adevărat din el. Zăresc un gândac cărămiziu ce se plimbă pe barele grilajului de fier. Prezența mea îl deranjează, la fel cum a lui mă deranjează pe mine. Sunt gândaci peste tot. Se revarsă din dulapurile de bucătărie, de sub frigider, din crăpăturile dalelor pardoselii...

O clipă mă gândesc s-o sun pe Ethel și s-o rog să afle dacă vorbisem sau nu cu Ayshin noaptea trecută, însă mă hotărăsc imediat să n-o fac. Cum eram deja sătul până-n gât de nazurile Pizdei de când îi cerusem noul număr de telefon al lui Ayshin, s-o rog acum să mă ajute iar n-ar fi facut altceva decât să-i umfle bășica orgoliului, care oricum stătea deja să plesnească. Nu suport s-o aud bombănind din nou: „O să-mi pierd prietena cea mai bună din cauza ta, dulceață!“ Dacă ar fi după mine, sunt sigur că ne-aș face amândurora o mare favoare punând capăt relației aleia putrede dintre ele, dar de ce să-mi bat capul?

Ethel și Ayshin, un duo nedespărțit încă din liceu, se întâlneau neapărat o dată la două săptămâni ca să ia cina împreună, întotdeauna la același gen de restaurante. După logodnă, lui Ayshin nu-i luase mult să se convingă și apoi să mă convingă și pe mine că ar fi mai bine să mă conformez acestei rutine deloc ispititoare. Ca să nu strice echilibrul, Ethel a început și ea să-și aducă iubiții la cinele noastre. În curând iubițiiăștia decorau masa noastră unul după altul, fără ca între ei să existe vreo coerență sau asemănare, ca numerele câștigătoare de la loterie. Nici n-apucam să ne obișnuim

bine cu un număr, că altul îi lua deja locul. La vremea aia aventurile lui Ethel erau așa de pripite și efemere, că nici nu mai simțeam nevoia să ne ascundem uimirea când un iubit reușea să reziste trei întâlniri la rând. Pe astfel de iubiți extraordinari îi priveam tot timpul cât dura cina cu o admirație amestecată cu respect. De-a lungul acelei parade de iubiți, ce s-a întins pe vreo trei ani și jumătate, Ethel ne-a făcut cunoștință cu parteneri de toate soiurile și mărimile. Dacă era ceva ce aveau în comun toți bărbații ăștia, atunci trebuie să fi fost neputința lor de-a duce la bun sfârșit ce începuseră. Toți aveau alergie la orice chestie convențională, erau chinuiți de obsesia de-a fi originali, de-a face lucruri nemaifăcute până atunci, și aveau proiecte ambițioase, pe care, dintr-un motiv sau altul, le lăsau baltă la jumătate. Se întâmpla să fie grozav de entuziaști în legătură cu o grămadă de proiecte, singura problemă fiind că nu izbuteau să le ducă mai departe de faza de început. Precum midiile în cochilia lor, se împotmoliseră în proiectele pe jumătate elaborate și așteptau să-i tragă cineva afară ca să continue. Tocmai în acest moment apărea Pizda de Ethel și, cufundându-se adânc în apă, îi scotea afară – la nimereală – cu unghiile ei vopsite în culori țipătoare. Ce nu-i plăcea arunca înapoi. La urma urmei, Istanbulul era un câmp de midii uriaș, iar ea – o pescuitoare de scoici iscusită.

De pildă, era un tânăr scenarist țâfnos, care trebuie să fi fost cu cel puțin zece ani mai mic decât Ethel. Lucra la un scenariu despre care ne-a asigurat că trebuia trimis producătorilor din Europa, întrucât credea cu hotărâre că cei din Turcia nu erau demni de el. Practic, pretindea el, îl terminase, doar că nu se putea hotări cum să încheie filmul. Am luat cina cu el o dată. Pe când Ayshin bombănea și Ethel chicotea, noi doi ne-am pus capetele la contribuție și – dând pe gât *rakı* cu gheață, trecând de la aperitivele reci la cele calde și de la cele calde la felul principal, iar de-acolo la desert și cafea – am născocit în total patru finaluri diferite pentru filmul lui, foarte mândri de fiecare în parte. Apoi veneau ceilalți iubiți: un fotograf care avea o ciudă grozavă pe managerii, angajații și chiar cititorii tuturor ziarelor la care colabora, un agent publicitar îngâmfat care nu vedea nici un rău în a pretinde că oricine avea televizor acasă era un idiot, un actor amator căruia nici o piesă pusă în scenă în Turcia nu i se părea

de succes și de aceea mergea din ușă în ușă, căutând un sponsor ca să-și înființeze propria companie teatrală, un pamfletar spurcat la gură care avea reputația că lăsa baltă la jumătate tot ce începea, grăbind astfel falimentul tuturor ziarelor cu care se încurca, un psihiatru alcoolic a cărui clientelă îi includea pe toți intelectualii orașului, care continuau să meargă la el, deși toată lumea știa că nu-și putea ține gura când se îmbăta și divulga bucuros cele mai intime secrete ale pacienților lui... Uneori nu mă puteam abține să-mi închipui că Ethel îi aducea pe toți oamenii aștia să mănânce cu noi doar ca s-o supere pe Ayshin. În caz că așa stăteau lucrurile, îi reușea cu siguranță. Chiar dacă Ayshin nu se gândise niciodată să pună capăt prieteniei lor din cauza asta, avea întotdeauna o părere groaznică despre viața pe care o ducea Ethel. Pe deasupra, știa că nici eu nu eram de acord cu felul de-a fi al lui Ethel. Totuși ce nu știa nevastă-mea era că faptul de-a nu fi de acord cu obiceiurile unei femei nu te împiedică să te culci cu ea.

Ethel era de fapt o amenințare pentru toți partenerii. Îi ajuta la nevoie, scaldându-i în bani și aprinzând în tot acest timp în ei scânteia cu „n-aș fi bărbatul care sunt dacă situația mea ar fi alta“, ce era gata să mistuie cabanele de lemn ale personalității lor. De îndată ce acești bărbați – care, dintr-un motiv sau altul, eșuaseră în repetate rânduri în țelurile lor, însă se acceptau pe ei și soarta lor ca pe un dat – dădeau peste Ethel la o cotitură neașteptată a vieții lor și erau copleșiți cu bani și lingușeli, își păraseau proiectele de-o viață ca să se repeadă la unele mult mai egoiste. Curând după aceea Ethel îi abandona fără veste, așa cum făcuse cu ani în urmă cu oaspeții ei din casa-templu. Cum nu se iubea pe sine, nu-i iubea nici pe bărbații pe care și-i făcea iubiți. Totuși printre ei a fost unul care nu se încadra în tiparul ăsta și care lui Ethel îi fusese drag ca nimeni altul...

Era un cântăreț din *ney*¹. În vremea când cel mai mare ordin *mevlevi* era dezbinat de întrebarea „Dervișilor bărbați și femei le este îngăduit să se rotească împreună?“, el se luase la harță cu ambele părți și se retrăsese în carapacea lui, iar din acea clipă își dedicase jumătate din zi căutării unui refugiu în somn și cealaltă jumătate, încercării de a scăpa de visele lui. Cum anume și în ce

1. Fluiet de trestie folosit în special în muzica sufiților *mevlevi* (n.a.).

parte a zilei îl întâlnise Ethel, n-am idee. Singurul lucru pe care-l știu sigur e că își cufundase din nou mâinile în apă ca să mai scoată o midie și, de îndată ce desfăcuse cochilia ca să se uite înăuntru, dăduse peste ceva la care se aștepta cel mai puțin: o perlă sfioasă! O vreme i-a oferit ce le oferise și altora: ajutor financiar, atenție exagerată, dragoste sufocantă... dar, spre deosebire de alții, în firea acestui *mevlevi* cu ochi triști, nas mare și aer absent nu se produsese nici o schimbare notabilă. În calendarul vieții tânărului nu exista perioadă de timp mai lungă de o zi. Ori de câte ori Ethel încerca să facă vreun plan – să zicem, să plece amândoi într-o excursie peste o săptămână sau să se căsătorească în primăvară –, singurul răspuns pe care-l primea de la iubitul ei era: „Stai să vină ziua aia“. După părerea lui, nu puteai să ajungi într-o zi, darămite să te pomenești în ea; mai degrabă zilele veneau și aduceau ceva în viețile oamenilor. Era omul cel mai lipsit de ambiție, calcul și direcție în viitor și cel mai anti-*tarikat* învățător de *tarikat* pe care l-am cunoscut vreodată. Sigur mi-ar fi luat locul pe tronul din haremul lui Ethel dacă n-ar fi plecat atât de brusc dintre noi.

— Tu și cu mine stăm pe țărmul mării, Ethel. Ne lăsăm picioarele să atârne în apă, Ethel. Tu spui: „Hai să înotăm împreună până la al cincizeci și cincilea val. Uite cât de ademenitor e valul ăla!“. Iar eu te întreb: „Care?“. Nici n-apuc să-mi isprăvesc întrebarea, că valul pe care mi l-ai arătat își schimbă locul. Uite, nu mai e unde spuneai că este! Acum nu mai e al cincizeci și cincilea, ci, poate, al treizeci și cincilea. Se apropie întruna. Adică vine singur către noi și, pe măsură ce se apropie, aduce cu el multe lucruri. Marea fiind ce este, Ethel, îți rămân doar două opțiuni. Fie uiți de valuri, te cufunzi în mare și devii un strop din ea, fie rămâi pe mal și aștepti pur și simplu. Privește cum se sparg valurile când ajung la țărm, fiecare prefacându-se într-un strop sub ochii noștri. Viața e trăită într-unul din cele două feluri, dacă e să-și merite numele. Fie dispari tu înăuntru vieții, fie faci viața să dispară înăuntru tău.

Ce rușine pe biata Ethel! Țsta trebuie să fi fost blestemul tuturor iubiților pe care-i lepădase. Ascultând buimăcită vorbele uimitoare ale sufitului *mevlevi*, m-a pocnit cu piciorul pe sub masă și mi-a aruncat priviri deznădăjduite, care-mi cerșeau ajutorul. Deși se

pricepea cu siguranță să manevreze toate dedesubturile limbii pământene, când era pusă în fața unor asemenea abstracțiuni spirituale, se simțea la fel de stângace și de neajutorată ca un copil. După o vreme a început să se învinovățească. *Ar fi trebuit să știe limba asta.* Cât se căia acum că strămbase din nas când bunică-sa încercase s-o învețe noțiunile de bază ale misticismului iudaic! Ca să-și compenseze carențele, s-a apucat să citească frenetic, devorând mai întâi cărțile ce-i fuseseră oferite pe când era copil, apoi și altele. Interesul ei crescând pentru cabală era un pod care, spera ea, avea s-o călăuzească spre toate acele lucruri despre care iubitul ei cântăreț din *ney* turuia întruna. Nu făcea un pas fără măcar câteva cărți la îndemână, printre care, desigur, un exemplar din *Masnavi*. Trecea adesea pe la un anticar senil din Beyazit, negocia cu el în șoaptă în spatele tejghelei, de parcă ar fi dat peste vreun manuscris ocult, și de fiecare dată ieșea din anticariat cu niște plase pline de cărți. Își lăsase inima să fie subjugată atât de tare, încât era gata să plece oricând și chiar să se stabilească oriunde i se năzărea iubitului ei. Pe când zbura cu inocență prin văzduh, Ethel, cioara cea hădă, zărise deodată jos, pe pământ, ceva strălucitor și acum voia să-l înhațe, să-l ascundă și să-l țină numai pentru ea. *De ce n-ar cutreiera – câțiva ani, să zicem – cele mai mistice orașe ale lumii, precum Ierusalim, Tibet și Delhi, ori n-ar pleca în căutarea mormântului pierdut al lui Shams?* Am mai văzut oameni care au luat-o razna, însă Ethel își pierduse cu totul identitatea. Numai că, oricât s-a străduit, n-a reușit să-și convingă iubitul să meargă în excursiile astea exotice. Seninul *mevlevi* era la fel de înclinat să plece într-o excursie cum e o pisică să facă baie.

Oricum, tânărul ăsta atât de puțin dornic să plece oriunde s-a dovedit a fi prea grăbit să schimbe lumile. Cu o săptămână înainte de ajunul Anului Nou, a fost una dintre cele patru victime ale bombei ce a explodat într-un tomberon de pe bulevardul Istiklal – explozie nerevendicată de nici o organizație revoluționară. Nu cred că Ethel a mai plâns atât de mult după cineva, nici măcar după mama și tatăl ei, în afară, poate, de fratele ei mai mare,

1. Aluzie la Shams din Tabriz, sufist itinerant, maestru spiritual și prieten al poetului Jalal al-Din Rumi.

sinucigașul pe care îl pierduse la paisprezece ani... era, probabil, singurul om pe care îl iubise atât de tare...

M-am căsătorit cu Ayshin cu două luni și două săptămâni mai târziu. Ethel a venit singură la nuntă.

Cu o zi înainte de nuntă zăcea pe jos, goală pușcă. Își etala dinaintea ochilor mei trupul ei gras, teribil de mare, agresiv și mătăhălos. Când trupul i s-a prefăcut într-o grămadă de carne albă, dezgolită, semnul acela din naștere, roșiatic, acoperit cu păr, care se întindea de sub gât până la sâni a devenit și mai pronunțat. Ar fi putut să-l îndepărteze dacă ar fi vrut. Așa cum ar fi putut să scape de grăsime, să-și aranjeze nasul ori să-și taie și să-și întindă orice parte a corpului, ca toată lumea. Femeile la fel de urâte și la fel de bogate ca Ethel cheltuiau tot ce aveau pe operații estetice, cosmetice și clinici doar ca să devină frumoase. Însă Ethel își pusese întreaga avere în slujba urâteniei sale. Nu numai că nu încerca să-și învingă urâtenia, dar nu voia nici măcar s-o dichisească și s-o ascundă. Ușile dulapurilor ei, care ocupau doi dintre pereții dormitorului, erau acoperite cu oglinzi mari. După ce făcea dragoste, avea obiceiul să se întindă pe pat, pierdută în contemplarea propriei făpturi. Uneori își privea imaginea din oglindă cu o asemenea dorință, încât mă întrebam ce vede acolo. Când își expunea trupul, se purta mai puțin ca o femeie care voia să fie dorită și mai mult ca un bărbat care dorea ceea ce privea. De parcă a fi admirată n-ar fi însemnat nimic pentru ea. Scopul ei era pur și simplu să etaleze cu intenția de-a uimi. Chiar și așa, dacă victimele unui exhibiționist fugeau țipând, ale lui Ethel se întorceau mereu în dormitor pe picioarele lor. Existau, firește, și excepții: cântărețul *mevlevi* din *ney* era una, eu, alta.

— O, dulceață, faci o mare greșală! Ai s-o regreti. M-am resemnat cu mâhnire la gândul că de-acum înainte viața n-o să-mi aducă pe nimeni mai bun decât tine și tocmai aici e problema ta. Nu-ți dai seama că sunt cea mai bună femeie pe care o s-o ai vreodată. Ei, ce altceva pot face decât să aștept să vezi adevărul? Cutreieră din floare-n floare, mai mângâie câteva funduri, mai clachează de câteva ori. Până la urmă o să te aduni și-o să recunoști c-am avut dreptate de la bun început, a zis ea cu șiretenie. Mai devreme sau mai târziu o să te dai cu capul de pereți, văicărindu-te: „De ce nu m-am căsătorit atunci cu Ethel?“. Uite, fac

un semn chiar aici, zisese ea cu un vag zâmbet răutăcios, trasând o linie subțire, în zigzag, pe noptieră și iscând un scârțait cu unghia ei lungă, dată cu oja argintie-cobalt.

Și-a pus o țigară în portțigaretul din lemn de iasomie pe care îl pierdea întruna și îl înlocuia cu altul nou, așteptându-mă să i-o aprind.

— De ce? Pentru că ești cea mai bogată femeie pe care o s-o întâlnească vreodată?

Probabil că n-aș fi înțeles cât de bogată era nici dac-aș fi avut în față inventarul tuturor bunurilor ei lumești. Deși bogații nu sunt în stare să priceapă așa ceva, în mintea ne-bogaților există un prag la care bogăția se oprește. Dacă depășești pragul acela, tot ce trece dincolo de el e sortit să rămână la aceeași cantitate: mult! Așa cum basmele populare ale săracilor stabilesc bogăția unui negustor la belșugul himeric al numărului 1.000, la fel și Ethel, după mintea mea, avea „o mie“ de proprietăți.

— Nu, dulceată! Nu pentru că sunt cea mai bogată femeie pe care o s-o întâlnești vreodată, ci pentru că sunt rea. Firește, nu mai mult decât tine, dar în cazul răutății nu se poate vorbi de cantitate, așa-i? Răutatea nu-i faină, s-o măsoară cu cana. Mai bine zis, tu și cu mine suntem de-aceiași teapă, iar biata Ayshin nu-i de-a noastră. OK, poate nu e tocmai bună, dar nu e nici rea. E o femeiușcă grozav de năzuroasă, fiica unică a unei familii elitiste, puțin prea directă și, trebuie să mărturisesc, uneori cam prea plicticoasă și așa mai departe, dar cu siguranță nu e rea. Și știi care-i lucrul cel mai trist? Dacă o săcâi, o să-ncerce să se apere. Mai întâi o să se înfrunte cu tine pe cale logică, străduindu-se să-și dovedească nevinovăția. După aceea, frustrată, o să izbucnească în lacrimi și-o să sfârșească prin a crede că e îngrozitor de nedreptățită. De câte ori o s-o faci să se simtă nenorocită și o să-i spulberi respectul de sine, nici măcar n-o să-și dea seama că problema nu e de fapt lucrul din cauza căruia vă certați. Știi la fel de bine ca și mine că Ayshin e genul ăla de om. Genul care e gata să îngenuncheze dinaintea lui Dumnezeu fără să-l cunoască mai întâi pe Diavol...

Lui Ethel îi plăcea replica asta și a rostit-o de mai multe ori. Bănuiesc că o furase de la unul dintre bărbații ei sclipitori – poate de la cântărețul din *ney* –, însă i se potrivea. Cei care sunt gata

să îngenuncheze dinaintea lui Dumnezeu fără să-l cunoască mai întâi pe Diavol, cei care nu-și pun întrebări despre sursa furtunii devastatoare ce doboară crengile încărcate cu fructe și distruge straturile de flori din grădina în care au avut fericirea să se nască, fără să arunce vreodată o privire în lumea de-afară, aceia sunt absolut convinși că trăiesc în locul cel mai plăcut de pe fața pământului. Nu și-au făcut niciodată griji în legătură cu numărul de camere sau de ieșiri din casa unde locuiau și, în ciuda zgomotelor pe care le auzeau zi și noapte, nu li s-a părut c-ar fi nevoie să coboare și să descuie chepengul vechi și mucegăit din podeaua cămării. Genul de inși care cred că au dreptate în principiu, datorită drepturilor ce li s-au acordat... Ethel nu se înșela. Ayshin era într-adevăr genul ăla.

Mai dureros e că mi-am amintit adesea cuvintele astea de-a lungul căsniciei mele, însă nu i-am mărturisit-o lui Ethel, ca să nu-i hrănesc și mai mult orgoliul, care atinsese deja culmile cele mai înalte. Totuși seara trecută, pe când beam împreună, am fost destul de neatent încât să las să-mi scape mărturisirea asta deja răsuflată. M-a ascultat cu o plăcere vădită. Când s-a ridicat, i-am văzut fundul uriaș legănându-se în timp ce se îndrepta cu pași impleticiți spre toaletă, bănuind-o că era conștientă că îi priveam fundul gras și legănat în timp ce se îndrepta cu pași impleticiți spre toaletă. Are cel mai urât fund pe care l-am văzut vreodată. Nu poate fi pipăit cu nici un chip, nu încapă în nici o formă. Fundul lui Ethel e mai puțin solid și mai degrabă lichid, ca un jelu moale și cleios, iar dacă l-ai lăsa să se prelingă, s-ar putea să se scurgă de tot. Am văzut funduri mai grase, chiar și mai diforme, cu celulită, coșuri, răni, smocuri de păr crescute mai mult decât era nevoie sau în locuri nepotrivite, însă toate aveau ceva, un lucru care mă ațâța. Al lui Ethel nu avea nici unul, fie el cât de mic...

Din fericire, odată întoarsă la masă, Ethel părea să-și fi învins încântarea pricinuită de mărturisirea mea, fiindcă a atacat din nou subiectul de cel mai mare interes pentru ea din ultima vreme: proiectul cu universitatea. În cele din urmă a divulgat lucrul pe care îl ținuse ascuns de mine în tot timpul ăsta. Îi făcuseră o ofertă și lui Ayshin, iar ea acceptase. Deși știa că n-o să lucrez nici în ruptul capului în același loc cu Ayshin, chiar dacă aveam

nevoie disperată de bani, a continuat să insiste, uitându-se drept în ochii mei:

— Hai, dulceață, de ce n-ai încredere în ce-ți spun eu măcar o dată în viață? Intră în echipă, vino la universitatea noastră! Poți să filosofezi cât poțesteți, că n-o să se bage nimeni în treburile tale. Suntem gata să-ți slujim creierul, profesore.

Asocierea obscenă pe care cuvântul „creier“ o căpăta în gura Pizdei de Ethel m-a stârnit. Oricât ar părea de ciudat, deși în timpul căsătoriei mele Ethel și cu mine făcuserăm sex în mod regulat, de la divorț încoace nu mă mai culcasem cu ea. Nu-mi amintesc de ce nu ne-am întors împreună noaptea trecută. Nici măcar nu știu cum am ajuns acasă. Poate că Ethel se jucase cu mine, plecând în ultima clipă, însă nu cred – n-ar fi stilul ei. Cel mult trebuie să fi văzut că eram prea pilit ca să i-o mai pun și hotărâse să mă lase acasă. Asta aduce mai mult a Ethel.

Mi-am întins picioarele până la grilajul balconului și mi-am aprins altă țigară. Gândacul cărămiziu a rămas sub piciorul meu. Avusese ocazia să scape, dar n-o facuse. Jos, în stradă, am zărit o femeie slabă și brunetă aruncând niște saci cu gunoi peste mormanul din fața zidului grădinii. Exact în același moment o voce turbată de furie a zbierat de undeva din apartamentele de mai jos. Femeia a rămas nemișcată câteva clipe, după care – neatentă, distrată, ca într-un vis – a fugit înapoi și a dispărut. Locul ăsta mă scoate din sărite. Trebuie să scap de-aici într-un fel sau altul. Poate că asemăn Palatul Bomboană cu mine însumi – un apartament mohorât, căruia îi lipsește amarnic bunăstarea cu care era obișnuit odinioară. Trebuie să mă mut în altă parte, doar că n-am bani. De-a lungul întregii noastre căsnicii, Ayshin și cu mine am menținut o diviziune a muncii a cărei absurditate abia acum o înțeleg. De vreme ce casa în care locuiam era a părinților ei și – prin urmare – a ei, eu plăteam toate celelalte cheltuieli. Ce scăpare din partea mea! Și nici nu am vreun ban pus „la ciorap“! Confruntat cu niște cheltuieli neprevăzute și nevoia de a plăti chiria, salariul meu părea ridicol de mic. Aș putea, fără îndoială, să împrumut niște bani de la Ethel, însă nu vreau s-o fac. Așa ceva ar strica simetria relației noastre. Ar fi bine să m-apuc să fac repede ceva bani.

Apartamentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia

— Asta nu te privește, Loretta, nu te privește absolut deloc.

— Te înșeli, dragă! a zbierat femeia cu părăluțele, îngustându-și ranchiunoasă ochii. Tot ce-l privește pe el mă privește și pe mine.

— „Tot ce-l privește pe el mă privește și pe mine“, a repetat SoțiaLuiNadia, încercând să pronunțe cuvintele în turcă exact așa cum le auzise.

Telenovela pe care o urmărea se numea *Leandrul pasiunii* și în ultimele două luni și jumătate fusese difuzată în fiecare după-amiază din săptămână. La început fusese difuzată înainte de telegazeta de seară, însă după ce devenise absolut evident cât de slabe îi erau șansele de succes, programul fusese schimbat într-o clipită. Acum îi luase locul altă telenovelă, una mult mai pretențioasă. Spre deosebire de predecesoarea ei, telenovela asta avusese un succes grozav și atrăsese în asemenea măsură atenția presei încă din prima săptămână, încât în jurul ei se făcea mare vâlvă, mai ales că actorii principali erau aduși cu avionul la Istanbul ca să semneze autografe pentru fani după o conferință de presă care-ți lua ochii. Totuși, SoțiaLuiNadia nu era interesată nici de asta, nici de vreo alta. Numai *Leandrul pasiunii* conta pentru ea. În fiecare după-amiază, la aceeași oră, se așeza pe divanul cu desene de un roșu-închis pe fond liliachiu, a cărui retapițare o amâna întruna, și își urmărea telenovela, făcând în același timp și alte treburi. În funcție de zi, fie avea în poală o tablă cu orez sau fasole de ales ori dezghiocat, fie se uita la poze de demult dintr-un album vechi, fie se chinuia să rezolve careuri de cuvinte încrucișate cu cele câteva cuvinte pe care le rupea în turcă, fie recitea scrisorile de la strămătușa ei ori încropea un răspuns. Dar

uneori tablaua se îngreuna, careul se împotmolea, iar monotonia pozelor și plictiseala scrisorilor deveneau deprimante. În astfel de momente SoțiaLuiNadia trăgea o fugă în bucătărie să aducă niște cartofi și, în timp ce urmărea telenovela, meșterea încă o lampă din cartofi. Deși toată casa era plină de asemenea lămpi, nu se putea abține să facă întruna altele noi. Oricum, având în vedere frecvența penelor de curent din Palatul Bomboană, puteai să ai nevoie oricând de o lampă din cartofi.

Cât privește motivul pentru care nu putea să urmărească *Leandrul pasiunii* fără să mai facă și altceva între timp, aici existau mai multe explicații. Mai întâi, i se părea că telenovela îi amorțește mintea în așa hal, încât abia dacă o putea suporta fără vreun soi de distracție. Apoi, când își făcea de lucru în același timp cu altceva, rușinea ascunsă de-a fi devenit o spectatoare banală a unei telenovele banale i se mai domolea. Dar poate lucrul cel mai important era acela că, făcându-și de lucru cu altceva, putea să-și dovedească sieși cât de mult disprețuia nu numai telenovela, ci și pe actrița principală, pe Loretta.

Ca toate celelalte telenovele, *Leandrul pasiunii* era difuzată numai în zilele de lucru. Totuși, în ciuda faptului că toate celelalte telenovele se aflau întruna în atenția publicului prin fragmente din episoadele viitoare și bârfe din viața reală a actorilor, ce umpleau ziarele, încă nu apăruse nimic de genul ăsta – nici de bine, nici de rău – despre actorii din *Leandrul pasiunii* în general ori despre Loretta în particular. Nu numai ziarele rămâneau indiferente față de subiect. Dintre cunoștințele pe care și le făcuse SoțiaLuiNadia în Istanbul, nici măcar una nu auzise de telenovelă, darămite să devină un spectator regulat al ei. Era ca și cum întreaga țară se jurase la unison să se prefacă a nu ști nimic despre *Leandrul pasiunii*. Faptul că nimeni nu lua în serios telenovela nu-i plăcea deloc SoțieiLuiNadia. La urma urmei, ca să spui că un lucru nu are nici o valoare, lucrul luat în derâdere ar trebui mai întâi să aibă valoare măcar pentru unii oameni. Dar în împrejurările date nu era nici plăcut, nici relevant s-o ponegrești pe Loretta. Așadar, SoțiaLuiNadia își ținea gândurile pentru ea. Nimeni nu știa de obsesia ei legată de telenovelă, nici măcar bărbatul ei – cu atât mai puțin el...

Oricum, faptul că ziarele nu pomeneau nimic despre episoadele viitoare din *Leandrul pasiunii* nu i se părea așa de îngrozitor

SoțieiLui Nadia. Și-așa nu prea aveai mare lucru de descoperit, de vreme ce aproape orice întâmplări viitoare, ba chiar și cele mai arzătoare secrete, erau deja dezvăluite în episoadele de la început. Prin urmare, adevărata enigmă era poate mai puțin să afli cum o să se sfârșească, cât să vezi cum se ajungea la sfârșitul acela deja divulgat. Dacă exista cineva care nu cunoștea secretele întrețesute în telenovelă, acela nu era cu siguranță spectatorul, ci mai degrabă Loretta însăși. În incendiul care izbucnise în episodul al cincilea își pierduse nu numai conacul unde locuia și titlul de *lady*, ci și memoria. De atunci se chinuia să-și aducă aminte cine era și o confunda pe o femeie străină cu mama ei. Nici măcar nu-și dădea seama că doctorul faimos a cărui fotografie o vedea întruna în ziare fusese odată – și, de fapt, încă mai era – soțul ei. Fiindcă în episoadele următoare starea ei se agravase, acum era pe cale să fie internată într-o clinică – o mutare menită să complice și mai mult lucrurile, dat fiind că, întâmplător, doctorul-soțul ei / soțul-doctorul ei lucra chiar acolo.

În adâncul inimii, SoțieiLuiNadia îi plăcea să fie cât mai bine informată despre toate lucrurile astea care pentru Loretta rămâneau un mister. Ori de câte ori cea din urmă nu reușea să întrezărească adevărul din spatele peripețiilor prin care trecea, SoțiaLuiNadia se bucura în taină. În asemenea clipe, viața ei și cea din telenovelă se strecurau una într-alta. Între aceste două universuri cu totul diferite se afla Loretta, numitorul comun, calea de trecere dintr-unul în celălalt. Cu trupul era acolo, în viața din telenovelă, iar cu vocea se afla în viața SoțieiLuiNadia. În fond, era vorba de două femei diferite: pe de o parte actrița latino-americană care o juca pe Loretta, pe de alta actrița locală care dubla vocea Lorettei în turcă. Deși în viața reală nici una nu se numea Loretta, SoțiaLuiNadia le identificase pe amândouă cu acest nume. Nu avea nimic de împărțit cu Loretta latino-americană, căci actrița aceea n-o interesa. Ținta ei primară nu era Loretta pe care o vedea, ci cea pe care o auzea. Vocea aceea o căuta de atâta vreme – o voce fără chip... o voce catifelată, melodiosă, care prindea viață într-o rotulă colțuroasă și rozalie. Totuși, fiindcă orice voce are nevoie de un chip și orice chip are nevoie de o voce, pe când urmărea *Leandrul pasiunii*, vocea pe care o auzea și chipul

pe care îl vedea se îmbinau cu atâta ușurință, încât SoțiaLuiNadia avea să-și greșească în curând ținta, mutându-și atenția de la femeia care făcea dublajul la actrița latino-americană de pe ecran. Apoi n-a mai avut cum să nu urmărească telenovela cu o privire distorsionată, delectându-se cu scenele în care Loretta suferea și simțindu-se nefericită când îi mergea bine.

Loretta cea de pe ecran era o brunetă subțirică, cu ochi ca jadul și picioare lungi. Când plângea, pe obraji i se rostogoleau lacrimi rotunde ca boabele de mazăre. Cât despre femeia care dubla vocea Loretei, SoțiaLuiNadia nu prea putea ghici cum arăta la trup, fiindcă nu izbutise s-o studieze în amănunt în ziua nefastă când se întâlniseră din întâmplare. Probabil că era una dintre frumusețile alea efemere, își dădu cu presupusul SoțiaLuiNadia, la fel de trecătoare și de fragilă ca flacăra unei lumânări. Oricât ar străluci acum de proștețimea tinereții, frumusețea ei o să pălească mai devreme sau mai târziu – în cel mult cinci ani. Iar când o să vină și ziua aia, va trebui să se adune și să înceteze să mai alerge după bărbați însurați. Totuși cinci ani era mult timp, suficient ca s-o facă pe SoțiaLuiNadia să sufere, fiindcă trebuia să se confrunte în mintea ei cu toate lucrurile ce se puteau întâmpla până atunci.

Era pură coincidență că SoțiaLuiNadia devenise conștientă de vocea Loretei cu trei luni în urmă. În dimineața acelei zile de rău augur se afla în bucătărie și încerca din nou să facă *ashure*¹. Deși se descurca mai bine cu gătitul decât atunci când venise în Turcia, *ashure*-le ei tot nu era așa de bun cum își dorea ea – sau, mai precis, Metin Chetinvez – să fie. Nenumărate încercări eșuaseră lamentabil. Fie punea prea mult sau prea puțin zahăr, fie vreun ingredient lipsea cu desăvârșire, iar dacă nu, chiar și atunci când totul era amestecat cum trebuie, ceva mergea anapoda la fiert. După ce fierbea îndeajuns, îl lua de pe foc și îl turna în cupe roz jivrate. Disperată să-i iasă bine de data asta, își dădea toată silința să orneze fiecare cupă cu semințe de rodie. Pe la început fusese o vreme când chiar întrecea măsura, nemulțumită de ornamentele serbede ale gospodinelor din Turcia. Cum tânjea după

1. Desert turcesc preparat din fructe, nuci și orez (n.a.).

noutate, în loc de o mână de nucă-de-cocos rasă, alune de pădure prăjite ori zahăr pudră, presăra deasupra câteva picături de coniac sau câteva vișine macerate în rom. Pe-atunci o interesa mai mult legenda *ashure*-lui decât felul în care îl serveau turcii.

Ashure-le din legendă era apogeul unei izbânzi socotite irealizabile. Toate făpturile care s-au urcat în perechi pe Arca lui Noe ca să scape de Ziua Judecării îl gătiseră împreună, într-o vreme când nu mai erau în stare să îndure călătoria, când erau înconjurare din toate părțile de apă și se aflau în primejdie de moarte din pricină că toate cămărilor erau goale și aveau încă drum lung de făcut. Fiecare făptură a adus ce-i mai rămăsese și așa a apărut fiertura asta uluitoare, din lucruri care altminteri nu s-ar fi amestecat niciodată. Deși nu exista nici o îndoială în privința lucrurilor din care se făcea astăzi *ashure*-le, ingredientele acestui desert nu erau bătute în cuie și oricând se puteau adăuga alte lucruri. Tocmai lipsa unei rețete clare făcea *ashure*-le atât de deosebit de alte deserturi. Nici ingredientele nu erau limitate, nici cantitățile, fixe. Ca atare, semăna până la urmă cu un mare oraș cosmopolit, din care străinii nu erau alungați și unde ultimii sosiți se puteau amesteca repede cu localnicii. *Ashure* era nelimitarea ivită din alegerile limitate, belșugul născut din lipsă și o mare varietate încolțită din dispariție.

Despre toate astea SoțiaLuiNadia i-a scris în amănunt mătușii sale – o fată bătrână, cu picioarele pline de vene varicoase vineții și cu părul roșu ca focul iadului. SoțiaLuiNadia îi povestea pe îndelete în scrisori cât de mult se schimbase de când venise în Turcia, cât timp își ocupa cu gătitul și cum ajunsese să-și dea seama cât adevăr era în analogiile făcute de mătușă-sa între mâncăruri și versete din cartea sfântă. Mătușa ei era foarte cucernică și la fel de pricepută la gătit. Credea cu hotărâre, dacă nu chiar cu înfumurare, că aceste două însușiri ale ei erau unul și același lucru, de vreme ce „Asemenea este Împărăția cerurilor aluatului pe care, luându-l, o femeie l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit toată”¹. Mâncărurile pe care le gătea pentru familia ei le așeza pe masa Domnului și, privind-și copiii cum le înfulecau, se simțea fericită, de parcă l-ar fi hrănit pe El.

1. *Biblia*, Sfânta Evanghelie după Matei, 13, 33.

„În orice mâncare pe care o mistuim e o poruncă a Domnului“, îi plăcea mătușii ei să declare. „Nu mai e nevoie să spun că asta nu e valabil și pentru mâncărurile făcute în pripă de femeile alea dezordonate care, din câte se pare, nu au vreme să gătească și încurcă libertatea cu neglijarea familiei, preferând laudele șefului recunoștinței propriilor copii!“

Acum, în scrisorile trimise mătușă-sii, SoțiaLuiNadia scria că, dintre toate mâncărurile din lume, dacă trebuia să asemenea vreuna cu Turnul Babel din *Biblie*, aceea era fără îndoială *ashure*. La fel ca în Turnul Babel, și în cazanul cu budincă reușeau să se combine fără să se contopească diverse tipuri care altminteri nu s-ar fi amestecat niciodată. La fel cum salahorii care înălțau Turnul nu izbutiseră să își înțeleagă limba unii altora, fiecare ingredient din cazan își păstra, la rândul lui, unicitatea în aroma comună. Smochinele din *ashure*, de pildă, deși erau supuse la atâtea operațiuni și erau fierte atâta timp, își păstrau încă aroma. Cât fierbeau pe plită, toate ingredientele bolboroseau în același timp, însă fiecare pe limba lui.

De aceea la acest întreg puteau fi adăugate neconținut alte și alte ingrediente. Dacă era loc în *ashure* pentru boabele de năut, de ce să nu adaugi și porumb? Unde erau smochine, de ce nu puteau fi și prune sau de ce nu și piersici alături de caise, macaroane lângă orez...? În primele ei luni în Palatul Bomboană, dintr-un motiv necunoscut până și ei, SoțiaLuiNadia își umpluse plină de râvnă timpul cu astfel de experimente. Totuși, cum se lovea de fiecare dată de muștrările tăioase ale lui Metin Chetinceviz, și-a pierdut curând curajul de-a mai încerca alte combinații. Oricare ar fi fost legenda Arcei lui Noe și aventura din spatele ei, când era vorba să pui învățăturile în practică, *ashure* se dovedea a fi o mâncare foarte neaventuroasă. Nu îngăduia inovații. Mătușa ei, deși nu făcuse niciodată *ashure*, trebuie să fi ajuns la aceeași concluzie, fiindcă simțise nevoia s-o prevină în scrisori că, așa cum nu puteai schimba versetele din *Biblie* după bunul tău plac, era mai bine să nu te joci prea slobod cu ingredientele. Până la urmă SoțiaLuiNadia renunțase, apucându-se să gătească *ashure* așa cum o cerea tradiția. Oricum, probabil pentru că în adâncul inimii tânjea încă după o variație fără margini și nu fusese niciodată în stare să se descurce cu ingredientele ce-i

stăteau la îndemână, în tot acest timp rezultatul nu reușise să se ridice niciodată la înălțimea așteptărilor ei.

Însă într-un rând, în acea zi de rău augur, fusese – cu totul inexplicabil – mulțumită de *ashure*-le ei. Terminând cu gătitul, dăduse cazanul deoparte ca să se răcească, pregătise cupele roz jivrate și așteptase nerăbdătoare să i se întoarcă soțul acasă. Acum, că ajunsese la rezultatul râvnit de atâta vreme, se aștepta ca în sfârșit Metin Chetinceviz s-o laude. Dar observase curând că valiza lui împuțită, de culoarea ambrei, nu era la locul ei. Asta nu putea să însemne decât un singur lucru: Metin Chetinceviz se ducea în seara asta la cea de-a doua slujbă a lui, de unde probabil că avea să se întoarcă pe la miezul nopții. Reușita la gătitul *ashure*-lui o încântase așa de tare pe SoțiaLuiNadia, că nu putea cu nici un chip să aștepte atâta. Prin urmare, s-a hotărât să facă un lucru care nu-i mai trecuse prin minte până atunci: să-l viziteze pe Metin Chetinceviz la locul lui de muncă și să-i ducă o cupă cu *ashure*.

Deși trecuseră deja patru ani de când venise la Istanbul, orașul rămăsese pentru ea un mister colosal. Văzuse atât de puțin din el, încât nu-și dădea seama de direcția în care se aflau străzile și nici nu avea în minte o imagine a structurii sale. Așadar, cutezanța ei ar putea fi pusă numai pe seama ignoranței. Într-o asemenea stare s-a îndreptat spre studioul din partea asiatică. Deși îi luase două ceasuri să traverseze Podul Bosfor, găsirea adresei s-a dovedit un lucru neașteptat de ușor. Și-a lăsat legitimația la intrare, s-a informat la recepționeră, a luat liftul, a urcat la etajul al cincilea, a mers până la camera 505, a tras cu ochiul înăuntru și-a împietrit. Metin Chetinceviz era acolo cu o femeie, stând cu genunchii lipiți de ai ei. Ținea o mână pe rotula ei colțuroasă, de culoarea piersicii, care se strângea ca o pată prea sfioasă ca să iasă la lumină. Cât despre cealaltă mână, și-o folosea ca să răsucescă o ceșcuță de cafea, ghicindu-i femeii viitorul. Trebuie să-i fi dat vești bune, pentru că un zâmbet cu gropițe în obraji înmugurise pe fața acesteia. Preocupată de bărbatul ei, SoțiaLuiNadia n-a reușit s-o cerceteze pe femeie așa cum ar fi vrut. Nu atât faptul că fusese înșelată o lăsa fără grai, ci mai curând expresia drăgăstoasă de pe chipul lui Metin Chetinceviz. Nici femeia din încăpere, nici mâna care îi mângâia genunchiul nu i s-au părut o privesiște la fel de cumplită

ca expresia dragăstoasă de pe chipul soțului ei, atât de dulce și de tandră, atât de neobișnuită pentru el.

Soția Lui Nadia îi iertase până acum lui Metin Chetinceviz toate greșelile și, în felul ei istovit, îi iertase și nesfârșitele crize de gelozie, asprimea, chiar și palmele, crezând că făcea toate acestea fără să vrea, aproape împotriva propriei voințe. Da, soțul ei o trata îngrozitor uneori – adică adesea – adică tot timpul –, dar asta pentru că nu avea destulă minte. Ca să susții o căsnicie fragilă îți trebuie, în esență, mai degrabă decât o credință îndârjită în căsătorie, o credință în îndârjire ca atare. Putem îndura să fim tratați cu asprime de ființa iubită dacă și numai dacă și atâta timp cât ne putem convinge că nu are mai multă minte și nu e în stare să facă altfel.

„Iubirea nu e nimic altceva decât o mașinărie neurologică“, susținea profesorul Kandinsky. „Iar cei mai fideli iubiți pur și simplu nu au mai multă minte decât o pasăre. Dacă întâlnești o femeie măritată de ani de zile care mai e încă îndrăgostită până peste cap de soțul ei, puteți fi siguri că memoria îi funcționează ca a unui pițigoi.“

După profesorul Kandinsky, pentru ca iubirea să fie nemuritoare, memoria trebuia să fie muritoare. De fapt, memoria trebuia să fie în stare să moară și să învie întocmai ca ziua și noaptea, primăvara și toamna sau ca neuronii din hipotalamusul acelor pițigoi micuți. Aceste păsări, cu creierele lor micuțe și cu trupurile lor la fel de fragile, trebuiau să-și amintească în fiecare an o grămadă de informații indispensabile, printre care unde-și ascunseră ouăle, cum să supraviețuiască frigului iernii, unde să găsească de mâncare. Fiindcă memoria lor nu era îndeajuns de încăpătoare ca să cuprindă atâtea fărâme de informații, în loc să încerce să stocheze toate experiențele stivind informațiile una peste alta, în fiecare toamnă făceau o curățenie generală prin cavitățile creierului. De aici își trăgeau puterea de a supraviețui în condiții atât de încurcate: nu agățându-se strâns de o memorie fixă, ci mai curând distrugându-și amintirile mai vechi pentru a face loc altora proaspete. Cât despre căsătorie, și aici, întocmai ca în natură, puteai face aceleași lucruri ani în șir doar dacă-ți păstrai puterea de-a uita că făceai aceleași lucruri ani în șir. De aceea, pe când cei cu memoria scurtă și haotică erau în stare să-și oblojească

mult mai repede rănile căpătate de-a lungul relației lor, celor care se gândeau întruna și obsesiv la zilele fericite de altădată și tânjeau după femeile / bărbații cu care se căsătoriseră le venea cumplit de greu să înfrunte faptul că „astăzi“ nu avea să fie ca „ieri“. Formula miraculoasă a iubirii era să aibă o memorie muritoare, una care să șovăie și să fluctueze neîncetat.

Totuși, în ziua aceea, cum stătea în ușă cu cele două cupe cu *ashure* în mâini, SoțiaLuiNadia nu fusese în stare să împiedice să-i revină în minte o farămă de informație aparte, demult uitată. Își amintise. Stând acolo și privindu-și soțul cum flirta cu altă femeie, își amintise cât de drăgăstos fusese și cu ea, adică ce om diferit fusese odată. Mai rea decât amintirea asta fusese conștiința faptului că tandrețea lui nu era ceva de domeniul trecutului și că era încă în stare să se poarte curtenitor. Părea perfect capabil să-și schimbe purtarea, dacă nu și firea. Dacă ar fi fost acolo, profesorul Kandinsky ar fi considerat, probabil, incidentul prea absurd ca să-și bată capul cu el. Puterea de a-și reînnoi memoria ștergând cunoștințele stocate înainte era un merit al pițigoilor, nu și al femeilor nefericite în căsnicie.

SoțiaLuiNadia făcuse atunci un pas înăuntru, cu privirea rătăcindu-i nehotărâtă, chiar dacă doar un minut, asupra îndrăgostiților, care nu băgaseră încă de seamă că se afla acolo și citeau încă viitorul într-o ceașcă de cafea, chicotind și gângurind. Pe când se uita cu gura căscată, mai întâi la amândoi și apoi doar la femeie, se pomenise cufundată într-o afirmație îndoielnică din punct de vedere științific, ce o preocupase profund altădată: „Dacă și când privești cu luare-aminte la cineva care nu poate să te vadă și nu-și dă seama de prezența ta, fii sigur că persoana respectivă se va simți stingherită și se va întoarce brusc să-și vadă privitorul“.

Oricum, înainte să apuce cealaltă femeie să facă asta, Metin Chetinceviz o zărise pe SoțiaLuiNadia stând acolo. Sărise în picioare, cuprins de o spaimă vădită. Sforțându-se să-și adapteze trupul destins și vesel la această schimbare bruscă, șontăcăise câțiva pași, ajungând până în mijlocul încăperii, unde se oprise. Încercând să facă din trupul lui o draperie trasă între cele două femei, stătuse acolo și se sucise o clipă, neștiind în ce parte să se întoarcă. Nu numai mintea, ci și chipul i se bifurcase pe când se

chinuia să-i zâmbească ispititor iubitei, cu care se purtase întotdeauna blând, și în același timp să se încrunte la soția lui, pe care se obișnuise s-o trateze cu asprime. Cum nu mai era în stare să-și continue acea dublă misiune, apucase cu o mână valiza împuțită, de culoarea ambrei, și cu cealaltă mână soției lui și se grăbise să le scoată pe amândouă afară. Cearta lor din noaptea aceea nu fusese mai prejos de cele de dinainte, doar că durase mai mult. Până atunci SoțiaLuiNadia se temuse în unele momente că bărbatul ei ar putea s-o omoare, însă acum – pentru prima dată – simțise că putea să-l omoare ea pe el. Lucru ciudat, sentimentul acesta înfiorător nu mai păruse deloc înfiorător.

Pentru SoțiaLuiNadia *cu adevărat* înfiorător era să nu știe nimic despre această cealaltă femeie. Cum nu avea nici un fel de cunoștințe printre colegii lui Metin Chetinceviz, să obțină informația asta prețioasă era un lucru mai anevoios decât își închipuia. Surprinzător era că nici măcar nu putea s-o descrie cuiva, pentru că, oricât s-ar fi străduit, chipul femeii îi rămânea încețoșat în amintire. Nevrând să se dea bătută, făcuse o grămadă de planuri, unul mai elaborat decât altul, și sunase întruna la studio sub diverse nume și pretexte. Cum în felul ăsta nu reușise să ajungă la nici un rezultat, începuse să treacă în fiecare zi pe la studio, pierzând patru ore pe drum, doar ca să patruleze în jurul clădirii. Era sigură că soțul ei i-ar fi rupt picioarele dacă ar fi zărit-o dând târcoale pe-acolo.

„Cel mai mare dezastru pe care l-a abătut psihofarmacologia asupra umanității e obsesia de a curăța mintea de ciudățeniile sale.“

După profesorul Kandinsky, mintea omului funcționa ca o gospodină posesivă, care se mândrea cu pedanteria sa. De îndată ce punea piciorul în casa ei, își însușea tot ce era acolo, grozav de vigilentă în a-și păstra ordinea. Totuși asta nu era o sarcină ușoară, întrucât, ca multe asemenea gospodine posesive, mintea avea la rândul ei câțiva copii obraznici și țăfnoși, fiecare fiind botezat cu numele unei boli mintale diferite. Când vreunul dintre copiii ăștia începea să meargă de-a bușilea, împrăștiind firimituri și întorcând toată casa cu susul în jos, mintea avea o cădere nervoasă din pricina fricii și îngrijorării că i-a fost tulburată ordinea. Exact în momentul ăsta intra în scenă psihofarmacologia. Pentru

a ieși din încurcătură, încerca să oprească puștiul neastâmpărat și, când nu izbutea, îl lua de urechi și îl târa afară: „Dacă vrei să controlezi mișcări necontrolate, încetează cu totul să te mai miști! Ca să previi răul pe care l-ar putea face gândurile, adu-ți pacientul într-o stare în care să nu mai gândească!“. Sute de medicamente și zeci de terapii năzuiau în mod repetat la acest rezultat. Lumea medicinei, faimoasă pentru că-l socotise demn de un Nobel pe medicul care inventase lobotomia, transforma țipetele asurzitoare într-o tăcere absolută și favoriza moartea în dauna vieții, răpindu-i minții copiii obraznici, pe care îi găsea într-adevăr cam zvăpăiați, dar care îi erau foarte dragi. După profesorul Kandinsky, exista un câștig imens în a recunoaște fațiș că nimeni nu putea scăpa vreodată pe deplin de obsesiile sale și toate încercările contrarii erau sortite să pricinuiască mai mult rău decât bine. Nu era nimic greșit în a intra în casa minții și-a te juca după regulile ei atâta vreme cât mișcarea dinăuntru nu era deturnată și nu i se lua ce era al ei.

Adevărat, mintea nu suporta să-și vadă ordinea tulburată. Totuși, întrucât casa ei avea mai mult de-o încăpere și memoria ei mai mult de-o amintire, putea, fără îndoială, să încurce ce și unde punea. Interiorul era ca o noptieră cu multe sertare. În cel de sus se afla lenjeria, în cel de dedesubt – prosoapele împăturite și în ultimul – rufăria de pat. În aranjamentul ăsta, în care locul fiecărei obsesii și al fiecărei manii era predeterminat, n-ar trebui să faci mari eforturi ca să scapi cu totul de o fixație căpătată cine știe cum. Ai putea, cu ajutorul științei sau al neatentei voite, să scoți un lucru din sertarul lui și să-l pui în sertarul de deasupra. La urma urmei, gospodina pedantă care era mintea avea să caute cu siguranță un prosop în cel de-al patrulea sertar și nu în al cincilea, unde era lenjeria. „Împătorește cu grijă prosoapele pe care le-ai scos din lobul frontal și apoi lasă-le în centrul regiunii subcorticale. Nu încerca să-ți înlături obsesiile, fiindcă nu e cu putință. Mai degrabă pune-le într-un loc unde să nu le poți găsi. Lasă-le să stea în sertarul greșit. O să uiți îndată de ele. Până când mintea ta o să le găsească din nou, întâmplător, într-o zi, căutând cu totul altceva...“

Deși își dădea foarte bine seama că-l făcea pe profesor să se răsucescă în mormânt, SoțiaLuiNadia refuzase totuși să-și ia

obsesia din sertarul alocat ei și s-o pună în altă parte. În zilele următoare trecuse adesea pe la studioul unde lucra soțul ei, ținându-l sub observație ore în șir. În sfârșit, o voce pe care n-o mai auzise, dar pe care o recunoscuse pe dată, intuitiv, răspunsese la telefon. Era ea. „Bună ziua, vă pot ajuta cu ceva?“, întrebese ea amabilă. „Cine e la telefon?!“, exclamase SoțiaLuiNadia cu o voce lipsită de furie, dar foarte ascuțită. Întrebarea fusese pusă cu atâta repezeală și asprime, încât cealaltă, luată pe nepregătite, își spusese numaidecât numele. Adesea identitatea seamănă cu un reflex: devine un soi de reacție involuntară la un stimul. Tocmai de aceea, când sunt rugați să se prezinte, mulți oameni sfârșesc mai degrabă prin a spune cine sunt decât să întrebe la rândul lor: „Cine naiba ești dumneata?“

Auzind numele rostit, SoțiaLuiNadia închisese. După ce aflate cum o chema pe rivala ei și unde lucra, îi fusese ușor să afle restul. În scurt timp deținea două seturi de informații despre femeia ale cărei date personale le avea. În primul rând, la fel ca Metin Chetinceviz, făcea dublaje pentru televiziune. În al doilea rând, acum dubla vocea personajului principal din telenovela *Leandrul pasiunii*.

În ziua următoare, înainte de telejurnal, SoțiaLuiNadia se așezase pe divanul cu desene de un roșu-închis pe fond liliachiu – a cărui retapițare o amâna întruna – și urmărise cu un calm desăvârșit un episod din *Leandrul pasiunii*. Când episodul s-a terminat, a hotărât că pur și simplu îi făcea silă. Intriga era așa de absurdă și dialogurile așa de încâlcite, că până și actorii păreau să sufere. Totuși în ziua următoare, la aceeași oră, se afla iarăși în fața televizorului. De atunci, cu fiecare zi ce trecea și cu fiecare episod ce se încheia, dăruirea – dacă nu chiar fascinația – ei sporise. Cercetările academice în privința dependenței gospodinilor de telenovele înclină să treacă lucrul ăsta cu vederea, însă există o mulțime de motive ca să devii telespectatorul lor, iar unele dintre ele nu sunt deloc palpabile. Până să apuce să-și dea seama, SoțiaLuiNadia devenise o telespectatoare obișnuită a *Leandrului pasiunii*. Curând telenovela ocupa un loc atât de important în viața ei de zi cu zi, încât abia putea suporta weekendurile în care nu era difuzată. Cu greu își puneă la îndoială obsesia și nu făcea mare lucru ca s-o înfrângă. Pur și simplu privea, nimic mai

mult... și peste luni de zile, când stătea acolo și urmărea cel de-al optzeci și șaptelea episod, nu putea împiedica vocea și imaginea Lorettei să i se amestece în minte.

Deși „eșec mulțumitor“ era un oximoron, în viață exista și succes nemulțumitor. Profesorului Kandinsky îi plăcea să spună că era deopotrivă „nemulțumit“ și „plin de succes“, adică o ducea mai bine ca mulți alții, adăuga el, mai ales decât cei care erau în același timp mulțumiți și plini de succes – fiindcă acea stare aparte era înrudită fie cu a celor încetiți la minte, fie cu a celor grozav de norocoși. Totuși, spre sfârșitul vieții profesorul avusese și el o cădere nervoasă. Atât nemulțumirea, cât și eșecul ce l-au luat în stăpânire aveau aceeași cauză: „Teoria speciilor ce trec praguri“, un proiect la care lucra de patru ani.

Chiar și atunci când erau nimiciți de vreo catastrofă, gândacii își păstrau o imunitate uimitoare față de tot ce-i amenința cu extincția. Prin 1946 păreau să reziste doar la două insecticide, dar până la sfârșitul secolului ajunseseră să facă față la peste o sută de tipuri de insecticide. Speciile ce reușeau să învingă o formulă chimică treceau un prag. Nu numai că nu erau afectate de otrăvurile care le distruseseră înaintașii, dar până la urmă dădeau chiar naștere la specii noi. Problema crucială, susținea profesorul Kandinsky, nu era atât să descopere cum naiba reușeau gândacii să-și însușească această știință aparte, cât să descopere știința în întregimea ei. În opinia lui, acele premoniții ce fuseseră o nesfârșită sursă de dezamăgire pentru gânditorii Iluminismului, care priveau științele sociale și naturale ca pe un tot, aveau să se adeverească în secolul ce stătea să vină, laolaltă cu catastrofele sale. Mai devreme sau mai târziu, oamenii erau și ei siliți să treacă un prag. Nu pentru că erau slujitorii iubiți ai lui Dumnezeu, așa cum credeau evlavioșii, nu pentru că aveau puterea mentală necesară, așa cum presupuneau raționaliștii, ci mai cu seamă pentru că erau condamnați la același „cerc al cunoașterii“ ca și Dumnezeu și gândacii. Natura socială a vieții gândacilor și natura intuitivă a civilizațiilor umane fuseseră legate una de cealaltă cu și în același lanț trainic: *sociobiologia*. Prin urmare, așa cum artiștii nu erau atât de inventivi pe cât se credea, nici natura nu era străină de măiestrie. Ca să rămână în viață, atunci când puteau, gândacii și scriitorii scoteau apă din aceeași fântână a cunoașterii și intuiției.

„Mă îndoiesc că au citit măcar prima pagină”, zbirase profesorul Kandinsky când îi ajunsese la urechi vestea că raportul lui fusese respins. Se întâmpla cu o săptămână înainte de moartea lui. Stătuseră alături, pe treptele din fața ușii puțin folosite de la ieșirea din laboratorul în care lucrau împreună – o clădire enormă, unde biologii talentați ai Rusiei trudeau sistematic câte treisprezece ore pe zi. Doar că de la distanță nu puteai să-ți dai seama prea ușor cât de uriașă era, fiindcă trei etaje din ea se aflau sub pământ. Cum sentimentul că se numără printre cei aleși apropie oamenii, toți cei dinăuntru erau foarte politicoși unii cu alții. Doar profesorul Kandinsky nu părea afectat de moleculele bunăvoienței, ce pluteau în aer. Nu numai că refuza să le zâmbească celorlalți, dar își pecetluia și buzele – în afară de momentele când era silit să spună câteva cuvinte. Nu prea suporta oamenii, singura excepție fiind Nadia Onissimovna, care era asistenta lui de nouă ani și îi câștigase încrederea cu supunerea, dar și cu hărnicia ei. Profesorul Kandinsky era pe cât de arțagos și reținut, pe atât de ursuz și nerăbdător. În adâncul inimii, Nadia Onissimovna bănuia că nu era așa de țăfnos pe cât părea și, chiar dacă era, probabil numai din pricină că avea nervii în piuneze după ce condusesse atâția ani, zi și noapte, experimente cu încărcături electrice. Chiar și în vremurile acelea nu se putea abține să caute scuze plauzibile pentru purtarea aspră a celor pe care-i iubea.

„Nu-și dau seama ce-mi fac! Eșecul nu-i un virus cu care să fiu obișnuit! N-am nici un fel de rezistență la el.”

Doi paznici fumau ceva mai jos, lângă zidurile cenușii ce împrejmuiau câmpul vast al laboratorului. Vântul bătea așa de tare, că fumul nu reușea să plutească în aer nici măcar o clipă.

„În unele nopți aud gândacii râzând de mine, Nadia, dar nu-i văd. În vise rătăcesc prin cămarile pustii ale unor case pustii. Gândacii reușesc să scape chiar înainte să lovească fulgerul sau să înceapă cutremurul. Migrează ca niște armate în marș. Chiar acum, când stăm de vorbă, sunt pe-aici, prin preajmă. Nu se opresc niciodată.”

După o săptămână a fost găsit mort în casa lui: o scurgere de energie, un sfârșit discret... Nadia Onissimovna a socotit întotdeauna că murise în momentul cel mai potrivit. Din fericire, n-avea să afle niciodată ce se întâmplase cu laboratorul lui. Mai

întâi experimentele fuseseră suspendate din pricina restricțiilor financiare și apoi fuseseră concediați o grămadă de oameni. Nadia Onissimovna a suportat și ea destule în această harababură. Când l-a întâlnit pe Metin Chetinceviz, nu mai avea serviciu de opt luni.

Metin Chetinceviz era o adevărată pacoste, un ins din cel mai rău soi de care o femeie s-ar putea îndrăgosti. Din nefericire, Nadia Onissimovna avea atât de puțină experiență cu bărbații, încât nici după ce petrecuse ore întregi cu el, nu-și dăduse seama că era din cel mai rău soi de care o femeie s-ar putea îndrăgosti. Oricum, în seara aceea fusese năucită de enormitatea de neînțeles, mulțimile nerușinate și zgomotul asurzitor și neîncetat ale discotecii în care pășise pentru prima oară, băuse zdravăn și, prin urmare, nu mai era în stare să-și dea seama de nimic. Nimerise acolo din întâmplare, târâtă de o prietenă de la care spera să împrumute niște bani până la sfârșitul serii. Metin Chetinceviz era într-un grup de oameni de afaceri veniți de la Istanbul. La zece minute după ce se întâlniseră și înainte ca Nadia Onissimovna să-și dea seama ce se petrece, mesele au fost unite, femeii pe care nu le mai văzuse niciodată li s-au alăturat bărbaților necunoscuți și s-a comandat un potop de băuturi. Pe când restul celor de la masă se distrau râzând de orice, ea se făcuse mică într-un colț și băuse ca niciodată în viață. Puțin mai târziu, când toți se repeziseră în perechi spre ringul de dans, a zărit un bărbat oacheș ce stătea încă la masă, abătut și singur, întocmai ca ea. I-a zâmbit. El i-a întors zâmbetul. Încurajați de zâmbete, au schimbat câteva cuvinte. Amândoi vorbeau groaznic în engleză. Dar engleza e singura limbă din lume care lasă impresia că ar putea fi vorbită cu puțin efort, chiar și atunci când abia rupi câteva cuvinte. Astfel, în orele următoare, dând ochii peste cap de parcă ar fi sperat ca toate cuvintele pe care le căutau să coboare din tavan, pocnind din degete și trasând desene imaginare cu mâinile prin aer, mângăind pe șervețele, schițând simboluri unul pe palmele celuilalt, chicotind ori de câte ori încetau, începând iar ori de câte ori chicoteau și dând întruna din capete în sus și-n jos, Nadia Onissimovna și Metin Chetinceviz s-au lansat într-o discuție lungă și profundă.

*

— Decât să mă mărit cu un turc, mai degrabă aş înghiți o scrumieră plină pe stomacul gol în fiecare dimineață.

— Poți să-nghiți ce-ți place, a răspuns răutăcios Nadia Onissimovna. Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om¹.

— Nu risipi cu nechibzuință în bucătăria mea învățăturile lui Iisus de parc-ar fi epigrame de-ale profesorului ăluia neserios al tău, zbirase mătușa-sa, suflând în linguroiul cu care mestecase în supa verzuie în ultimul sfert de ceas.

— Nu știi nimic despre el, mormăise Nadia Onissimovna, ridicând din umeri. Numai prejudecăți...

— Fii sigură că știi tot ce trebuie să știi, scumpo, decretase mătușa ei, presărând în cercuri concentrice sare în oală. Și dacă nu ți-ai fi irosit cei mai frumoși ani alergând după furnici împreună cu țicnitul ăla bun de nimic, ai ști și tu ce știi eu.

Femeia și-a tras un scaun lângă aragaz și, zdrăngănindu-și brățile, a mestecat mai departe în supă. Din pricina venelor varicoase, nu putea să stea în picioare mai mult de zece minute.

— Trebuie să știi măcar că turcii nu beau vin, spusese ea cu o expresie distrată, însă era greu să-ți dai seama ce o supăra mai tare – subiectul discuției sau faptul că supă nu voia să fiarbă.

Dorindu-și cu disperare să obiecteze în vreun fel, Nadia Onissimovna începuse să povestească, exagerând un pic, despre whisky-urile, berile și votcile pe care viitorul ei soț le băuse la discotecă, abținându-se să spună cum le amestecase pe toate și ce se întâmplase pe urmă.

— Whisky-ul e altă treabă. Beau *vin*? Asta să-mi spui tu mie. Nu, nu beau! Dac-ar fi băut, n-ar fi distrus fântâna lui Leon Înțeleptul² când au cucerit Zavegorodul³. Fântâna din care țâșnea vin de trei sute de ani a fost făcută una cu pământul când au pus turcii stăpânire pe ea. De ce-au distrus fântâna aia minunată?

1. *Biblia*, Sfânta Evanghelie după Matei, 15, 11.

2. Leon al VI-lea Filozoful sau Înțeleptul, împărat al Bizanțului între anii 886 și 912.

3. Nume folosit odinioară de ruși pentru Istanbul.

Pentru că din ea țâșnea vin în loc de apă! Turcii i-au spart ghizdul cu toporul. Netotii! Credeau c-o să dezgroape acolo jos o pivniță gemând de butoaie cu vin, dar știi ce-au găsit în schimb? Câțiva ciorchini de struguri! Ascultă-mă cu luare-aminte, Nadia, câțiva ciorchini de struguri zic! Și doar trei dintre ei fuseseră storși. Se pare că, dintr-un singur strugure, vinul curgea din fântână vreme de-un secol. Ce-au făcut turcii când au văzut miracolul ăsta? L-au apreciat? Nici gând! Au dărâmat ghizdul, au stricat fântâna și chiar au distrus ciorchinii de struguri. Ei nu respectă vinul, nu respectă lucrurile sfinte, nu respectă înțelepții.

Încă bombănind, fluturase linguroiul către nepoată-sa:

— Și, oricum, nu respectă femeile!

*

Când venise la Istanbul, Nadia Onissimovna nu-și închipuise deloc lumea care-o aștepta. Totuși nu se putuse abține să se simtă dezamăgită când dăduse prima oară cu ochii de Palatul Bomboană. Nu pentru că acea casă de raport în care avea să locuiască de-acum încolo ar fi fost mai dărăpănată decât cele în care locuise până atunci. Dacă era în vreun fel, atunci era mai mult sau mai puțin asemănătoare. Doar că asta și era problema: *asemănarea* asta. Pentru că să te muți într-un loc nou-nouț și să dai peste o copie palidă a vechii tale vieți e un bun motiv de dezamăgire. Ca să pună capac la toate, nu exista nici vreo plajă prin apropiere, nici vreo slujbă de entomolog, însă problema cea mai gravă era Metin Chetinceviz însuși. În primul rând mințise. Nu avea nici măcar o slujbă ca lumea. Își câștiga traiul făcând din când în când dublaje mărunte pentru diferite canale de televiziune. În plus, umbla pe la nunți, circumcizii sau aniversări ale familiilor înstărite ca să dea câte un spectacol cu teatrul de umbre Karagöz. Își ținea păpușile de piele împutite în valiza aia de culoarea ambrei, însă în ultima vreme Palatul Bomboană începuse să pută atât de îngrozitor, încât mirosul păpușilor de piele era un fleac pe lângă cel al gunoiului care înconjură clădirea.

Colac peste pupăză, SoțiaLuiNadia își dăduse curând seama cât de tare se înșelase mătușă-sa. Metin Chetinceviz dădea pe gât vin ieftin și prost în cantități pe care nici măcar strugurii

miraculoși ai lui Leon Înțeleptul nu le puteau compensa. Când se îmbăta, își pierdea nu numai cumpătul, ci și puterea de-a lucra. Dacă făcea vreun dublaj, uita textul, iar dacă dădea vreun spectacol cu teatrul de umbre, stârnea sigur un scandal făcându-și păpușile să vorbească într-o păsărească presărată cu vorbe urâte și calomnii. La nunțile la care se ducea, pe când mânuia păpușile în dosul paravanului pe care se proiectau umbrele, dădea pe gât orice băutură care-i era la îndemână, făcându-se de râs până la sfârșitul zilei. O dată fusese dat afară pentru că răcnise în fața oaspeților, prin gura păpușii numite „Hacivat“, glume nerușinate și insinuări grosolane despre mire. Cum cei care asistau la scandalurile provocate de el nu-i mai dădeau niciodată de lucru, trebuia să stabilească întruna alte relații de afaceri.

Totuși Nadia Onissimovna nu s-a întors acasă. A rămas aici, în Palatul Bomboană. Nici măcar ea nu înțelegea când și cum își însușise rolul de gospodină pe care începuse să-l joace doar provizoriu, cu gândul că o va face doar până ce își va găsi o slujbă potrivită. Într-o zi cuvintele de pe o invitație la o nuntă i-au atras atenția: „Dorim ca Metin Chetinceviz și Soția Lui Nadia să ne fie alături în cea mai fericită zi din viața noastră“. S-a uitat pierdută la invitație, dându-și seama atunci, pe loc, că nu mai era „Nadia Onissimovna“ și nici nu devenise „Nadia Chetinceviz“, ci „Soția-LuiNadia“. Deși zguduită de descoperire, n-a încercat să facă vreo schimbare semnificativă în viața ei. De multă vreme nu mai era în stare să deosebească zilele între ele, de parcă ar fi fost toate niște fotocopii ale unei zile anume, trecută de mult. Gătea, facea curat în casă, privea la televizor, se uita la fotografii vechi și, când se plictisea, făcea ceva despre care alte gospodine pesemne că nu știau prea multe: lămpi din cartofi, ce se aprindeau fără să fie băgate în priză. Profesorul Kandinsky și „speciile lui ce trec praguri“ rămăseseră în urmă, într-o altă viață.

— De ce nu-mi pot aminti trecutul? Aș vrea să știu cine eram. De ce nu mi-l pot aminti, de ce? suspina Loretta, răsucind în mâini părăluța pe care cu un minut în urmă o purtase în păr.

— Nu-l cauți în sertarul potrivit, scumpo! Caută-l în cel de dedesubt, de dedesubt! a strigat SoțiaLuiNadia, fără să observe că repeta gestul de pe ecran și răsucea în mâini ultima lampă din cartofi pe care o meșterise.

Tocmai atunci a auzit un zgomot la ușă. Soțul ei se întorcea acasă. Azi mai devreme ca de obicei. Probabil avea să mănânce puțin, să tragă un pui de somn și să iasă din nou spre seară, luându-și cu el valiza împuțită. Nu știai niciodată când va pleca sau va veni, dar – orice ceas al zilei ar fi fost – nu își bătea capul să sune la ușă.

În timp ce cheia se răsucea în broască, SoțiaLuiNadia a apucat telecomanda și a schimbat postul. Când Metin Chetinceviz a apărut în ușă, Loretta fusese deja înlocuită cu o emisiune culinară. O femeie cu frunte lată, față bucălată și o mustață uluitoare se apucase să guste spanacul *au gratin* pe care tocmai îl scosese din cuptor.

Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet

Cu ochii la ușă, așteptând întoarcerea lui Muhammet, Meryem și-a cuprins pântecul umflat cu brațele cu gropițe și a scos un oftat adânc. În ziua aceea reușise din nou să-și trimită fiul la școală, dar numai Dumnezeu știa cum o să arate când se întorcea acasă. La început Muhammet îi povestea în amănunt tot ce se întâmpla la școală, bun sau rău. Însă cu timpul se cufundase într-o tăcere de nepătruns. Ceea ce fiul ei nu rostea în cuvinte Meryem ghicea oricum din ochii lui tulburi ori din cusăturile desfăcute și din nasturii smulși ai uniformei de școală ori din vânătăile de pe brațele lui. În timp ce asculta, devenea tot mai îngrijorată. Gândul că cineva, fie el copil sau adult, putea să-l lovească pe fiul ei o distrugea. Tatăl lui nu-l atinsese nici cu un deget. Doar Meryem îl plesnise în vreo câteva rânduri și uneori îl mai ciupise, însă asta era altceva. De fapt, de când descoperise că alții îi „altoiseră“ fiul, Meryem se abținuse până și de la această măsură minimă de disciplină. Când vedea cu ochii minții alți copii potopindu-l cu lovituri pe fiul ei, sângele îi fierbea în vine. Fusese o vreme când își închipuise că nu era vorba decât de o simplă încăierare între copii și totuși săptămânile și lunile trecuseră fără să se vadă vreo schimbare în bine. Ce-o înfuria cel mai tare pe Meryem nu era atât că fiul ei era pocnit de colegii lui, cât faptul că, încetul cu încetul, acesta devenea indiferent la chinuri.

Cât despre motivul pentru care fiul ei era bătut întruna, nu reușea cu nici un chip să-l deslușească. Fiindcă era fiul portarului? Dar le descususe pe rubedeniile din cartier care aveau aceeași slujbă și descoperise că odraslele lor nu se confruntau cu un asemenea dezastru la școală. Atunci ce putea fi? Muhammet nu

era nici mai gras, nici mai urât, nici mai prost decât alți copii. Atunci de ce nu putea să se lupte cu cei răi? Disperată, s-a uitat la pântecul ei umflat. Răspunsul, cum o știa prea bine, era chiar sub nasul ei: din pricina lui Musa. Așa tată, așa fiu, se spunea. Muhammet era fiul tatălui său – rușinos de îngăduitor și docil. Nu moștenise nici măcar un picuț din trupul masiv al maică-sii: era grozav de micuț, de scund și de slăbănog. Ani la rând îl hrănise cu de-a sila de cinci ori pe zi, făcându-l să mănânce un ou fiert moale în fiecare dimineață, însă în zadar. Nu numai că nu se îngrășase și nici nu crescuse, ci arăta în continuare cu doi ani mai mic decât colegii lui. Ce-i drept, Muhammet fusese întotdeauna mărunțel, însă trupul i se împutinase vizibil de când începuse școala primară până acum, pentru a deveni o baricadă în fața disprețului colegilor.

Când își punea uniforma de școală, croită cu o măsură mai mare, ca s-o poată purta și în anii următori, și își sălta pe umăr rucsacul uriaș, Muhammet se micșora atât de tare, că toată lumea care îl vedea în halul ăla o certa pe Meryem că nu mai așteptase încă un an până să-l dea la școală. Pe lângă colegii lui, Muhammet arăta izbitor de prizărit, de parc-ar fi fost ținut sub o lupă. Era cel mai mic băiat din clasa lui și, firește, din întreaga școală. Dacă asta ar fi fost singura problemă, Meryem n-ar fi făcut atâta caz de ea. Ar fi trecut pur și simplu peste dorința arzătoare de-a avea un fiu vigheros ca un pin și temut precum caicul unui sultan, unul care putea să stoarcă apă din piatră și să-i facă pe toți cei la care se încrunta să tremure de frică și totuși să aibă o inimă atât de blândă, încât să se îngrijească de mama lui ajunsă la bătrânețe. În ciuda fanteziilor lui Meryem, Muhammet nu numai că se dovedise fiul tatălui său în ceea ce privea înfățișarea, ci începuse să capete și obiceiurile acestuia din urmă. Era ciudat: cu toate că din leagăn și până intrase la școală stătuse lipit de fustele maică-sii și avusese drept tată un bărbat mereu adormit sau somnoros, de cum scăpase de sub aripa mamei, Muhammet ajunsese până la urmă să semene cu nimeni altul decât cu tatăl lui. Asta o necăjea cel mai mult pe Meryem. La urma urmei, ea credea cu tărie că, dacă Musa avea un acoperiș deasupra capului și o slujbă ce-i puneă mâncare pe masă, toate i se datorau ei. Până acum Musa reușise să stea pe picioarele lui tocmai pentru că se lăsase cu totul

în grija soției sale. Dacă fiul lui n-avea să fie la fel de norocos? Dacă viața nu-i scotea în cale lui Muhammet o altă Meryem? Atunci n-ar fi putut cu nici un chip să-și ducă zilele în Istanbul. Orașul ăsta avea să-i tragă o mamă de bătaie mult mai rea decât cea pe care o încasa acum de la colegii lui.

Pierdută în gânduri, Meryem a început să scrâșnească din dinți. Acum făcea asta foarte rar, doar când era într-adevăr distrată sau buimacă. Însă în copilărie scrâșnea așa de mult din dinți noaptea, că îi trezea pe toți cei din casă. Pe atunci străbunica ei mai trăia încă – și era atât de bătrână, că trupul ei scofâlcit fusese curățat de boli ca neliniștea și graba. Într-o zi o pusese pe Meryem să se așeze și o prevenise că numai când va învăța să aibă răbdare o să reușească să-și lase dinții în pace, altminteri n-o să fie bună de nimic în viață și, așa cum astăzi le răpea oamenilor somnul, mâine avea să le răpească tihna sufletului. Te puteai deprinde să ai răbdare învățând cum să umpli un „sac cu răbdare“. Pentru asta îți trebuia un sac gol, care trebuia lăsat undeva sus, legat pe-o parte de capătul unui băț, ca un steag. Meryem, care la vremea aceea nu era mai mare ca Muhammet, îi ascultase sfatul cu luare-aminte și, iute ca un iepure, se cățăraseră pe acoperișul magaziei de cărbuni din grădină, unde spânzuraseră anevoie un sac gol de o mătură. Pe măsură ce vântul bătea, sacul strângea înăuntru felurite lucruri, umplându-se puțin câte puțin. Așadar, singurul lucru pe care trebuia să-l facă Meryem era să aștepte fără să facă nimic și, în timp ce aștepta, să se asigure că nu uita ce anume aștepta. Asta era ceea ce se chema „răbdare“.

Totuși, chiar și la vârsta aceea, Meryem era impulsivă și, în plus, îngrozitor de nerăbdătoare. De câte ori era pusă în fața unei provocări, făcea tot ce-i stătea în puteri s-o învingă. Umplerea „sacului răbdării“ nu fusese o excepție. În zilele următoare verificase sacul în fiecare dimineață, la prima oră, și de fiecare dată coborâse scara dezamăgită. Povara de-a nu face nimic era pur și simplu de neîndurat, așa că în fiecare noapte căra în somn găleți cu țărână ca să umple sac după sac. Cum această trudă din vis o făcea să scrâșnească din dinți și mai rău decât înainte, nopțile deveniseră un coșmar pentru întreaga gospodărie. Străbunică-sa era deznădăjduită, bunică-sa – năucită, iar maică-sa – mânioasă. Toate cele trei femei vorbeau întruna despre un profet pe nume Eyup.

„Bine, aștept, numai spune-mi cât“, a vrut să știe Meryem. „Până când sacul se umple singur“, a sugerat străbunică-sa. „Până când ești pregătită“, a mormăit bunică-sa. „Până când sacul se umple și ești pregătită“, a conchis maică-sa. Între timp taică-său, sătul până peste cap de cele patru generații de femei de-acasă și de daravera asta a lor cu sacul, care nu ducea nicăieri, dăduse jos scara de lemn. Cum „să aștepți fără să faci nimic“ nu conta nici cât negru sub unghie pentru ea, Meryem nu putuse să rabde decât două săptămâni fără să se cațare să vadă ce-i în sac. După două săptămâni, când nu era nimeni acasă, cărase masa din bucătărie în grădină, pusese un scaun pe ea, sărise pe acoperișul magaziei de cărbuni și își vârâse capul în sacul răbdării. Atunci și acolo văzuse rezultatul a ceea ce se chema „răbdare“: frunze uscate, tufe cu spini, crengi rupte și doi fluturi morți... acestea era răsplățile celor care îndurau: fie o mână de rămurele uscate, fie rănile de moarte ale profetului Eyup...

Asta era tot. Din ziua aia încetase să se mai uite în sac și nici măcar nu se mai gândise la el. Să aștepte răbdătoare nu era de ea. Dacă n-ar fi fost așa, Meryem nu s-ar fi măritat cu Musa, ci l-ar fi așteptat pe Isa, preferatul ei dintre toți pețitorii, să se întoarcă de la Istanbul. Totuși, în loc să-l aștepte pe Isa să se întoarcă „dumnezeușticând“, hotărâse să meargă ea însăși la Istanbul și de aceea se căsătorise cu Musa, târându-l după ea. Din păcate, de îndată ce se întorseseră în oraș, lucrurile nu merseseră așa cum se așteptase. Dându-și seama că Musa n-o să poată face față Istanbulului, Meryem se pomenise că-și amintește – după atâția ani – de „sacul răbdării“ despre care vorbea străbunică-sa. N-avea de gând să stea cu mâinile-n sân și să aștepte ca vântul să umple sacul, Musa să se coacă la minte și viața să le aducă doar câțiva fluturi morți sau rămurele uscate. În loc de asta, avea să ia în mâini frâiele destinelor lor. Cât despre Musa, hărnicia, îndrăzneala și voința soției sale îi distrugau nervii, făcându-l să devină și mai moale, și mai leneș, și mai pesimist. Prin urmare, odată ajunși în Istanbul, Musa și Meryem se transformaseră în doi curenți potrivnici, întocmai ca apele Bosforului. Acest contrast în firile lor se oglindea și în înfățișarea celor doi. În anii următori, pe când Meryem, înaltă și solidă de la bun început, se îngrășa pe zi

ce trecea, Musa intra la apă ca un pulover împletit de mână și pus la spălat la un program nepotrivit.

Nu că Meryem ar fi așteptat ceva de la soțul ei, căci se resemnase deja cu ceea ce devenise. Noaptea, cu o jumătate de oră înainte să vină mașina de gunoi, strângea sacii menajeri de la apartamentele din Palatul Puricilor și dimineața le ducea locatarilor pâinea și ziarele. Cu asta termina totul dimineața devreme, ca să aibă timp pentru ciondăneala cu Muhammet, dar și pentru ghicit. Trăgea de timp înainte de muncă, bându-și cafeaua, însă odată ce se apuca de treabă, nu se oprea cu una, cu două. Cinci zile pe săptămână făcea curățenie în cinci apartamente diferite. Deși era deja în luna a cincea de sarcină, treburile ei nu se împuținaseră cu nimic. Poate că acum urca mai încet scările, dar asta era tot. Energia îi era pe măsura greutateii: oricât ar fi alergat încolo și-ncoace, nu scădea deloc. Ca o mașinărie aflată mereu în mișcare, își învârtea întruna propria roată.

Din când în când îi trecea prin minte că în realitate ar fi dus-o mai bine fără Musa. Dacă ar fi primit vestea că Musa murise lovit de-o mașină, ar fi fost, desigur, înnebunită de durere, însă viața ei n-ar fi luat-o razna câtuși de puțin – de fapt, nici măcar nu s-ar fi schimbat. Dar dacă ea ar fi cea accidentată, Musa ar fi dărâmat, ca și cum mașina n-ar lovi trupul soției lui, ci însuși resortul vieții și traiului său. Deși Meryem își dădea toată silința să nu gândească asemenea lucruri de rău augur, nu se putea abține... și, cu cât sarcina înainta, cu atât devenea mai obsedată de astfel de gânduri înfiorătoare, care-i treceau întruna prin minte.

În ultima vreme fusese tot mai speriată de temeri stranii, avusese coșmaruri după coșmaruri și se trezise în fiecare dimineață cu inima bubuind, chinuită de gândul că în orice clipă s-ar putea întâmpla ceva rău. Date fiind rezultatele obținute în episodul cu „sacul răbdării“, cum putea sta liniștită, așteptând ca răul să se abată asupra ei? Așadar, și-a luat măsuri de precauție. Dacă cercetătorii care făceau studii etnologice asupra obiceiurilor și credințelor turcești legate de naștere, în loc să bată fiecare sătuc și orașel, ar fi dat pur și simplu peste Meryem, ar fi obținut cu siguranță aceleași informații cu mult mai puține eforturi și cheltuieli.

Pachetul de măsuri de precauție al lui Meryem privind nașterea era împărțit în trei grupe:

1. Nu face niciodată lucruri care n-ar trebui făcute.
2. Fii cu băgare de seamă când faci lucruri care cer mare atenție.
3. Fă, pe cât se poate, numai lucruri care te umplu de fericire.

Acele „lucruri care n-ar trebui făcute“ nu aveau nici o explicație și nici o justificare pentru categorisirea lor. Așa cum n-ar trebui să-ți tai unghiile noaptea, n-ar trebui nici să interpretezi visele. Dacă tainele viselor abia pot fi înțelese chiar și la lumina zilei, cum ar fi cu putință să le interpreteze cineva în puterea nopții? Meryem nu-și lăsa niciodată aiurea unghiile tăiate, ci le arunca întotdeauna în vasul de toaletă, ca să se asigure că n-o să pună altcineva mâna pe ele. La fel, strângea și cerceta adesea firele de păr din perii, apoi le dădea foc. Dacă fie și un singur fir de păr cădea în altă parte decât în casa ei, îl strângea numaidecât și-l vâră în sân. Era grozav de sensibilă când venea vorba de fire de păr și unghii, având credința că erau singurele două lucruri din trupul omului care continuau să mai trăiască o vreme chiar dacă trupul din care făceau parte trecea în neființă. După Meryem, n ar trebui să iei un cuțit din mâna cuiva, să lași o foarfecă deslăcută, să-ți stea pe limbă numele unor oameni vii când treci pe lângă un cimitir, să vorbești de animale într-o încăpere unde se ține *Coranul*, să îngâni un cântec și, pe cât era cu putință, nici n ar trebui să deschizi gura când te trezești să te duci la baie, unde se strâng djinnii noaptea, sau să omori păianjeni... Lista lucrurilor pe care ar trebui să te ferești să le faci se lungea la nesfârșit, iar nașterilor le era rezervat un loc aparte. Femeile trebuiau vegheate atât în timpul sarcinii, cât și patruzeci de zile după naștere, iar căița copilului trebuia îngropată adânc după naștere. Deși Meryem nu reușise să-l convingă pe doctorul ei cu ochelari și lață rece de pește să sape o groapă pentru căița lui Muhammet în grădina spitalului unde născuse, mulțumită asistentei toante ieșise până la urmă triumfătoare. Morțile erau și ele la fel de sensibile ca nașterile. Când vizita pe cineva aflat pe patul de moarte, Meryem i se adresa bolnavului cu felurite nume, ca să-l tragă pe sfoară pe îngerul morții. Dacă tot nu reușea să-l păcălească pe

Azrael și bolnavul murea, dădea toate hainele răposatului unui telal pe care mortul nu-l întâlnise niciodată. Dacă telalul făcea greșeala să spună câteva cuvinte politicoase despre răposat, îi lua îndată hainele și le dădea altuia.

La urma urmei, anonimatul stătea la baza meseriei de telal. N-ar trebui să știi cine și ce haine a lăsat în căruciorul unui telal și, de fapt, nici n-ar trebui să te gândești că au fost vreodată ale altcuiva. Telalului îi revenea sarcina nobilă de-a împărți haine cunoscute unor oameni necunoscuți. Până la urmă, pe când cei care dădeau hainele simțeau nevoia să scape de trecutul lor, cei care le cumpărau nu voiau să știe nimic despre acel trecut. Telalii umblau de la un grup de oameni la celălalt, curățând lucrurile familiare de toate amintirile așternute peste ele și de toate sfârșiturile tulburătoare pe care le avuseseră, ca să poată începe o nouă viață. Așa trebuia să fie pentru ca din vechi să iasă nou și din moarte să se nască viață. De fapt, dac-ar fi rugată să numească cele mai sacre profesii din lume, Meryem ar pune-o pe cea de telal înaintea celei de profesor sau de doctor. Nu că și-ar fi dorit ca Muhammet să devină negustor ambulant, însă simțea o duioșie adâncă pentru acești oameni care duceau într-un cărucior rămășițele unui cămin risipit sau ale unui cunoscut răposat și aduceau de departe alte bunuri, amestecând astfel întruna și absolut firesc bucățele și fărâme de pe cele șapte coline ale Istanbulului și din comunitățile sale pestrițe.

În ceea ce privea „lucrurile care cer mare atenție“, mai bine nu le făceai deloc, dar dacă era neapărată nevoie, trebuia măcar să-ți iei măsuri de precauție. De pildă, trebuia să te abții să coși o haină pe cineva. Dacă nu, trebuia să aduci un lucru care să compenseze orice nenorocire pe care ar putea-o pricinui acul. De aceea, ori de câte ori cosea o haină pe cineva, Meryem ținea între dinți o lingură de lemn. Dacă spărgea din greșeală vreo oglindă, se ducea numaidecât să cumpere una nouă și, așa cum focul putea fi înfrânt prin foc, o făcea fărâme și pe aceea. Totuși prefera să aibă de-a face cât mai puțin cu oglinzile, căci fiecare era o poartă argintată și pecetluită către necunoscut. Cum socotea că era de rău augur să se privească prea des, singura oglindă din casa lor era întoarsă cu fața la perete. Cât despre ușile obișnuite, avea

mare grijă când intra pe ele. Nici măcar cimitirele n-o speriau atât de tare ca pragurile. Când intra pe vreo ușă, nu călca niciodată pe prag, făcând un pas cât mai mare și călcând întotdeauna cu dreptul. Să diferențieze dreapta de stânga era oricum o grijă permanentă pentru ea. Când stătea la masă, așeza o bucată de pâine în dreapta ei, ca să hrănească ochii celor care pizmuiau belșugul mesei lor. Rezervându-și mâna stângă pentru treburile cele mai murdare, avea mare grijă să nu se întorcă spre dreapta când o striga cineva pe stradă, își înșira hainele la uscat de la dreapta la stânga, de parcă ar fi scris în arabă, și întotdeauna se dădea jos din pat pe partea dreaptă. Deși asta însemna automat că Musa trebuia să se dea jos pe partea stângă, lui nu părea să-i pese atâta vreme cât somnul nu-i era întrerupt.

Cât era ziua de lungă, Meryem aduna premoniții și citea semne. Era semn bun dacă i se zbătea ochiul drept, însă o cuprindea îndată neliniștea dacă era vorba de cel stâng. Un țuiut în urechea dreaptă însemna o veste bună, dar începea să se îngrijoreze în legătură cu soarta ei când îi țuia urechea stângă. O mâncărime în talpă era semn că te aștepta o călătorie, o mâncărime în palme însemna bani, iar o mâncărime la gât te ducea cu gândul la o încurcătură. Dacă i se făcea pielea de găină, Meryem bănuia că prin preajmă se aflau niște djinni. Cât despre frunzele de ceai... dacă vreo frunză scăpa din strecurătoare și ajungea în ceai, Meryem se aștepta chiar în ziua aia la un vizitator. Începea să ghicească după forma frunzei cine era vizitatorul, iar după culoare – cu ce intenții venea. Dacă vreun câine urla după miezul nopții, conchidea cu tristețe că cineva avea să moară curând. Totuși în privința asta nu mai era la fel de fermă ca odinioară de când un student la Medicină aiurit, numai piele și os, se mutase în apartamentul alăturat cu tot cu câinele lui uriaș.

Meryem recurgea la ceașca de cafea ca să afle nenorocirile ce-i depășeau puterea de înțelegere. Cafeaua de dimineață era rezervată pentru ghicit, iar cea de seară pentru simpla plăcere de-a bea cafea. De curând își luase obiceiul de a-și aroma cafeaua de seară cu trei degetare de lichior de banane. Amanta Tristă de la apartamentul 8 o inițiasse în povestea asta cu lichiorul. Avea tot soiul de lichioruri, înșiruite alături de sticle cu ulei de măsline de felurite

mărimi. O pusese pe Meryem să guste din toate. Cel de zmeură era nemaipomenit și cel de mentă îți lăsa o răcoare plăcută în gură, însă lui Meryem îi plăcuse cel mai mult lichiorul de banane și ar fi putut bea o grămadă dacă nu i-ar fi fost teamă că-i face rău copilului. Interpretând greșit șovăiala lui Meryem drept frică de-a păcătui, Amanta chicotise: „Cine spune că lichiorul e o băutură alcoolică?“. Meryem se agățase imediat de această explicație: lichiorul nu era, la urma urmei, o băutură alcoolică. „Dacă îți plac așa de mult, haide, ia lichiorurile de banane“, o îndemnase Amanta Tristă. Iubitul ei adusese oricum altele. Meryem îl văzuse de vreo câteva ori: destul de bătrân ca să-i fie tată și, pe deasupra, și însurat. Dar nu spusese nimic despre asta, pentru că socotea lucrurile intime cu adevărat intime.

Totuși existau și lucruri de care cu greu se putea ține departe, oricât ar fi încercat – deochiul, de pildă. Era ca un ecou. La fel cum nu recunoșteai glasul din spatele ecoului, tot așa nu puteai da de urma celui care arunca deochiul. Temându-se de un atac din patru părți diferite și în patruzeci de feluri diferite, Meryem dotase fiecare colțișor al casei cu măsuri preventive. Pe pereți atârnase amulete împotriva deochiului, fâșii de pergament cu rugăciuni și potcoave, sub perne, în dosul ușilor și mai ales în buzunarele lui Muhammet stropise cu apă sfințită de la Mecca și presărase bulgări de sare sau semințe negre de chimion binecuvântate, ținea pe praguri carapace de țestoasă, picioare de rac și castane porcești și avea farmece scrise pe migdale, curmale, farfurii de aramă, toate soiurile de hârtie și piei de animal. Și Musa, și Muhammet se obișnuiseră deja să trăiască cu amestecătura aia tot mai mare de lucruri, dintre care cele mai multe își schimbau întruna locul. Totuși nici una dintre aceste măsuri de precauție nu putea domoli câtuși de puțin teama lui Meryem de deochi. În diferite momente ale zilei, când își simțea sufletul cuprins de o tristețe neașteptată, spârgea numaidecât o farfurie în chiuveta de la bucătărie. Dacă se spârgea vreo cană de sticlă din cauza apei fierbinți, trăgea concluzia că blestemul deochiului se abătuse asupra familiei sale și presăra sare pe foc. Când dădea peste cineva cu ochii amenințător de albaștri, îi acoperea pe furie fața lui Muhammet cu mâinile, iar dacă se întâmpla ca fiul ei să fie departe,

închidea ochii și se gândea la el. Gândul că blestemul deochiului s-ar putea abate asupra fiului ei o îngrozea. De aceea, încă de când era în scutece, Muhammet își trăise viața umblând de colo colo cu talismane prinse de maiou și semințe negre de chimion bine-cuvântate prin buzunare, găsea mereu hârtii acoperite cu scrisul neciteț al lui Meryem sub pernă și era vârat o dată la zece zile sub un cearșaf ale cărui colțuri le țineau niște femei, timp în care i se turna deasupra capului plumb topit în apă rece, pentru a alunga farmecele. Muhammet îndura cu dragă inimă toate aceste lucruri atâta vreme cât nu era silit să mănânce ouă.

Cum între șase luni și șase ani i se dăduse cu lingurița, în fiecare afurisită de dimineață, un ou fiert moale, Muhammet avea o mică problemă cu ouăle. Și mai rău decât gustul lor i se părea faptul că li se folosea coaja pentru a scrie pe ea notițe cu nemulțumiri. În fiecare dimineață, după ce oul era mâncat și coaja strălucea de curățenie pe dinăuntru, Meryem scria pe ea orice nemulțumire îi rămăsese cu o zi înainte: „Ieri Muhammet și-a mințit mama, dar n-o să mai facă niciodată așa ceva“, „Ieri n-a vrut să-și mănânce oul, dar n-o să mai facă niciodată așa ceva“, „Ieri Muhammet a înjurat-o pe bătrâna care turna plumbul, dar n-o să mai facă niciodată așa ceva“... Cojile astea goale de ou erau aruncate la păsări, ca să poată duce plângerile la cei doi îngeri-funcționari care treceau în catastifele cerești toate păcatele și faptele bune săvârșite pe pământ. Până în ziua când începu școala primară, în fiecare dimineață, înainte de micul dejun, Muhammet se uita pe furiș afară pe fereastră, ca să-și vadă denunțatorii înaripați. Numai că, de fiecare dată când făcea asta, singurele specii de păsări pe care le zărea erau fie vrăbiile gălăgioase de pe ramurile salcâmului roz din grădină, fie ciorile urâte care bântuiau fără griji străzile. Mai era și canarul în colivie din fereastra apartamentului 4, însă pasărea aia nu era în stare nici să bată din aripi, darămite să zboare.

Muhammet îi bănuia pe pescăruși. Îi zărea scormonind în sacii de gunoi care se strângeau lângă una din laturile zidului grădinii. În adierea umedă a *lodos*¹-ului, coborau în cercuri pe

1. Vânt faimos din Istanbul, ce bate dinspre mare și despre care se spune că dă amețeli (n.a.).

mormanele de gunoi și lui Muhammet i se părea că de fiecare dată când se întâmpla să dea peste vreo informație prețioasă, planau în văzduh țipând de plăcere. Noaptea se adunau pe acoperișuri ca să vadă ce păcate se săvârșeau în casele de raport din Istanbul. Spre deosebire de tatăl lui, pescărușii nu dormeau niciodată.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

A deschis ușa cu o expresie sumbră pe chip. Nu faptul că o dăduse în bară la examenul de anatomie îl supăra cel mai tare, ci în primul rând că se prezentase la examenul de anatomie știind foarte bine că avea s-o dea în bară. Acum regreta amar că în dimineața aia, atunci când se trezise și-și dăduse seama că alarma ceasului iar nu sunase, în loc să se întoarcă pe partea cealaltă, ieșise în grabă din casă și, pe deasupra, luase și un taxi. Regreta și mai amar că după examen se întâlnise cu prietenii, care se strânseseră ca porumbeii în jurul boabelor de grâu, ca să afle cum răspunsese fiecare la întrebări și apoi să se plângă în cor de profesor și după aceea de întreg sistemul universitar. Colac peste pupăză, după ce se întâlnise cu ei, sfârșise prin a-și petrece toată ziua prin cafenele, în mijlocul pălăvrăgelii neconținute. Acum regreta întreaga energie irosită cu atâta generozitate. Energia, a chibzuit Sidar, era un lucru finit, ca soluția oftalmică dintr-o pipetă micuță. Prin urmare, nu cheltuia mai mult de două picături pe zi, una ca să se scoale dimineața și alta ca să se ducă la culcare seara.

Când a închis ușa de la intrare în urma lui, fără să aprindă lumina în hol, s-a pomenit înghițit de întuneric. Probabil că uitase să tragă perdelele când plecase în grabă de dimineață. Nu c-ar fi contat prea mult, căci ferestrele miciute erau la nivelul solului și în apartamentul înghesuit și strâmt de la subsol nu intra decât o rază firavă de lumină. Înjurându-l pe neghiobul care așezase întrepăturul la doi metri de intrare, Sidar s-a împleticit înăuntru. Dar n-a reușit să ajungă prea departe, pentru că drumul era blocat de silueta vânjoasă ivită în spatele lui. Când cei doi s-au ciocnit,

Sidar și-a pierdut echilibrul și s-a prăbușit în față, lovindu-se cu capul de țeava groasă ce trecea chiar prin mijlocul livingului. Speriat de moarte, a ajuns la întrerupător... și s-a încruntat la Gaba. Obținând ce-și dorise, Gaba – pe de altă parte – mesteca fericit simitul pe care i-l șterpelișe din buzunar.

Frecându-și capul cu degetele, Sidar s-a întins pe canapea. Pentru că țeava murdară și prăfuită trecea chiar prin mijlocul livingului – care îi servea și de dormitor, sufragerie și birou –, exact la nivelul urechilor lui, se lovea întruna cu capul de același loc. Nu mai departe de dimineața asta, pe când se grăbea să iasă din casă, dăduse din nou cu capul de ea și, dacă o ținea tot așa, în curând avea să-i apară un cucui. Din fericire, de îndată ce s-a întins pe canapea, supărarea i-a trecut. Îi plăcea grozav să fie acasă. Putea sta departe de agitația ce cotropea fiecare colț din Istanbul. Câtă vreme era acasă, în ciuda lumii de-afară, putea să rămână pe deplin nemișcat și cu desăvârșire calm, la fel ca Gaba când își potolea foamea.

Mai ales după-amiaza târziu izolarea ce domnea în apartamentul 2 devenea cu totul strigătoare la cer. În fiecare zi, un scandal înfiorător înghițea pe la ceasul ăsta Palatul Bomboană. Cum împrejurimile erau cuprinse de un vacarm ca de bălci – sincronizat cu claxoanele nerușinate ale mașinilor blocate în trafic, țipetele copiilor care se jucau în parc și strigătele negustorilor ambulanți –, amestecul de sunete se strecura prin crăpăturile și fisurile din Palatul Bomboană, punând stăpânire pe fiecare apartament în afară de acesta. Nu doar vacarmul nu reușea să intre în apartamentul 2 – nici valurile de căldură nu puteau pătrunde înăuntru. Cum în casă nu intra aproape nici o rază de soare, apartamentul era răcoros ca o pivniță vara, când celelalte locuințe se încingeau. La fel, mirosul acru de gunoi care îi chinuia pe toți ceilalți locatari se simțea cel mai puțin aici.

Adevărul e că, atunci când se construise Palatul Bomboană, apartamentul 2 nu fusese proiectat ca locuință, ci ca spațiu de depozitare, și fusese folosit ca atare vreme de mulți ani. Totuși, după moartea proprietarului, când casa de raport ajunsese pe mâna fiicei lui, care preferase să se ocupe de toate de la distanță, acest loc fusese și el afectat de schimbările ce urmaseră, fiecare mai problematică decât cea de dinainte. În haosul ce domnise

aici, izbucniseră niște certuri atât de crâncene când fiecare vecin încercase să-și înghesuie lucrurile nefolosite în spațiul ăsta strâmt, că nimeni nu avusese norocul să-l folosească prea multă vreme. Într-un sfârșit, în urma instrucțiunilor sosite din Franța, camera aceea scundă și strâmtă de la subsol a fost închiriată la jumătate de preț față de chiriile plătite pentru celelalte apartamente. De atunci încoace aici se adăpostise o mulțime de lume: oameni complet diferiți unii de alții, însă având în comun sărăcia și bur-lăcia. Printre aceștia se număraseră, în această ordine, un crainic de știri de la un post de radio local care mânca doar sendvișuri de pui de trei ori pe zi, un contabil deprimat, căruia cel mai bun prieten îi furase toți banii din bancă și nevasta cu care era însurat de opt ani, un dezertor din armată care dădea sonorul televizorului la maximum în zilele de Ramadan, făcându-i pe toți să asculte predici și imnuri, un tip dubios, despre care nimeni nu reușea să ghicească sau nu îndrăznea să întrebe ce învățea, și un artist caraghios care folosea locul drept atelier, pictând picioarele, glez-nele și pantofii văzuți pe fereastră. Dintre toți chiriașii pe care-i avusese până atunci apartamentul 2, Profetul-cu-pisici, care se mutase acolo după cei pomeniți anterior, lăsase în urmă cele mai multe urme și mirosuri.

După Profetul-cu-pisici apăruse Sidar, cu dulăul lui St. Bernard. Cum, spre deosebire de ceilalți chiriași, studentul avea foarte puține lucruri, deși era obișnuit de-atâta vreme să fie plin până la refuz, apartamentul 2 trecea acum prin faza cea mai relaxată a întregii sale epopei.

Gaba era un câine foarte ciudat, contrastând izbitor cu alții din rasa lui, faimoși pentru darul lor de-a supraviețui zile în șir fără apă și mâncare, de-a simți pericolele iminente și de-a le face viața mai sigură stăpânilor, de-a depista drogurile ascunse în cele mai îndepărtate unghere, de-a salva victimele prinse sub dărâmături și de-a le ține companie fidelă copiilor, orbilor și tuturor celor care au nevoie de ajutor. Dacă era pe lume vreun lucru pe care Gaba nu-l putea suferi cu nici un chip, acela era foamea. Avea un stomac fără fund și o poftă de mâncare nesățioasă. Dacă-l lăsați fără mâncare vreo câteva ore, ca să nu spunem o zi întreagă, făcea prăpăd, rozând tot ce-i pica în labă, fie că era un manual de

anatomie, un scaun de lemn ori o găleată de plastic... Era în stare să-ți facă tot soiul de giumbușlucuri doar ca să capete o bucățică în plus. Dar, după ce-și umplea stomacul, zăcea într-un colț, uriaș, blănos și nemișcat ca un urs de pluș, fără nici o urmă din avântul de mai înainte. Probabil pentru că se abținea până și de la cel mai mic semn de entuziasm în toate sferele vieții cotidiene, rezervându-l exclusiv mâncării, nu-i plăcea să facă nimic, nici măcar să fie scos afară la plimbare. Sidar ar fi putut crede că Gaba surzea pe măsură ce îmbătrânea, dacă n-ar fi fost evident că nu părea să aibă probleme când era să audă sunetele ce aveau însemnătate pentru el, ca zornăitul mâncării pentru câini turnate într-un castrol, pocnetul unei conserve desfăcute sau pașii lui Meryem când aducea pâinea dimineața.

În adâncul inimii, Sidar se simțea vinovat. După ce strămutase câinele ăsta maiestuos din munții Jura într-un subsol murdar dintr-o casă de raport dărăpănată, situată în unul dintre cartierele cele mai aglomerate ale Istanbulului, cum se putea aștepta să se comporte normal? Dacă ar fi să spunem adevărul, o parte din această vinovăție se trăgea din bănuiala că toate produsele de patiserie cu mac opiaceu și prăjiturile cu hașiș pe care i le dăduse lui Gaba să le mănânce – la început doar din amuzament și apoi pentru că devenise dependent – ar fi putut avea un rol în toropeala câinelui. Asta ca să nu mai pomenim de efectul fumatului pasiv de-a lungul anilor. Acestea erau, pe scurt, chinurile conștiinței, care îl măcinau pe Sidar pe dinăuntru.

În ochii lui Gaba, el nu avea pereche, era „unic“. De fapt, în casa aia exista câte un singur exemplar din toate: un Gaba, un Sidar, un computer, o canapea, un scaun, un fotoliu, o masă, o lampă, o oală, o foaie, un creion... Când vreun lucru se uza, cartea era citită sau CD-ul devenea plictisitor, numai atunci se cumpăra un al doilea, iar primul era fie aruncat numaidecât, fie morfolit de Gaba până ajungea bucățele.

Dar austeritatea locului se sfârșea brusc la tavan, de parcă ar fi fost tăiată cu cuțitul. Pe toată suprafața acestuia Sidar lipise, bătuse în cuie, prinsese cu scotch sau în piuneze, una peste alta, poze alb-negru și hârtii decupate din diverse ziare. Printre acestea se numărau: câteva scrisori de la părinți, „Alaiul meu funerar“ de

Nazim Hikmet¹, fanzine² pe care le strânsese de ici, de colo, fanzine pe care le făcuse el însuși, fragmente din romanul grafic *Maus* de Art Spiegelman, un poster uriaș cu formația Dead Kennedys, o imagine cu un vapor care încearcă să-și croiască drum prin ceață (luată dintr-o fotografie veche și folosită drept copertă de meniu într-un restaurant la care cinase de vreo câteva ori la sosirea în Istanbul și unde nu mai călcase după ce se obișnuise cu diferența dintre prețurile de la Istanbul și cele din Elveția și și dăduse seama cât era de scump), pagini rupte din seria de benzi desenate *Batman: Dark Night*, un tricou negru care avea inscripționate pe piept cuvintele „*Receipt for Hate tour of Bad Religion*”³, un poster pentru o campanie antidrog, cu litere făcute din pastile care spuneau „*Ma Vie Peut Etre Différente*”⁴, poze cu Gaba când era pui, fotografiile mărite după tabloul *Vine baubau* de Goya, un colaj cu citate din eseul lui Cioran despre Meister Eckhart, o schiță a Hygieiei, zeița sănătății, cu sânii rotunzi, pântecul moale și șarpele mare înfășurat în jurul decolteului, desprinsă din „*Kaddish*”⁵-ul lui Allen Ginsberg, un indicator pe care scria „Un om civilizată nu scuipă pe jos. Nici tu nu ar trebui să o faci!” (o pancartă pe care-o smulsese cu mare trudă într-o noapte când era mort de beat), o fotografie a lui Wittgenstein făcută chiar înaintea morții, o poză decolorată a lui Otto Weininger, un poster cu Omul-păianjen care se ghemuia ca să privească orașul din vârful unuia dintre turnurile de la World Trade Center, chiar lângă ea o fotografie cu momentul exploziei, în clipa când cel de-al doilea avion a intrat în turnuri în septembrie 2001, textul unei melodii a formației This Mortal Coil, autoportretul filosofului turc Neyzen Tevfik cu o plăcuță pe care scria „Nimic” atârnată de gât, tăieturi din ziare despre Robbie Fowler, o lucrare de examen

1. Celebru poet, dramaturg, romancier și memorialist turc din prima jumătate a secolului XX.
2. Mică revistă editată de tineri pasionați de science-fiction.
3. Corect: *Recipe for Hate*, al șaptelea album al formației americane Bad Religion, lansat în 1993.
4. Viața mea poate fi altfel (în fr., în orig.).
5. Poezie din volumul *Kaddish and Other Poems* (1961) al poetului beatnic american Allen Ginsberg.

parțial având scris pe ea cu cerneală roșie „VINO IMEDIAT SĂ VORBIM“, un print decolorat după tabloul *Zoroastru își întâlnește imaginea în grădina* de Leonora Carrington, colaje făcute din tot soiul de rețete și cutii de Xanax, o reclamă care spunea „Nu te juca cu viitorul fiului tău. Circumcizia cere precizie. Precizie este numele nostru mic. Lasă în seama noastră toate grijile circumciziei“, însoțită de o poză tip pașaport a unui *mohel* profesionist, cu mustață deasă și sprâncene stufoase (un afiș peste care dăduse în timp ce cutreiera străzile din Fatih și pe care, nereușind să-l desprindă de pe zid, trebuise să se ducă să și-l procure la adresa indicată), coperte de casete pentru filmulețele Kino pe care le făcuse odinioară, fotografii cu trenul avariât și calcinat ce devenise mormântul comun a patru sute de oameni în Egipt în februarie 2002, însemnări ale lui Walter Benjamin din *Jurnalul moscovit*, reproduceri ale ciornelor lui William Blake la poeziile din volumul *Cântece ale inocenței*, caricaturi ale lui Selçuk decupate din *Maniere de voir*, una dintre pozele târzii ale lui Freud în care nu se holba la aparat, gravuri înfațișând cutremurul din Lisabona / vederi cu Istanbulul, o fotografie de familie făcută exact cu treisprezece ani în urmă la gara Haydarpaşa, înainte de-a pleca din Turcia, bilețele cu numere de telefon sau mesaje și, ultimul, dar nu cel din urmă, colierul de argint cu o piatră transparentă, cu dungii negre, o amintire de la Nathalie, pe care se săturase s-o iubească, însă de-a cărei iubire nu se săturase.

Când se mutase acolo, Sidar – ca toți ceilalți orașeni – avea obiceiul să decoreze pereții cu fotografii și afișe ce-i plăceau. Curând însă Gaba făcuse lucrul ăsta cu neputință. Pe drumul din Elveția la Istanbul câinele leșinase în compartimentul de tren în care fusese pus în lesă, scosese urlete înfiorătoare, de parcă i-ar fi fost smulsă carnea, și nu voise deloc să se liniștească, chiar dacă i se pusese mâncare în față din zece în zece minute. Până când etichetele lui au atins pământul Istanbulului, nervii îi erau atât de distruși, încât era prea confuz ca să știe încotro să se uite sau la cine să latre. În cele din urmă, când a fost închis în apartamentul ăsta strâmt, și-a luat obiceiul de a ataca pereții și de a morfoli orice hârtie peste care dădea, fie de foame, fie din cauza iritării pricinuite de dorul de casă. Disperat, Sidar începuse de-atunci să-și mute pozele și afișele ceva mai sus. Dar „ceva mai sus“ nu

era destul de sus pentru Gaba, a cărui înălțime, când stătea în două labe, depășea media națională de înălțime din Turcia. Încetul cu încetul, pozele și afișele ce scăpau de colții ascuțiți ai lui Gaba, ca refugiații care se retrăgeau spre dealuri pentru a scăpa de războiul din țara lor, urcau întruna spre nord, pentru ca în cele din urmă să treacă frontiera peretelui, fugind toate în ținuturile tavanului. Lui Sidar îi plăcuse așa de mult inovația asta neașteptată, că o extinsese de-a lungul timpului și umpluse în cea mai mare parte locul cu tot soiul de materiale scrise și vizuale ce îi erau dragi. Mai târziu acest balamuc ce creștea pe zi ce trecea, ca o viță viguroasă, a început să se întindă și pe tavanul din bucătărie, și pe cel din baie.

Când stătea întins pe canapeaua din living, cu o țigară răsucită în mână, Sidar rămânea ceasuri în șir cu ochii ațintiți la tavan. În timp ce fumul îi gonia prin vene cu toată iuțeala, tavanul căpăta o vivacitate uimitoare. În astfel de momente fotografia alb-negru a lui Wittgenstein se înroșea, iar filosoful se îmbujora, siluetele miniaturale din caricaturile lui Selçuk țopăiau și săreau pe tot tavanul, Omul-păianjen, atârnat de un fir, urca și cobora, coroanele din ciornele lui Blake începeau să clipească de parcă ar fi transmis mesaje codificate, vrăjitorul chel al lui Carrington se topea în propria imagine și dispărea, baubaul lui Goya își dădea dintr-odată cearșaful jos, descoperindu-și chipul, un zâmbet crud se ivea pe buzele *mohel*-ului profesionist, sânii Hygieiei se ridicau de emoție, iar siluetele din fotografia cu gara Haydarpașa dispăreau treptat. Curând Sidar simțea că sângele din vene, la fel ca și cei doi stropi de energie pe care-i avea, i se scurgea din trup și el se lăsa în voia unei mări de extaz amestecate și pufoase. Când Gaba venea și se încovriga la picioarele lui, apartamentul 2 și cei doi locatari ai săi plutind într-o mare de calm alcătuiau un întreg desăvârșit.

Lui Sidar îi plăcea să mediteze la un singur lucru: moartea. N-o făcea conștient și, de fapt, conștiința n-avea nimic de-a face cu asta, pentru că nu el stărnea gândurile, ci mai degrabă ele i se îngrămădeau singure în minte. Obsesia morții nu și-o alesese el – fusese așa încă din copilărie. Moartea nu i se părea nici îndeajuns de înfricoșătoare ca să te întristeze, nici îndeajuns de înfricoșătoare ca să te înfricoșeze. Tot ce-și dorea era s-o înțeleagă cu

adevărat, pe deplin. De câte ori întâlnea oameni necunoscuți, mai înainte de toate îi trezea curiozitatea atitudinea lor față de moarte: dacă moartea îi speria sau nu, dacă văzuseră cu ochii lor pe cineva murind, dacă simțiseră vreodată că ar putea ucide pe cineva, dacă credeau în viața de apoi... Erau atâtea întrebări de pus, însă rareori reușea să le enunțe. Cedase de mult în fața convenției că trebuia să-și țină gura când venea vorba despre subiectul ăsta anume. Totuși, dacă se putea îndrăgosti sau nu de o femeie, dacă se simțea bine în casa cuiva, dacă îi plăcea un personaj dintr-un film, felul cum îl privea pe autorul unei cărți pe care o citea, ce credea despre cântăreții pe care îi asculta – toate depindeau de relația lor cu moartea. Putea să aprecieze o lepădătură doar pentru că murise frumos sau, la fel de bine, putea să strâmbe din nas la vreun om respectabil dacă avusese parte de-un sfârșit banal. Cum interesul îi stimula întruna cunoașterea și invers, Sidar închidea în mintea sa o nemaipomenită arhivă a morții. Nu uita niciodată unde și cum muriseră personajele din cărți, starurile de film, eroii naționali, filosofii, oamenii de știință și poeții, dar mai ales criminalii. Curiozitatea asta a lui îl costase scump în anii de liceu, unde toți profesorii de istorie îl urau: „Alexandru cel Mare, mda, își găsisse sfârșitul din pricina unei boli a depravării: fie plesnise, fie – după două zile de zaiafet în cinstea lui – făcuse diaree“. Intervențiile sale la ora de filosofie nu erau foarte diferite: „Dar în scrisorile lui către Voltaire, Rousseau pomenise cu recunoștință cutremurul de la Lisabona, care ucisese sute de oameni. El credea că asemenea purificări accidentale erau necesare pentru reglarea cantității și calității populației“.

Aceste pepite de știință pe care le risipea Sidar făceau prăpăd la fiecare lecție. La aflarea faptului că Alexandru își dăduse ultima suflare din pricina diareii, măreția lui a tins să pălească, iar reputația i-a scăzut simțitor. În mințile studenților, Rousseau devenea un soi de terorist modern, în timp ce filosofia lui se pierdea în vânt. În fața morții, credibilitatea unui cărturar evlavios, vestit pentru că-și îndemna discipolii la abținere permanentă, dar care n-a izbutit să trăiască până la ziuă după o noapte de ghiftuală, respectabilitatea unui preastimat politician cam bătrâior, care și-a dat ultima suflare în patul nupțial chiar în noaptea când își luase

o nouă soție, ce avea abia jumătate din anii lui, autoritatea unui sultan otoman care cutreiera tavernele, vânându-i și trimitându-i la spânzurătoare pe toți cei ce puneau pe limbă fie și-un strop de vin doar ca să moară el însuși de ciroză, prețuirea pentru un om de știință strivit ca un gândac în timp ce încerca să treacă strada fără să se uite în toate părțile... toate piereau numaidecât... Morțile din Orient erau cel puțin la fel de absurde ca și cele din Occident. De fapt, moartea însăși era absurdă.

„Fiindcă pari să nu-mi iei în seamă cel de-al treilea și ultimul avertisment, vrei să ieși, te rog, din clasă?”

Profesorii nu-i împărtășeau niciodată părerile. Era dat afară întruna din clasă, dar – spre deosebire de ceilalți elevi supuși aceluiași tratament – el nu devenea niciodată un erou în ochii colegelor. Probabil pentru că fetele, ca și profesorii, nu găseau moartea absurdă.

Sidar se așteptase ca lucrurile să fie diferite în Turcia. La urma urmei, aici era mai ușor să mori – numărul morților era mai mare și viața mai scurtă. Vai! Oricât s-a străduit, observațiile lui despre moarte erau aproape întotdeauna respinse. La început bănuise că asta se întâmpla din cauza turcei sale stricate – probabil că nu se exprima cum trebuia. Totuși, datorită eforturilor stăruitoare ale maică-sii – care lucrase ca profesoară de turcă până în ziua când fuseseră siliți să fugă din țară și își făcuse griji că fiul ei avea să se înstrăineze de limba maternă, ademenit nu numai de franceză, ci și de kurda pe care taică-său încercase fără folos să i-o bage în cap –, anii lungi pe care Sidar îi petrecuse departe de Turcia făcuseră turca lui să dea înapoi doar cu câțiva pași. Problema nu era felul cum se exprima, ci ce anume exprima. Sidar descoperise unele deosebiri între Elveția și Turcia cu privire la moarte și fiecare era scrisă pe câte un petic de hârtie din balamucul de pe tavan:

1. Turcilor nu le plăcea să aduci vorba despre moarte (la fel ca elvețienilor);
2. Când aduceau vorba despre moarte, turcii se refereau mai curând la moartea concretă decât la ideea imaterială de moarte (parțial diferiți de elvețieni);
3. Turcii nu erau în stare să perceapă moartea ca pe ceva abstract (cu totul diferiți de elvețieni).

Dar Istanbulul, spre deosebire de locuitorii săi, nu era cătuși de puțin deranjat de aluziile la moarte. Nu ocolea cu nici un chip subiectul. La singura lecție de la care nu fusese dat afară, Sidar ascultase atent cum în Occident nebunii erau urcați pe corăbii și trimiși departe de orașe. Asemănase cimitirele din Elveția cu corăbiile acelea cu pasageri nedorți, deși exista totuși o diferență clară: aceștia aruncaseră ancora și nu mai puteau pluti nicăieri. Dar erau la fel de izolați de viața citadină. Cimitirele puteai să le vizitezi oricând, însă mormintele debarcau adesea, devenind parte din oraș. Totuși fie Istanbulul uitase să desemneze corăbii pentru morminte, fie mormintele scăpaseră de pe corăbiile lor ca să se împrăștie pe străzi, cu turbane pe capete și pietre de marmură pe brațe. Erau pretutindeni. Risipite prin tot orașul, ca grăunțele de polen împrăștiați de vânt. La colțuri, unde se amenajau săptămânal piețe, în mijlocul mallurilor, pe străzile mișunând de oameni, pe șosele necirculate, pe câmpurile unde se jucau copiii, pe coastele ce dădeau spre mare, în curțile mănăstirilor de derviși, lângă ziduri, coline, garduri vii – se iveau peste tot dinaintea oamenilor sub forma unei pietre funerare, a unei cripte sau a mai multor morminte înghesuite între blocurile de apartamente. Trecătorii păseau pe lângă ele în pas agale, alergând, plimbându-se, făcând cumpărături... În orașul ăsta morții locuiau alături de vii.

De aceea, după un răstimp de treisprezece ani, Sidar își petrecuse primul an în Istanbul descoperind morminte și cimitire. Uneori hoinărea prin cartiere pustii doar pentru asta, alteori dădea din întâmplare peste câte un cimitir și rătăcea prin el. S-a dovedit că îi era mult mai greu să se plimbe prin cimitirele nemusulmane decât prin cele musulmane, fiindcă majoritatea celor dintâi erau împrejmuite de ziduri impunătoare și erau deschise doar în anumite zile. Odată, în curtea unei biserici grecești, când întrebase ce însemna relieful cu sâmburi de rodie împrăștiați de pe o piatră funerară și ce voia să spună scrisul de dedesubt, paznicul clătina neputincios din cap. Nu putea citi un cuvânt în greacă. Nici nu era grec, ci armean ortodox. Lucra de ani de zile la biserica grecească în timpul săptămânii, iar în weekend mergea la slujbă la biserica lui. De la întâlnirea aceea, Sidar încetase să mai presupună că toți oamenii pe care îi vedea prin cimitirele grecești din

Istanbul erau greci, cei din cimitirele evreiești erau evrei ori cei din cimitirele asiriene erau asirieni...

Cu zidurile lor scunde și porțile deschise permanent, cimitirele musulmane erau mai ușor de cutreierat. Cele mai multe dintre ele erau lăsate cu totul în paragină, ca și când nu viețile musulmanilor ar fi fost muritoare, ci mai degrabă cimitirele lor. Mai ales cele mai recente dădeau impresia că ar putea să se ridice oricând și să se mute în altă parte. Cât se plimbase prin locurile astea, Sidar întâlnește tot soiul de oameni. Paznici neciopliți, bărbați care citeau *Coranul* pe bani lângă morminte, puști murdari, cu ulcele în mâini, care se țineau scai de vizitatori ca să stoarcă vreo para, oameni care veneau cu întreaga familie și cu coșuri încărcate ca pentru picnic, oameni care veneau singuri și rămăneau ore în șir pierduți în gânduri, bețivi care trăgeau noaptea la măsea prin apropiere, pungăși care se înmulțeau precum ciupercile oriunde se strângea vreun grup de oameni, clarvăzători urmați de femei tinere sau bătrâne, de la țară sau de la oraș... Cu timpul, învățase să-i deosebească. Vizitatorii obișnuiți ai cimitirelor musulmane se împărțeau în două grupuri: cei care veneau să lase vreo urmă și cei care veneau fiindcă adulmecaseră o urmă. Primii își vizitau rudele la intervale regulate și apoi plecau, lăsând în urmă rugăciuni, lacrimi, urcioare pline cu apă și flori. Aceștia erau oameni pașnici și reținuți în comparație cu ceilalți. Cei care veneau să adulmece vreo urmă erau cu totul siniștri. Veneau să fure lucruri, să mulgă oamenii de bani, să facă farmece, să strângă indicii... Adică veneau să obțină ceva de la cimitire și nu plecau până nu căpătau lucrul pentru care veniseră. Cei care se alegeau cu o meserie, bogăție, o poziție socială sau un trecut de pe urma cimitirelor făceau parte din acest grup, laolaltă cu toți profetii, nebunii, hoții... și ginecologii canadieni.

Îi cunoscuse pe ginecologul canadian și pe fermecătoarea lui soție, care nu păreau să știe nimic despre Turcia și turci, la unul dintre cimitirele musulmane, pe când căutau mormântul bunicii turce a bărbatului. Tânăra pereche cutreierase ore în șir împreună cu paznicul cimitirului, care era dornic să-i ajute, și se pregătea să plece să-și încerce norocul la alt cimitir. Sidar nu se putuse abține să întrebe de ce se înhămaseră la o asemenea treabă. „Ca să am un arbore genealogic pe care să-l arăt viitorilor mei copii“,

spusese tânărul cu ochii strălucind. Între timp nevastă-sa își împreunase ușor degetele pe piept și zâmbise, ridicând mâinile ca pe niște ramuri, de parcă ar fi ținut de-adevăratelea în mâini arborele genealogic.

Sidar își amintise rama fotografică din alamă, în formă de copac, de la el de-acasă, unul dintre puținele lucruri pe care părinții le luaseră cu ei când fugiseră din Turcia. Puteai pune în ea până la zece poze, în rame rotunde, mari cât prunele, atârinate de cinci ramuri diferite, câte două pe fiecare. Cumva, maică-sa hotărâse să pună acolo pozele tuturor celor din familie, începând cu mama și tatăl ei. Umplerea tuturor ramelor devenise o problemă, fiindcă nu reușeau să ajungă la zece în felul ăsta, însă au depășit repede numărul când au inclus și rudele îndepărtate. Pentru a rezolva problema, au pus acolo pozele a doi verișori pe care îi iubeau tare mult. Cum ramele erau prea mici, fiecare poză trebuia decupată cu grijă până rămânea doar un căpșor. Capetele celor din familie atârnaveră în rama de alamă ca roadele copacului mitic Vakvak, cu fructe în formă de oameni care, când le culegeai, țipau și mureau.

Nu avem același sânge. Nașterea mea în familia voastră a fost o întâmplare. Sunt unul dintre acei copii cărora li se dă viață ca să adoarmă frica de moarte. Sunt unul dintre acei copii pe care îi abandonați doar ca să faceți apoi altul când vă dați seama că tot nu puteți scăpa de moarte. Îmi împrăștiți sămânța în țărână. Nu vreau să fecundez pe nimeni... și, asta fiind singura șansă de-a nu curma din întâmplare vieți începute din întâmplare, nu vă binecuvântează pe voi, ci sinuciderea...

Interesul lui pentru moarte stârnise și alte muștrări din partea istanbuliților. Oamenii cărora le puneau întrebări, în loc să-i dea un răspuns, îl sfătuiau aproape întotdeauna să psalmodieze primul capitol din *Coran*. N-o făcea, fiindcă oricum nu știa să psalmodieze, și nu numai că nu știa prea multe despre islamism, dar nici n-avea de gând să învețe nimic. Nu credea că există vreo religie care să aibă dreptul să aștepte supunere de la el atâta timp cât continua să interzică sinuciderea.

Totuși nu era atât de ignorant în privința islamismului pe cât își închipuia. Din când în când își dădea seama că știa lucruri pe care nici măcar nu avea idee că le învățase. Fiindcă memoria e ca un ciclist care coboară dealul în viteză, cu vântul în față: tot

soiul de lucruri purtate de vânt se agață de tine, îți intră în gură sau în păr, ți se lipesc de piele... Fărâme și frânturi de rugăciuni, stâlpii Islamului, fragmente din viața profetului – știa toate acestea, deși destul de vag. Se spune că o limbă învățată în copilărie nu se uită niciodată. Sidar nu era convins de asta, însă putea foarte ușor să susțină afirmația că religia învățată în copilărie nu se uită niciodată.

Când hoinărea prin cimitire, era nevoit să-l lase pe Gaba la poartă. La întoarcere îl găsea fie sforăind, fie mâncând un simit din mâna paznicului. Cum nu avea o lețcaie și pe deasupra cei mai mulți șoferi de autobuz, microbuz sau taxi nu erau deloc doritori să-l lase pe Gaba să urce, se întorceau adesea acasă pe jos. Nici nu făceau nimănuui vreo vizită, nici nu-i vizita nimeni – cu o singură excepție. Numai o dată primiseră un musafir în casă – și femeie pe deasupra...

Sidar o cunoscuse la unul dintre barurile de pe strada Istiklal. Era prietena unei prietene a unei prietene cu care se întâlneau de curând. În afară de părul arămiu, fata mai avea două lucruri pe care le remarcai imediat: ochii și talentul de-a sugere bere ca un burete. Noaptea târziu, când barul se închisese, îl urmase din proprie voință pe Sidar la Palatul Bomboană. După ce intrase, cercetase în amănunt întregul apartament, în încercarea zadarnică de-a găsi un lucru care să poată stabili o legătură între musafiră și gazdă. Nu era nici un lucru despre care să vorbească. Slavă Domnului că exista Gaba.

Zărind napolitana cu alune de pădure pe care fata o scosese din buzunar ca să i-o dea, Gaba se năpustise spre ea, rostogolindu-se ca o minge de blană. Ca toate animalele mătăhăloase, nu cunoștea alte căi mai elegante de a-și exprima iubirea. Amândoi se tăvăliseră pe jos într-un soi de joc născocit pe loc. Sidar îi privise, stând deoparte, încruntându-se la vederea vigoriei neașteptate a lui Gaba și zgâindu-se la pântecul fetei, care ieșea la iveală de fiecare dată când tricoul i se ridica puțin. Apoi, dintr-o dată, ca bărbații din *O mie și una de nopți*, care își pierd mințile de furie când femeia pe care au pus ochii nu e interesată de ei, ci de un animal, întrerupsese jocul, îl gonise pe Gaba și trăsese fata spre el. La fel ca pântecul, sânii îi erau și ei albi ca laptele. Tremurau sub sărutări.

Închis în baie, Gaba se prăbușise vertiginos de pe cele mai înalte culmi ale vioișiei, pe care urcase doar cu o clipă în urmă. După ceva vreme, lătrăturile lui sălbatic se preschimbaseră mai întâi în mârâituri furioase și în cele din urmă într-un urlet neîntrerupt. Cum fata îi împărtășea tristețea, Sidar avusese parte de cea mai jalnică partidă de sex de până atunci, ejaculând într-un orgasm castrat.

Când s-a deschis ușa, Gaba a refuzat să se miște fie și un centimetru, zăcând întins pe jos lângă vasul de toaletă, nepăsător și nemișcat, de parcă nu el ar fi zgrepțânat la ușă și ar fi făcut atâta gălăgie în tot timpul ăsta. A stat acolo toată ziua, ziua următoare și cea de după ea. Dorind cu disperare să-l cucerească, Sidar îi cumpărase mâncărurile lui preferate, sacrificând o parte din banii puși deoparte pentru factura la curent. Gaba miroșise fără tragere de inimă carnea, brânza și cârnații așezați dinaintea lui și nu se dezlipise de locul lui de lângă toaletă, scăpărând tot timpul scânteii din ochi. Abia peste trei zile, după ce-a adulmecat iepurele fript ce îl costase pe Sidar restul banilor puși deoparte pentru factura la curent, Gaba revenise la normal. Sidar și-a ascultat cu un zâmbet larg câinele care leorpăia și clefăia, de parcă ar fi auzit cine știe ce complimente încântătoare. Teama de a-l pierde pe Gaba fusese atât de înfricoșătoare, încât hotărâse să nu mai aducă niciodată vreun musafir acasă.

Și se ținuse de cuvânt. Oricum, încâlceala relațiilor amoroase nu se potrivea cu viața pe care o ducea. Pentru astfel de lucruri trebuia să duci un trai decent și asta cerea timp, bani, energie. Bani nu avea. Energie, prea puțină. Cât despre timp, parcă se scurta întruna. Pentru a scăpa de obsesia sa legată de moarte, cel mai potrivit moment i s-a părut anul 2002, care închidea un cerc – trecând de la nimicul lui zero la plenitudinea lui 2 doar ca să se întoarcă pe aceeași cale –, iar Istanbulul zgâlțâit de cutremur, care duhnea la fel de respingător a moarte ca Lisabona secolului al XVIII-lea, i s-a părut cel mai potrivit loc. În capul lui, chiar în punctul unde se lovea întruna de țeava murdară și prăfuită ce traversa livingul, Sidar își căra furia ca pe-o tumoră malignă, ce creștea cu fiecare zi ce trecea, și plănuia să moară curând.

Apartamentul 9: Tijen Igienă și Su

Ședințele de curățenie în casă se împart în două categorii: cele care încep în trecut și continuă în viitor și cele care nu au nici trecut, nici viitor. Ele sunt atât de diferite în ce privește cauzele și consecințele, că acolo unde apare una, numele celeilalte nici măcar nu e pomenit. Prin urmare, femeile care se ocupă de curățenie se împart și ele în două categorii: tradiționalistele, ce au o conștiință puternică a trecutului și viitorului, și radicalele, lipsite de orice fel de conștiință a vreunuia dintre ele.

Când fac curățenie în casă, tradiționalistele știu prea bine că nu va fi nici prima, nici ultima oară. Curățenia făcută pe moment e o verigă importantă și totuși banală dintr-un lanț lung, care se mărește la intervale regulate. De obicei ultima repriză de curățenie a avut loc cu doar o săptămână (sau cincisprezece zile) în urmă și se va repeta într-o săptămână (sau cincisprezece zile). Așadar, fiecare zi de curățenie face parte dintr-o rutină fermă și seamănă, mai mult sau mai puțin, cu cea de dinainte. Începe și se sfârșește mereu în același fel: mai întâi se spală geamurile și se scutură covoarele, apoi se mătură podelele, pornind întotdeauna din aceeași cameră și continuând cu următoarele. Mobilele se șterg de praf fără a schimba ordinea stabilită, bucătăria are întotdeauna parte de multă atenție, pauzele de ceai și de masă se iau cam la aceleași ore și în sfârșit, în ultima fază, curățenia se încheie când baia e cercetată de sus până jos. Cum tradiționalistele au legături extrem de solide cu trecutul și încrederea lor în viitor e la fel de puternică, nu se întâmplă nimic rău dacă lasă unele părți neterminate până la următoarea repriză de curățenie.

Curățenia tradiționalistelor nu e o agitație făcută de dragul păstrării ordinii în casă, ci însăși marca distinctivă a ordinii.

Cât despre radicale, care sunt mai puține și mai zăpăcite, în ochii acestora fiecare curățenie este unică și absolută. Nu contează deloc că au făcut curățenie cu cincisprezece zile, o săptămână sau chiar o zi în urmă. Cum pe harta vieții lor nu există nici măcar un singur pod suspendat care să lege cele două zile de curățenie diferite, curățenia din trecut rămâne acolo. De aceea ele își curăță întotdeauna casele în amănunt, de parcă nu le-ar mai fi curățat niciodată înainte. Se pun pe treabă ca și cum cineva le-ar însărcina să le curețe pentru prima și ultima oară, ca și cum ar trebui să facă locuibilă o hrubă jilavă, în care n-a locuit de mult altcineva în afară de djinni. E greu să prevezi când și unde o să înceapă curățenia atâta vreme cât orice le poate da ghes să treacă la fapte: un sâmbure de lubeniță lipit de întrerupător, niște funingine pe perdele, câteva urme de calcar pe chiuvetă, stropi de ulei pe fața de masă, vreo băutură uitată și mucegăită pe fundul unui pahar, puțin noroi pe podea... până și cele mai mici amănunte le pot stârni pe radicale să pornească o repriză nebunească de curățenie. Ca atare, toate ședințele de curățenie sunt diferite unele de altele, fiindcă nimeni – nici măcar ele – nu știe de unde să înceapă și cum să continue. De fapt, la început s-ar putea nici să nu-și dea seama că declanșează o nouă misiune de curățare. Se pot trezi că fac curățenie prin toată bucătăria când trebuie doar să spele un pahar sau prin toată baia când freacă chiuveta sau prin toată casa când șterg întrerupătorul. Curățenia lor nu cunoaște nici „înainte“, nici „după“. Pentru tradiționaliste curățenia e unul dintre multele accese de dinamism, pentru radicale e unicul.

Mai degrabă decât să facă ordine, curățenia radicalelor e chiar motivul din spatele haosului din casă.

Tijen Igienă era o radicală. Poate că fusese întotdeauna așa, însă în ultimii trei ani radicalismul ei atinsese un nivel îngrijorător pentru cei din jur. Nu numai că era în stare, fie singură, fie cu ajutorul unei femei plătite pentru curățenie, să întoarcă în orice clipă toată casa cu susul în jos, dar câteodată putea să-și petreacă întreaga zi râcâind grăsimea arsă de pe mânerul unei singure tigăi. Pete sau rugină, praf sau funingine, firimituri sau resturi, mucegai sau țărână – nu suporta să vadă nimic din toate astea. Când socotea că un lucru nu putea fi curățat îndeajuns, în ultima vreme își luase obiceiul de-a deschide geamul și de a-l arunca

afară. Crezând cu tărie că mizeria era o invazie a microbilor, în asemenea momente de impulsivitate voia să scape de fapt nu de lucrurile pe care le arunca pe geam, ci de microbii pe care îi răspândeau. Cel mai mic fir de murdărie nu stătea niciodată liniștit, ci dădea naștere la microbi al căror număr creștea de trei, ba chiar de cinci ori. Așa că arunca numaidecât acest roi de microbi afară din casă. Nu numai locatarii Palatului Bomboană, ci și o mulțime de trecători care se nimereau pe stradă la momentul nepotrivit fuseseră martori la azvârlirea diferitelor obiecte. Mai întâi aruncase pe geam o oală prea arsă, neputându-se împăca deloc cu sentimentul că n-o să reușească niciodată să scoată urmele de arsură ce pângăreau orezul alb ca zăpada. Apoi azvârlise un covoraș vechi, după ce-l scuturase ore întregi, temându-se că n-o să poată scoate în veci praful din canafi. Dar, exact ca stilul ei de-a face curățenie, felul ei de-a arunca lucruri pe geam era și el lipsit de orice noimă. Când azvârlea un lucru, uneori uita cu totul de el, lăsându-l în voia sorții în grădină, iar alteori își regreta îndată gestul și cerea să-i fie adus înapoi. Atunci fiica ei, soțul sau femeia plătită pentru curățenie trebuiau să coboare și să aducă obiectul cu pricina, fiindcă ea nu ieșise din apartamentul 9 de patru luni de zile.

O singură persoană putea să țină pasul cu ea: Meryem. Relația lor era întotdeauna plină de suișuri și coborâșuri. Cu cicăleala ei neîntreruptă și nazurile pe care le făcea, Tijen Igienă o jignea adesea pe Meryem, care – deși cătuși de puțin deranjată de grămada de treburi pe care le avea de făcut – era foarte sensibilă în privința felului cum o tratai. Când Meryem a lăsat-o baltă, Tijen a schimbat mai întâi o femeie după alta, ca după aceea să sfârșească lamentabil, dorindu-și s-o aducă înapoi pe Meryem și reușind să o facă după multe rugăminți și cu o mărire de salariu. Zilele acestea Meryem semnase un nou armistițiu. Deși de-acum căzuseră la pace, Tijen Igienă era îngrijorată de sarcina avansată a celui mai de încredere soldat al ei în lupta pentru igienă. Era clar că în curând, în cel mult câteva săptămâni, Meryem va fi nevoită să înceteze lucrul.

Totuși mirosul acru de gunoi care învăluia Palatul Bomboană o îngrijora pe Tijen Igienă și mai mult decât gândul de-a rămâne fără Meryem. Nu suporta mirosul acela. Pentru prima oară în

viață, astăzi regreta că se măritase cu soțul ei în ciuda sfaturilor părinților, fiind astfel silită să renunțe atât la o moștenire considerabilă, cât și la belșugul în care trăise odinioară. Odată cu mirosul de gunoi, nefericirea ei sporea și ea pe zi ce trecea. În fiecare dimineață, când mijea ochii în mirosul ăla, îi venea să vomite și deschidea cu zgomot toate geamurile, fără să-și dea seama că îi speria pe toți cei de jos, care-și închipuiau că avea să plouă iar cu lucruri. În scurt timp, cum nu era în stare să aprecieze dacă geamurile deschise risipeau sau nu mirosul dinăuntru, le închidea iar – și repeta povestea de cel puțin zece ori pe zi.

Nervii lui Tijen Igienă, care erau deja întinși la maximum de mirosul de gunoi, cedaseră cu totul în momentul când citise scrisoarea trimisă de administrația școlii. Profesoara care o scrisese o ruga ca, spre binele celorlalți copii, să n-o trimită pe Su la școală până nu era sigură că scăpase de păduchi. Din ziua aia mașina de spălat mersese fără întrerupere. Hainele lui Su au fost băgate toate în înălbitor și în casă domnea o activitate de curățenie febrilă. Soldații igienei luptau pe zeci de fronturi, într-un război împotriva unui dușman strașnic de fecund și invizibil cu ochiul liber. Dar și poliția curățeniei era peste tot. Fiecare își ocupase poziția într-un loc diferit. Peste tot erau produse de curățare, unele sub formă de spray, altele lichide și altele pe care le lăsați să se usuce (produse diferite pentru geamuri, metale, lemn, marmură și faianță), perii – câte una pentru chiuvetă, toaletă și cadă –, soluții împotriva calcarului, împotriva ruginii, împotriva petelor, ceară de parchet, soluție pentru lustruit argintul, soluție de desfundat chiuveta, pompă de desfundat toaleta, aspirator (cu diverse accesorii pentru lichide, praf, perdele, fotolii, preșuri, colțuri și cu filtre de aer la furtun), mașină de curățat covoarele, mop, pământ de praf, găleată, perie, bureți și bureți de sârmă (de tipuri diferite, pentru suprafețe netede și rugoase), detergenți cu cidru, lămâie, liliac și arome din insulele Pacificului, dezinfectanți caustici, cârpe pentru dușumele, pereți și praf, biluțe de naftalină, săculețe cu lavandă, huse pentru haine, fulgi de săpun... toate fuseseră mobilizate deodată și, împreună cu șampoanele speciale de la farmacie, apărau umăr la umăr, în toate ungherele, apartamentul 9 din Palatul Bomboană împotriva păduchilor.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui

— Te rog, bunicule, te roog... a repetat băiatul de șapte ani și jumătate, uitându-se pieziș la frații lui.

Ceilalți doi copii erau cu ochii lipiți de ecranul televizorului. Deși programul la care se uitau se terminase de vreo zece minute, nu reușiseră încă să se detașeze de vidul lăsat de crainica cochetă, cu tatuajul în formă de boboc de trandafir. Totuși Hadji Hadji a socotit rugămintea nepotului celui mare ca fiind dorința comună a copiilor.

— Păi, bine, atunci haideți să vă spun povestea pescarului Suleyman, a răspuns el și a pus deoparte cele patru cărți ale sale – al căror număr nu se schimbase de ani de zile –, a doua având titlul *Interpretările viselor cu explicații*. În vremurile de demult ale Imperiului Otoman trăia într-o colibă un pescar pe nume Suleyman. Era așa de sărman, că mâinile lui nu atinseseră o para nici măcar în vise, dar avea o inimă de aur. Își ducea traiul singur, fără să-și vâre nasul în treburile altora și fără să facă rău nici măcar unei furnici. Vremurile acelea erau cele mai nenorocite pentru otomani. Era în timpul „sultanatului femeilor“, când țara ajunsese la fundul sacului. Cadănele din palat jucau mii de renghiuri în fiecare zi. O grămadă de suflete nevinovate ajungeau în ștreang din pricina lor. Leșurile erau aruncate în mare de la ferestrele palatului. Hoiturile se umflau în apă zile întregi, prinzându-se uneori în mrejele pescarilor.

Băiatul de șase ani și jumătate, care nu se putea adapta la atmosfera poveștii bunicului său după ce urmărise la televizor programul matinal vioi, a înghițit greoi în sec, ca pentru a scăpa de un gust neplăcut. Fetița de lângă el plecase capul, își împinsese înainte buza de jos și stătea nemișcată, aproape încremenită.

— Într-o noapte, Suleyman a ieșit la pescuit. Printr-un noroc, în mrejele lui s-au prins grămezi de pești, însă era așa de milos, că nu l-a lăsat inima să omoare vreunul și le-a dat pe rând drumul înapoi în apă.

— Ce fel de pescar mai e și ăsta? a croncănit nepotul de șapte ani și jumătate.

— Așadar, Suleyman se întorcea acasă cu mâinile goale, a urmat Hadji Hadji, neavând de gând să se certe cu el în dimineața aia. Dar dintr-odată a zărit în apă o mogâldeță albă. Cu toate că era întuneric, luna se ivea din când în când printre nori. A văslit către mogâldeță și, când a ajuns destul de aproape, a văzut un leș plutind pe apă. Dacă ar fi fost alt pescar în locul lui, l-ar fi lăsat să plutească acolo, ca să hrănească peștii, dar – cum era un om bun la suflet – Suleyman n-a putut face asta. După ce s-a trudit o vreme, a tras leșul în barcă ajutându-se de văslă și l-a dezvelit. Și ce i-a fost dat să vadă? O femeie tânără și frumoasă ca o cadră! Avea un hanger înfipt chiar între sâni și totuși, dacă te uitai la fața ei, puteai să juri că-i vie. Zâmbea dulce, de parcă n-ar fi fost deloc mânioasă pe ucigașii ei. Buzele îi erau ca două cireșe, genele ca săgețile, nasul ca o călimară, cât despre plete, îi curgeau în zulufi până la călcâie. Pescarul nostru, Suleyman, nu-și mai putea desprinde ochii de la frumusețea aia.

Țârâitul telefonului a întrerupt povestea. Băiatul de șapte ani și jumătate a apucat receptorul cu amândouă mâinile, care îi deveneau tot mai strâmbe și mai încârligate pe zi ce trecea. *Da, își terminaseră micul dejun. Nu, nu erau obraznici. Da, se uitau la televizor. Nu, bunicul nu le spunea una dintre poveștile lui. Nu, nu deschiseseră gazul. Nu, n-au întors casa cu fundul în sus. Nu, nu s-au aplecat peste balcon. Nu, nu s-au jucat cu focul. Nu, n-au intrat în dormitor. S-a jurat că era adevărat că bunicul nu le spunea nici o poveste. Pe maică-sa o rodeau probabil bănuielile în ziua aia, fiindcă a stăruit: „Dacă bunicul vă spune vreo poveste, zi doar: «Azi e cald». O să-mi dau eu seama“.*

Băiatul de șapte ani și jumătate s-a întors și s-a uitat cu înțeles la bătrân, care s-a uitat cu înțeles la el. Fără să-și ia ochii de la bătrân, copilul a murmurat deslușit:

— Nu, mamă, nu e cald azi.

A pus receptorul în furcă. A așteptat să treacă câteva clipe, ca să poată savura jocul pe care îl juca în fiecare zi, și-a lăsat pe spate capul uriaș, a cărui creștere nu putea fi oprită, și l-a îndemnat cu un zâmbet vag pe bătrân:

— Hai, bunicule, spune mai departe!

Dar de data asta vocea nu i-a sunat ca și cum l-ar fi rugat, ci ca și cum și-ar fi dat încuviințarea.

— Pescarul Suleyman n-a putut cu nici un chip să arunce leșul misterioasei frumuseți înapoi în apă, a urmat Hadji Hadji, încercând din răspuț să treacă peste durerea că era la mila nepotului său. A dus-o în coliba lui și-a privegheat-o cât a fost noaptea de lungă, cu inima grea de durere. Când s-au ivit zorii, a săpat o groapă în grădină. Nu voia deloc să se despartă de ea, dar n-avea ce face. Morții stau sub pământ, iar viii deasupra. Așa va fi până în ziua Judecării de Apoi, când ne vom strânge toți laolaltă.

— Nu putea pur și simplu să n-o îngroape? s-a smiorcâit fetița de cinci ani și jumătate.

— Nu! s-a băgat băiatul de șapte ani și jumătate. Dacă nu îngropi un leș, o să înceapă să pută. O să pută așa de groaznic, că n-o să poți sta lângă el.

— Păi, și aici pute groaznic, a scâncit copila, împingându-și și mai tare buza de jos înainte.

— Poate că și pe-aici e vreun leș. Ai deschis vreodată debaraua să verifici?

— Nu e nici un leș aici! a zberat Hadji Hadji, fulgerându-și nepotul cel mare cu privirea. Miroase doar a gunoi. Nu-i de mirare că pute așa când tot cartierul își aruncă gunoiul în grădina noastră! Totuși, ca administrator al clădirii, o să găsec cu siguranță o soluție la problema asta. Nu vă faceți griji, a adăugat, luând fetița pe genunchi. Și, ascultați, femeia frumoasă din poveste oricum nu murise. Înainte s-o îngroape în pământ, pescarul Suleyman a zis: „Hai să-i scot hangerul din piept“. În clipa când a scos hangerul, femeia a gemut. Până la urmă nu murise. Hangerul ajunsese la os, dar nu la inimă.

Încercând să găsească alinare în această explicație neașteptată, copila de cinci ani și jumătate a schițat un zâmbet strâmb. S-a așezat mai bine pe genunchii bunicului și s-ar fi simțit mult mai în largul ei dacă fratele ei cel mare n-ar fi săgetat-o cu privirea.

— Moartea ne e scrisă pe frunte. Chiar dacă ți se înfige un hanger în inimă, nu mori dacă nu ți-e scris pe frunte. Când s-a întors la viață, biata femeie i-a cerut lui Suleyman o ulcică cu apă. Apoi a început să vorbească. Se pare că era cadână la palat. Sultantul o iubea cel mai mult. Celelalte cadâne erau așa de verzi de invidie și de pestrițe la mațe, că hotărâseră să ucidă acest suflet nevinovat. Îi mituiseră pe eunucii haremului și îi puseseră să străpungă pieptul alb al cadânei cu un hanger. Femeia i-a povestit toate astea cu lacrimi în ochi și apoi a zis: „Dacă mă duci înapoi la palat, fără îndoială că stăpânul nostru, sultanul, o să te răsplătească cu grămezi de aur“. Auzind asta, Suleyman, pescarul nostru, a căzut pe gânduri. Nu voia aur sau altceva. Se îndrăgostise. În noaptea aceea cadâna cea frumoasă dormise în patul lui din colibă, iar pescarul Suleyman dormise afară, în barca sa. Cândva, în toiul nopții, Șeitan¹ s-a apropiat de el. „Nu duce femeia înapoi“, a șuiertat el. „Cum poate cineva să ducă înapoi o femeie așa de nurlie? Să rămână a ta. Ar putea să stea aici, să-ți spele hainele, să-ți gătească și să-ți fie soție“. Chiar așa i-a șoptit Șeitan.

Hadji Hadji și-a cercetat în tăcere nepoții, de parcă s-ar fi așteptat să se pună în locul eroului. Totuși zâmbetul stăruitor de pe chipul băiatului de șase ani și jumătate i-a dat de înțeles că mintea nu-i era la dilema morală a poveștii, ci la părțile care făgăduiau chestii deocheate. Cât despre copila de cinci ani și jumătate, ea era ocupată să adauge un nou cuvânt, „cadână“, în portofelul ei cu vorbe învățate de curând. Îi rămăsese iarăși doar nepotul de șapte ani și jumătate. Când bunicul și-a întors privirea spre el, a mormăit sarcastic:

— Sigur că n-a dus-o înapoi.

— Ba sigur c-a dus-o! a tunat Hadji Hadji. A dus-o chiar el până la palat. Sultantul a fost încântat. „Poți să-mi ceri ce vrei“, i-a zis el, dar pescarul Suleyman nu i-a cerut nimic. A ieșit pe porțile palatului la fel de sărac cum intrase.

S-a lăsat o tăcere posomorâtă. Convins până la urmă că povestea se sfârșise, nepotul de șase ani și jumătate a țipat:

— Mi-e așa de foame!

1. Numele popular al diavolului în cultura otomană; Satana.

Nepoata de cinci ani și jumătate a închis portofelul din mîntea ei și a sărit de pe genunchii bunicului, strigând:

— Osman întîi! Osman întîi!

În timp ce oala cu mîncare se încălzea pe aragaz, s-au apucat să ridice cortul, îngrămădind în mijlocul livingului cearșafuri, perne și cuverturi. Numai nepotul de șapte ani și jumătate, el singur a rămas pe loc, păstrându-și calmul. Luase un roman ilustrat și se prefăcea că citește cu mare interes, însă ochii lui verzi ca mușchiul, care păreau să se fi micșorat din pricină că nu reușeau să țină pasul cu ritmul în care îi creștea capul, erau ațintiți asupra bunicului și fraților lui. Pe zi ce trecea, îi ura tot mai mult.

Apartamentul 7: eu

Furnicile mi-au invadat azi balconul – sau poate doar azi am observat că furnicile îmi invadaseră balconul. Nu stau niciodată locului. Urmând ordine pe care numai ele le pot auzi, mășăluiesc acum în șiruri arămii, ordonate, înainte și-napoi între crăpătura întunecată din perete și hotdogul pe care l-am uitat pe măsuța de cafea. Nu pot să-mi dau seama de unde au venit și cum naiba au reușit să ajungă până la etajul al treilea. Casa asta de raport mișună de tot soiul de gănganii. Noaptea îmi țin tovărășie când dau pe gât câteva pahare.

E blestemul tatei, bănuiesc. Fie blestemul, fie genele lui. Pe vremea când îmi închipuiam că băutul meu nu avea nimic de-a face cu al lui, credeam că problema cea mai mare a tatei în viață era că nu știa să bea. De când mi-am dat seama cât de tare semăna patima mea pentru băutura cu a lui, am început să cred în schimb că problema lui nu era băutul, ci faptul că nu știa când să se oprească. Pur și simplu nu putea să-și pună cep. Când începea, nu reușea să prevadă unde trebuia să se oprească și, odată ajuns în punctul ăla, o lua razna prea tare ca să-i mai pese de asta. După ce dădea gata câteva pahare, nu-i lua mult să grăbească ritmul. Curând ochii lui injectați căutau un indicator. Un indicator clar, un avertisment concret: „Încetinește, pietriș fin la zece metri în față!“ sau „Drum alunecos! Curbă periculoasă! Șosea în pantă!“ Tocmai în momentele alea avea mai multă nevoie să vină cineva și să-i spună cum se vedea din afară. Numai noi puteam face asta, fiindu-i cei mai apropiați oameni, însă n-am încercat niciodată cu adevărat. Și mama, și eu ne ocupam locul la masă alături de el, ne umpleam farfuriile cu gustări, curățam mere, decojeam

portocale, făceam felinare din coji de portocală și așteptam pur și simplu să se întâmple ceea ce era dat să se întâmple. Mama se convinsese mai întâi pe ea și apoi mă convinsese și pe mine că tata nu trebuia deranjat când bea. Era extrem de reținută când se afla în preajma lui – și, probabil, pe bună dreptate –, dar chiar și la vârsta aia știam că băutul nu era singurul motiv pentru purtarea ei. Deși cu siguranță o întrista să fie martoră la distrugerea tatei, nu puteam să nu mă gândesc că în taină, fără să o știe, se bucura de asta. O încânta să-l vadă cum risipea în fiecare seară măreția care nu-i lipsise nici o clipă în timpul zilei. De-aia punea în fiecare seară mesele alea pentru *rakı* garnisite din belșug cu gustări și *mezes*¹ una mai gustoasă decât alta... În fiecare seară, vreme de doisprezece ani...

La urma urmei, tata avea prea mult din toate. Era prea arătos, prea îndemânatic, prea chițibușar, prea complicat, prea egoist, prea calm, prea frivol... prea mult pentru mine și pentru mama, prea mult pentru complexul de locuințe unde stăteam, pentru armata unde era angajat, pentru orașele unde era trimis, pentru animalele pe care nu reușea să le vindece... prea mult pentru viața pe care o ducea. Nu pot spune sigur dacă l-am iubit vreodată, însă îmi amintesc că eram mândru de el. În copilărie mă simțeam mândru de el pentru că era înalt și arătos – chiar prea mult. Pe vremea aia circulau o grămadă de povești despre copii răpiți și crescuți de țigani și-mi aduc aminte cum îmi imaginam că tata era unul dintre copiii aceia răpiți, care după aceea se amestecase din întâmplare cu noi. Era așa de diferit de toți. Noi aveam trăsături asemănătoare, păr castaniu, înălțime medie și același răs. Când eram nervoși, evitam orice contact vizual și păream netulburați chiar și în cele mai furioase momente, atât eram de răbdători, de banali și de blânzi – bărbați și femei deopotrivă. Totuși iată-l printre noi, așa de înalt, că nu încăpea pe uși, cu un păr care devenea de un blond arzător în razele soarelui, cu ochi căprui și pătrunzători, care se întunecau când erau triști și care te priveau drept în față, ca pentru a te face să dai socoteală pentru toate faptele tale, cu o fire care oscila între poli opuși și cu o listă diversă

1. Diverse feluri de mâncare așezate în castroane mici și servite în locul unui fel principal (n.a.).

de izbucniri, defecte și eșecuri ce se adunau zi de zi, laolaltă cu păcatele lui.

Dacă tata n-ar fi fost atât de arătos, viguros și sigur pe el, probabil că mama s-ar fi simțit mult mai în largul ei. Acea neliniște dușmănoasă îi măcina în taină fericirea pe dinăuntru și îi arunca umbre în priviri – umbre ce puteau fi deslușite chiar și în fotografia de logodnă, unde stătea în picioare, zâmbind bosumflată la brațul lui, îmbrăcată într-o rochie de logodnă acvamarin, cu o uriașă magnolie sintetică prinsă pe guler. Trebuie să fi urât ipocrizia timpului. Faptul că m-a avut mai întâi pe mine, apoi pe fratele meu, apoi două sarcini pierdute una după alta și în cele din urmă fiica pe care și-o dorea atâta, răzgâiată și preschimbată până la urmă într-o copie a sa... Felul în care femeile între două vârste ce fuseseră odată frumoase spuneau, pe jumătate reținute, pe jumătate trufașe, cât de frumoase fuseseră în tinerețe, arătându-le tuturor, cu orice prilej, aceleași poze îngălbenite ca să-și susțină afirmațiile, mi s-a părut întotdeauna absolut jalnic. Chiar mai jalnic decât atunci când copiii lor, mai ales fiii, le arată aceleași poze de tipul „mama era așa de frumoasă în tinerețe“, cumva reținuți, dar mai curând trufași, cunoștințelor personale și mai ales femeilor de care se îndrăgostesc. Doar că, din cauza tatei – deși poate că ar trebui să-i mulțumesc –, nici mama, nici fratele meu și nici eu nu puteam juca acest joc.

Dacă tata ar fi fost – ar fi putut fi vreodată – altfel, mama s-ar fi împăcat probabil mai ușor cu dispariția tinereții, ca toate celelalte gospodine din jurul ei cu doi sau trei copii, venit mediu, viață mediocră și otrava multelor remușcări prelingându-li-se de pe limbă sau din priviri. Femeile alea și soții lor erau normali. Ceea ce era departe de normal era starea tatei. Erau căsătoriți, viețile, copiii, banii, căminul, frustrările și trecutul le erau identice, însă anii scurși îi afectaseră pe mama și pe tata în moduri diferite. Pe când mama se ofilise repede, tata arăta chiar și după zeci de ani la fel de tânăr și de viguros cum fusese în pozele de la logodnă. Nu pot s-o condamn pe mama că n-a izbutit să se încline în fața efemerității tinereții ei când avea alături o tinerețe care nu pălea niciodată. N-avea încotro și, la timpul convenit, lentilele prin care se vedea pe ea însăși au devenit din ce în ce mai încețoșate. Cum pozele – pe care altminteri le-ar fi putut arăta pentru a dovedi

cât de frumoasă fusese odată – dezvăluiau inevitabil nu numai schimbarea drastică suferită de ea, ci și absența totală a oricărei schimbări la tata, spre deosebire de celelalte gospodine cu doi sau trei copii, venit mediu, viață mediocră și otrava multelor remușcări prelingându-se de pe limbă sau din priviri, mama nu ținea albume cu fotografii în sufragerie.

Fiind prea ocupat să-l imit pe tata și să-l fac să fie mândru de mine, multă vreme n-am observat firea țâfnoasă a mamei. De pe orice ramură a vârstei pe care m-am cocoțat de-a lungul anilor, l-am privit mereu pe tata cu admirație. Când își pune uniforma, chipul lui căpăta o duritate voită, precum cele ale altor soldați. Totuși, spre deosebire de ei, voința lui se putea risipi și duritatea lui se putea topi în orice clipă. Semnele acestei transformări erau deja acolo în timpul zilei. Privirea aceea severă a lui – care devenea sticloasă, de parcă ar fi trebuit să dovedească neapărat că avea grijă de animale nu pentru că le îndrăgea, ci pur și simplu pentru că era treaba lui s-o facă – se îmblânzea, fie și pentru o clipă, când reușea să vindece un mânz, ușura suferința vreunei pisici care își arsesse falca în gaura plină cu acid în care căzuse sau îi oferea vreunei nevăstuici sfâșiate de câini tihna de pe urmă după care tânjea. În oricare dintre aceste momente îmi dădeam seama cât de plictisit era că trebuia să-și scoată și să-și pună întruna două măști contradictorii. O contradicție reflectată în cele două profesii pe care le avea în același timp: veterinar și soldat.

Cât alerga toată ziua, dând ordine în dreapta și-n stânga cu aerul ăla impresionant al lui, trezea în femei o admirație amestecată cu invidie și în bărbați o invidie amestecată cu admirație. Dar sub uniforma pe care o purta ascundea altă personalitate, de parcă ar fi purtat peste tot după el un pui de porc-spinos pe care nu reușea să-l vindece: cineva care pretindea că trăiește dincolo de plăcere și durere, care era îngrozit prosteste de moarte, care nu suporta să provoace sau să îndure suferință, care nu-și putea reveni ușor când se confrunta cu nedreptatea, cineva care știa, nu rațional, ci intuitiv, că era sortit s-o dea în bară undeva, cândva, cineva șovăitor și tandru, tulburat și nedemn de încredere, pesimist și furios, agresiv și alcoolic... Atâta vreme cât soarele era sus pe cer și el își vedea de treabă, putea într-adevăr să ascundă puiul de porc-spinos. În asemenea momente era așa de fascinant și de

extraordinar, că până și mamei îi făcea plăcere să-l ia de mână pe unul dintre noi trei și să treacă pe la el pe la serviciu sub vreun pretext răsuflat. Frații mei și cu mine eram extaziați când stăteam ziua cu el. Vai, din păcate, în asemenea momente îl vedeam cel mai rar! Apoi venea seara și, în timp ce aura lui își pierdea strălucirea și chipul lui se golea de farmec, tata se schimba.

Mama stabilise o diviziune a muncii a cărei rațiune n-am reușit s-o înțeleg niciodată. Conform schemei ei, în vreme ce tata bea, fiecare dintre noi își avea sarcinile lui de îndeplinit și rolurile lui de jucat. Fratele și sora mea trebuiau să se uite în liniște la televizor și să se ducă la culcare devreme, pe când mama și cu mine trebuia să rămânem la masă și să stăm ca martori. Cum tata ura să rămână singur la masa pentru *raki*, îl supravegheam cu rândul. Mai întâi era rândul meu. Cum se așeza la masă, îmi ocupam locul lângă el. Mama își vedea de treabă, prăjea gogoșile, amesteca sosul pentru chiftele sau aducea la masă gustările, una pregătită cu mai multă migală decât alta. Între timp eu rămâneam la masă și răspundeam la întrebările tatei. Punea întotdeauna aceleași întrebări, toate despre școală, și îmi întrerupea întotdeauna răspunsurile ca să-și strecoare replicile lui, toate despre viață. Asta nu mă supăra deloc. De fapt, această primă fază a serii era cea mai plăcută din monologul tatei. Când ajungea la jumătatea primului pahar, era așa de vesel și de vorbăreț, că – deși știam în amănunt ce avea să se întâmple curând – nu mă puteam abține să mă simt binecuvântat că eram acolo cu el. Apoi venea mama, se așeza lângă tata cu o expresie care abia dacă-i dezvăluia gândurile și, când se apucau să vorbească despre întâmplările de peste zi cu glas murmurat și monoton, mă duceam în camera mea să-mi fac temele. Două sau trei ore mai târziu, când mă întorceam la masă, timpul se scursese, ochii mamei se închideau de somn și discuția se încheiase de mult. Așa începea cea de-a treia și ultima fază a zilei – faza în care toate lucrurile minunate se dezintegrau rapid... faza în care puiul de porc-spinos sărea peste masă și eu, atingându-i țepii, mă supăram...

În funcție de zi, mama fie umbla prin casă bombănind, se ghemuia plângând lângă sora mea și dormea acolo în noaptea aia, fie, dacă totul mergea bine, spăla vasele în bucătărie, fredonând un cântec vesel. Totuși, orice-ar fi făcut, nu se mai întorcea la

masă, lăsându-mi mie sarcina de a-i ține companie tatei până la sfârșitul celei de-a treia faze. Însă asta era partea cea mai lungă, cea mai lungă și, indiscutabil, cea mai istovitoare. Gheața din găleată se preschimbase acum într-o apă călduță și turbure, în care pluteau scrum de țigară și firimituri de pâine, chiftelele din farfurie erau reci și sleite, cepele tăiate mărunt din salată – o risipă mirositoare, scrumiera era plină până la refuz, gustările rămase își pierduseră savoarea, feliile de cantalup – prospețimea, iar tata – măreția.

Când mă gândesc la toate astea după atâta vreme, mi se pare ciudat că, deși am fost singurul dintre cei trei frați care a fost martor la cele mai rușinoase momente ale tatei, tocmai eu am fost și cel care i-a moștenit proastele deprinderi. Fratele meu mai mic bea și fumează doar uneori, când trebuie să se întâlnească cu oameni care beau. Cât despre sora mea mai mică, a ajuns una dintre femeile acelea care nu pun niciodată piciorul în localuri pline de fum, se îmbufnează când cineva fumează în preajma lor, privesc bețivii cu spaimă și alcoolicii cu scârbă și ocolesc vagabonzii, socotind, la capătul unei analize amănunțite, că fiecare bețiv e un alcoolic și fiecare alcoolic – un vagabond. Ca să pună capac la toate, i-a transmis în întregime aceste obiceiuri nesănătoase fiicei sale mai mici. Dacă încerc să-mi aprind o țigară în casă la ei, nepoata mea cea mică reacționează ca un roboțel căruia îi apeși butoanele și, strâmbând din nas cu o scârbă vădită, de parcă tocmai ar fi văzut un șobolan mort, începe să turuie un discurs învățat pe dinafară despre pericolele fumatului. Îmi fierbe sângele în vine când văd oameni, mai ales copii, îmbrățișând cu o patimă atât de prefabricată o afirmație care nici măcar nu e a lor. La ei acasă nu există nici măcar o singură scrumieră pe care aș putea-o folosi. În bufetul ostentativ din lemn de nuc din livingul lor, pe lângă tot soiul de băuturi tari, cu pahare diferite pentru fiecare tip de băutură, sunt zeci de scrumiere din porțelan, marmură, cristal, argint, aurite sau din oțel, din bronz, din lemn, cu mărgelile, picturi în miniatură, marmorate, în formă de statui sau de jucării, kitschoase sau mult prea stilate, cu emblemele tuturor stațiunilor și orașelor străine pe care le-au vizitat de când sunt o familie, însă când vine vorba să scutur scrumul țigării, nu pot folosi nici una. Mă întreb dacă nu cumva, dintre cei trei copii

ai ei, mama m-a ținut pe mine departe de frații mei și aproape de tata în acele seri fiindcă, dintre toate odraslele ei, numai eu îi semănăm. Sau, dimpotrivă, dintre cei trei copii ai ei, eu am ajuns să semăn cu tata fiindcă mă ținea departe de frații mei și aproape de el în acele seri? Cu alte cuvinte, ăsta e oare blestemul tatei pentru ziua în care l-am lăsat singur și cu capul pe masă în timpul unei alte „faze a treia“, când n-am mai putut suporta vorbele lui slobode și deocheate? Sau ține de faptul că până la urmă amândoi suntem verigile aceluiași lanț genetic, unde numeroase gene harnice mărșăluiesc la nesfârșit, în șiruri ordonate, potrivit unor coduri prestabilite?

Cred că aveam vreo doisprezece sau treisprezece ani. Când fratele meu s-a îmbolnăvit de oreion, ne-am închis amândoi în casă zile în șir, îndopându-ne întruna cu *oleastru*¹, uitându-ne la televizor, lipiți de scaune, și sculându-ne doar ca să ne ducem la baie. În unul dintre filmele turcești vechi pe care le urmăream pe-atunci, actrița principală, îndrăgostită în secret de bărbatul cu care era pe cale să se căsătorească sora ei, scuipa sânge în batiste cu bordură de dantelă albe ca zăpada și era diagnosticată cu tuberculoză. În timpul scenei în care doctorul îi spunea că o să moară curând, fratele meu și cu mine izbucniserăm în râs, scuipând praf de *oleastru*. Filmul era groaznic de ridicol și la fel de supraréal: aparținea unei epoci perimate și era foarte departe de-a fi credibil. Nu puteai să crezi în moartea de tuberculoză a actriței de pe ecran, palidă la față datorită machiajului, cu părul albit cu făină și ochii înroșiți stângaci, mai mult decât puteai să crezi în moartea de ciroză a tatei din urmă cu șase luni.

Spre sfârșitul filmului, mama s-a întors de la piață împreună cu sora mea. Fiindcă nici una dintre ele nu avusese oreion, trebuiau să stea departe de fratele meu. Totuși mama se așeza chiar între noi, cu un zâmbet drăgăstos. Ținându-ne mâinile într-ale ei, a murmurat cu o voce șovăitoare, dar calmă, că era pe cale să se mărite iar. Pe ecran actrița cu tuberculoză s-a împiedicat

1. Unul dintre cei câțiva arbuști din genul *Elaeagnus*, cu flori galbene și fructe asemănătoare cu măslinile, ce conțin un soi de pulbere prăfoasă (n.a.); cunoscut în română sub denumirea populară de „răchitică“ sau „măslin sălbatic“.

încercând să coboare treptele și să se alătore mulțimii care sărbătorea nunta bărbatului iubit cu sora ei. S-a prăbușit tușind. Fratele meu și cu mine ne-am îndoit de râs, mama a râs și ea. Stând încă în picioare lângă ușă, soră-mea se holba la mama cu o uluială înlocuită curând de lacrimi. Am chicotit iar, dar de data asta mama nu ni s-a alăturat. Plecându-și fața boțită, și-a suflat nasul în batista cu bordură de dantelă albă ca zăpada. Poate că, la urma urmei, nu fusese nici o batistă, însă ea îmi rămăsese întipărită în minte ca atare pentru că ăsta era felul în care voiam să mi-o amintesc. Tot praful de *oleastru* pe care îl scuiuserăm se ridica, purtat de o pală neașteptată de vânt, și se învârtejea în mijlocul camerei, ca un viscol blând a cărui mânie creștea până când oamenii nu se mai puteau vedea unii pe alții. Apoi s-a cernut peste noi, închipuind deasupra noastră un baldachin galben și delicat. Ca și cum totul, totul era ireal.

Când cineva din familie moare pe neașteptate, lucrurile lui fac să pară ireală nu numai moartea sau dumnezeul care socotește nimerită acea moarte, ci și viețile celor rămași în urmă. Cum frații mei stătuseră mai puțin cu tata și nu-l văzuseră înconjurat de lucrurile lui, în colțul lui, atât de mult pe cât îl văzusem eu, probabil că n-au resimțit această schimbare atât de profund ca mama și cu mine. Când se lăsa seara și trebuia pusă masa, mama se apuca să pregătească involuntar gustările obișnuite, iar eu mă așezam în același loc la aceeași oră, dintr-un simț al datoriei perimat. Tocmai atunci lucrurile tatei ne împiedicau să recunoaștem că golul ce stătea pe scaun în fața noastră era moartea, iar moartea era reală. Nu ne împiedicau numai carafa verde-smarald pentru *rakı*, cu dungi în spirală, portofelul de piele decorat cu un cap de cal sau bricheta lui frumos lucrată, care se aprindea inegal chiar și atunci când fusese umplută cu gaz și piatra de cremene fusese schimbată. Nici tabachera cu tutun de prizat, pe-al cărei capac era imprimată în relief o bufniță cu trup purpuriu și aripi arămii, ai cărei ochi uniți din greșeală n-o făceau să pară nici rău prevestitoare, nici înțeleaptă, ci cel mult uluită. Atâta vreme cât livingul și casa nu se schimbau, iar noi nu eram în stare să plecăm, moartea tatălui meu avea să aibă întotdeauna ceva ireal. Până la urmă, când a devenit absolut evident că, așa cum nu ne puteam muta în altă casă, nici nu ne puteam feri de această confuzie, mama și

cu mine am ajuns la un acord tacit, care presupunea să îmbrăcăm stafia tatei în hainele ei bune și s-o facem să stea cu noi la masă seara. Totuși această colaborare secretă, care ne-ar fi putut apropia, cu timpul ne-a despărțit definitiv drumurile.

Pentru că pe urmă n-a făcut decât să strice cu totul bucuria tuturor. Pe când servea stafia tatei la masă, s-a apucat să-l zugrăvească din ce în ce mai mult nu așa cum fusese, ci așa cum își dorise întotdeauna să fie. Ca soție și gospodină pricepută, năzuia să șteargă din memoria noastră colectivă orice trăsături ale soțului mort care nu-i plăcuseră de la bun început. Când și-a încheiat treaba, la masă cu noi stătea facsimilul unui bărbat la fel de lipsit de culoare și de vlagă ca o elegie sforăitoare – un bărbat care se spetise întotdeauna pentru binele familiei, neavând altă plăcere decât să șadă seara cu soția la masă și să dea pe gât două-trei pahare, care-și ținea veninul pentru sine, nu dădea greș și nu se plângea niciodată, de parcă n-ar fi fost făcut din carne și nervi. Mamei îi plăcea așa de mult năluca asta născocită și credea atât de sincer în ea, că șase luni mai târziu, când a hotărât să se mărite iar, bărbatul pe care și l-a ales de soț era leit stafia de la masă.

În vremea asta eu adunam orice fărâmə de informație pe care o mătura ea din memorie, mai puțin din devotament față de tata, cât din furie față de mama. Totuși, în cele din urmă, stafia alternativă pe care o încropisem s-a dovedit a nu fi cu nimic mai aproape de adevăr decât cea creată de ea. Una peste alta, tata nu era nici atât de distins pe cât se convinsese mama în ultima vreme, nici atât de detestabil pe cât susțineam eu din spirit de contradicție. Dar amândoi ne îmbrățișam cu încăpățănare iluziile. De fapt, nu se poate spune că ar fi fost o amăgire totală, de vreme ce nu făceam decât să acoperim nedreptatea parțială a celui alt cu dreptatea noastră parțială. Era ca și când același cadavru ar fi zăcut în două morminte diferite: într-unul erau îngropate diminețile tatei și în celălalt – serile lui. De câte ori voiam să ne aducem aminte de el, mama vizita un mormânt, iar eu pe celălalt.

Peste ani, când Ayshin a făcut, împreună cu un coleg britanic, un sondaj în trei cartiere din Istanbul pe tema modului cum Islamul popular modela viața de zi cu zi, a pomenit surprinsă că văzuse două morminte ale aceluiași sfânt, fapt pe care nimeni din grupul ei eșantion nu-l găsea ciudat. Nici eu nu-l găseam.

Cam în aceeași perioadă am cedat în sfârșit rugămintelor insistente ale mamei și ale lui Ayshin de-a se întâlni una cu alta. La întoarcerea dintr-o vizită la mama, Ayshin – care nu era clar în stare să recunoască în „primul soț“ despre care îi vorbise toată ziua mama pe „tatăl“ despre care îi vorbeam eu – ajunsese deja la concluzia (așa cum se întâmplă întotdeauna în asemenea situații) că unul dintre noi mințea și că minciuna o ținea anume pe ea. După o scurtă ezitare, în timpul căreia a încercat să descopere personalitatea *reală* a răposatului, a tras concluzia că eu eram cel care mințea și că o făceam doar ca să-mi justific „starea“.

Prin „starea mea“ se înțelegea consumul din ce în ce mai mare de alcool. Ce nu știa Ayshin era că nu aveam problema asta până nu ne-am căsătorit. Nu că aș condamna-o pe ea sau căsnicia noastră. Oricum, nu pot stabili cu precizie un moment inițial. Singurul lucru pe care-l știu e că după o vreme viața mea a descris un cerc de referință, întorcându-se la început, și m-am pomenit pe scaunul pe care stătuse odată tata. Totuși existau diferențe semnificative. Ayshin nu era ca mama. Nu îmi puneă în față mese îmbelșugate și nici nu rămânea pasivă. Se prefăcea că tratează cu degajare „starea mea“, iar apoi se supăra, se apropia de mine plină de compasiune și apoi se supăra, se enerva și apoi se supăra, mă amenința și apoi se supăra, mă disprețuia și apoi se supăra, mă susținea și apoi se supăra, mă părăsea și apoi se supăra, se întorcea la mine și apoi se supăra... A încercat din răspuțeri, în toate felurile imaginabile, să lupte împotriva problemei mele cu alcoolul, cu intervale dese când era supărată. Și eu încercam din răspuțeri să-i fac pe plac. Cred că mă simțeam recunoscător față de ea, mai ales la început. Strădaniile ei atestau faptul că, spre deosebire de mama, ei nu-i plăcea să-și vadă soțul dând greș și că nici căsnicia noastră nu era ca a părinților mei. Sincer recunoscător, m-am străduit din greu și totul a mers bine vreo cinci luni. Am reușit să beau mai puțin. Însă curând acest progres demn de laudă m-a transformat în propriul meu rival. La început, când exageram, apoi când beam ceva mai mult și în cele din urmă când doar puneam gura pe băutură, mă muștra și mă critica sarcastic pentru neputința mea de a-mi repeta izbânda de dinainte. „Noi știm că poți mai mult de-atât“, spunea Ayshin. „Noi știm asta, nu-i așa?“

E ceva în „noi“-ul ăsta care seamănă cu miezul acru al unei bomboane dulci... o magmă dulce... o lavă fierbinte, arzândă, obsedată de cucerire, provenind dintr-o singură sursă, care se întinde în fiecă colțișor, luând totul cu ea sub pulpanele hainei, până când nu mai rămâne nici o făptură în afara ei... Dumnezeu vorbește așa în cărțile sfinte, își spune „noi“ când relatează toate actele sale de creație, distrugere, pedepsire și răsplătire. Mamele vorbesc și ele la fel cu copiii lor. „Ne e foame?“, întreabă ele sau conchid: „Cu toate că azi am fost obraznici, de fapt suntem binecrescuți“. Deși hotărârea luată și alegerea făcută le aparțin numai și numai lor, includ existența celuilalt între granițele propriei existențe, de parcă n-ar fi vorba de două personalități diferite. Formula „noi“ folosită de Dumnezeu în *Coran*, de mame când vorbesc cu copiii lor și de Ayshin când se referă la problema mea cu băutura nu e „(noi = eu + tu)“, ci „(noi = eu + eu)“. Să rămâi în afara unui „noi“ care mătură totul în cale e pur și simplu imposibil.

Nici eu nu puteam să rămân în afară. Ca atare, m-am lăsat în mod repetat de băut în mai multe rânduri, într-o succesiune rapidă, mai întâi cu entuziasm și un oarecare succes, pe urmă cu un interes cam scăzut, apoi cu o sfortare vlăguită și, spre sfârșit, fără nici o speranță. De fiecare dată alcătuiam împreună noi calendare, unde zilele, nu anii, erau momentele cruciale, unde timpul se măsoara în promisiuni ce nu puteau fi ținute. Desenam căsuță cu căsuță calendare lunare cu pătrate ordonate. De câte ori mă abăteam de la plan, o convingeam cu mare greutate pe Ayshin să nu însemne asta pe foaie ca pe o pată, ci mai curând să facă un calendar nou, pornit de la zero. Pentru calendarele mele, fiecare fapt banal oferea un prilej nimerit, fiecare zi specială – o geneză. Așa s-a întâmplat când mi-am luat doctoratul, în ajunul Anului Nou, la aniversarea mea de treizeci și trei de ani, la căderea primei zăpezi din an, când am scăpat teferi din accidentul care ne-a făcut praf partea din față a mașinii, la aniversarea căsătoriei noastre, la aniversarea de treizeci și unu de ani a lui Ayshin, când am aflat de cancerul coordonatorului tezei mele, în noaptea când sora mea și cu mine ne-am certat îndelung și urât de tot, vărsându-ne tot năduful, în ziua când am primit vestea morții tatălui meu vitreg, la tot soiul de întruniri ce confirmau valoarea vieții, sub pretextul

că Ayshin și cu mine plecăm din Istanbul în weekend, pe șosele, la petreceri, la hoteluri, pe țărături... m-am lăsat, lăsat, lăsat de băut, susținut de fiecare dată cu mare râvnă de soția mea...

Am avut oareșce succes, dar nu suficient. Fiindcă într-un rând izbutisem să nu pun nici un strop de băutură pe limbă săptămâni în șir, fiecare pahar pe care l-am băut după aceea era inevitabil o recidivă. Eu însumi eram modelul de urmat la care aspiram, idealul care-mi scăpa printre degete ca un săpun alunecos, după care alergam întruna fără să-l prind, chiar și atunci când îl apucam de cracul pantalonilor. După o vreme Ayshin a început să încurce și ea „insuficient“ cu „fiasco“. De-atunci înainte, motivul intervențiilor ei a început să fie confuz. Grijă pentru sănătatea mea nu mai era un motiv ca să mă silească să mă întrec cu mine însumi. Vorbele și faptele își pierdeau înțelesurile dintâi. Pe căi întortocheate, totul devenea un indiciu pentru altceva. De-acum fiecare dintre calendarele mele era un barometru. Ayshin măsura iubirea pe care i-o purtam după numărul zilelor în care nu trăgeam la măsea. Dar când e vorba de iubire, numerele și proporțiile pricinuiesc numai necazuri. „Foarte“ a devenit un adverb extrem de anemic atunci când era posibil un „mai mult“. O iubeam foarte mult pe Ayshin, însă *știam amândoi* că puteam mai mult de-atât. Undeva pe traseu se produsese o neînțelegere, care o făcuse pe Ayshin să creadă că trebuia nu s-o las mai moale cu băutura, ci să renunț cu totul la băut, iar asta puteam s-o fac numai cu ajutorul iubirii, al iubirii *ei*. Dacă reușeam să duc vreodată lucrul ăsta la îndeplinire, atunci aveam s-o fac „de dragul ei“. Eram prins în capcană. La început stăruise să bea mai puțin de dragul sănătății mele, după aceea de dragul relației noastre și, până să apuc să-mi dau seama, faptul că beam devenise nu problema mea, ci a ei.

Într-una din zilele alea trasam un uriaș „X“ stacojiu pe calendarul meu. Cea mai recentă re-naștere, care căzuse din întâmplare pe data de 22 a lunii a doua, se deosebea în două feluri de cele anterioare. Mai întâi, în timp ce până azi mă lăsasem cu sinceritate de băut, acum mă lăsam de băut cu sinceritate. Apoi, spre deosebire de jurămintele de dinainte, pe acesta mi l-am ținut până la capăt. Din 22.02.2001 până în 22.02.2002, când tribunalul ne-a acordat divorțul într-o singură audiere, n-am pus nici un strop de băutură pe limbă de față cu Ayshin.

Ea a urmărit o vreme acest progres rapid și clar cu o mulțumire umbrită de neîncredere. Însă n-a mers mai departe, n-a făcut-o pe detectiva ca să descopere adevărul. Deși mă ținea întruna sub observație când eram cu ea, nu și-a vârât măcar o dată nasul în ce făceam când ieșeam din raza vederii ei. Mă întreb dacă la vremea aia lui Ayshin i-a venit vreodată în minte sfântul cu două morminte, fiindcă în acel moment cercul meu se rotise încă o dată și, la fel ca tata, îmi însușisem două identități diferite în două părți diferite ale zilei. Totuși exista o diferență clară între noi doi. Tata nu bea absolut nimic ziua și trăgea la măsca seara. În schimb, eu făceam exact invers, cum o impuneau împrejurările: eram treaz seara și beam ziua.

Corpul uman adăpostește înăuntrul lui un ceas care merge nu numai de la dreapta la stânga, ci și invers. Depinde cum îl fixezi. În cel mult două săptămâni mă adaptasem pe deplin sistemului. Faptul că nu aveam un orar fix la universitate era o binecuvântare. În timpul zilei nu pierdeam nici un prilej care mi se iveau în cale și umblam de colo colo numai beat, dar seara – de cum ajungeam acasă – mă trezeam de parcă mi-ar fi aruncat cineva drept în față o găleată cu apă rece ca gheața. Stăteam treaz seara, însă dimineața, de îndată ce Ayshin pleca la serviciu, începeam să beau de la micul dejun. În ultimă instanță, nu conta prea mult că era zi sau noapte: ca să mă descurc cu una, trebuia s-o fac praf pe cealaltă. În ciuda temerilor mele, acest aranjament aparte nu îmi deranja nici stomacul, nici conștiința. Probabil că te obișnuiești cu orice atâta timp cât știi că nu există alternativă la orizont.

Totuși, când făcusem aranjamentul ăsta, îmi scăpase pur și simplu din vedere faptul că orice lucru are un ciclu de viață propriu – o chestie pe care tata o știuse în toți anii aceia. Orele dimineții nu sunt potrivite pentru a ascunde secrete. Nu doar pentru că ne întâlnim cu alții toată ziua sau avem treburi de făcut în văzul tuturor, ci fiindcă ziua are altceva, sâcâitor și perfid, ce preschimbă orașul într-o pădure plină de ființe nevăzute. Imediat ce ascundeam câteva fărâme de secrete într-o scorbură, cineva le șterpelea. De câte ori întorceam capul, vedeam printre ramurile, crenguțele și frunzele ce mă înconjurau mii de ochi orbiți de soare, o rază supărătoare de lumină care nu mă lăsa să-mi dau seama cine mă pândeă, de unde și cu ce gânduri. În strălucirea

aceea înăbușitoare a zilei, șovăiam în mijlocul șoaptelor, neputând să deslușesc fețele din spatele glasurilor. Simțeam cum ceilalți detectau mirosul de alcool și cum din când în când limba mi se împleticea în cuvinte sau mintea îmi era împrăștiată. Puteam să simt toate astea, însă nu îmi dădeam seama cine dintre cei din preajma mea îmi știa secretul și în ce măsură.

Tocmai în acel moment a apărut Ethel și s-a așezat în miezul vieții mele cu toată greutatea ei. Nu ne mai văzuserăm de doi ani. După ce-l pierduse pe cântărețul *mevlevi* din *ney* și vărsase destul venin cât să-mi ajungă veșnic din pricina hotărârii mele de-a mă însura cu Ayshin, plecase în Statele Unite împreună cu un neurochirurg pakistanez, promițător și talentat, cu gândul să se stabilească acolo. Apoi s-a întors, la fel de brusc și de impetuos cum plecase, intrând întâmplător în viața mea într-un moment când aveam cea mai mare nevoie de ea sau de cineva ca ea. Uitasem că pentru Ethel plăcerea cea mai mare a vieții ei era să se plimbe cu picioarele murdare pe covoarele neprețuite din livingurile immaculate ale unor femei ca Ayshin. Mi-a reamintit imediat lucrul ăsta. Nu i-a luat mult să-mi descopere dependența, iar când a descoperit-o, nici nu m-a disprețuit, nici nu m-a judecat, nici nu m-a sufocat cu întrebări ce își conțineau deja răspunsurile.

În schimb, mi-a dat o hartă desenată cu măiestrie – pe care încă nu pricep în câți ani și pe baza cărei experiențe de viață a creat-o –, ca să pot hoinări prin pădurea de ochi fără trup și sunete fără chip și să scap cât mai nevățamat. Harta asta a ei era grozav de specializată. Includea pauze scurte de băut adaptate la orele de lucru, o doză de tărie ascunsă în termosuri fanteziste, mici ponturi despre înlăturarea mirosului anumitor băuturi, pilule revitalizante care m-ar ajuta să-mi adun gândurile, antioxidanți, vitamine, minerale, tablete cu anghinare care să-mi liniștească ficatul... Cu seriozitatea și perseverența unui antrenor experimentat care antrenează pentru competițiile internaționale un atlet tânăr, fără nici o valoare, dar cu visuri nemărginite, a pregătit cel mai bun program disponibil în condițiile date. De fapt, a făcut mai mult de-atât. În toți acei ani mi-a ținut companie și a băut cu mine de câte ori a avut ocazia.

Una dintre cele mai mari nenorociri cu care se poate confrunta o femeie măritată când soțul ei caută felurite căi de-a călca în

picioare regulile și interdicțiile stabilite de ea este ca viața să-i ofere acestuia un complice sub chipul altei femei. Odată ce respectivul eveniment întâmplător a avut loc, m-am pomenit numai decât într-o încăpere plină cu oglinzi deformante, care o făceau pe Ayshin să pară mult mai departe și pe Ethel mult mai aproape decât erau de fapt. Totuși pesemne că rezultatul n-a fost chiar atât de clar pe cât credeam eu. La urma urmei, peste câteva luni, când Ayshin a intentat divorț, motivul din spatele acestei hotărâri n-a fost nici Ethel, nici dezgustătoarea mea dependență.

Apartamentul 8: Amanta Tristă

Amanta Tristă ședea la masă fără să-și ia ochii de la dărele subțiri, stacojii, de ulei picant, ce se prelingeau din puiul umplut cu nuci măcinate și pe jumătate mâncat, pe jumătate stricat. Nu avea ce face. Nici măcar nu voia să vorbească, darămite să ridice vreo obiecție. Oricum, nu erau prea multe de spus. Fusese prinsă în capcana supremă a condiției de amantă: copiii!

Să fii amanta unui bărbat căsătorit înseamnă să știi prea multe despre lucruri care ar trebui să rămână neștiute, dar să n-ai idee ce să faci cu acest prisos de știință. Amantele cunosc cele mai ascunse, cele mai rușinoase secrete ale unora dintre membrele aceluiși sex pe care nu le-au întâlnit niciodată și e prea puțin probabil să le întâlnească de-acum înainte. Pe când soțiile știu prea puține despre ele și pesemne că n-au habar despre existența lor, amantele au adunat de mult tot soiul de informații... detalii spinoase, absurde, morbide... Dacă, de pildă, mai sus pomenitele au obiceiul să-și ungă fața cu cremă înainte de-a se duce seara la culcare, amanta o să știe până și cum miroase crema aia. La fel, o să le cunoască gusturile la îmbrăcăminte, pasiunea pentru machiaj, o să știe ce fel de mame sunt, ce bijuterii poartă, la ce oră se culcă și se scoală, o să le știe purtările la masă, curiozitățile nesecate, obsesiile hidoase, lucrurile ce le lasă indiferente, ipocriziile, complexe și, de asemenea, ce reacție ar putea avea dacă *ar afla adevărul*. Amantele cunosc toate răspunsurile fără să fi pus întrebări despre aceste lucruri. Nu caută secrete confidentiale, ci mai degrabă secretele vin singure la ele. Vin fiindcă, pentru a le dovedi amantelor în ce iad trăiesc, bărbații care sunt „cârtitori de durată împotriva căsătoriei dar nu pot pune capăt mariajului“ și „vor

schimbări fără pierderi“ aruncă în dreapta și-n stânga cu titluri, unul mai ostentativ și mai provocator decât altul, așa cum un ziar popular de doi bani sfârșește prin a se incita singur încercând să inflameze sentimentele cititorilor. În ciuda a ceea ce cred soțiile, nu amantele le bârfesc cu ifos și dușmănie, ci chiar soții lor. Amanatele doar se pricep de minune să asculte. Nu numai că nu se străduiesc câtuși de puțin să afle mai multe, ci – atâta vreme cât sunt sigure de puterea lor și mulțumite de privilegiile pe care le au – nici măcar nu se ating de grămezile astea de informații neplăcute stivuite în poală. Ajung să-și studieze, să-și ierte și să-și apere dușmancele, care între timp n-ar șovăi să le înece într-o baltă.

Totuși până și Ahile are un călcâi vulnerabil și chiar și cearșafurile de satin au pe undeva o gaură de molie, o gură de aerisire care dezumflă cu un șuierat toată puterea amantelor. Din clipa în care au o amantă, bărbații care sunt „cârtitori de durată împotriva căsătoriei dar nu pot pune capăt mariajului“ și „vor schimbări fără pierderi“ încep să-și iubească odraslele ca și cum nu le-ar fi iubit niciodată înainte. E o iubire absolut sinceră și la fel de patologică. Așa cum Adam și-a acoperit goliciunea cu o frunză de viță, bărbații CDÎC din ordinul NPPCM și subordinul VSFP își acoperă și ei toate defectele cu iubirea lor pentru copii. Pe măsură ce anii trec și numărul amantelor crește, afecțiunea lor față de copii sporește tot mai mult. Așa cum Eva a fost silită să-și facă rost singură de o frunză de viță, amantele trebuie să aprecieze atașamentul bărbaților iubiți pentru odraslele lor, un atașament care sporește întruna, are tot mai multe pliuri, devenind din ce în ce mai sensibil cu fiecare pliu nou și dobândind imunitate de-a lungul timpului.

Amanta Tristă și-a ridicat privirea ațintită asupra dârelor subțiri și stacojii de ulei ce se prelingeau din puiul umplut cu nuci măcinate, pe jumătate mâncat, pe jumătate stricat, și s-a uitat la negustorul de ulei de măsline cu o scârbă soră cu mânia. Fiica lui de unsprezece ani căzuse la pat cu febră mare. Nevastă-sa îl repezise când se apucase s-o dojenească pentru că nu avusese grijă de copilă: „Dacă îți iubești fata așa de mult, ia încearcă să nu te duci diseară la amantă!“ Cum până atunci fusese convins că reușise să-și ascundă de soție relația ilicită, negustorul de ulei de măsline

rămăsese pur și simplu buimăcit. Atunci în casă izbucnise o ceartă îngrozitoare și copila auzise *totul*.

Amanta Tristă s-a ridicat de pe scaun și l-a îmbrățișat calduros. I-a spus cu un glas chinuitor de blând că nu trebuia să-și facă griji, fiica lui avea să se facă bine curând și inima ei rănită putea fi ușor vindecată, de vreme ce puștoaica își iubea așa de mult tatăl. Spusese exact ce se aștepta de la ea, nici un cuvânt mai mult sau mai puțin. Negustorul de ulei de măsline s-a uitat la amanta lui cu o recunoștință posacă. Părea mai în largul lui acum, că auzise exact ce aștepta să audă.

Pe când Amanta Tristă îl conducea până la ușă, negustorul de ulei de măsline a zâmbit pentru prima oară după ore întregi.

— Bună treabă, a murmurat chiar când dădea să iasă, arătând spre masa din spate.

— Nu am gătit eu, a spus Amanta Tristă ridicând din umeri, am cumpărat totul de la piață.

După glas nu puteai să-ți dai seama dacă era sau nu mânioasă,

Negustorul de ulei de măsline a rămas încremenit o clipă. După privire nu puteai să-ți dai seama dacă era sau nu surprins.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

În lânzezeala care învăluia apartamentul 2, izolându-l cu totul de lumea de afară, Gaba sforăia netulburat, cu fiecare labă arătând în altă direcție. Fiindcă se ghemuise nu numai în tihna ce pusese stăpânire pe întreaga casă, ci și peste colegul său de apartament, Sidar nu se putea clinti cu nici un chip până nu se scula Gaba. Nu că asta l-ar fi deranjat. Îi plăcea să stea nemișcat lângă ființa pe care o iubea cel mai mult pe lume, fără să facă nimic, fără să încerce măcar, fără strop de vlagă, simțindu-se vag caraghios și îngălat, pradă unei lipse totale de năzuințe... să stea doar așa, să stea pur și simplu... A alunecat și el în somn.

Într-o grădină întinsă, înțesată de buruieni și încadrată de o balustradă din oțel ornamentat, Sidar stătea în picioare și privea o fată cu părul ca de chihlimbar, care se înfășurase în tul argintiu și se întinsese pe un șezlong. Fata semăna uimitor cu una dintre surorile lui, însă era mult mai frumoasă. Îi făcea semn să se apropie. Sidar s-a uitat spre Gaba, care dormea la intrare. Deși știa prea bine că Gaba n-ar trebui lăsat singur acolo, a împins poarta uriașă de la intrare fără să-și ia ochii de la fată și a pătruns înăuntru. Cu toate că grădina era mai verde decât părea de-afară, piscina din mijlocul ei era complet uscată. Prin ea se plimbau gândaci cât pumnul. Fata s-a ridicat zâmbind și Sidar și-a dat seama că era mult, mult mai înaltă decât el. Pe deasupra, fata nu înceta să crească, întinzându-se până la cer. Pantofii pe care-i purta aveau tocuri grozav de înalte. Fata s-a poticnit brusc și, încercând să-și recapete echilibrul, a călcat apăsat, scoțând un zgomot care suna cam ca „Cioc!”. „Oprește-te!”, a strigat Sidar,

însă rugămintea lui a stârnit exact reacția opusă, fiindcă fata a început să bată din picioare ca o nebună: „Cioc-cioc-cioc!”.

„Termină odată. Ești țicnită? Termină!” a țipat Sidar, îngrijorat că Gaba s-ar putea trezi. S-a întors să vadă ce făcea, însă poarta uriașă cu grilaj de oțel, care doar cu câteva clipe în urmă fusese deschisă, era acum și închisă, și foarte departe. Pe când fata țopăia mai departe, „Cioc-cioc-cioc!”, s-a întâmplat tocmai lucrul de care se temea Sidar. Gaba a început să latre sfâșietor. Aruncându-i fetei o privire mânioasă, Sidar a alergat spre poartă. În aceeași clipă s-a trezit alergând năucit spre ușa apartamentului 2 din Palatul Bomboană. Peste tot era o hărmălaie de-ți spârgea urechile. Gaba lătra, ușa se zguduia; ușa se zguduia, Gaba lătra mai tare.

Când Sidar a deschis în sfârșit ușa, dinaintea lui stătea Muhammet, mândru că își făcuse auzite șuturile. Copilul l-a măsurat o dată din cap până-n picioare și i-a întins o farfurie acoperită cu un șervet.

— Madam Auntie îți trimite asta.

Sidar s-a scuturat iute de năuceala lui și i-a zâmbit obraznic. Se adevărase o glumă. Halvaua tradițională pe care vecinele bătrâne o împărțeau din ușă-n ușă ajunsese în sfârșit la el tocmai la timpul potrivit, chiar când jinduia la ceva dulce după transa în care îl aruncaseră drogurile. Sidar și prietenii lui numiseră asta în cercul lor „tradiția infiltrată în neconvențional”. I-a mulțumit copilului, bâlbâindu-se de încântare, a apucat farfuria și a trântit ușa în urma lui. Simțind mirosul mâncării livrate de curând, Gaba s-a oprit din lătrat și a așteptat nerăbdător, cu botul lui umed ridicat. Sidar i-a făcut cu ochiul ca să-l tachineze, a ridicat șervetul și a rămas cu gura căscată. Avea în față nu halva, ci două fursecuri. *Niște fursecuri puțin sfărâmate la capete și cu zahăr pudră presărat pe deasupra.* Sidar s-a albit la față.

Își amintise.

Apartamentul 7:

eu

Cum stăteam pe balcon și beam ceva, Ethel a întrebat, prinzând grilajul cu unghiile ei vopsite într-o nuanță de caisă uscată:

— De ce nu faci ceva ca să-i oprești pe oamenii ăștia?

În locul unde arăta ea am zărit o femeie cu batic aruncând gunoiul lângă o latură a zidului grădinii.

Am ridicat din umeri. Acum nu mai contează dacă deschid sau închid ferestrele. Cum vremea se încălzește pe zi ce trece, mirosul devine tot mai cumplit. Dacă o asemenea duhoare te izbește pe stradă, mergi mai repede, iar dacă ești în mașină, ridici geamurile. Dar când casa în care locuiești, dimineața în care te trezești, noaptea în care adormi, pereții, ferestrele, ușile și orice parte înspre care te întorci put groaznic, atunci nu mai ai scăpare. Nu-i chip să scapi din jugul mirosului. În fiecare seară, când mă întorc acasă, dau peste un alt munte strâmb de gunoi lângă zidul clădirii noastre de apartamente. În fiecare noapte mă așteaptă o movilă nou-nouță de gunoaie, alcătuită din pungi de plastic pline până la refuz, de toate mărimile și cu siglele băcăniilor și piețelor din cartier, saci legați la gură, dar care, din cine știe ce motiv, au mereu câte-o gaură sau o despicătură la fund, cutii de carton azvârlite ici și colo, lucruri care au fost odată Dumnezeu știe ale cui și nori negri de muște bâzâitoare ce aterizează și decolează de pe zeama scursă din pepeni și de pe resturile împrăștiate. Și pisici, zeci de pisici se ivesc ici și colo, unele jigărite, altele dolofane, toate indiferente la trecători, țintuite în regatul lor rău mirositor, tolănite cât e ziua de lungă pe, în și sub sacii cu gunoi, pe măsură ce numărul lor crește neconținut și îngrijorător...

Privesc muntele de gunoi în diferite momente ale zilei. Până la prânz se strânge deja un morman zdravăn, care pe parcursul zilei crește întruna. Pe la asfințit două țigănci, una abia o copilă, alta bătrână, vin cu cărucioarele și scotocesc prin el. Pun în saci separați cutii de conserve, ziare și sticle, ca să le ia cu ele. Viața de-acolo de jos pare să se bazeze pe o nesfârșită repetiție, unde fiecare parte o completează pe cealaltă: pisicile dezgroapă lucrurile pe care au pus ochii muștele, țigăncile scormonesc prin lucrurile scoase la iveală de pisici, camionul de gunoi ce intră pe stradă în fiecare seară, la ora de vârf, ridică ce mai rămâne de la țigănci, iar tot ce cade din camionul cu gunoi e înhățat din nou de muște, pisici, pescăruși. În această rotație neîncetată, gunoiul care scade e înlocuit îndată, iar mirosul lui acru nu dispare nicicând.

— Ce vrei să fac? am întrebat. Să stau de pază lângă zid?

— Fă ceva strașnic, ca să nu mai vrea să-și arunce vreodată gunoiul aici. Hai, dulceață, folosește-ți creierul! O să-ți treacă ceva prin cap, a zis ea, terminându-și *rakı*-ul înaintea mea.

M-am lăsat pe spate, aprinzându-mi o țigară. Lucru ciudat, în seara asta nu am furnici. Pe când fumul șerpua ca un fuior de ceață prin aer, în minte mi-a răsărit din senin o idee micuță ca un păduche.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Uitându-se cum Gaba lingea firimiturile fursecurilor cu limba lui trandafirie și aspră, Sidar n-a putut să nu-și amintească o zi aparte din copilăria lui. Era o sâmbătă cu ninsoare. Tocmai își vizitau bunicii, cum făceau întotdeauna sâmbăta dimineața, dar de data asta, din cine știe ce motiv, vizita fusese mai scurtă ca de obicei. De când ieșiseră din casa bătrânei, mama și tatăl lui mergeau braț la braț, murmurând discret. Sidar, despre care nimeni nu se aștepta la vremea aceea să crească atât de deșirat, era înfoltit în straturi de haine și se rostogolea încolo și-ncoace, stângaci ca o varză, cu bereta de lână cu reni trasă pe urechi și fularul asortat înfășurat în jurul gâtului. Cum distanța dintre el și părinții lui – care veneau în urmă în ritm de melc – se tot mărea, Sidar și-a permis să calce prin toate bălțile ivite în cale. Astfel putea aprecia gravitatea certeii reținute dintre părinții lui. Singurul lucru pe care trebuie să-l facă adulții ca să le dea de înțeles copiilor că în aer plutește ceva de rău augur fără să le-o spună explicit este să nu se enerveze din cauza unor lucruri care îi enervau întotdeauna. Prin urmare, Sidar a simțit că aici era ceva în neregulă. Ca să se convingă că ziua asta era la fel ca toate celelalte, trebuia mai întâi să găsească o baltă adâncă și noroioasă în care să intre, iar apoi să fie dojenit de maică-sa și, probabil, plesnit de taică-său.

A găsit curând ce căuta: o groapă arămie, întunecoasă și plină de noroi, a cărei adâncime n-o putea aprecia. A călcat în ea orbește, aproape cu îndârjire, și ar fi împroșcat mai departe apa dacă n-ar fi auzit chiar în clipa aia un mârâit nedeslușit. S-a tras înapoi, s-a uitat în jur, dar n-a zărit pe nimeni. De parcă glasul ar fi venit de sub picioarele lui... de parcă noroiul ar fi fost rănit... Poate

că era un avertisment, ca să-l facă să se țină deoparte. Poate că groapa asta din fața lui era una dintre gropile alea ale morții pe care le săpa municipalitatea și după aceea uita să le umple la loc: o groapă maronie, murdară, fără fund... Îl speria, însă frica de moarte – simțise Sidar pentru prima oară – nu era chiar atât de înfricoșătoare. A înaintat.

Inima îi bătea nebunește. Cât de adâncă era groapa? Unde îi era fundul? Poate după un pas sau doi avea să fie înghițit... Și-a văzut moartea cu ochii minții: groapa înfulecându-l cu lăcomie, fără să lase în urmă decât bereta lui roșie cu reni. Și i-a imaginat pe părinții lui trecând pe lângă groapă, vorbind în continuare cu aprindere, apoi întorcându-se pe străzile pe care trecuseră ca să-și caute unicul fiu. Cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât mai mare devenea plăcerea de a-i face pe toți să plătească pentru păcatele din trecut: jigniri care îl duruseră, muștrări care îl supăraseră, nedreptăți la care fusese supus... Se simțea bine închipuindu-și cum prietenii și rudele, care fuseseră – fiecare în parte – responsabili pentru toate jignirile astea, aveau să se căiască aflând că murise.

Totuși, înainte de-a ajunge măcar la jumătatea visurilor sale, a dat de capătul bălții. A ieșit din ea fără trageră de inimă și, încă bătând din picioare și improșcând stropi zdraveni de noroi, a cotit după colț, unde s-a oprit perplex locului. Chiar în fața lui, lângă trotuar, stătea un cățeluș. Urletele de dinainte nu veniseră din groapa morții săpată de municipalitatea din Istanbul, ci de la cățelușul acela cu ochi negri. Nu avea nici o urmă de sânge pe blană, nici o rană sau tăietură vizibilă. Urmele de la cauciucurile microbuzului care trecuse în viteză peste el nu puteau fi deslușite. Sidar s-a albit la față. Dându-și seama că moartea, la care visase cu încântare acum un minut, era acum atât de aproape și totuși atât de exterioară lui, s-a simțit stupid. Toate viziunile în voia cărora se lăsase erau absurde și toate aspirațiile pe care le avusese – zadarnice. Singurele lucruri reale din clipa aia erau pentru el noroiul de pe pantaloni, care se usca deja, și durerea ce-l chinuia pe cățeluș. Restul era cu totul lipsit de noimă. Avea o familie, dar era singur, era disprețuit întruna de toată lumea și, la rândul lui, disprețuia întruna pe toată lumea, nu știa să fie fericit și nici nu credea că ar putea să învețe, împlinise unsprezece ani, dar în ochii

tuturor era încă un copil, nimeni nu-i cerea părerea despre nimic, iar dacă i-o cerea, el n-avea nici o părere.

Fără îndoială că ar fi trebuit să se întoarcă și să ceară ajutorul părinților sau, dacă nu, să se ducă și să ajute el însuși cățelușul, însă nu era în stare să facă nici unul din lucrurile astea. Și-a vârât nervos mâinile în buzunare și pur și simplu a așteptat. Disperarea amară a părinților săi se apropia pas cu pas din urmă: asta era viața. Dinaintea lui, un cățeluș trecea repede de la durere la dispariție: asta era moartea. În ce-l privea, Sidar nu voia să se alătore nici unei părți: stătea cât mai departe și de moartea care îl excludea, și de viața din care se exclusese singur. Măcar dacă s-ar fi putut ascunde îndărătul pleoapelor așa cum se ascunsese sub haină, mănuși, beretă și fular! Cum stătea dus pe gânduri, i-a luat ceva timp să-și dea seama ce era chestia moale din buzunarul lui stâng. Era un fursec.

— Fetele o să stea cu mine, spusese gânditoare bunica în dimineața aceea. Dar băiatul trebuie să rămână alături de tatăl lui.

Când Sidar intrase în bucătărie, cele două femei stăteau cu spatele la el. Aranjau fursecurile abia scoase din cuptor pe platourile de porțelan înșirate pe blatul de bucătărie.

— Să-mi trimiteți vești, murmurase bunica. Dar cum vă conectați telefonul, prima oară sunați la un magazin de dulciuri.

Când într-o casă nouă se conecta un telefon nou, primul apel influența tot restul. Tocmai de aceea, cu un telefon nou, înainte să-ți suni prietenii și rudele, trebuia să suni la întâmplare la un magazin de dulciuri, pentru ca toate telefoanele date după aceea să-ți lase un gust dulce. După ce sunai la un magazin de dulciuri, puteai să telefonezi la o bancă, la o casă de schimb valutar sau la un bijutier, ca asta să-ți aducă bani pentru telefoanele viitoare, la un agent imobiliar, ca asta să-ți facă rost de o casă, sau la un dealer auto, ca asta să-ți aducă o mașină, și altele asemenea, însă bunurile și celelalte nu contau atât de mult. Ce conta într-adevăr era ca lucrurile să-ți lase un gust dulce. Prin urmare, dacă a telefona la toți ceilalți ținea de plăcerea ta, a telefona la magazinul de dulciuri era un soi de datorie.

Sidar se plictisise îngrozitor acolo și se plictisea în fiecare sâmbătă dimineață. Din fericire, de data asta nu stătuseră prea mult. Pe când adulții tremurau de emoție și copiii tot nu înțelegeau

cât de diferită era sâmbăta asta de celelalte, fuseseră purtați cu toții spre ușa de la intrare de șuvoiul unor rămas-bunuri neîntrerupte, încât nu mai era clar cine săruta pe cine și de ce. Singurul lucru limpede era că fetele aveau să rămână la bunica. Sidar nu avea nimic de obiectat în privința asta. Era atât de încântat că urma să-și petreacă weekendul departe de trâncăneala surorilor lui, că nici măcar nu protestase când maică-sa îi spusese să-și pună bereta, care era pentru fete. Dar tocmai când se pregătea să plece, înfosit ca un butoi, bunică-sa îl trăsese la pieptul ei, îl lipise de sânii care-i ajungeau până la burtă și, strângându-l cu putere, îi vârâse ceva în buzunar.

— O să le mănânci pe drum, zisese, smiorcăindu-și nasul roșu și arătând cu unul din brațe către un loc din cer, de parcă drumul la care se referea se afla pe-acolo pe undeva.

Rămăsese nemișcată în prag în postura aceea, ca statuia masivă a unei femei împietrite. Cum în felul ăsta bloca ușa, toți ceilalți membri ai familiei se înșiraseră de-a lungul coridorului îngust ca niște rufe uitate la uscat pe-o sfoară și lăsate să înghețe afară, în întunericul nopții.

Mereu nedumerit când era pus în fața unor manifestări de iubire exagerate, Sidar reușise în cele din urmă să scape din calandrul sânilor bunică-sii, care miroseau vag a sudoare, puternic a colonie de lămâie și puțin a pâine coaptă de curând. Acea a fost plecarea. De-atunci încolo hoinăreau pe străzi, el în față și maică-sa cu taică-său în urmă.

*

De îndată ce-a zărit fursecul pe care Sidar îl scosese din buzunar, cățelușul s-a oprit din scheunat. Au rămas locului o clipă stânenitoare, privindu-se drept în ochi. Sidar a simțit cum urcă în el un soi de furie: nu se putea abține să-i fie scârbă de animal. Era gata să-și dea duhul și totuși iată că dorința de-a înfuleca un afurisit de fursec pâlăpăia în ochii lui negri și deja stinși ca flacăra firavă a unei lumânări.

Câteva minute mai târziu, maică-sa și taică-său s-au ivit de după colț. S-au apropiat și și-au văzut fiul ronțăind nepăsător un fursec dinaintea unui cățeluș pe moarte. În fața unei asemenea

insensibilități și cruzimi, nervii celor doi adulți, deja gata să plesnească din cauza subiectului despre care discutau, au cedat cu totul. În timp ce maică-sa țipa la el, taică-său îl plesnea peste față.

În cele din urmă dorința i se îndeplinise. Și maică-sa, și taică-său păreau să-și fi revenit la normal. Totuși senzația aceea bolnăvicioasă care-l sfâșia pe Sidar pe dinăuntru nu slăbise câtuși de puțin. A izbucnit în plâns, dar durerea nu i-o provocaseră palmele și nici dojenile. De fapt, în acea ultimă sâmbătă dimineață petrecută în Istanbul convingerea că viața cu care se obișnuise avea să rămână veșnic la fel îi pierise brusc și pentru totdeauna.

În aceeași seară Sidar a zburat cu avionul pentru prima oară în viață. Cu timpul avea să înțeleagă de ce maică-sa și taică-său deveniseră atât de agitați înainte de controlul pașapoartelor și de ce plecaseră din Turcia într-o asemenea grabă. La sfârșitul zborului, pe care și l-a petrecut urmărind cum stewardesa plină de farmec le zâmbea la fel tuturor, când avionul a început să coboare, a zărit dedesubt un oraș ce împrăstia lumini strălucitoare, lipsite de umbre, într-o întunecime liniștită: Elveția!

Peste două luni, când au plecat din dormitorul de internat rezervat celor care cereau azil politic și s-au instalat în locuința pe care urmau s-o împartă cu o familie asiriană, refugiată și ea din motive politice, primul lucru pe care l-a făcut maică-sa a fost să dea fuga la telefon. Vorbise înlăcrimată cu fiicele ei, repetând întruna aceleași și aceleași propoziții – nu cu o patiserie, nu cu un magazin de dulciuri, nu cu o fabrică de ciocolată... Poate fiindcă folosiseră noul telefon ca să-și sune mai întâi familia și să poarte o discuție cât se poate de tristă, în lungii ani care au urmat, la orice telefon pe care-l primeau se temeau de cele mai cumplite vești din Istanbul. Chiar și când a murit bunica, cinci ani mai târziu, iar fetele au venit și ele în Elveția, situația nu s-a schimbat prea mult. Toate telefoanele care au urmat aduceau câte o veste din Istanbul și, dacă nu, implicau vreo mențiune legată de el și o durere surdă, ascuțită.

Chiar și așa, Sidar nu era singurul din familie care se întorsese la Istanbul după unsprezece ani, șase luni și o zi...

Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire

Închisă în camera ei și așezată turcește pe covor, lângă gândacul pe care-l strivise, Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire se zgâise în ultima jumătate de oră la oglinda pe care o ținea cu solemnitate și tristețe în mâini, ca și când chipul pe care-l vedea acolo i-ar fi făcut cine știe ce nedreptate gravă. Până nu demult fusese albă la față, de parcă nimerise în toiul nopții peste vreo stafie, și rotundă ca o tablă pentru prăjituri. Însă de vreo cinci luni îi apăruseră niște bășici micuțe și roșii, ca și când ar fi făcut fără să știe o iritație din cauza căldurii. Dermatologul cu ochi tulburi și răs molipsitor la care au mers a decretat că nu e nici acnee juvenilă, nici vreo alergie, ci ceva *psihosomatic*. În cazuri de anxietate extremă, afirmase el, pielea se putea transforma într-o față de masă albă cu buline roșii. Chicotind de propria glumă, medicul îi trăsese lui Zelish o sca-toalcă zdravănă peste spinare și tunase cu vocea lui de bas:

— Pentru numele lui Dumnezeu, dacă ești așa de neliniștită la vârsta asta, o să-i faci nervii soțului ferfeniță când o să te măriți. Relaxează-te, fata mea, relaxează-te!

Dacă e vreun lucru în viață care începe să se înmulțească din dușmănie și să prolifereze tot mai puternic tocmai când ar trebui să scadă, acesta e anxietatea. Până și frica are un sfârșit, un punct de saturație. Când e atins acel punct anume, chiar dacă ești paralizat de frică, nu poți deveni mai înfricoșat de-atât. Frica excesivă se anesteziază singură. Însă anxietatea e apa otrăvită a unei fântâni fără fund. În cazul ei nu există nici supradoză, nici antidot. La fel cum sursa fricii este concretă și evidentă, sursa anxietății este vagă și abstractă. De aceea, chiar dacă nu e deloc greu să determini motivul din spatele fricii, nu ai cum să detectezi cauza anxietății

permanente. Prin urmare, degeaba previi o persoană chinuită de anxietate – care e deja epuizată, fiindcă nu se luptă cu un dușman în carne și oase, ci cu unul de natură chimică – despre pericolele cu care s-ar putea confrunta dacă nu-și domolește anxietatea, căci nu obții altceva decât un efect contrar, sporindu-i și mai tare temerile.

Zelish Fiii-cei-iași-din-fire nu numai că nu știa cum să se relaxeze, dar nici nu credea c-ar putea învăța vreodată. Faptul că sursa acelor bășici nu era o alergie oarecare, ci o anxietate ambiguă, îi sporise și mai tare noianul de neliniște ce-o copleșea deja. Nu exista săpun, cremă sau loțiune de pe pământ care s-o poată vindeca. Pentru anxietate nu exista nici o soluție cosmetică. Bășicile, care până atunci nu se întinseseră decât pe frunte și bărbie, se înmulțiseră de două ori pe-atât, acoperindu-i toată fața.

Dintr-odată a auzit muzică răzbătând din apartamentul de dedesubt. Lăsându-se în genunchi, cu fața întoarsă către gândacul mort, și-a lipit urechea de podea. Deja își luase obiceiul să tragă cu urechea la apartamentul de dedesubt în diverse momente ale zilei. Camera ei se afla chiar deasupra livingului tipului deșirat care locuia în apartamentul de la subsol. Uneori auzea un soi de „cioc“ sau „poc“ ciudat, de parcă ar fi mers pe tavan sau era ostatic acolo jos și se chinuia să urce... ori poate îi trimitea chiar ei un mesaj cifrat... O dată auzise chiar gemete amestecate cu lătrături de câine. În ziua aceea așteptase răbdătoare lângă fereastra livingului ca să vadă cum arăta musafira. O văzuse. O fată minionă, cu părul arămiu, tuns scurt și răsucit în țepi, și pantaloni largi, cu turul atârând, ce arătau ca și când ar fi stat să-i cadă dintr-o clipă într-alta. De cum ieșise din Palatul Bomboană, fata își aprinsese o țigară chiar acolo, în mijlocul străzii. Nu părea să aibă vreun fel de bășici și, prin urmare, nici anxietăți.

„Fiecare om își petrece viața căutându-și propria imagine“, spuneau înțelepții. „Ca să devină una cu ea și să se descopere în ea.“ Însă chiar dacă ar fi fost adevărat, întocmai cum arborele Tubā din rai s-a întors cu susul în jos, cu rădăcinile în văzduh și ramurile sub pământ, așa întorceau și unele oglinzi cu susul în jos ceea ce căutai. În fata care ieșise din apartamentul lui Sidar Zelish Fiii-cei-iași-din-fire văzuse imaginea ei răsturnată. Dacă ar fi putut, ar fi scăpat cu totul de sine și s-ar fi preschimbat în ea.

— Ce naiba faci pe jos?

Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire a sărit în picioare și s-a încruntat la fratele ei, care dăduse buzna în cameră la ea fără să se obosească să bată mai întâi la ușă. Zekeriya venise în seara aia la cină împreună cu nevasta și copilul. Mergând agale, cu pași apăsați, Zelish a ieșit tăcută din cameră. I-a găsit pe toți stând la masă în living și sorbindu-și supa în timp ce se uitau la știri. La un capăt al mesei erau trei felii din prăjitura cu cafea trimisă de bătrâna văduvă de la apartamentul 10.

Când Zelish s-a așezat pe scaunul din colț, ecranul televizorului i-a atras privirile. O mamă de șaisprezece ani, care-și lăsase bebelușul de trei zile în tomberonul unui supermarket, se chinuia să-și ascundă fața de camerele de filmat. Bebelușul fără noroc dormise toată ziua liniștit în tomberon, printre gunoaie, și abia seara, când se pornise să plângă, fusese observat de trecători și salvat. Polițiștii care au dus la secție și au hrănit copilița din gunoi îi puseseră numele de Kader.

Deodată Kader a apărut pe ecran, cu fețișoara de un stacojiu aprins. Plângea întruna, făcându-se tot mai roșie cu fiecare hohot de plâns. Pe Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire au năpădit-o sudorile. Copila era așa de roșie. S-a străduit să-și scape privirea de presiunea acelei culori dezgustătoare, dar era prea târziu. Pe când Kader era trecută din brațele unui polițist într-ale altuia, totul s-a întunecat – iar întunericul era stacojiu.

Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire leșinase.

Apartamentul 7: eu

Când piuitul ascuțit al alarmei ceasului m-a trezit la 5.45 dimineața, ideea care mă încântase atât de tare seara trecută mi s-a părut acum o mare absurditate. Aș fi pus capul pe pernă și m-aș fi culcat la loc dacă aș fi putut. În schimb, m-am sculat și m-am uitat pe fereastră. Afară era încă întuneric. Atunci mi-a venit cheful să-mi încerc planul. Măcar așa aș avea ceva de care să fac haz împreună cu Pizda de Ethel. Luând plasa pe care-o pregătisem aseară, am coborât scările fără zgomot, ca o stafie. Clădirea era cufundată într-o tăcere de moarte. De îndată ce-am deschis ușa de la intrare, briza rece a dimineții m-a izbit drept în față – iar apoi mirosul de gunoi. Se pornise deja. Cine știe, poate că planul meu o să fie de vreun folos. Dacă aș izbuti să conving măcar un singur om să nu-și mai arunce gunoiul aici, aș socoti că am făcut un serviciu nu numai locatarilor Palatului Bomboană, ci întregului oraș.

În ciuda aspectului ei dezolant, pentru prima oară de când mă mutasem aici, strada pe care locuiam îmi părea minunată. Doi câini vagabonzi zdraveni au fășnit de după colț. Au înaintat în zigzag de la un trotuar la altul, au ajuns față-n față, au încetinit în dreptul zidului grădinii, au adulmecat gunoiul fără tragere de inimă și, negăsind nimic mai acătării, și-au târșăit picioarele mai departe. Uitându-mă după ei, am simțit pentru o clipă privirea cuiva ațintită asupra mea. Dar când m-am întors, întreg Palatul Bomboană, în afară de apartamentul 9, era cufundat în întuneric. O umbră a trecut repede pe lângă ferestrele din living de la ultimul etaj. Luminile tuturor camerelor înspre care se îndrepta umbra se aprindeau și apoi, din cine știe ce motiv, se stingeau în aceeași

ordine. M-am simțit încurcat. Uitându-mă atent de jur împrejur, absurditatea a ceea ce urma să fac m-a neliniștit. Totuși ceva din mine refuza să renunțe. Planul meu e de-o absurditate absolută, dar poate că e mai bine să fie așa. Uneori singura cale de-a pune capăt unei absurdități în desfășurare nu e să ripostezi cu reguli raționale sau interdicții despotice, ci să contraataci cu o chestie la fel de absurdă.

Când am ajuns pe trotuar și m-am întors spre zidul grădinii, m-a sfredelit o pereche de ochi firoși. Mai văzusem pisica aia. Se uita la oameni cu o ură fațișă. Deranjată de prezența mea, s-a ridicat și a mers cu pași greoi până la capătul zidului, de unde a continuat să mă urmărească. Am scos cutia cu vopsea din plasă și am desfăcut cu greutate capacul. Cu o zi înainte, când cumpărasem vopseaua, îl rugasem pe vânzător să-mi dea „verde musulman“, ca să se potrivească cu ocazia, însă ce s-a ivit acum de sub capac era nici mai mult, nici mai puțin decât un verde-fistic – neîndoielnic, o culoare nu tocmai nimerită pentru lumea de dincolo. Mai mult, o altă belea s-a abătut asupra mea când m-am întors spre zid cu pensula în mână. Știam, desigur, ce fel de mesaj voiam să scriu, însă nu mă gândisem prea mult cum să-l formulez cât mai eficient. O dubiță ce livra pâine a trecut cu zgomot prin spatele meu, văzându-și de drum după ce a lăsat o ladă plină cu pâine în fața băcăniei de vizavi. Abia atunci mi-am dat seama ce puțin timp mai aveam până se trezea tot orașul și m-am grăbit să scriu totul într-o formă cât mai simplă, conturând fiecare literă de câte două ori. În timp ce lucram conștiincios, afurisita de pisică îmi pândea orice mișcare, legănându-și coada neagră precum catranul, pe care-o lăsase să-i atârne de pe zid.

Când am terminat, am făcut un pas îndărăt și mi-am studiat scrisul. Nu era rău. Deși verdele-fistic era mult prea țipător, iar eu – din câte se părea – nu reușisem să centrez literele, era mulțumitor. Destul de mare și de citeț ca să poată fi văzut chiar și de la mijlocul străzii. I-am făcut cu ochiul pisicii, mi-am cules vopseaua și pensula și m-am întors la Palatul Bomboană.

Tocmai când eu eram pe cale să intru, cineva se pregătea să iasă.

Doamna în vârstă de la numărul 10 era ultima persoană pe care mă așteptam s-o văd la ora asta uitată de Dumnezeu a dimineații, însă și ea părea să se simtă cel puțin la fel de stânjenită ca și mine

de întâlnirea noastră. Pe când încercam să ascund ce aveam în plasă, mi-a atras atenția ce avea ea într-ale ei. Căra patru plase mari, care păreau goale. Plasele ușoare ca o pană, ea ușoară ca o pană... I-am ținut ușa deschisă ca să poată ieși. Încununându-și obișnuitul zâmbet ciudat cu un „Mulțumesc“ politicos, și-a cuprins trupul mărunțel cu brațele și s-a strecurat afară.

De cum am intrat în casă, m-am repezit pe balcon. Deși mă gândeam să stau acolo ca să văd cu ochii mei ce efect avea mesajul de pe zid, somnul pe care-l lăsasem neterminat a venit să mă ia în primire, ca un creditor care se ține scai de tine.

Apartamentul 9: Tijen Igienă și gândacul

După ce a cercetat pe rând bucătăria, livingul, holul și camera din spate, Tijen Igienă a stins în sfârșit luminile și s-a întins epuizată pe pat. În liniștea desăvârșită a întunericului străpuns de zorii ce se iveau încet-încet, s-a răsucit și s-a uitat plină de curiozitate la trupul de lângă ea, de parcă atunci l-ar fi văzut prima oară. L-a privit, e drept, dar ceea ce vedea era mai puțin un trup și mai curând numeroase bucăți și fărâme. Pasiunea ei pentru curățenie, care devenise de mult cronică, îi afectase vederea ca o boală perfidă. Ochii ei sfâșiau pe nesimțite tot ce privea, împărțind întregul în bucăți, bucățile în detalii și detaliile în fărâme. Când se uita la preșul din living, de pildă, nu-i vedea decât modelele, petele ascunse în ele și fărâmele de murdărie lipite încă de pete. În timp ce vederea îi devenise îndeajuns de ageră ca să zărească detalii nedeslușite și să vâneze paraziți invizibili cu ochiul liber, își pierduse în schimb puterea de-a percepe ceva în întregimea sa. Prin urmare, când s-a răsucit în pat și s-a uitat la trupul de lângă ea, nu l-a văzut pe soțul ei, ci doi stropi de salivă uscată din colțul gurii lui, nisipul care i se strânsese în ochi, resturile de mâncare de printre dinți, gălbeneala nicotinei de pe degete și mătreața de la rădăcina părului. A întors îndată capul, ca să nu mai fie silită să vadă așa ceva, însă era prea târziu. I se făcuse deja scârbă.

Scârba nu e un sentiment obișnuit, împărțit cu dărnicie tuturor ființelor ce trăiesc pe fața pământului. În primul rând, e extrem de specifică oamenilor. Apoi femeilor li se face scârbă mai des decât bărbaților și, dintre femei, unora mai mult decât altora. Ori de câte ori lui Tijen Igienă i se făcea scârbă, colțurile gurii i se

lăsau în jos, picioarele îi înțepeneau în loc și întregul trup îi era cuprins de o senzație ușoară de gădilare și apoi de o mâncărime din ce în ce mai cumplită. Se ghemuia ca un fetus, scărpinându-se fără încetare, în timp ce sentimentul de scârbă îi gădila degetele de la picioare, întinzându-se val după val spre părțile superioare ale corpului.

Până acum i se făcuse scârbă de nenumărate ori, din tot soiul de motive, însă de data asta simțea gădilături nu numai în vârful degetelor de la picioare, ci și în tâmpile. În câteva clipe furnicăturile s-au întins, cuprinzându-i tot capul, apoi au coborât de-a lungul gâtului, întezindu-se în dreapta și-n stânga de parcă ar fi trecut un pod, și de îndată ce-au lăsat în urmă podul, au început să coboare în șiruri întrerupte și ordonate. În spatele acestei armate mobilizate în grabă era nimeni altul decât creierul lui Tijen Igienă. Prevăzând cu mult înainte posibilele consecințe periculoase ale scârbei lui Tijen Igienă față de soțul ei, creierul femeii acționase de unul singur.

Căci uneori creierul nostru înțelege înaintea noastră rezultatele probabile ale acțiunii pe care suntem pe cale s-o întreprindem și, dacă socotește necesar, se apucă să-și ia singur măsuri de precauție. Creierul lui Tijen Igienă hotărâse și el de unul singur să preia controlul asupra felului cum mergeau lucrurile, fiindcă izbutise să-și dea seama că scârba aceea nu semăna cu accesele de dinainte și că, dacă începea să-i fie scârbă de bărbatul cu care se măritase, riscând o confruntare cu propriii ei părinți, problema se putea transforma într-o interogație asupra unei vieți întregi. În următoarele câteva minute Tijen Igienă a simțit în stomac niște crampe ciudate, dar îngrozitor de puternice. Fiindcă tocmai în acea zonă se înfruntau rebelii care luptau în numele „Scârbei pentru soț” și forțele „Dragostei pentru soț”. Cele din urmă au ieșit învingătoare. Creierul reușise să înăbușe încă o revoltă. Simțind că o lasă durerea de stomac, Tijen Igienă a scos un suspin și s-a îndreptat spre baie, târșându-și picioarele. A aprins lumina. Totul în jur era alb ca neaua. A turnat câteva picături de înălbitor pe un șervet de hârtie și a șters bine colacul toaletei. Cât a făcut pipi, a cercetat totul cu luare-aminte. În raza privirii ei nu era nimic care să poată înfrânge dominația absolută a albului, culoarea ei preferată.

Există o aură de o anumită culoare ce înconjoară fiecare persoană, potrivit unei broșuri care-i căzuse o dată în mână – broșura unei organizații înființate în California, ai cărei membri nu erau strigați după nume, ci după culori, se țineau de mâini ca să alcătuiască scale de culori, ca niște seturi de acuarele impresionante, însă până la urmă trebuiau să se desprindă când membrii începeau să se despartă în grupuri bazate pe nuanțe. Poate că opusul era și el adevărat. Poate că „există o aură a unui anumit tip de persoană ce înconjoară fiecare culoare” și, dacă lucrurile stăteau într-adevăr așa, aura oamenilor care înconjoară culoarea albă va fi, fără îndoială, alcătuită din gospodine. Albul le conferă gospodinelor mândrie și demnitate. Lui Tijen Igienă îi conferea doar confort.

După ce a tras apa, a picurat câțiva stropi de înălbitor pe un șervet de hârtie și a șters colacul. Și dacă tot se apucase de treaba asta, a curățat și capacul toaletei, pe sub el și în jurul lui, apoi suportul pentru hârtia igienică și cârligele pentru prosoape, chiuveța, cada și, nefiind în stare să se oprească, a tras mașina de spălat ca să spele cu mopul în spatele ei. Chiar înainte să iasă, s-a întors – pe jumătate obosită, pe jumătate mulțumită – și a aruncat o ultimă privire prin baie. A închis ușa în urma ei, însă a rămas încremenită locului. Fiindcă nu întotdeauna creierul ne-o ia înainte, ci din când în când mai rămâne și în urmă, așa ca acum. Creierul lui Tijen Igienă hotărâse și el, cu o întârziere de câteva secunde, că văzuse ceva negru, negru ca smoala, rătăcind prin albul care acoperea întreaga baie. A deschis din nou ușa. Nu se înșelase. O antenă neagră și scârboasă înainta cu iuțeală pe plăcile de gresie albă. Simțindu-și inima cât un purice, Tijen Igienă s-a apropiat cu pași prudenți și doar când a ajuns foarte aproape, a putut să-și dea seama că lucrul ale cărui detalii le observase, dar pe care nu reușise să-l vadă în întregime, nu era o antenă neagră și scârboasă, ci un gândac de bucătărie negru și scârbos.

Înainte ca ea să țipe, posesorul negru și respingător al antenei negre și respingătoare dispăruse deja într-o gaură din peretele băii.

Apartamentul 1: Musa, Meryem și Muhammet

Din pricina ciorovăielii din apartament, în dimineața asta Musa s-a trezit mai devreme. De cum a intrat în living, l-a zărit pe Muhammet strâns între un fotoliu și perete. Prefăcându-se că nu observă privirea rugătoare a fiului său, care îi cerea ajutorul, s-a așezat la masa pentru micul dejun. A vârat în silă în gură o bucată de brânză și s-a întins după ceainic doar ca să-i dea drumul cu o silă și mai mare. Vai, ceaiul se răcise din nou! Deși i-a arătat ceainicul soției, Meryem nu l-a băgat în seamă, căci era prea ocupată să împingă fotoliul cu un picior în timp ce îndesa fire de pătrunjel într-o jumătate de pâine. Resemnându-se posac cu faptul că trebuia să aibă singur grijă de el, Musa a cercetat încet lucrurile dimprejur și, trecând tangențial peste privirea deznădăjduită a fiului său, a studiat pe rând fotoliile, măsuțele și scaunele înșirate greoi. După ce a făcut astfel un tur complet al livingului, într-un final ochii i s-au oprit din nou asupra soției lui. Pântecul lui Meryem părea și mai mare în dimineața asta.

Înfulcând cât de repede putea jumătate din brânza de pe farfurie, trei felii de pâine și toate măslinile rămase în castron, Musa a ieșit din casă fără să scoată un cuvânt. Cum la ora asta din zi singurul loc unde se putea gândi să se ducă era băcănia de vizavi, a pornit-o într-acolo. Băcanul – căruia i se dusese buhul că stătea gheboșat pe același scaunel și în același loc, pândind întruna trecătorii – nu venise încă. Asemenea multor băcănii din Istanbul, și aceasta se deosebea de altele mai puțin prin calitatea produselor vândute, cât prin trăsăturile băcanului. Genul ăsta de identificare a magazinului cu proprietarul fusese asimilat atât de puternic de băcanul cocoșat, încât multă vreme nu izbutise să

accepte cu nici un chip faptul că băcănia putea fi deschisă și în lipsa lui. Totuși, pus în fața riscului de a-și pierde clienții dacă trăgea obloanele de fiecare dată când se ducea să se roage la moschee, se văzuse silit să încredințeze băcănia ucenicului său pistruiat.

Întâmplător, ucenicul era fiul fratelui său, dar cum băcanul cocoșat credea cu tărie în nevoia de-a despărți rudenia de negustorie ca apa de untdelemn, se purta cu tânărul nu așa cum te-ai purta cu un nepot, ci așa cum ar trebui să te porți cu un ucenic. Cât despre băiat, acesta nu putea pricepe în ruptul capului cum unchiu-său, care șase zile pe săptămână îl potopea cu porunci aspre și muștrări tăioase, reușea ca în a șaptea zi, în vizitele de familie duminicale, să se preschimbe într-un om cu totul diferit, aducându-i ciocolate de care nici nu-l lăsa să se apropie în băcănie. În astfel de duminici, ori de câte ori unchiu-său îl întreba – de parcă s-ar fi întâlnit din întâmplare după săptămâni întregi și nu l-ar fi ocărât pe băiat la băcănie chiar în dimineața aia, de față cu toată lumea – „Spune-mi, nepoate, ce faci în timpul care-ți rămâne după școală?“, băiatul își dorea cu disperare să dispară de pe fața pământului. Batjocura de la ultima Sărbătoare a Sacrificiului¹ îi era încă proaspătă în minte. În ziua aceea toate rudele lor s-au strâns laolaltă, au sacrificat un berbec zdravăn dimineața devreme și și-au petrecut toată ziua îndopându-se cu ceai, pastă de migdale, carne friptă, supă de iaurt, fiertură de grâu cu carne, *ayran*, cârnați de orez cu carne, compot de caise, pilaf cu carne, iarăși ceai, *baclava* cu fistic, desert cu griș pentru spiritele morților, struguri, pepene, iarăși *baclava* cu fistic și cafea – ajungând astfel să sufere noaptea de o indigestie gravă. În dimineața următoare, când băiatul ajunsese la băcănie mai târziu decât de obicei și încă palid la față, unchiu-său zbierase la el, încununându-și muștrarea cu o predică despre datoria ucenicului de-a se duce la culcare devreme și a se trezi tot așa. Neputând să pună laolaltă în minte imaginea băcanului mânios de la magazin și pe cea a unchiului

1. Eid al-Adha, a doua mare sărbătoare religioasă musulmană, celebrează consimțământul lui Avraam de a-și sacrifica fiul pentru a-și arăta supunerea față de Dumnezeu și acceptarea sacrificiului de către acesta din urmă.

cu purtări părintești cu care se întâlnea la reuniunile de familie, ucenicul pistruiat începuse să le perceapă de-a lungul timpului ca pe două persoane diferite. Totuși această soluție evidentă a ridicat alte câteva probleme: de fiecare dată când părinții îl rugau să-i transmită vreun mesaj unchiului la băcănie, ceva înăuntrul băiatului părea să facă scurtcircuit, pentru că uita întotdeauna.

Când Musa s-a apropiat de băcănie, ucenicul pusese pe tejghea *Cartea versetelor coranice* și, cu un ochi la ușă și o mână în cutia cu alune, ronțăia întruna, învățând pe de rost bucăți din *Coran*.

Deloc obișnuit să se trezească așa de devreme și, din câte se pare, dezamăgit să-l vadă pe ucenic în locul băcanului, Musa s-a gândit: de ce n-ar împărți el pâinea în casa de raport în dimineața asta? Totuși, în clipa când a făcut un pas spre tejgheaua de sticlă pe care erau înșirate pâinile, s-a oprit ca trăsnit. Uluit și aproape încremenit în loc, a văzut din unghiul acela zidul Palatului Bomboană, pe care i l-a arătat de îndată ucenicului pistruiat. Stăteau amândoi unul lângă altul și studiau scrisul verde-fistic de-acolo.

— Sper ca Meryem să nu vadă vreodată chestia asta, a exclamat Musa.

Apoi, de parcă și-ar fi amintit o glumă, a chicotit, dezvelindu-și dinții stricați.

— De ce? a întrebat ucenicul pistruiat și s-a strâmbat, pentru că tocmai scăpase aluna pe care o aruncase în aer.

— De ce? Tu de ce crezi? Fiindcă ar lua-o imediat de bună!

Apartamentul 10: madam Auntie

După ce a golit toate plasele pe care le adusese, madam Auntie a deschis ușile duble și a ieșit pe balcon. Acoperișurile clădirilor de vizavi erau presărate cu hoarde de pescăruși, toți privind în aceeași direcție, toți la fel de ursuzi, striviți parcă sub greutatea aceleiași contemplații criptice. Cu ochii ațintiți la ei, madam Auntie a mângâiat neglijent pandantivele de pe cele două lăntișoare de la gât, dintre care pe unul nu-l dădea niciodată jos. Pe lanțul lung atârna o cheie, iar pe cel scurt – chipul Sfântului Serafim.

Istanbulul, s-a gândit ea, semăna cu o femeie gravidă – o femeie care în ultimele luni de sarcină se îngrășase mai mult decât putea să ducă. La fiecare pas, plescăitul apei de trandafiri se înălța în valuri din pântecul ei umflat de-atâta vreme de măreție. Deși devora orice îi cădea în mână, nu mai putea spune cât din ce mânca îi folosea – ei sau mulțimilor de ființe mici, tâfnoase și vorace care creșteau zi după zi în trupul ei. Cât de mult și-ar dori, cu disperare chiar, să scape de povara asta chinuitoare! În schimb, tot ce putea face era doar să se umfle de-a lungul secolelor. Hrana pe care o mistuia dintr-o înghițitură era adusă până la ea cu vapoare și barcauri, mașini și remorci, hamali cu picioare tremurânde și caravane ale căror capete se pierdeau în praful drumurilor. Dacă ea, cu pofta asta de mâncare nesățioasă, n-ar fi putut elimina nimic, și-ar fi pierdut nu numai viața ei, ci și pe-a celor care sălășluiau înăuntrul ei. Din fericire, putea elimina oricând lucruri din ea. Își purifica trupul epuizat așa cum alții foloseau expectorante ca să elimine gazele fetide, fluidele corporale și voma, pentru a trăi mult și bine. Istanbulul vărsa în mormane de gunoi puroiul ce izvora din rănile sale supurânde. Dacă putea merge

mai departe, asta se datora faptului că gunoiul creștea în mormane peste mormane chiar și când era îngropat adânc, reînvia din propria cenușă chiar și când era ars lopată cu lopată și nu scădea nici când era dus departe. Tocmai mulțumită acestui glorios gunoi, Istanbulul putea să trăiască mai departe.

Ca atare, groapa de gunoi nu era un sfârșit. Viața nu se încheia acolo, ci își schimba pur și simplu forma și esența. Lucrurile aruncate la gunoi, fabricate parcă pe bandă rulantă de zidurile invizibile ce împrejmuiau orașul, erau apoi descompuse în bucăți, sortate, arse, comprimate, îngropate – dar nu piereau niciodată pe de-a-ntregul. Ca un evadat pe fugă, gunoiul se furișea în cele din urmă înapoi în Istanbul – prin pământ, apă și, uneori, aer. Cu ajutorul culegătorilor de gunoaie, al *lodos*-ului sau al pescărușilor.

Pescărușii păreau să fie de aceeași părere cu madam Auntie. Aceste păsări teoretic carnivore, la origine fără preferințe, s-au deprins cu timpul atât de bine să se hrănească cu gunoiul din Istanbul, încât s-au integrat pe deplin în acest ciclu gastric etern prin care viața naște fără încetare gunoi, iar gunoiul naște viață.

În fiecare seară și în fiecare dimineață, madam Auntie stătea pe balcon și privea în jos până departe, la dealul maroniu-roșcat pe care casele dărăpănate, cu fațade spoite în pripă, se înghesuiau până la refuz, timp în care asculta, la fel de atentă ca un pescăruș ce venerează tăcerea, zumzetul orașului, adunat de vântul puternic doar ca să fie risipit din nou. În această ultimă etapă a vieții ei, dacă i s-ar fi dat șansa să se întrupeze din nou unde îi plăcea și într-o specie diferită, madam Auntie ar fi ales fără îndoială să se nască aici, în Istanbul, doar că de data asta în chip de pescăruș.

Apartamentul 7:

eu

Când m-am trezit, era aproape amiază. Îndesându-mi în servietă notițele pentru cursul de astăzi, împreună cu un alt Kierkegaard pentru Ece, care – din câte se pare – prefera să le împrumute de la mine în loc să și le cumpere, m-am năpustit afară. Pe când eu ieșeam din apartament, vecina de la numărul 8 intra într-al ei. Grăbită ca-ntotdeauna. Părea să-și fi făcut ceva la păr. Îi stătea mai bine înainte, dar adevărul e că încă arăta încântător, absolut încântător. M-a salutat prudent, cu o înclinare din cap, ferindu-și ochii. Totuși i-am prins privirea. Nu e așa timidă cum pare. Nici nu e indiferentă la lumea din jur. La parter, ușa apartamentului 4 era întredeschisă. Femeia aia urâcioasă stătea în prag, rugând-o pe Meryem să-i facă treburile. Când m-a zărit, buzele i s-au răsfrânt într-un zâmbet enervant.

— Professore, ai auzit ce s-a întâmplat cu casa noastră de raport? a lăsat ea să-i scape. Se pare că în grădină la noi era un sfânt!

Uitasem cu totul de chestia asta.

— Nu mă surprinde deloc, am spus netulburat. Se știe doar foarte bine că sunt o groază de morminte rămase de la otomani și de la bizantini prin toate colțurile Istanbulului, am adăugat fără să-mi iau ochii de la ceas. O să pretindem acum că toți morții din orașul ăsta se odihnesc în cimitire? Sigur că nu!

Trebuie să existe mii de morminte nedescoperite. Ce poate fi mai firesc decât faptul că unele dintre aceste morminte sunt ale unor oameni pe care lumea îi consideră sfinți?

Zeren Fiii-cei-iași-din-fire m-a măsurat din cap până-n picioare, încercând să-și dea seama dacă-mi băteam joc de ea sau nu. Când se îmbufnează, ridurile de pe frunte o fac să pară și mai țâfnoasă.

— Profesorii ăștia! a oftat ea și, de parcă aceste două cuvinte ar fi întors întreaga discuție în favoarea ei, și-a încrucișat brațele pe piept, amuțind.

Am făcut la fel.

Privirea tăioasă a lui Zeren Fiii-cei-iași-din-fire s-a îndreptat spre Meryem, care stătea alături și asculta cu o expresie de suferință pe chip și cu buzele strânse, de parcă s-ar fi temut că ar putea să-i scape vreun cuvânt nedorit. Preț de o clipă mi s-a părut că, atunci când mi-a auzit răspunsul, în adâncul ochilor i s-a ivit o licărire veselă, dar în clipa imediat următoare, grăbindu-se să se descotorosească de amândoi, și-a luat lista cu treburi și s-a repezit să iasă înaintea mea.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții

— Bunicule, dar dacă se-ntâmplă să calc din greșeală pe ei?
a întrebat copila de cinci ani și jumătate.

— Dacă se-ntâmplă să calci pe ei, djinnii o să intre în tine. O
să-ți strâmbbe trupul! a zberat băiatul de șapte ani și jumătate.

— De-aia ai tu capul ăla uriaș!

Hadji Hadji a intervenit:

— Nu vorbi așa cu fratele tău mai mare. Nici djinnilor, nici
lui Allah nu le plac oamenii care nu-i respectă pe cei mai în vârstă.

Copila de cinci ani și jumătate și-a plecat capul, trăgându-se
de fusta plisată, trandafiriu-roșcată. Nu s-a mai mișcat deloc o
vreme, apoi s-a uitat cu coada ochiului la fratele mai mare și
l-a văzut strâmbându-se la ea. S-a apropiat fără zgomot de buni-
cul ei.

— Djinnii au un sultan. Îi spun Belzebut. Nu îndrăznesc să-i
nesocotească vreodată poruncile, însă uneori se vâra în tot soiul
de uneltiri fără știrea lui. Gașca djinnilor e alcătuită din tot felul
de inși. Djinnii sunt ca și oamenii, unii buni, alții haini. Unii
cucernici, alții necredincioși. Există trei tipuri de djinni: mai întâi
sunt unii cu chip de șerpi ori gândaci, apoi vin cei cu chip de
vânt sau apă și ultimii, dar nu cei din urmă, sunt cei care iau chip
de om. Tocmai grupul ăsta din urmă e cel mai primejdios dintre
toate. Nu poți spune niciodată dacă sunt într-adevăr oameni sau
djinni. Fac zaiafeturi de nuntă care durează până-n zori, unde
mănâncă, beau și dănțuiesc în ritmul tobelor și al surlelor. Dacă
dați din întâmplare peste vreo nuntă de djinni noaptea târziu,
trebuie să întoarceți numaidecât capul. Nu cumva să încercați
vreodată să trageți cu ochiul! Noaptea, când vă treziți să mergeți

la baie, nu faceți nici un pas fără să roștiți tare numele lui Allah! Luați aminte mai ales la praguri, fiindcă acolo le place djinnilor să zăbovească. Singura cale de-a vă feri de djinni este să nu faceți nimic fără să roștiți numele lui Allah. Dacă uitați, djinnii o să ajungă negreșit la voi și o să-și vâre nasul în viața voastră, a bombănit Hadji Hadji, rezemându-și spinarea care îl durea de una dintre pernele stivuite pe canapea, pregătite să ridice apoi un Osman.

Copila, așezată alături, s-a ghemuit și s-a mișcat la fel ca el, de parcă ar fi fost lipită de bătrân.

— Cea mai îngrozitoare e Târfa Stacojie. Când chinuie o femeie care a născut de curând, nu-și lasă nicicum prada din gheare. Toată noaptea stă cocoțată pe pieptul mamei, de parcă ar călări un cal. Abia în zori o lasă în pace pe biata femeie asudată și înfricoșată, însă în noaptea următoare se întoarce iar, de data asta atacând leagănul și aruncând pruncul în aer ca pe-o minge de fotbal.

— O, mi-o amintesc! a lăsat să-i scape nepotul de șapte ani și jumătate, ținându-și frații cu privirea. A venit la nașterea lor!

— Vezi bine c-a venit! Dacă, în loc să nască după capul ei, maică-ta ar fi chemat-o pe bunica voastră răposată, n-ar mai fi fost nici un fel de necazuri. Bunica voastră, pacea fie cu ea, ar fi izbutit cu siguranță să scape de Târfa Stacojie, însă biata de ea s-a stins fără să-și vadă nepoții.

Adânc jigniți de răspunsul bunicului lor, fata de cinci ani și jumătate și băiatul de șase ani și jumătate s-au bosumflat numai-decât. Copilei i-a picat buza de jos, iar băiatul a început să-și sugă degetul, care se subțiasse deja de-atâta supt.

— Ar fi bine să fiți cu băgare de seamă și la Congolos cea Neagră, cea mai lipsită de milă dintre toți... Se preface în femeie bătrână, rătăcește pe străzi și își așteaptă prada la colțuri, punându-le întrebări trecătorilor. „De unde vii?” și „Încotro te duci?”, îi iscodește ea. „Din ce familie te tragi?”, întreabă mai departe. Dacă dați peste Congolos cea Neagră, n-aveți altă alegere decât să-i răspundeți la întrebări folosind de fiecare dată cuvântul „neagră”. Spuneți, de pildă, „Mă trag dintr-o familie neagră” ori „Vin din partea neagră a orașului”. Numai atunci o să vă lase în pace. Adesea întreabă de adresă. Dacă nu vă știți adresa, mi-e milă de voi. Își scoate bastonul, vă pocnește în cap și vă bate așa de rău, că...

Vorbele i-au fost întrerupte de țârâitul telefonului. Băiatul de șapte ani și jumătate s-a întins fără grabă după receptor. Da, își terminaseră micul dejun. Nu, nu erau obraznici. Da, se uitau la televizor. Nu, bunicul nu le spunea una dintre poveștile lui. Nu, nu deschiseseră gazul. Nu, n-au întors casa cu fundul în sus. Nu, nu s-au aplecat peste balcon. Nu, nu s-au jucat cu focul. Nu, n-au intrat în dormitor. S-a jurat că era adevărat că bunicul nu le spunea nici o poveste.

Totuși se pare că în ziua aia maică-sa avea nevoie de-o confirmare, fiindcă a stăruit:

— Dacă bunicul vă spune vreo poveste, zi doar „E frig azi”. O să-mi dau eu seama.

Băiatul de șapte ani și jumătate a șovăit o clipă. Un licăr întunecat s-a ivit în ochii lui verzi ca mușchiul. A urmat o tăcere tulbure. Când licărul a dispărut, se răzgândise deja. Fără să simtă vreo nevoie de-a coborî glasul sau de a-și desprinde ochii de la bunicul lui, a răspuns nepăsător:

— Nu, mamă, nu e frig azi. Dar, ce-i drept, bunicul ne spune niște povești care-ți dau fiori.

Apartamentul 7:

eu

— Pari să fii în toane bune azi, profesore, a ciripit Ece din primul rând, pe cel mai fals ton posibil.

Ca de obicei, era îmbrăcată în negru din cap până-n picioare: ruj negru, lac de unghii negru, ochi negri puși în evidență cu contur de ochi negru. Am scos exemplarul din *Boala de moarte* din servietă și i l-am pus pe bancă.

— Am venit într-adevăr la cursuri în toane bune, însă dacă voi mai fi în toane bune și la sfârșitul lor depinde de voi. Hai să vedem dacă ați citit articolele, am spus, trecând la o introducere tipică a unui curs de joi tipic.

— Am citit din *Elogiul nebuniei* de Erasmus. Am comparat partea în care vorbește despre Fortuna cu Fortuna lui Machiavelli. Am citit-o, analizat-o și memorat-o în întregime! a spus Ece.

— Bine, atunci poate să-mi spună cineva, vă rog, ce fel de lucru e Fortuna asta? am întrebat eu, străduindu-mă să nu mă adresez numai lui Ece, ci întregii săli.

— În mod cert o femeie, a răspuns Ece, parcă încântată să calce în picioare orice urmă de prudență pe care încercam s-o păstrez. Atât la Machiavelli, cât și la Erasmus, Fortuna e personificată și feminizată și, pentru că e femeie, nu-i deloc de mirare că ei n-o găsesc deloc demnă de încredere. Părinții Bisericii împărtășeau și ei părerea asta – iar noi, turcii, nu suntem cu nimic diferiți. Spunem că soarta este ori oarbă, ori o târfă. Dacă e oarbă, nu poate vedea ce și cui împarte, așa că nu te poți aștepta să fie dreaptă. Dacă e târfă, nu are oricum nimic de-a face cu dreptatea. Uneori ține în mână o roată. Alteori închipuie ea însăși o roată, învârtindu-și fustele. De unde și expresia „roata Fortunei“! Nu ai

cum să știi unde sau când o să se oprească, aducând cine știe ce cine știe cui. După Machiavelli, Fortuna ne controlează jumătate din viață și nu putem face nimic în privința asta. Totuși e posibil, chiar dacă numai în parte, s-o facem pe Fortuna să ne asculte rugămințile. Cum toate sursele filosofiei politice se întâmplă să fie bărbați, se pare că în persoana Fortunei aceștia caută cu toții căi prin care să le îngenuncheze pe femei.

— Ce? Așadar, Fortuna asta despre care vorbim este buna și bătrâna noastră Kader? a lăsat Cem să-i scape, neavând – se pare – nici cea mai mică problemă în a-și dezvălui ignoranța în privința articolelor pe care le avusese de citit.

În următorul sfert de oră, întrerupându-se întruna unii pe alții, au vorbit despre buna și bătrâna Kader.

— Cred că e de-a dreptul jenant să-l critici pe Machiavelli din punctul de vedere al paradigmatelor feministe contemporane, a zis fata cu păr creț și ochelari, al cărei nume îmi scăpa mereu și despre care știam că n-o poate suferi deloc pe Ece, însă, din cine știe ce motiv, se așeza întotdeauna în spatele ei. Problema e următoarea: crezi că trăiești o viață care ți-a fost scrisă cu mult înainte? Cursul vieții tale a fost hotărât *a priori*? Asta-i întrebarea pe care trebuie să ne-o punem. Luptându-se cu Kader, omul ajunge în mod clar la un consens cu religia. Nici Iluminismul, nici progresul n-ar fi fost posibile dacă n-ar fi scăpat de Fortuna sau n-ar fi îngenuncheat-o, cum vreți să ziceți.

Ece s-a întins încordată și s-a așezat picior peste picior. Face des asta, știind prea bine că are picioare frumoase. Până acum n-am văzut nici un coleg care să aibă probleme profesionale serioase pentru că s-a încurcat cu vreo studentă. Dacă cineva e persecutat pe motivul ăsta, înseamnă că ar fi fost persecutat oricum. În orice caz, eu nu împărtășesc interesul lui Ece pentru mine. Nu fiindcă mi-aș face griji că povestea ar putea ajunge la urechile colegilor mei. Ce contează într-adevăr nu e ceea ce profesorii se prefac că nu știu, ci ceea ce studentele se prefac că știu, pentru că ele vorbesc mereu. Nu-și pot ține niciodată gura. Fiecare are o prietenă apropiată căreia îi face confidențe, fiecare confidentă are și ea o confidentă a ei și așa mai departe. Orice farmec e spulberat cu desăvârșire! Dintr-odată nu mai ești profesorul „stimat, necunoscut” care erai odată, privit întotdeauna de la distanță cu

ochi iscoditori, ci un muritor de rând, ale cărui slăbiciuni, ȋcneli, prostii și obsesii sunt etalate dinaintea lor. Faptul de-a fi cu o fată tânără poate într-adevăr să gâdile plăcut orgoliul unui bărbat între două vârste, însă pentru asta există un preț: e o situație nesigură, gata să se destrame în orice clipă. Ar putea foarte ușor să sufere o răsturnare la primul bobârnac. Apoi toate scrisorile pe care le-ai scris, mărturisirile pe care le-ai făcut, secretele pe care le-ai lăsat să-ți scape o să te urmărească mereu. Performanțele tale sexuale o să ajungă subiect de bârfă în tot orașul și, până să-ți dai seama, o să devii ținta tuturor glumelor. Nu merită. N-am considerat niciodată că vreo studentă de-a mea ar merita toate astea. Nici măcar Ece.

— De ce nu mărturisim pur și simplu că nu ne putem controla viețile? Pot fi trasă la răspundere pentru ceea ce fac, însă nu pot fi învinovățită pentru ceea ce declanșez, a spus Ece, urmărindu-mi fiecare mișcare. Din naștere, sunt fiica cutărei sau cutărei persoane. Nu-mi pot alege nici tatăl, nici țara și, cu siguranță, nici religia sau limba. Dacă mi s-ar fi cerut părerea, aș fi preferat să mă nasc într-un alt mediu, iar dacă mi s-ar fi refuzat alternativa, aș fi preferat să nu mă nasc deloc. E simplu. Dacă te-ai fi născut în altă parte, în loc de un vâl pe cap, ai fi avut o cruce la gât, și-a vărsat ea năduful.

Cu toate că se întorsese, nu era foarte limpede căreia dintre cele trei fete cu vâl i se adresase.

— Și eu cred în destin, a replicat Seda, care stătea întotdeauna în mijlocul trioului de fete cu vâl.

— Dar eu nu vorbesc deloc despre așa ceva, a mormăit Ece gură-spertă. Tu crezi într-o justiție divină. Lucrurile sunt deocamdată așa cum sunt, însă tu crezi că într-o bună zi toată lumea va fi trasă la răspundere pentru ce-a făcut în viață. Destrăbălații vor fi pedepsiți în iad, credincioșii – răsplătiți în rai și așa mai departe. Păstrezi în minte o noțiune de justiție. Altfel credința o să ți se facă fărâme. Fortuna e exact opusul. Nu are nimic de-a face cu lumea de dincolo, e în întregime lumească!

— Pe bune acum, prieteni, nu pot să pricep de ce vă tot legați de Fortuna asta, s-a băgat în vorbă Cem, împingându-și scaunul mai aproape de perete, de parcă s-ar fi pregătit s-o șteargă pe fereastră. Adevărata problemă nu e Fortuna sau altele asemenea,

ci privește însăși diferența dintre o linie și un cerc. Dacă voi credeți că viața asta pe care-o trăiți e o linie, puteți foarte bine să presupuneți c-o să triumfați asupra trecutului, c-o să ajungeți în viitor. Dar dacă e un cerc, cum și pare să fie, fiți siguri că nu există „progres”. Sunteți împăcați sau nu cu repetiția? Asta-i problema esențială. Un om ca Machiavelli nu se poate împăca deloc cu repetiția, fiindcă asta presupune să accepți faptul apăsător că viața pe care o trăiești acum o s-o trăiești iar și iar, că mâine n-o să fie cu nimic diferit de azi – exact aceeași problemă pe care Nietzsche și-o punea în legătură cu Rousseau. Când sunteți singuri, în cel mai singuratic ceas al vieții voastre, să zicem, dacă dintr-odată un drăcușor ar coborî tocmai din iad și ar striga: „Nu vă fie frică, vă garantez că nu există moarte și dacă-i să existe ceva, e doar repetiție. Fiecare lucru pe care l-ați trăit până acum îl veți trăi iar. Apoi iar și iar. Veșnic...” Ei, cum v-ați simți? Câți dintre noi ar suporta să-și trăiască viața iar și iar, la nesfârșit? Cei care reușesc să se împace cu roata Fortunei nu vor înnebuni niciodată. E simplu. Pentru a îndura viața, un om ca Machiavelli trebuie să rupă cercul undeva și să-l transforme într-o linie. Doar atunci poate apărea ideea de progres și, odată cu ea, noțiunea de individualism.

M-am uitat la ceas: cinci minute până la sfârșitul celei de-a doua ore.

— Mă surprinzi din nou cu talentul tău de-a devia de la subiect, am bombănit, scoțându-mi pachetul de țigări și dându-le de înțeles că luăm o pauză. Săptămâna viitoare o să terminați toate lecturile și o să vorbim doar despre ce-am citit. Nimeni n-o să mai pălăvrăgească fără să-și susțină ideile.

În cea de-a treia oră eu mi-am ținut cursul și ei m-au ascultat fără să scoată o vorbă. În timp ce toată lumea lua notițe, Cem se uita pe fereastră, iar Ece a ronțăit vreo jumătate de ciocolată amăruie. O fărâmă din ea, aproape neagră, i-a rămas în colțul gurii, ca o aluniță buclucașă.

Apartamentul 5: nora și nepoții

— Mamă, de ce ne iei cu tine? a scâncit copila de cinci ani și jumătate.

— Ei, nu-i așa că-i grozav? Nu vrei să vezi unde lucrează mama ta? a răspuns nora, strângând și mai tare mâinile celor doi copii și silindu-i să țină pasul cu ea.

Cum anume avea să țină copiii la casa de bilete o zi întreagă, nu-și dădea prea bine seama încă, iar pe deasupra se temea să nu-și înfurie șeful, însă era prea nervoasă ca să gândească rațional după cearta cu socrul ei. Când se apropiau de capătul străzii Cabal, a încetinit pasul și s-a uitat în urmă peste umăr. Băiatul de șapte ani și jumătate era la doi metri în spatele lor. În ciuda privirilor iscoditoare ale unor trecători, părea nemaipomenit de fericit acum, că pusese piciorul afară din Palatul Bomboană după doi ani de zile.

Curând, nodul de durere pe care îl simțea nora când își privea fiul cel mare a alungat mănunchiul de griji ce îi forfoteau prin minte. Cu toate că știa prea bine că, dintre toți copiii ei, fiul cel mare urma să trăiască cel mai puțin alături de ea, de el se atașase cel mai mult. Copiii născuți cu o boală mortală, spre deosebire de prietenii și frații lor, le aparțin doar mamelor și rămân întotdeauna astfel.

La colțul străzii Cabal, chiar când i-a făcut semn fiului mai mare să se grăbească, o mână tucierie și descărnată a bătut-o pe noră pe umăr.

— Copila mea, cum pot să ajung la adresa asta?

Era o bătrână cocoșată, încovoiată înăuntrul unei haine de ploaie ferfenițite, de un cafeniu-deschis. Ținea în mâinile bătătorite o bucată de hârtie boțită. Părea pierdută.

Neluând în seamă groaza de pe chipurile celor doi copii ai ei, nora le-a dat drumul la mâini și s-a concentrat la adresa de pe hârtie. Cum nu putea desluși scrisul, i-a înapoiat-o bătrânei, clătinând din cap.

— Mamă, n-ai putut să răspunzi la întrebare! a țipat fetița de cinci ani și jumătate.

Lacrimi mari îi picurau pe obraji. Băiatul de șase ani și jumătate nu se ținea nici el mai tare. Sugându-și în același timp degetele mari de la amândouă mâinile, repeta stăruitor aceleași cuvinte:

— Cum poți să nu știi? Cum poți să nu știi?

— Uite că n-a putut! a zbierat băiatul de șapte ani și jumătate, apropiindu-se din urmă și înțelegând rapid situația.

Nici n-a terminat bine de rostit cuvintele astea, că ceilalți doi au și izbucnit în plâns.

— Ce tot vorbești acolo? Ce n-am știut? a bâiguit încurcată nora, uitându-se mai întâi la copiii ei și apoi la bătrâna care se îndepărta.

Dar, în loc de răspuns, n-a izbutit să scoată de la copiii ei decât un nou potop de hohote de plâns și plescăituri iscate de un deget mare supt frenetic.

Apartamentul 7: eu

Era greu să găsești o masă în bar, dată fiind îmbulzeala obișnuită de sâmbătă seara. Când s-a eliberat în sfârșit una undeva în mijloc, am înhățat-o, comandând imediat un *rakı* dublu. Cu cel de-al doilea am luat-o mai ușor. Abia după a treia porție dublă Pizda de Ethel s-a ivit în ușă, cu un zâmbet până la urechi. Fusese un ambuteiaj, a spus ea. Totuși informația asta mi-o oferea mai puțin ca pe o explicație pentru întârzierea ei și mai mult ca detaliu util în relatarea meciului de fotbal pe care ea și taximetristul – din fericire, fani ai aceleiași echipe – îl ascultaseră pe când se târau prin trafic pe drum încoace. Deși conduși cu 2-0 în cea de-a doua repriză a meciului, reușiseră să câștige cu 3-2. Nedetectând nici cel mai vag semn că pe Ethel ar fi deranjat-o faptul că întârziase cincizeci de minute la întâlnirea cu mine, n-am mai zis nici eu nimic. De fapt, nu pot nega că sunt teribil de impresionat de cunoștințele ei în materie de fotbal (a căror profunzime fusese testată în multe rânduri de experți), de flecăreala ei nesfârșită cu taximetriștii și de faptul că la orice restaurant unde luam cina reușea să afle încă din primele zece minute numele, arborele genealogic și grijiile cele mai presante ale tuturor chelnerilor care ne serveau, pentru ca apoi să transforme orice nouă comandă într-un prilej de pălăvrăgeală... așa cum sunt impresionat și de respingerea sistematică a feminității, cu acea atitudine de „verde-n față”... Fusese întotdeauna așa. Prietenia din școală dintre Ayshin și Ethel era, în toate privințele, o relație teză – antiteză, și această esență durabilă s-a dezvăluit abia când m-am băgat între ele. Mă îndoiesc că pasiunea lui Ethel pentru fotbal ar fi luat asemenea proporții

de zgârie-nori dacă lui Ayshin i-ar fi plăcut câtuși de puțin fotbalul sau ar fi ținut cu vreo echipă doar ca să se afle-n treabă.

— Am găsit cea mai bună soluție la problema cu gunoiul de la Palatul Bomboană, am murmurat eu, umplându-i paharul.

Apoi, încet, dar cu fermitate, i-am povestit despre mesajul pe care-l scrisesem pe zidul grădinii. Probabil nu se aștepta să audă de la mine asemenea absurdități, pentru că prima oară a părut uimită, chiar dacă numai câteva clipe, iar apoi m-a pus să-i spun din nou toată povestea, izbucnind din când în când în hohote copioase. Cu cât înaintam cu povestirea, cu atât mi se părea și mie mai amuzantă. Tot îmboldindu-mă să mă descriu cum stăteam la revărsatul zorilor în fața zidului grădinii, cu găleata de vopsea și pensula în mână, a izbucnit în râs. Fie în seara asta se îmbătase mai repede decât de obicei, fie venise la întâlnire deja aghesmuită. Am plecat pe la ora unu. Ethel a dat mâna, pe rând, cu toți chelnerii și și-a luat la revedere. N-a uitat să transmită salutări tuturor familiilor lor, potrivit informațiilor căpătate de la ei, și a încheiat cu discursuri alinătoare despre grijile fiecăruia. Când am ajuns în sfârșit în stradă și ne-am mai trezit puțin în aerul răcoros al nopții, a insistat să-i arăt mesajul de pe zid.

Am sărit într-un taxi. Râsul convulsiv al lui Ethel, care izbucnise în restaurant și se întese în timp ce mergeam pe străzi, a devenit cu totul isteric în taxi. Chicotind fără oprire, lansa atac după atac și încerca să-mi descheie nasturii de la pantaloni, în timp ce eu mă căzneau în van să-i dau mâinile la o parte. În scurt timp am încetat să mă mai opun. Pe când degetele ei se mișcau încoace și-ncolo, mângâindu-mă, eu nu-l scăpam din ochi pe șofer, care abia dacă părea să aibă vârsta legală pentru a conduce. Cum fața spână a bărbatului era golită de orice expresie, nu puteai spune dacă vedea sau nu ce se întâmpla în spate. Între timp Ethel ajunsese la țintă, având destul loc să-și strecoare o mână după ce descheiase al treilea nasture. Eram pe cale să acopăr cu sacoul isprăvile pe care le făcea mâna ei, când din gură mi-a scăpat un țipăt răgușit. Cât urâsc unghiile alea ale ei, ascuțite ca niște lame! În aceeași clipă pe fața șoferului s-a ivit un zâmbet strâmb, dezvăluind că-și dădea seama ce se întâmpla. Apucând brusc mâna Pizdei de Ethel, m-am eliberat din ghearele ei. Ea a tresărit, a bombănit, s-a strâmbat, apoi și-a aprins imediat o țigară.

Șoferul, care acum părea să fi devenit un observator atent al întregului proces de atracție și respingere din spate, a intervenit chiar la momentul potrivit și ne-a întrebat încotro ne îndreptam. Scoțând un rotocol de fum din portțigaretul ei din lemn de iasomie, Ethel a exclamat veselă:

— Mergem să-i facem o vizită lui *Dede Bomboană*! Sfântul celor cu inima frântă, al celor despărțiți de cei dragi și al celor faimoși pentru talentul lor de-a călca în străchini!

Șoferul, a cărui înfățișare tinerească se datora – cum mi-am dat eu seama – mai curând feței spâne decât vârstei, ne-a aruncat și mie, și lui Ethel o privire obraznică, de parcă ar fi cumpănit cât de gravă putea deveni situația. Dar Ethel n-a vrut să lase omul în pace. I-a oferit o țigară și l-a bombardat cu întrebări, iscodindu-l de unde era, dacă credea sau nu în sfinți, dacă era sau nu însurat, dacă avea să-și educe fiica în caz că urma să aibă într-o bună zi o fiică, dacă avea să se dezică de fiul lui în caz că acesta se dovedea a fi homosexual și, la sfârșit, cu ce echipă de fotbal ținea. Din fericire, țineau cu aceeași echipă.

— Odată am luat un cuplu, doi inși la fel de țicniți ca voi, a spus șoferul în clipa în care a prins o pauză în mijlocul potopului de întrebări.

Ethel a dat drumul unui alt șir de hohote de râs, însoțite de o tuse șuierătoare, de parcă ar fi avut un os de pește înțepenit undeva în gâtlej.

— Pe-atunci abia începusem să fac ture de noapte și nu eram deloc obișnuit cu clienții de la orele mici. Deci se urcă inșii ăștia doi, care se ceartă fără întrerupere. Femeia țipă și-i azvârle întruna măscări în obraz. Bărbatul nu face nimic ca s-o liniștească, ba chiar îi răspunde cu aceeași monedă și se potopesc cu niște ocări pe care-ar fi mai bine să nu le repet. Totuși se vede clar că se iubesc. Se dovedește că bărbatul pleacă să lucreze în străinătate. Femeia nu crede c-o să se mai întoarcă vreodată. „Dacă pleci, n-o să te mai întorci niciodată!”, îi spune ea, plângând amarnic. Apoi, înainte să-mi dau seama ce se petrece, începe să-l pocnească. Beată criță, fără doar și poate. Mă rog, ne îndreptăm spre adresa pe care mi-au dat-o. Planul era s-o lăsăm mai întâi pe femeie acasă, și abia după aceea pe bărbat. Așa că mergem până acasă la ea, însă femeia nu se clinește din loc, nu vrea să coboare din

mașină. „Vino!“, strigă ea dintr-odată. „Hai să-l vizităm pe Telli Baba!“ Lipită parcă de scaun, se încapățânează: „Nu plec nicăieri până nu-l văd pe Telli Baba!“ Până la urmă bărbatul cedează, cât despre mine, sunt deja convins. Telli Baba e la mare distanță de locul unde eram, dar crezi că-i pasă? Pe vremea aia îmi spuneam: „Pentru nimic în lume n-o să mai lucrez vreodată noaptea“. Deci, vedeți cum se răzgândește omul la timpul convenit. Mă rog, n-au vrut să ia alt taxi, ci mi-au oferit de două ori cât făcea cursa. Așa că am pornit-o în viteză în toiul nopții. Ajunși acolo, am tras pe margine, femeia s-a dat jos, și-a deschis geanta, a bâjbâit după ceva și s-a făcut nevăzută în beznă. Bărbatul și cu mine așteptam în taxi. După vreo zece minute femeia se întoarce plângând și-i spune tipului: „Apleacă-ți capul!“. Bărbatul o ascultă și ea îi smulge un smoc întreg de păr. Tipul răcnește de durere și apoi încep să se certe iar. Din fericire, femeia dispare din nou, găsește o bucată de pânză cine știe pe unde, leagă părul bărbatului de un copac, se roagă, se așază, se roagă, se ridică. Așa că o lăsăm să facă ce vrea. Până la urmă se mai liniștește puțin. „Data viitoare o să vin la Telli Baba cu voalul de mireasă“, murmură ea. Bărbatul se înmoaie. Se îmbrățișează. Îmi cer numele și numărul de telefon ca să mă invite la nuntă.

— Sunt sigură că s-au căsătorit și, cât ai clipi, au și-nceput să se strângă de gât, a zbierat Ethel, zvâcnind din cap spre șofer în timp ce lansa un nou atac asupra nasturilor mei de la pantaloni.

— Nu, soro, chiar mai rău, s-a strămbat șoferul, clătînând înțelepțește din cap. Doi ani mai târziu, prin iarnă, pe un viscol cumplit, de nu-ți vedeai nici vârful nasului, fir-ar el afurisit să fie, cine crezi că se urcă iar în taxiul meu? Tot bărbatul de-atunci. Dar de data asta cu altă femeie! Oare era nevasta sau amanta? N-aveai cum să-ți dai seama. L-am recunoscut imediat pe tip. M-a recunoscut și el pe mine. Ne-am simțit amândoi îngrozitor. El și-a ferit privirea. Mi-am ferit și eu privirea. Femeia de lângă el habar n-avea ce se petrece. Se smiorcăia întruna și n-o lua nimeni în seamă. Nici n-am apucat să facem zece metri, că bărbatul a oprit taxiul și-a sărit afară. Femeia s-a năpustit uluită pe urmele lui.

1. Nume cu care este desemnat orice sfânt necunoscut din districtul Sarıyer din Istanbul.

Împreunându-și mâinile în poală, Ethel a scos un oftat trist. De-aș fi înțeles măcar câtuși de puțin când și de ce e înduioșată Pizda de Ethel! Ne-a înghițit o tăcere apăsătoare. Nimeni n-a mai scos o vorbă până n-am dat colțul pe strada Cabal, însă de îndată ce ne-am oprit în fața Palatului Bomboană, Ethel s-a repezit afară din mașină, savurându-și din plin mica bucurie. Neputând rezista săcâielilor ei, șoferul a coborât și el. Iată-ne stând tustrei, la 1.30 dimineața, aliniați respectuos și uitându-ne cu gurile căscate la scrisul de pe zidul grădinii.

SUB ZIDUL ĂSTA
ODIHNEȘTE UN SFÂNT
NU VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI!

— Cum arată? l-am întrebat pe șofer.

— E în regulă, cred, dar cam descentrat, frate, a spus el cu o expresie de nepătruns, astfel încât era greu să-ți dai seama dacă glumea sau nu. Nu-mi place nici culoarea.

Ethel s-a îndoit de mijloc, de parc-ar fi fost gata să vomite. Într-o clipită s-a și dezlănțuit, râzând până i-au dat lacrimile. A făcut un tărăboi așa de mare, că în câteva apartamente din clădire s-au aprins luminile. Am împins-o pe Pizda de Ethel înapoi în taxi – șoferul dintr-o parte și eu din cealaltă. Pe drum, chicotelor ei tot mai slabe le-au luat locul suspine din ce în ce mai zgomo-toase. De multă vreme n-o mai văzusem atât de dărămată. Când am ajuns la casa ei, n-am avut chef să rămân cu ea. Oricum a adormit buștean de cum a pus capul pe pernă. Taxiul aștepta jos. La întoarcere am stat în față. Prețul cursei crescuse amețitor. De la divorț încoace, jumătate din salariul meu se duce pe chirie și cealaltă jumătate pe nopți din astea de chef. I-am oferit șoferului o țigară. A aprins-o întâi pe-a mea, apoi pe-a lui. Acum, că femeiușca guralivă și gălăgioasă coborâse din mașină, o tăcere fraternă răsuna în jurul nostru în absența ei.

— Scuze pentru tãmbãlau, am murmurat.

— Stai liniștit, frate, a răspuns el, ridicând din umeri. Aș vrea ca ăsta să fie singurul nostru necaz.

Pe când așteptam la semafor, am simțit din senin că mă cuprinde panica. O mașină de poliție a trecut în viteză pe lângă noi. În față

aveam un camion de gunoi cu doi gunoieri deșirați ținându-se cu o mână de partea dindărăt și cu cealaltă bălângănindu-li-se liberă. Când au trecut pe sub semafor, fețele lor palide s-au ivit din întuneric, chiar dacă preț de doar câteva clipe. Cei doi gunoieri își zâmbeau batjocoritor – sau așa mi s-a părut mie. Nu mai erau alte vehicule prin preajmă. În momentul în care s-a făcut verde, chinurile mele au luat sfârșit. L-am rugat pe șofer să vireze în direcția opusă. Zece minute mai târziu, eram în fața casei lui Ayshin. N-am coborât. Perdelele erau trase, luminile – stinse. Pe când stăteam acolo și mă holbam la vechea mea casă, șoferul cu fața spână aștepta răbdător, fără să scoată o vorbă.

Pe drumul de întoarcere am deschis radioul. Ciudat e că mi-a plăcut fiecare melodie difuzată. În sfârșit, când la prețul cursei se mai adăugase un zero, am ajuns la Palatul Bomboană. Am scos amândoi capul pe geam, fiecare pe partea lui, simțind – din cine știe ce motiv – nevoia de-a ne uita din nou la scrisul de pe perete, luminat de farurile mașinii.

— Ei, frate, acum, că ai scris chestia asta, te-ai întrebat vreodată ce s-ar întâmpla dacă cineva ar crede-o? m-a iscodit șoferul în timp ce-mi dădea restul.

— Ei, hai, cine-ar crede așa ceva? am zis eu chicotind. Și chiar dac-ar crede, cu atât mai bine. Măcar n-o să-și mai arunce gunoiul împuțit aici.

— Mda, bine, a bolborosit el, frecându-și buza de sus, de parcă ar fi tras de o mustață nevăzută. Doar că orășenii ăștia sunt cam ciudați. Mai ales femeile, astea sunt de-a dreptu' țicnite, frate, doar ai văzut și tu. Ce te întreb eu de fapt e: dacă cineva crede sincer în mesajul ăsta al tău?

Apartamentul 1: Meryem

Soarta, ca și mersul trenurilor, e o chestie de sincronizare. Ceasul mare, rotund și ivoriu din gară bate la diferite ore prestabilite ale vieții omului. Trenul pleacă la ore prestabilite. Există o singură cursă înainte de prânz: în asta se urcă cei care și-au însușit un sistem de credințe cât încă sunt copii. Mai e un tren care pleacă după-amiază, ducând cu el călătorii neliniștiți aflați la vârsta adolescenței. După aceea nu mai există nici o cursă directă până seara. Abia atunci, când primele regrete apăsătoare ți se adună în viață și îți accepți neputința de-a îndrepta greșelile trecutului, când până și cuiburile cel mai trainic clădite încep să se năruie și apar primele probleme serioase de sănătate, trenul pleacă pentru a treia oară. Din cine știe ce motiv, pasagerii acestui tren urcă în el în ultimul moment. Apoi, pe măsură ce se apropie miezul nopții, după operații riscante și experiențe în prag de moarte, mai sunt două curse una după alta. Acestea se întâmplă să fie și cele mai aglomerate. Fără să mai oprească în vreo stație, ele merg direct la Dumnezeu cu expresul mijlocirii sfinte. Spre deosebire de călătorii din timpul zilei, cei din timpul nopții își fac apariția în gară mult prea devreme, ca să nu piardă această ultimă șansă. Apoi, după o îndelungă așteptare, când ceasul bate în sfârșit miezul nopții și cercul e complet, din acel furnicar de oameni mai rămâne în urmă doar o mână de necredincioși.

Ca pasageră a celui dintâi tren, credința lui Meryem nu era doar mult mai puțin calculată decât a altora, ci și mai puțin respectuoasă față de „litera cărții“. E greu de spus dacă ar fi făcut la fel și în caz că n-ar fi fost însărcinată la vremea când a apărut scrisul pe zid. Fiindcă sarcina o făcea puțin cam ciudată, în

dimineața aceea, foarte devreme, a coborât în grădină cu un borcan gol în mână, ca să culeagă un pic din pământul sfântului fără nume. Nu c-ar fi crezut sincer că în grădină era îngropat vreun sfânt adevărat, dar – așa cum spusese profesorul ăla universitar –, având în vedere că sub toate trotuarele din Istanbul zăceau morminte străvechi, nu puteai prevedea ce și de unde o să răsară. Dacă scrisul se dovedea o scorneală, rămânea cu un borcan cu pământ și-atâta tot. Totuși, dacă sub salcâmul roz din grădina Palatului Bomboană se odihnea într-adevăr vreun sfânt, atunci i-ar plăcea să-i ceară un singur lucru: să-i dea curaj lui Muhammet, fie și o fărâmbă cât de mică.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Când s-a auzit țârâitul soneriei, Sidar s-a repezit la ușă, sperând că Muhammet le adusese iar ceva de mâncare. Dar în clipa când a deschis ușa, în fața lui nu stătea micul emisar al lui madam Auntie, ci fata cea ciudată cu păr arămiu. Fie fata se schimbase drastic de când se văzuseră ultima oară, fie memoria lui Sidar o luase razna, însă ochii ei erau întocmai cum și-i amintea, minunat de solemn. A intrat sigură pe sine, cu un zâmbet uluitor, fără să aștepte vreo invitație. S-a împleticit până la canapea, de parcă ar fi fost obosită, și i-a cerut gazdei sale, care stătea încă pironită în loc, să-i dea ceva de băut. Sidar și-a târșăit picioarele până la bucătărie, scărpinându-se în cap. A desfăcut singurul pachet de cafea din dulap și a turnat apa, pe care a încălzit-o în singura oală din casă, în singura cană de pe raft.

— Nu bei și tu?

— Mai târziu, a răspuns Sidar, ridicând din umeri. Oricum n-am decât o singură cană în toată casa.

Trei napolitane cu alune și-au făcut apariția din buzunarul de la spate al fetei, trezind imediat interesul lui Gaba. Totuși a refuzat să se clinească fie și-un centimetru din loc.

— Care era numele câinelui?

— Gaba, a mormăit Sidar, bănuind că-i spusese deja asta la prima lor întâlnire.

— Ce înseamnă?

— E prescurtarea pentru acidul gamma-aminobutiric, un inhibitor al neurotransmițătorilor, ceva legat de centrul anxietății din creier. Anticonvulsiv, anxioliticele și, bineînțeles, alcoolul

încetinesc activitatea receptorului Gaba. Efectul e că te simți mai puțin neliniștit.

— Grozav! Deci vorbești germana ca pe limba ta maternă, așa-i? Cât ai stat în străinătate? a întrebat fata, plină de entuziasm, înainte de-a se lăsa pe spate pe canapea.

Zărind tavanul, a clipit uimită, după care, fiindcă nu mai știa ce să spună, a clipit iar.

— Franceza, a corectat-o încordat Sidar.

Se pare că fata nu-și amintea nici un cuvânt din ce-i spusese înainte. Dacă tot n-o interesau răspunsurile, de ce naiba mai punea întrebările alea? În plus, avea o față prea adormită ca să fie în stare să priceapă vreun cuvânt. Ochii îi erau gata-gata să se închidă încă de când asculta al doilea, cel mult al treilea răspuns. De ce punea întrebări una după alta dacă era clar că n-avea să audă răspunsul întreg și, chiar dacă afla cât putea de multe în cel mai scurt timp cu putință, tot n-avea să se aleagă decât cu niște fragmente încalcite și fărâme încețoșate – adică nici măcar cu un vag contur al întregului vieții lui? Simpla dorință de-a cunoaște pe cineva e o făgăduială deșartă și o povară uriașă! Presupune ca o persoană să asculte și să observe, să cerceteze și să simtă, să despacheteze și să strângă vreme de nopți, săptămâni, ani la rând, să fie în stare să desprindă cruste și să vadă sângele țâșnind din răni. Dacă nu e în stare să îndure toate astea, atunci e mult mai bine – și cu siguranță mult mai cinstit – să renunțe imediat.

Nu că așa fi cumva vreo comoară nedescoperită până acum, încuiată într-un cufar și așteptând să vadă lumina zilei. Răspunsurile la toate întrebările pe care mi le pui despre mine sunt deja mai mult sau mai puțin ascunse înăuntrul tău. Nu vreau să-ți dorești să mă descoperi sau măcar să-ți închipui c-o poți face. Nu trebuie să ne cunoaștem unul pe altul când știm atât de puține despre noi înșine. Să strângi informații despre alții e ca și cum ai căuta mâncare în gunoi. Ce rost are să lăsăm rezervele adunate să ne putrezească în creiere dacă nu ajungem să le savurăm la timp?

Un sforăit întretăiat a întrerupt șirul gândurilor lui Sidar. Fata adormise cu gura deschisă. Sidar a tras un ultim fum din țigara pe care și-o răsucise la amiază și s-a ghemuit lângă musafira lui. Cum îi privea agitat din locul unde se încovrigase pe jos, Gaba

s-o fi convins până la urmă că n-avea cine să-l prindă asupra faptului, așa că s-a tras șontâc-șontâc mai aproape. A înfulecat dintr-o suflare napolitanele cu alune, apoi – lingându-se încă pe bot – a venit și s-a încolăcit și el pe sofa. Pe când luminile farurilor de la mașinile de-afară se strecurau prin ferestruici și aruncau umbre pe pereți, s-au lăsat tustrei purtați de vise – trei vise diferite.

Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine

Sătulă să se tot plimbe între bucătărie și living, Amanta Tristă a aruncat o ultimă privire spre masă. Totul părea pregătit. A aprins lumânarea în formă de nufăr ce plutea în bolul plin cu apă și a așezat șervetele albastre lângă farfuriile albastre. Stabiliseră să se întâlnească la șapte. La șapte fără zece s-a auzit soneria de la ușă.

— Bine ai venit, a ciripit ea și, cu toate că purta deja tocuri înalte, a simțit nevoia instinctivă să se ridice pe vârfuri. Tot timpul vii așa devreme?

— Am încercat din răspuțeri să n-o fac, dar se pare că de la apartamentul meu până la al tău sunt doar trei pași și jumătate, am spus zâmbind.

— Sigur, ai picioare atât de lungi, a chicotit ea, roșind la sfârșitul propoziției, de parcă ar fi făcut o remarcă erotică.

Stăteam în picioare lângă intrare, într-o uluială înrudită cu cea a oamenilor care, dorindu-se de multă vreme, se opresc brusc în clipa când își dau seama cât de aproape sunt de fapt de-a obține lucrul după care au tânjit atâta. Deși intensitatea și frecvența relației noastre se limitaseră la a ne întâlni întâmplător din când în când și a pălăvrăgi despre una sau alta, îmi dădusem seama de multă vreme cât de atrasă era de mine. Chipul ei nu poate tăinui nimic. Totuși nu mă așteptam ca „treaba“ asta dintre noi să se petreacă atât de repede și de ușor...

Cuprinzându-i fața în palme, am mângâiat acea mică *hizma* azurie.

— Am gătit pui cu nuci măcinate, a șoptit ea când s-a tras înapoi, încercând să mă facă să continui nu de unde întrerupseserăm

sărutatul, ci de unde se oprise conversația noastră reținută. Sper să-ți placă.

Orb la reticența ei prefăcută, orb la cina de pe masă, am tras-o în dormitor. Spre surprinderea mea, era în largul ei. Ca și mine. Oamenii îndeajuns de inteligenți ca să nu aibă cine știe ce viitoare așteptări unul de la celălalt nu-și ascund prea multe când fac dragoste. Totuși seara târziu, când ne-am așezat la masă, am simțit că, deși eram lipsiți de un viitor comun, s-ar putea să fi împărtășit un trecut comun, de parcă am fi trăit împreună de multă vreme în aceeași casă... și mi s-a părut că în adâncul inimii amândoi ne desfătam cu această iluzie... Pentru că, oricum ai privi lucrurile, un bărbat părăsit de nevastă și o amantă nemulțumită de bărbatul altei femei au o nevoie comună de cel mai rău soi: aceea de-a se încredința că dezamăgirea lor constantă în privința instituției căsătoriei nu izvorăște din eșecurile lor și că împreună cu altcineva ar putea face lucrurile să meargă.

Apartamentul 1: Muhammet

Scara de la poarta școlii avea șaptesprezece trepte. Urcând-o pe a șaisprezecea, în timp ce număra cu glas tare, Muhammet s-a întors cu un strop de speranță... dar minunea după care tânjea nu s-a petrecut nici de data asta. Maică-sa n-a dispărut. Iat-o în schimb cum aștepta neînduplecată în același loc, sprijinită cu pântecul umflat și cu toată greutatea ei de poarta zăvorâtă a grădinii, și se uita după el cu melancolia înduioșătoare a cuiva care stă pe chei și-și ia rămas-bun de la iubita aflată pe vaporul gata de plecare. Când l-a văzut pe Muhammet că se uită spre ea, Meryem s-a luminat toată la față de un zâmbet pe o treime de compasiune, pe o treime de mândrie și pe o treime de duioșie. Și-a fluturat brațele, gesticulând într-un fel ciudat, cu mișcări atletice. Văzând atâtea eforturi, ai fi putut crede că încerca să-i atragă atenția fiului ei din mijlocul unei mulțimi imense. Totuși era singura dintre mamele celor opt sute patruzeci și opt de puști din școala asta primară care insista să-și aducă copilul la ore dimineața și în ultimele săptămâni ale semestrului al doilea și să aștepte la poartă până când suna clopoțelul – o tactică pe care o folosea de când auzise că Muhammet chiulea. Asta însemna însă că de acum înainte urma să întârzie douăzeci și cinci de minute cu împărțirea ziarelor și pâinii în Palatul Bomboană. Deocamdată nu se plânsese nimeni. Madam Auntie oricum nu cumpăra pâine, părea să mănânce doar cât o pasăre. Cât despre Tijen Igienă, aceasta cobora în fiecare dimineață pe fereastră un coș în care ucenicul băcanului lăsa una dintre pâinile alea gata ambalate, neatinsse de nimeni. Amanta Tristă nu mânca pâine ca să nu se îngrașe, iar profesorul burlac de la apartamentul 7 nu părea să se aștepte la cine știe ce râvnă

din partea ei, de vreme ce nu părea să știe nici măcar când o să vină ori o să plece el însuși. Sidar, care n-avea un sfaț, și coaforii, care își pusese ră la punct propriul lor sistem, n-aveau să se supere pentru întârziere. Așadar, mai rămâneau două apartamente, iar Meryem n-avea de gând să periclitizeze educația fiului ei doar pentru ele.

Chircindu-se tot mai mult cu fiecare fluturare din mână a maică-sii, de parcă ar fi fost izbit cu un ciocan în cap, Muhammet a urcat până la urmă a șaptesprezecea treaptă și, luat de val, a dispărut pe ușa neagră ca smoala a școlii primare. Punga cu prânzul din mână se făcea tot mai grea, ghiozdanul – și mai și. S-a uitat zadarnic în jur după ceva căruia să-i tragă un șut. Când ecoul soneriei a răsunat pentru ultima oară în hol, a intrat în clasă și și-a luat locul printre cei treizeci și doi de elevi.

În ciuda temerilor sale, prima oră s-a scurs fără nici un incident. Colegul lui de bancă bătauș îi întorsese spatele, concentrat cu totul la ce scria pe tablă și părând complet netulburat, de parcă n-ar fi avut obiceiul să-l plesnească pe Muhammet măcar de două ori pe zi. Muhammet a privit cu recunoștință spatele acela, care era de două ori cât al lui. Își dorea să rămână mereu așa. Dacă ar putea fi coleg de bancă nu cu namila asta de copil, ci cu spatele lui! Și-a încovoiat umerii, s-a ghemuit îndărătul spatelui aceluia voinic și, liniștindu-se cu gândul că nu putea fi zărit din unghiul acela, a cercetat împrejurimile. Ferestrele clasei erau vopsite în cenușiu până la jumătate, ca să-i împiedice pe elevi să privească afară, dar prin crăpăturile și găurile vopselei tot mai puteai zări azurul cerului. Apoi a întors privirea spre fundele înfoiate ale fetei de la tablă și spre unghiile ascuțite și trandafirii ale învățătoarei, ale cărei vene se umflau ori de câte ori țipa. I-a trecut prin minte că fata de la tablă și învățătoarea se potriveau de minune. La urma urmei, dacă fata nu răspundea corect și învățătoarea își înfigea din nou una dintre unghiile alea lungi ale ei în lobul urechii elevei care greșea, nu conta prea mult: fata avea oricum găuri în urechi. În ciuda acestui fapt, nu știa cum se făcea, dar băieții erau trași cel mai mult de urechi. Până acum Muhammet fusese tras cu prisosință și de fiecare dată îi păsa mai puțin de urechi cât să nu ajungă cu ele găurite împotriva voinței lui. Cum în primii șase ani din viață avusese un păr lung, ca de fată, nu

voia să și-i petreacă pe cei rămași cu găuri în urechi ca o fată. Stăpânit de astfel de temeri ce sporeau neconținut, a tresărit din nebăgare de seamă și tocmai atunci s-a întâmplat ce s-a întâmplat. Spatele de lângă el s-a întors dintr-odată, preschimbându-se într-o față buclălată, roșie ca sfecla și ursuză. Rânjind obraznic, colegul lui de bancă l-a băgat în sperieți pe Muhammet.

De când începuse să meargă la școală, Muhammet visase zi de zi, fără excepție, să fugă de-acolo. Dar acum, cât scrâșnea din dinți de durere, nu tânjea s-o ștergă, ci să piară cu totul. Măcar dacă s-ar fi petrecut o catastrofă chiar în clipa aia, un cutremur devastator, de pildă, astfel încât pământul să se caște, nelăsând piatră pe piatră sau om întreg, făcând miș-fărâmiș notele din catalogul învățătoarei, stelele de aur ale fetei de la tablă și mâinile și picioarele colegului său de bancă, laolaltă cu coatele, palmele și insultele lui... dacă s-ar împrăștia în cele patru zări și nu s-ar mai lipi la loc niciodată...

Pe când Muhammet ținea ochii închiși și visa la cea mai cumplită catastrofă imaginabilă, șuieratul unei sirene a sfâșiat văzduhul. S-au auzit pași grăbiți alergând pe hol și uși trântite. Au încremenit cu toții – învățătoarea se holba la elevi și elevii se holbau la ea. Cât ai clipi, ușa s-a dat de perete și a intrat o doamnă gătită, ce arunca priviri pătrunzătoare de după lentilele pince-nez-ului. Mai întâi a zâmbit către învățătoare, apoi către elevi și, cu o politețe cernută printr-o sită fină, a turuit de parcă le-ar fi dat cine știe ce vești vesele:

— Dragă doamnă învățătoare, scumpi elevi, acesta e un exercițiu de evacuare în caz de cutremur.

De îndată ce femeia gătită și-a isprăvit propoziția, trei bărbați care semănau izbitor între ei, toți voinici și cu mustăți pleoștite, au dat buzna în încăpere. Aveau căști galbene ca puii abia ieșiți din găoace și niște tricouri pe care scria „Neglijența ucide, nu cutremurele”. Cu o sprinteneală uimitoare, au scos una câte una din rucsacuri diferitele unelte pe care le aduseseră cu ei și au agățat afișe de toate mărimile de cărligele pentru hărți. Draperiile au fost trase și un proiector cu diapozitive a început să lumineze peretele. Lui Muhammet i s-a tăiat răsufarea pe când urmărea cu încântare diapozitivele aduse pe rând la viață de raza prăfuită de lumină care străpungea întunericul.

După ce-au văzut și ultimul diapozitiv și draperiile au fost trase înapoi, femeia gătită a bătut din palme ca să-i anunțe cum urma să se desfășoare exercițiul. Aveau să fie două etape. În timpul celei dintâi elevilor li se cerea să se ghemuiască sub bănci și, prefăcându-se că totul în jur se zgâlțâia violent, să aștepte liniștiți și curajoși acolo, cu capetele vârâte între brațe. Cât despre etapa a doua, aceasta era menită să-i învețe cum să părăsească clădirea în cel mai scurt timp. Așadar, sirena a sunat și toți cei treizeci și doi de elevi din clasă s-au băgat sub băncile de lemn, chicotind fără încetare.

Muhammet s-a strâns ghem, ca să încapă în peticul de loc pe care i-l lăsase colegul lui de bancă. Apoi, câteva minute mai târziu, a ieșit de sub bancă odată cu ceilalți copii și s-au aliniat doi câte doi, ca să evacueze sala de clasă. Totuși, cum colegul lui de bancă n-a vrut să-l ia de mână, așa cum ar trebui să facă colegii, Muhammet nu s-a putut alătura șirului de copii. Cei doi puști care stăteau în picioare într-un colț, departe de ceilalți, trebuie să fi atras atenția femeii gătite, fiindcă a zis brusc, cu glasul gălgâind de încântare:

— Voi doi... vreți să veniți încoace? Chiar căutam doi băieți curajoși.

În timp ce șirul celorlalți puști se scurgea spre hol în perfectă ordine, Muhammet s-a uitat în urma lor cu jind și cu ochii plini de neliniște. Când clasa s-a golit de tot, și-a dat seama că femeia gătită și învățătoarea plecaseră și ele. Dar nici n-a apucat să găsească ceva în care să poată trage un șut ca să-și potolească ciuda că fusese lăsat pe dinafara jocului și, pe deasupra, împreună cu colegul lui de bancă bătauș, că cei trei bărbați s-au și pus pe treabă. Unul a înhățat o targă, altul a scos o frânghie destul de lungă și al treilea a desfăcut o pătură. Apoi au întins copiii alături pe targă, i-au înfășurat în pătură și i-au legat strâns. Au agățat două dintre cele patru frânghii de niște cârlige și le-au lăsat să spânzure pe fereastră, iar pe celelalte două le-au prins de clanța ușii de la clasă.

— Nu vă fie frică, a spus răgușit unul dintre bărbați, după care a continuat mai încet, de parcă le-ar fi împărtășit un secret: O să vă coborâm pe fereastră.

Peste cinci minute, când și-a făcut în sfârșit curaj și a deschis ochii, Muhammet s-a trezit la șaisprezece metri deasupra

pământului, pe o targă, cu brațele și picioarele legate strâns într-o pătură urât mirositoare, alături de băiatul care-i plăcea cel mai puțin pe lumea asta. Toți copiii se strânseseră în grădină, îi priveau de dedesubt și îi încurajau într-un glas. Cerul era albastru și senin, iar un nor mare se legăna leneș deasupra lor. Pe măsură ce frânghiile erau slăbite de sus, targa cobora cu hurducături, dar oricât de mult era lăsată în jos, părea că nu se mai apropie niciodată de pământ.

— Pun pariu că te caci pe tine de frică, a croncănit colegul lui de bancă.

Fața roșie ca sfecla a băiatului era așa de aproape, că Muhammet putea să-i simtă mirosul respirației. A deschis gura, vrând să spună că nu-i era frică deloc, însă până s-apuce să răspundă ceva, gura i s-a umplut de scuipat. Celălalt băiat a izbucnit în râs. Sucindu-se ca să scape de stupitul din gură, Muhammet a izbutit în cele din urmă să scuipe, doar că nu în dreapta, unde nu era nimic, ci în stânga – pe fața dușmanului său.

Asta era ceva la care celălalt băiat nu se așteptase deloc. După ce-a trecut peste nedumerirea inițială, a ripostat înlocuind pistolul de scuipat cu o adevărată mitralieră. Deși între timp se mai apropiaseră de pământ, nimeni dintre cei strânși dedesubt nu părea să-și dea seama ce se petrecea sus, la trei metri și jumătate deasupra pământului.

— Să vezi ce-o să pățești, a mârâit meclă-de-sfeclă. O să cobori în mijlocul tuturor cu fața plină de flegmă verzuie!

Muhammet a întors iute capul, dar era prea târziu. A simțit cum un cocoloș de flegmă i se lipește de mijlocul frunții, rămâne nemișcat o clipă, două, apoi se prelinge încet în jos și începe să-i alunece spre nas. Era gata-gata să vomite. Targa a mai coborât jumătate de metru. Acum puteai să vezi clar fețele celor de jos. Copiii își aplaudau veseli eroii coborâți din cer. Zbătându-se în van să scape din chingi, Muhammet simțea că-i vine să plângă. Cu toate că încerca din răsuputeri să se convingă că lichidul care i se prelingea pe nas nu putea fi flegmă și că meclă-de-sfeclă îl păcălise, nu reușea cu nici un chip. Targa a mai coborât jumătate de metru, norul a fost luat de vânt și Muhammet și-a pus o dorință: dacă pământul s-a sprijinit vreodată pe stâlpi, ar fi bine ca ei să se prăbușească taman în clipa asta și să aducă sfârșitul lumii...

Totuși, înainte să-și termine de exprimat dorința, amândoi copiii au fost aruncați brusc, gata-gata să fie smulși de unde stăteau, mai întâi în față, apoi în spate și după aceea din nou în față. De dedesubt s-a ridicat un val de strigăte, Muhammet a închis ochii, frânghia din stânga s-a rupt și targa s-a răsucit cu susul în jos, prăvălindu-se spre pământ de la o înălțime de doi metri și jumătate. Meclă-de-sfeclă a scos un vaier.

— Sunt morți? Sunt morți? a țipat învățătoarea cu unghii trandafirii și venele de pe gât i s-au umflat.

Pe când specialiștii în cutremure încercau să-i țină în frâu pe copiii care se înghesuiau în jurul victimelor ca niște găini la mâncare, unul dintre cei cu mustăți pleoștite a întors cu grijă targa cu fața în sus și a dat peste două perechi de ochi holbați cât cepele — una de durere, cealaltă de frică.

— Am cumva flegmă pe față? a întrebat Muhammet când a izbutit să vorbească.

Specialistul, pământiu de grijă, s-a uitat năuc, aproape visător, la fața copilului și a clătinat din cap. Atunci Muhammet a simțit că-și recapătă vigoarea. Până la urmă fusese doar o păcăleală! După ce frânghiile au fost dezlegate și li s-a smuls pătura de pe ei, s-a ridicat în capul oaselor pe targă, mândru nevoie mare. Pe când meclă-de-sfeclă, care își rupsese piciorul, era cărat la spital cu aceeași targă, Muhammet savura pentru prima oară în viață gustul siropos de dulce al curajului.

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

— Of, mor de curiozitate să aflu ceva despre omul care-a scris mesajul cu sfântul pe zid! Ori ne păcălește, ori și-a pierdut mințile. Numai de mi-aș putea da seama! Zău că abia aștept să văd ce-o să se întâmple mai departe. Noaptea trecută draga mea *bulgur* nu și-a făcut apariția. Cred că m-am obișnuit așa de tare ca femeia asta să ne arunce gunoiul drept în gură, că o să-mi fie dor de ea dacă nu mai apare. Stau și mă-ntreb: oare o fi luat în serios mesajul de pe zid? Nu c-ar fi imposibil. Doar suntem în Turcia! Occidentalii au terminat de mult cu explorarea Lunii, acum sunt ocupați să împartă Marte în parcele și în curând vor clona oameni. Dar noi, noi ce-am făcut în tot timpul ăsta? Am descoperit sfinți în curțile din spate! Fie el binecuvântat, dar e un sfânt sau un soi de floare ieșită din pământ? Și după aia ne întrebăm în van de ce nu ne vrea Uniunea Europeană. Ce să facă cu noi? O să ne poștească să ne alăturăm ei când o să ducă lipsă de sfinți.

Au urmat câteva chicoteli slabe, însă Cemal n-a părut deloc jignit de slabul sprijin venit din partea publicului său.

— Zău că nu m-ar surprinde dacă într-una din zilele astea am avea o întrunire cu cod roșu la Palatul Bomboană, o întrunire de urgență cu o problemă specială pe ordinea de zi – „problema sfântului“ –, în locuința administratorului, domnul Hadji Hadji. Băiete, de ce nu dai cu puțin spray?

Mirosul înțepător al spray-ului pentru gândaci cu care dădu-seră din belșug peste tot seara trecută nu se risipise încă. Dimineață găsiseră zeci de gândaci morți pe podea. Toți au fost măturați și aruncați la coșul de gunoi înainte să sosească primele cliente.

— Așadar, iată-ne în apartamentul domnului Hadji Hadji, stând unul lângă altul la masă.

Cemal dădea glas viziunii sale în timp ce golea coșul de răchită pentru bigudiuri și îl întorcea cu susul în jos.

— Suntem cu toții acolo, drăguți, cuminți și puși pe treabă serioasă. Vă spun eu, până și Tijen Igienă a reușit să coboare din înălțimile ei, stă cocoțată pe un colț de scaun și e gata să răbufnească în orice clipă.

Cemal a luat un spray de păr cu bordură aurie și l-a așezat într-o parte a coșului.

— Iată-l și pe studentul ăla fără o para de la subsol, iar alături, câinele lui uriaș. Nu că le-ar păsa în vreun fel de sfânt: ăștia doi au venit să-și umple burdihanele pe gratis.

A înfipt un pieptăn cu dinți subțiri într-o gaură a coșului, iar lângă el – în chip de Gaba – a așezat un bigudiu gros, morcoviu și zimțat.

— O, ce se servește? a întrebat blonda puțin sașie, care venea să-și vopsească părul o dată pe săptămână, căci nu putea fi convinsă că nu era nevoie să o facă atât de des.

Acum cerceta curioasă coșul de răchită, de parcă ar fi vrut ca din el să țâșnească un copil cât degetul care s-o distreze.

— Pari să confunzi ședința asta cu o petrecere, draga mea, i-a răspuns scurt Cemal. Aici vorbim de-o întrunire serioasă.

— Dar dacă născocеști o poveste, vrem și noi să auzim amănuntele, a protestat Amanta Tristă din colțul în care stătea.

— Bine, bine, a tunat Cemal, fără a încerca să-și ascundă în vreun fel încântarea că reușise să-i atragă atenția Amantei Triste. Fie. Nora domnului Hadji Hadji ne-a servit *börek*¹ cu spanac și a făcut un samovar cu ceai. Acum sunteți mulțumite?

— Da, da, au răspuns femeile, dând din cap și chicotind.

Însă nici n-au apucat bine să încuviințeze, că s-a și ridicat o obiecție:

— Nu, nu e bine!

Era funcționara de la tribunal, pe care toată lumea o socotea cea mai informată femeie din cartier, căci își câștiga pâinea punând

1. Pateuri sau plăcintă umplută cu spanac ori brânză feta (n.a.).

pe hârtie detaliile infracționale ce țineau de latura cea mai intimă a vieții oamenilor. Trecea pe-acolo o dată pe lună ca să-și vopsească părul în castaniu-închis. Când a fost sigură că se află în centrul atenției, s-a lăsat pe spătarul scaunului și a înșirat cu îngâmfare informațiile pe care le deținea:

— În primul rând nora lucrează cinci zile pe săptămână la casa de bilete a unui cinematograful de dimineața devreme până seara târziu. Nu are timp să întindă aluat și să facă pateuri. Și chiar dac-ar avea timp, vă asigur că n-ar face-o. Femeia aia ține mai mult la păcatele ei decât la socru-său. N-ar ridica un deget pentru el.

Cemal s-a încruntat la clienta lui mult prea bine informată.

— Dacă-i pe-așa, n-o să fie pateuri la masă. Doar ceai, pur și simplu. Bine? Acum pot să trec la subiect?

— Păi, n-are nici un sens, a zis Amanta Tristă cu un zâmbet dintre cele mai cochete, hotărâtă să forțeze limitele afecțiunii lui Cemal față de ea. Atunci ar fi o greșeală de logică în poveste. Ai spus că studentul de la subsol și câinele lui uriaș sunt acolo ca să-și umple burdihanele. Acum trebuie să-i scoți.

Cemal s-a uitat supărat la bigudiul gros, morcoviu și zimțat, apoi la pieptănul lung, cu dinți subțiri și deși, de parcă le-ar fi hotărât soarta.

— Bine, mă dau bătut, a mormăit el, făcându-i cu ochiul Amantei Triste.

Repezindu-se la bucătărie, s-a întors cu jumătate din simitul pe care-l cumpărase de dimineață și l-a așezat deasupra coșului pentru bigudiuri.

— Pentru întrunirea asta specială respectatul nostru administrator, domnul Hadji Hadji, a cumpărat pentru fiecare câte o cutie cu *canape*¹-uri dulci și sărate de la patiserie. A aranjat și niște grisine cu susan pe platouri ovale. Vă place? Acum sunteți mulțumite?

— Da, da, au chicotit femeile, uitându-se unele la altele și apoi la funcționara de la tribunal pentru aprobarea finală.

— Drept să spun, nu cred în ruptul capului că zgârcitul ăla ar cheltui atâția bani, dar hai să zicem că ar face-o, de dragul poveștii, a decretat femeia, ridicând dintr-o sprânceană pensată îngrozitor de subțire.

1. Aperitive, gustări (în fr., în orig.).

Acum, că avea deplina lor încuviințare, Cemal s-a lansat entuziasmat în joc, înșirându-i pe toți vecinii rămași. Spuma de păr fără alcool, pentru extra-volum, cu vitamina B hrănitoare, era profesorul universitar de la apartamentul 7, uscătorul de păr era madam Auntie de la apartamentul 10, ondulatorul electric era gospodina din Rusia de la apartamentul 6, peria pentru vopsit și foarfeca erau soțul și soția care conduceau familia Fiii-cei-iuți-din-fire de vizavi, iar pila de unghii era tânăra lor fiică deprimată.

După o scurtă pauză, Cemal a găsit că o perie de păr cu mâner de os era numai bună pentru administrator. La urmă s-a dus să aducă tubul transparent și lucios cu gel de un albastru intens.

— Iar asta de-aici e grațioasa domnișoară de la apartamentul 8, a găngurit el.

Când Amanta Tristă a răspuns la compliment cu un zâmbet netulburat, toate celelalte femei s-au foit nervoase pe scaune.

— O, n-ar trebui să uit de Celal și de mine! Firește, trebuie să fim la fel.

Din setul de îngrijire a părului de pe raft, Cemal a ales două pliculețe de tratament pentru păr cu cheratină și vitamine și le-a așezat alături.

— Da, exact așa ne-am așezat. Domnul Hadji Hadji ne explică de ce ținem întrunirea asta specială, a zis el, apucând peria cu mâner de os și tușind teatral ca să facă liniște. În caz că nu l-ați văzut încă, dați-mi voie să vă informez pe toți că în grădina noastră a fost descoperit mormântul unui sfânt. Aceasta fiind situația, trebuie să facem urgent noi aranjamente.

— Hmm... păi, domnule, poate un sfânt să răsară din pământ ca o floare? a zis unul dintre pliculețele de tratament de păr cu cheratină și vitamine.

Întorcând capul către clientele lui, Cemal a adăugat în șoaptă:

— Ăsta sunt eu!

— Mda, ne-am dat seama! au zis femeile într-un glas.

— Voi, ca indivizi, sunteți liberi să credeți sau nu. Nici noi nu suntem obligați să vă convingem de existența sfinților. Totuși, dacă vreți ca în țara asta să înflorească democrația, trebuie să arătați puțin respect pentru credințele altor oameni, a decretat peria cu mâner de os. Dacă suntem cu toții de acord în această privință, avem pe ordinea de zi chestiuni punctuale pe care trebuie

să le rezolvăm fără prea multă tevdură. Prima chestiune de pe ordinea noastră de zi e următoarea întrebare: al cui e sfântul care se odihnește în grădina noastră? Nu poți să-i spui așa și cu asta basta. Fiecare sfânt ajută o parte a populației din țara noastră. Unii îi ajută pe marinarii de pe mare, alții se îngrijesc de soldații de pe uscat. Unii sfinți tămăduiesc femeile care nu reușesc să rămână însărcinate, alții îi ajută pe leproși. Trebuie să te rogi întotdeauna unui sfânt care are atribuții legate de problema ta. Dacă o fată bătrână se roagă din greșală la Sfântul-celor-țintuțila-pat, cel mai bun lucru cu care se poate alege e un pic de țopăit și sărit în plus.

— Cineva ar trebui să noteze toate astea într-un proces-verbal, a intervenit funcționara de la tribunal, ridicând din cealaltă sprânceană.

— Bine, a spus Cemal și, după ce s-a gândit puțin, a desemnat pila de unghii pentru treaba asta. Ia și scrie așa, domnișorică: prima chestiune de pe ordinea noastră de zi e să stabilim al cui tată e acest sfânt onorabil.

— De unde știm că sfântul e bărbat? Ar putea fi femeie, a obiectat Amanta Tristă.

— Prostii, a zberat peria cu mâner de os.

— De ce? O femeie n-ar putea fi sfântă? a întreat cu încăpățănare Amanta Tristă, fără să-și ia ochii de la tubul cu gel care o înfățișa.

Și, fiindcă avea cuvântul, a ținut chiar atunci, pe loc, un discurs:

— Mulți oameni pioși au ieșit din rândul femeilor. Să le amintim mai întâi pe slăvitele Ayşe și Fatma. Apoi mai e, de pildă, Rabia. Sigur, Mama Kadincik e și ea demnă de luat în seamă – la fel și Karyagdı Hatun. Apoi mai e Hüma Hatun, mama sultanului Mahomed Cuceritorul, iar mama lui Mevlana, Mümine Hatun, e și ea un exemplu... ca să nu mai vorbim de „Cele Șapte Filles“.

Femeile înșiruite în fața oglinzii s-au întors uimite spre Amanta Tristă. Știa prea multe lucruri despre religie, mult prea multe pentru o amantă. Cemal părea să fie cel mai impresionat. O privea cu adorație, ca și cum neasemuita cadână Canayakın, care uimise pe toată lumea venită în audiență la califul Harun Al-Rașid nu numai cu frumusețea, ci și cu înțelepciunea ei, ar fi renăscut –

dintre toate locurile din Istanbulul anului 2002 – tocmai în Palatul Bomboană.

— Atunci scrie așa, domnișorică, i-a ordonat peria cu mâner de os pilei de unghii. Primul punct de pe ordinea noastră de zi e să aflăm al cui tată sau mamă e sfântul ăsta. Pentru a efectua cercetările necesare, sperăm că onoratul nostru profesor universitar nu ne va lipsi de ajutorul lui prețios.

Spuma de păr fără alcool, pentru extra-volum, cu vitamina B hrănitoare, a fremătat puțin. Profesorul părea încântat de stima ce i se arăta.

— Haideți să trecem la al doilea punct de pe ordinea noastră de zi. Doamnelor și domnilor, acum, că avem un sfânt în grădină, trebuie să ne supraveghem cu mai multă grijă comportamentul zilnic. În acest scop, am pregătit eu însumi o listă cu lucruri pe care trebuie să ne abținem cu strictețe să le facem. Cu îngăduința dumneavoastră, am s-o citesc cu voce tare:

Articolul 1: Noaptea locatarii nu trebuie să-și întindă picioarele în direcția sfântului. Paturile care sunt îndreptate cu picioarele spre grădină trebuie întoarse numaidecât.

Articolul 2: Locatarii nu trebuie să se plimbe dezbrăcați prin apartamente.

Articolul 3: De acum înainte preșurile și covoarele care trebuie scurătate nu vor mai fi scoase pe ferestrele ce dau spre grădină și nici nu se va mai arunca nimic pe ferestrele respective.

— Cum e cu puțință așa ceva? a protestat spray-ul de păr cu bordură aurie.

— Vă rog să nu mă întrerupeți! a bombănit peria de păr cu mâner de os.

Articolul 4: De acum încolo n-o să se mai atârne haine la uscat la ferestrele dinspre grădină.

Articolul 5: De azi înainte n-o să se mai tundă un singur fir de păr între pereții acestui apartament.

— Domnule, aveți puțină milă de noi! Dacă n-o să mai tundem pe nimeni, o să murim de foame. Din asta ne câștigăm pâinea, a zis unul dintre cele două pliculețe de tratament de păr cu cheratină și vitamine.

Cemal a adăugat din nou în șoaptă, făcându-le cu ochiul clientelor:

— Țsta a fost Celal!

— Ne-am dat și noi seama, au spus femeile în cor.

— Așa ceva nu se poate cu nici un chip. Nu uitați că, dintre toate apartamentele din clădirea asta, al vostru se întâmplă să fie cel mai aproape de mormântul venerabilului sfânt. Ca atare, voi trebuie să-i arătați cea mai adâncă cinstire. Nu puteți să mai deschideți ferestrele și să cântați melodii populare, nici să scuturați păr sau să aruncați unghii afară, așa cum nu puteți să mai tundeți pe cineva sau să pensați sprâncene uitându-vă la mormântul sfântului. Dacă nu puteți să vă supuneți regulilor, mergeți și deschideți-vă salonul de coafură în altă parte.

Articolul 6: De acum încolo pielea, părul, penele și altele asemenea provenite de la animale precum caii sau măgarii n-o să mai intre în casa noastră de raport. E valabil și pentru câini.

Pieptănul cu dinți subțiri și deși a lăsat să-i scape din vârful coșului pentru bigudiuri:

— Și de ce, mă rog?

— Pentru că, potrivit religiei noastre, câinii sunt spurcați, s-a răstit peria de păr cu mâner de os.

Totuși, dându-și seama în acest moment că avea prea puține cunoștințe ca să-și susțină afirmația, Cemal s-a uitat la Amanta Tristă, cerându-i ajutorul. Ea a spus, de parcă abia aștepta prilejul:

— Vedeți *sura* „Al-'Araf“ din *Coran*: dacă îl legi, răsuflă greu, cu limba atârând, dacă îl dezlegi, răsuflă greu, cu limba atârând. Pe deasupra, să nu uităm că și Mevlana spune despre lăcomia omului că e „câinească“.

— Nimic din toate astea nu se aplică la câinele meu. Gaba nu e turc. E elvețian! a strigat pieptănul cu dinți subțiri și deși.

Femeile înșiruite în fața oglinzii s-au uitat cu duioșie la bigudiul gros, morcoviu și zimțat.

— Dar, domnule Hadji Hadji, după cum bine știți, „Cei Șapte Adormiți“¹ din rai aveau și ei câini, a zis plină de milă Amanta Tristă.

1. Vezi povestea Celor Șapte Adormiți din *Coran* – *sura* „Al-Kahf“, 18, 9-26.

— Bine, bine, s-a dat bătută peria de păr cu mâner de os. Dar de-acum încolo câinele ăla o să facă baie în fiecare zi. Să nu mai aibă nici măcar un singur purice pe el! Nici un purice în tot apartamentul! Se înțelege de la sine că nici păduchi. Trebuie să scăpăm și de gândacii ăștia. În toate apartamentele, de sus până jos, o să se facă fumigații.

Articolul 7: De acum încolo cerșetorii, vânzătorii ambulanți, telalii, simigiii și alții asemenea n-o să mai fie primiți în clădire.

— Așa și trebuie, au încuviințat într-un glas soțul și soția închipuți de peria pentru vopsit și foarfecă.

— Și ultimul, dar nu cel din urmă...

Articolul 8: De acum înainte gunoiul din Palatul Bomboană o să fie colectat regulat. În jurul mormântului sfântului o să se traseze un cerc cu diametrul de treizeci de metri și înăuntrul lui n-o să fie aruncată nici o fărâmă de gunoi. Se va avea mare grijă ca întreaga casă de raport să strălucească întotdeauna de curățenie. Peste tot o să fie curat lună. Se va face orice este necesar ca să scăpăm de mirosul respingător care a înghițit Palatul Bomboană. Tot timpul am simțit că ne înăbușim din pricina duhului ăsteia de putreziciune. Haideti să ne asigurăm cel puțin că sfântul ăsta vrednic de laudă nu suferă așa cum am suferit noi.

Cemal și-a dat seama îndată că uitase de Meryem. A pus repede în coș un ondulator de gene. Însă chiar când se pregătea să-l facă să vorbească, în spate s-a auzit un zgomot asurzitor. Celal, pe a cărui față se citea cât de puțin îi plăcea jocul în curs, scăpase un uscător de păr. Când toți ochii s-au întors către el, s-a făcut roșu ca sfecla de stânjeneală. Fără să ridice uscătorul, s-a repezit spre ușă, bolborosind:

— Ies un pic, am nevoie de aer.

— Nu mi-o lua în nume de rău, Cemal, a zis blonda puțin sașie de îndată ce ușa s-a închis în urma lui Celal, dar nu cred să mai fi existat vreodată doi gemeni cu firi mai diferite decât voi doi. De-ați avea măcar un singur lucru în comun, pentru numele lui Dumnezeu!

Pe când o stânjeneală zburlită cădea ca o burniță peste salonul de coafură, fiecare dintre actorii din jurul coșului a devenit iarăși lucrul neînsuflețit ce fusese odată.

Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine

N-o așteptam în nici un caz pe Amanta Tristă. S-a dovedit că dăduse cu spray de gândaci peste tot prin apartament și m-a întrebat dacă putea sta la mine până se mai risipea mirosul. I-am răspuns că le eram veșnic recunoscător gândacilor. Ea a râs. Zâmbetul ei reținut s-a preschimbat într-unul întrebător când a zărit farfuria uriașă cu brânză și somon afumat de pe masa dinăuntru.

— Sunt în bani, am zis. Meryem a trecut azi-dimineață pe-aici. Femeia de la apartamentul 9 a trimis-o la mine cu o solie. Vrea să-i dau lecții de engleză fiică-sii. La început n-am fost interesat. Ultima oară când am dat astfel de lecții eram eu însumi student. Însă apoi, din cine știe ce motiv, femeia mi-a oferit o plată grasă pe oră.

— Probabil din cauză că urăște ideea ca fiica ei să iasă din clădire.

— Naiba știe! Oricum, o să-i dau lecții la ea acasă.

— Poate a preferat să aibă un profesor din clădire, a zis ea radiind, înainte să bage în gură o bucată mare de brânză. Sau poate s-o fi îndrăgostit și ea de tine. Cum mi s-a întâmpat și mie!

Când zâmbește, cicatricea de pe față îi devine mai pronunțată. Îmi place să i-o mângâi. Am apucat-o blând de mână și am tras-o înăuntru. Îmi place gustul pe care limba ei îl lasă pe-a mea.

— Știi că am fost crescută de bunicul? a murmurat ea, prinzându-mi degetele care îi mângâiau obrazul și ducându-le la buze.

Mi-am aprins o țigară și m-am lăsat pe spate. Mi-au plăcut întotdeauna discuțiile de după sex. Datorită Amantei Triste am

început din nou, după atâta timp, să dorm în patul care era „prea mare” pentru mine.

— Era un om grozav de mucalit și de bine-crescut. Mama și tata nu s-au înțeles niciodată, acasă se certau întruna. Au divorțat pe când aveam patru ani. Amândoi s-au recăsătorit după un an. Apoi bunicul i-a spus mamei: „Lasă-mă s-o cresc eu pe biata copilă. Tu pune temeliiile noii tale case, vino și vezi-ți fata când vrei”. Mama a acceptat. Mă bucur că a făcut-o. L-am iubit enorm pe bunicul. Dacă n-ar fi murit așa de repede, acum aș fi fost în cu totul alt loc. Mă rog, după moartea bunicului am rămas singură cu bunica. Îmi plăcea și de ea, dar nu la fel de mult cum îmi plăcea de bunicul. M-am întors la mama. Toată lumea râde de doamna Tijen fiindcă nu e în stare să iasă din casă, însă nici eu, la o vârstă atât de fragedă, nu pusesem aproape niciodată piciorul afară din casă vreme de doi ani întregi. Îți vine să crezi așa ceva? Nu din cauza vreunei obsesii legate de curățenie sau altceva de genul ăsta. Sinceră să fiu, nici nu știu de ce. Nu ieșeam nici măcar până în stradă, darămite să mă mai duc la școală. Nu că lumea de-afară nu mi-ar fi trezit curiozitatea, dar cred că tânjeam după un cu totul alt fel de loc. Și mama, și tatăl meu vitreg m-au încurajat din toate puterile să ies din casă. Ciudat, nu-i așa? De obicei tinerii se simt îngrediți de părinți. În casa noastră era exact pe dos. Mă rog, într-o dimineață, când stăteam la masă și luam micul dejun, mama și tatăl meu vitreg discutau despre cine să plătească factura la telefon și eu m-am auzit zicând: „Dați-mi-o mie. O s-o plătesc eu”. Au făcut ochii mari de uimire, însă eu am luat factura și m-am rezeptat afară. Trecuse atâta vreme de când ieșisem ultima oară din casă, încât jur că la început mă clătinam ca o bețivă. Am intrat la poștă. Era coadă. Am așteptat și-am tot așteptat și în cele din urmă în fața mea n-au mai rămas decât câțiva oameni. Atunci l-am văzut prima oară. Era funcționarul care opera facturile în spatele geamului. Nu era așa de frumos ca tine, dar avea niște ochi fără egal. Oare poate să aibă cineva irisurile viorii? El le avea. Când mi-a venit în sfârșit rândul, mi-a cerut factura și i-am întins-o. Mi-a dat restul, a ștampilat factura și apoi m-a privit cu luare-aminte, de parcă ar fi vrut să vadă prin mine. Am simțit un fior rece pe șira spinării. „O zi bună”, mi-a urat el. N-am putut rosti nici un cuvânt. În starea asta am ajuns înapoi acasă. A doua

zi m-am repezit afară devreme și m-am dus glonț la poștă. Chiar și la ora aia era coadă. Când mi-a venit rândul, i-am întins factura deja plătită, cu inima bătându-mi să-mi sară din piept. S-a uitat nedumerit la mine, iar eu m-am uitat să văd dacă avea într-adevăr irisurile viorii. Chiar așa le avea. Oamenii care așteptau în spatele meu au început să bombăne. El își ascundea cu greu amuzamentul.

N-am putut să nu mă gândesc la Ayshin. În viața ei nu s-ar îndrăgosti de un bărbat pentru că are irisurile viorii. Dragostea lui Ayshin e precum cârma birocrăției. Își îndosariază corespondența, face calcule, ține evidențe, deduce cheltuielile din câștiguri și astfel păstrează o arhivă colosală. Nu uită niciodată o ceartă. Nu numai că n-o uită, dar are grijă nici să nu fie uitată. Dacă am fi căsătoriți, m-am întreat o clipă, Amanta Tristă ar fi la fel? Puțin probabil. Felul în care se raportează ea la viață are ceva uimitor de sălbatic, aproape animalic. Totuși are doar douăzeci și doi de ani, e de presupus că o să se schimbe. Poate că, de îndată ce se vede măritată, o să se transforme și ea într-un soi de copie a lui Ayshin.

— Ce s-a întâmplat după aceea? am întrebat.

— Restul e mizerabil. Am ieșit împreună. Mama era furioasă, dar cine stătea s-o asculte? Nu-mi dădeam seama dacă eram îndrăgostită sau nu, însă trebuie să mi se fi aprins rău călcâiele după el. Voia să ne căsătorim numaidecât și, cu toate că eu nu voiam, n-am avut curajul să-i spun nu. Era un cartier cât o nucă, lumea se desfăta bârfind... cum să nu te măriți cu băiatul cu care ieșezi? Așa că ne-am logodit și de-atunci a început să se schimbe, a devenit aproape alt om. Era un suflet atât de nefericit! Poate că și eu eram nefericită, însă deznădejdea mea era îndreptată numai spre mine, în vreme ce a lui era îndreptată spre toată lumea în afară de el... nu că ar fi fost răutăcios... În fine, asta a fost problema. Nu era un om ascuns, dar murea de nerăbdare să devină așa. De-acum nu-mi mai spunea nici o vorbă bună, nici una măcar. Se plângea întruna de poștă, de șefi și, bineînțeles, de facturi. Însă nu de asta ne-am despărțit.

Buzele i s-au răsucit într-un zâmbet strâmb.

— Știi, de fapt ne-am despărțit din pricina unui cal.

Văzând nedumerirea ce mi se citea pe chip, a izbucnit într-un hohot de râs și mai nervos.

— Într-o zi, pe când ne plimbam, eu am văzut un cal și o trăsură. Poate o să ți se pară o prostie, dar tot o să-ți povestesc. Vezi tu, bunicul era un om deosebit, cu totul ieșit din comun. „Dacă nu reușești să mori înainte de moarte, viața pe care o trăiești și moartea de care mori n-or să fie altceva decât o obligație“, avea el obiceiul să spună. Nu-i păsa nici de huriile din rai, nici de flăcările iadului. Avea obiceiul de-a saluta orice animal întâlnit pe stradă. „Poate e un vechi prieten și-atunci ar fi grozav de necuviincios să nu-i arăți respect“, zicea el. „Când părăsești viața asta, de fapt nu pleci cu totul, ci te întorci pe pământ, uneori în chip de om, alteori în chip de animal. De fiecare dată luăm o înfățișare diferită, fie că e vorba de un măgar, o lebădă, un fluture sau o broască. Totul depinde doar de noroc. Nu-i nevoie să te amărăști...“ Pentru a preveni astfel de resentimente, în clipa morții pier nu sufletele, ci amintirile noastre. Așa încât nu suntem în stare să ținem minte șirul tuturor ființelor care am fost înainte. Știi, cele mai vii întâmplări din copilăria mea erau cele în care hoinăream pe străzi împreună cu bunicul, salutând fiecare animal ce ne ieșea în cale. Salutam în gura mare pisicile, câinii, vrăbiile, măgarii și greierii. „Ce mai faci, dragă prietene?“, striga bunicul, iar eu îl imitam: „Ce mai faci, dragă prietene?“ Cum ne mai distram!

I-am mângâiat ușor rotunjimea pântecului, ascunsă acum sub cearșaful strâns bine în jurul trupului.

— Ei, de îndată ce-am văzut calul ăla pe stradă, l-am salutat fără să-mi dau seama ce fac. Când m-a văzut vorbind cu calul, Prințul Vioriu a început să râdă de mine... și-a bătut joc de mine în fel și chip și m-a rănit adânc. O ținea tot așa fără încetare. În zilele următoare, de câte ori vedea vreun măgar pe stradă, mă lua peste picior: „Uite acolo, dă fuga și sărută mâna bunicului tău!“ Atunci m-a izbit adevărul: nu-l iubeam pe Prințul Vioriu! Toate lucrurile pe care le îndrăgeam eu nu prețuiam nimic pentru el. „Atunci cum o să-mi petrec restul vieții împreună cu el?“, m-am întrebat. Nu m-a luat deloc în serios când i-am spus că vreau să mă despart de el. „O, ești așa de țâfnoasă“, mi-a răspuns zâmbind atotștiutor, crezând că după câteva zile o să mă răzgândesc, însă – când a văzut că n-o fac – a început cu intimidările. Câte amenințări! Într-o seară luam cina acasă și a bătut la ușă, mort de beat. L-a acoperit cu ocări pe tatăl meu vitreg. Apoi m-a apucat

de braț și m-a tras afară. Trăsnea a băutură de parc-ar fi căzut într-un butoi. „Fii atentă aici, dacă mă părăsești, îți ciopârțesc fața!” Exact așa a zis. „Nu te obosi, o s-o fac singură”, i-am răspuns. Știu că n-o să mă crezi. Nici mie nu-mi vine să cred. Nu știu de ce-am spus-o sau de ce-am făcut ce-am făcut. Pe-atunci aveam șaptesprezece ani, dar tot mi se mai întâmplă din când în când. De câte ori sufăr, fac lucruri din astea fără să mă gândesc... îmi fac rău... Nu intenționat. După aia mă întreb uimită: „Doamne, cum de-am făcut așa ceva?”. Dar când fac lucruri din astea, mintea parcă mi-e goală. Înțelegi ce vreau să spun? Dacă m-aș gândi înainte, probabil că n-aș putea să fac așa ceva, nu?

Am zâmbit. Una dintre fațetele naivității e neglijența, cealaltă e nevinovăția. Neglijența poate fi un cusur, însă probabil că nu există nimic mai ispitor pe lume ca nevinovăția.

— Mama și tatăl meu vitreg ascultau de după ușă, gata să-mi vină în ajutor dacă se întâmpla ceva, căci se temeau că Prințul Vioriu o să-mi facă rău. Nici nu le trecea prin minte de ce eram în stare. Firește, n-aveam la mine vreun cuțit sau altceva de felul ăsta. N-aveam decât acul de păr din oțel, destul de ascuțit, cu care îmi prindeam cocul – pe vremea aia aveam părul așa de des, că nici un alt soi de ac de păr nu reușea să-l țină laolaltă. Ei bine, cu acul ăla mi-am crestat obrazul stâng. Cu toate că nu-mi puteam vedea fața în clipa aia, o puteam vedea pe-a Prințului Vioriu: pământie de groază, galbenă ca ceara. A început să strige și să zbiere, vrând să mă oprească. Auzind hărmălaia, mama a ieșit din casă și s-a pus și ea pe țipat. Abia atunci mi-am dat seama că, pesemne, mă rănisem destul de rău. Tatăl meu vitreg a început să-l lovească pe logodnicul meu, crezând că el era vinovat, iar Prințul Vioriu nici măcar nu s-a apărut, așa era de șocat! În timp ce tatăl meu vitreg îi trăgea o chelfâneală zdravănă, mama și cu mine am sărit într-un taxi și ne-am dus la Urgențe. Mă miram că nu mă durea deloc obrazul. Se pare că durerea apare mai târziu. La Urgențe era un medic care s-a purtat cu mine părintește, aproape un suflet-pereche al bunicului. Mi-a vorbit blând, înțelegător, încercând să scoată cât mai multe de la mine și să afle cine mi-a făcut asta. Când și-a dat seama care era adevărul, s-a albit la față de mânie, însă până și muștrările lui erau blânde, crede-mă. Mi-au

dat somnifere și mi-au cusut rana. Tocmai când ieșeam din spital, medicul acela m-a luat de mână. „Copila mea zănatică, acum, că ai pășit dincolo de pragul nebuniei și ți-ai crestat fața asta frumoasă, nu te mai întoarce pe câmpia chibzuielii și a bunului-simț. Regretul ce urmează e chiar mai rău decât faptul că ți-ai crestat singură fața fără s-o regreți. Atunci o să suferi cu-adevărat și o să suferi degeaba. Așa că fii mereu tu însăși, rămâi la fel de zănatică și după ce ți se scot firele. Promiți?” Am promis. Ne-am strâns mâinile. Am avut noroc c-a făcut o treabă atât de bună. Crede-mă, orice alt doctor în locul lui m-ar fi cusut ca pe-un sac. Totuși a rămas o cicatrice care nu mai dispare.

Nu știam ce să spun. Povestea ei nu era chiar ce mă așteptam să aud. Să te îndrăgostești de cineva e ca și cum ai scoate la iveală povești adânc îngropate în casa tristeții sale – povești ce n-au mai văzut niciodată lumina zilei. Iar să rămâi îndrăgostit e ca și cum, după ce ai auzit toate poveștile astea, ai plonja în casa viselor celui iubit și ai rămâne neclintit acolo chiar dacă ai da peste alte povești mult mai rele. Am fost prea pripit în privința Amantei Triste. Nu era tristă. Sau cel puțin tristețea ei nu era atât de transparentă pe cât mi s-a părut la prima vedere. Am tras-o spre mine. A venit mai aproape și s-a foit până și-a așezat comod capul pe pieptul meu. Apoi, încet și blând, și-a deschis sufletul:

— L-am iubit pe Prințul Vioriu pentru ceea ce era, însă apoi el s-a prefăcut în altceva. Te rog, nu mă minți niciodată! Totul ar trebui să fie exact ce e!

Am dat doar din cap. Cine spune că urăște minciunile, dacă nu minte chiar în clipa aceea, va abate negreșit ghinionul asupra celor din jur, întocmai ca o oglindă spartă. Cine cere să nu fie mințit niciodată tânjește de fapt după asta. E ca atunci când vezi un pistol într-un film: mai devreme sau mai târziu cineva trebuie să apese pe trăgaci. Totuși n-aveam chef să o contrazic. Curând a adormit în lumina ce se strecura prin fereastră. Nu era foarte frumoasă, dar chipul ei avea un soi de farmec. Îmi făcea atât de multă plăcere s-o privesc.

M-am ridicat din pat. Bâjbâind pe întuneric după ceva de îmbrăcat, am aprins veioza. Cearșaful cu care era învelită Amanta Tristă alunecase, lăsându-i la vedere piciorul drept. Abia atunci

mi-am dat seama pentru prima oară că facuserăm dragoste fie pe întuneric, fie pe jumătate îmbrăcați – trupul ei gol rămânea încă un mister pentru mine.

Partea de sus a pulpei îi era acoperită cu niște liniuțe stacojii cicatrizate. Așezate vertical una lângă alta, ca grupurile de cinci liniuțe pe care ne închipuim că le folosesc deținuții în închisori pentru a socoti zilele trecute sau rămase. Le-am privit mai îndeaproape. Cele mai multe nu păreau a fi prea adânci, ca și când ar fi fost făcute în grabă. Însă una dintre ele era destul de adâncă și părea să fi fost făcută de curând, fiindcă nu avusese vreme să se vindece.

*

02.22 dimineața: s-a răsucit pe burtă cu un geamăt scurt. Am învelit-o și am stins lumina. În clipa aia mi-ar fi prins grozav de bine niște *raki*. Cum am aprins lumina în bucătărie, câțiva gândaci s-au făcut nevăzuți cu iuțeala fulgerului. Mai devreme sau mai târziu va trebui să fac și eu fumigații în apartament. Am tăiat brânză albă și pepene din belșug. Pe brânză am turnat niște ulei de măsline din cel adus de Amanta Tristă și am presărat cimbru, o grămadă de cimbru. Probabil că negustorul de ulei de măsline n-ar fi vrut să afle că sticlele pe care i le aducea micuței lui amante erau consumate de un alt bărbat.

Am ieșit pe balcon. Mi-am tras scaunul mai aproape de grilaj și mi-am aprins o țigară, având grijă să nu strivesc grămada de furnici ocupate să care acasă leșul mătăhălos al unui gândac negru. Câte tăieturi mai erau pe trupul ei? Nu știam cu ce își făcuse rănilile alea... Cu o lamă sau cu un cuțit? Ori cu un ac de păr? M-am uitat la sacii cu gunoi stivuiți jos, lângă zidul grădinii. Nimic nu se schimbase. Mirosul acru de gunoi ne învăluia în continuare.

Apartamentul 10: madam Auntie

Madam Auntie aștepta de ceasuri întregi pe țărmul mării, împreună cu alți culegători asemenea ei. Cu fiecare rafală a *lodos*-ului, vântul turbat dinspre sud-vest, valurile aduceau o mulțime de lucruri: vele sfâșiate, vâsle rupte, busole cu acele stricate, cârme care-și pierduseră direcția, litere disparate din numele vaselor rămase de pe urma unor călătorii ce n-aveau să se încheie niciodată într-un port liniștit și a călătorilor de mult debarcați.

Marea, sătulă să se joace cu mingile de plastic sau cu saltelele gonflabile pe care valurile le furaseră demult, pe când erați în vacanță, cu rogojinile sau pălăriile de pai pe care vântul le dusese departe de locul lor cuvenit, le împinge și le depune pe diferite țărmuri.

Alături de alți culegători asemenea ei, madam Auntie stătea să strângă ce avea să depună marea pe țărm.

Apartamentul 3: coaforul Celal

De cum a ieșit pe ușa salonului de coafură, Celal s-a îndreptat glonț – pe străzi lăturalnice – spre bulevard. După ce-a mers fără țintă vreun sfert de ceas în mijlocul mulțimii, a intrat pe o stradă cu cinci baruri unul lângă altul, care arătau toate la fel. Deși nu-i stătea deloc în obicei, i-a venit poftă să bea o bere. A ales la întâmplare unul dintre baruri și s-a năpustit înăuntru. Barul era plin până la refuz. S-a dus drept la masa aflată chiar lângă ușă, fiindcă avea obiceiul să stea cât mai aproape de ieșire, și i-a cerut o bere și niște cartofi prăjiți chelnerului sfrijit și pipernicit, ale cărui gesturi trădau nu numai scârba față de meseria lui, ci și faptul că mintea îi umbla aiurea.

Pe când aștepta să comande, Celal a zărit la masa de vizavi un ins oacheș, cu câte trei cearcăne în nuanțe diferite de vinețiu sub ochi, care fie nu putea sta locului, fie era gata-gata să se prăvălească peste masă. Ochii bărbatului erau pironiți la *rakı*-ul pe care îl avea dinainte. Deși în clipa de față nu lua nici o sorbitură din pahar, era cât se poate de limpede că băuse deja mai mult decât putea duce. Nu se atinsese nici de hamsiile prăjite.

— Ce-naiba-te-holbezi-așa-la-mine-amice? a croncănit bărbatul dintr-odată, bolborosind răgușit cuvintele.

Celal s-a făcut mic pe scaun, neștiind ce să spună, însă, din fericire, chiar atunci chelnerul a răsărit lângă el.

— Nu-ți face griji din pricina lui, frate, l-a sfătuit chelnerul, cu ochii ațintiți la trecătorii care circulau grăbiți încolo și-ncoace de cealaltă parte a ferestrei, de parcă și-ar fi dorit mai degrabă să fie acolo, în mijlocul lor, decât aici, la bar. E un ins pașnic. Doar că azi e cam dărâmat.

Berea era destul de bună, cartofii prăjiți – deloc. Pe ei erau împroșcate dâre lungi de maioneză și ketchup. Celal n-avea nimic împotriva maionezei, însă nu putea suferi ketchupul. Îi era ciudă pe el însuși pentru că nu-i spusese asta chelnerului. Foindu-se îmbufnat, s-a întors într-o parte, ca să nu fie nevoit să stea cu fața spre masa de vizavi.

Unul dintre cei patru bărbați voinici de la masa următoare ridicase degetul mare, de parcă ar fi încercat să facă autostopul de pe locul unde stătea. Era un bărbat tuciuriu, înspăimântător, cu un nas acvilin și o dorință fără margini de a-și auzi părerile întărite de ceilalți, dacă țineai cont de cât de des spunea „Nu-i așa?”. După ce a luat o gură zdravănă de bere, și-a șters mustața cu dosul palmei și și-a bombardat prietenii cu întrebări:

— Ce-aveți? Ce stați toți ca muții? Nu suntem noi oamenii care să ne speriem și să dăm bir cu fugiții! Nu-i așa?

A trântit cu zgomot cuțitul bont, mănjit cu dressing pentru hotdog, chiar în mijlocul mesei.

— Faci pariu? Ești invitatul meu. Eu așa fac pariuri, frate. Nu suntem niște puști care pariază pe două bile de sticlă sau trei capace de suc, nu-i așa? Dacă pierd, îmi tai deștu' mare și-l las pe masă, da' dacă pierzi tu, tre' să faci la fel, nu-i așa?

Din câte se părea, cuțitul de pe masă nu era suficient de impresionant pentru așa ceva, fiindcă numaidecât a scos un briceag cu lama ascuțită și l-a așezat alături. Apoi a ridicat iar degetul mare, împietrit ca o statuie. Pe când ceilalți se holbau la degetul scurt și gros ațintit drept către ei, un fior înghețat a dat ocol întregii mese.

În orice altă zi Celal ar fi plecat de-acolo, temându-se de o încăierare, dar azi avea chef de băut. Așa că a rămas și a continuat să bea, în ciuda provocărilor bețivului de la masa de vizavi, a ketchupului de pe cartofii prăjiți și a degetului mare ce teroriza masa de alături.

Nefiind obișnuit cu băutura, ochii i s-au înroșit înainte să ajungă la jumătatea celei de-a doua beri. Cu privirea ațintită la petele de pe fața de masă și la găurile de țigară din ea, a lăsat să-i scape un oftat adânc. De ce era fratele lui geamăn atât de diferit de el? N-aveau absolut nimic în comun. De ce nu semănau în nici o privință? Și, dacă tot erau atât de diferiți, de ce mai lucrau încă împreună? Până să dea gata cea de-a treia bere, luase hotărârea s-o apuce pe alt drum decât Cemal.

Apartamentul 9: Su și madam Auntie

În seara asta Su trebuia să ia prima ei lecție de engleză. Rămăsese stabilit să o înceapă la 7 seara. S-a uitat la ceasul cu cadran fosforescent pe care i-l făcuse cadou taică-său de ziua ei: 4.35. Mai avea o grămadă de timp. Plictisită de moarte, s-a plimbat prin casă, unde totul era alb. Maică-sa dormea, după ce-și pierduse iar noaptea făcând curățenie.

A deschis ferestrele și s-a uitat pe furiș la copiii care se jucau afară, pe stradă. Deși îi privea curioasă, nici nu i-a trecut prin minte să li se-alătore. N-ar fi vrut să fie printre ei nici dacă i s-ar fi dat prilejul. Ca toți copiii singuratici care nu au nici un prieten în afara școlii sau nici un tovarăș de joacă acasă, care își însușiseră arta de-a fi pe cât de bine-crescuți li se cerea și pe cât de ascultători nu li se cerea să fie și care acum căutau căi de-a submina această artă, urmărea cu dispreț jocurile de pe stradă, măcinată de o furie ascunsă. S-a strecurat afară, având mare grijă să nu facă vreun zgomot. Prietenia înfiripată între ea și bătrâna ei vecină în ziua aceea la coafor îi era încă proaspătă în minte. Nu c-ar fi uitat că nu avea voie să pună piciorul afară din Palatul Bomboană decât când mergea la școală... dar, dacă se gândea bine, apartamentul de vizavi nu putea fi considerat „afară“, nu-i așa?

Prin urmare, a făcut ceva ce nu mai făcuse până atunci, îndrăznind s-o viziteze pe vecina de-alături. După ce a sunat la ușă, înăuntru nu s-a auzit nici un zgomot. A sunat din nou, ceva mai insistent, și tocmai voia să renunțe, când ușa apartamentului 10 s-a deschis.

Apartamentul 3: coaforul Cemal

Supărat că fratele lui geamăn nu se întorsese, Cemal a condus-o pe ultima clientă și, lăsând salonul de coafură în grija ucenicilor, a ieșit abătut în stradă. Se simțea bine în briza nopții. A străbătut cu pași repezi străzile lăturalnice, de parcă s-ar fi furișat, și a ieșit drept pe strada principală. După ce s-a lăsat purtat de mulțime vreun sfert de oră, fără să știe măcar încotro se îndreaptă, a intrat pe o stradă cu cinci baruri unul lângă altul, care arătau toate la fel. Deși nu-i stătea deloc în obicei, i-a venit poftă să bea o bere. A ales la întâmplare unul dintre baruri și s-a năpustit înăuntru. Barul era plin până la refuz. S-a dus drept la masa aflată chiar lângă ușă, fiindcă avea obiceiul să stea cât mai aproape de ieșire. Apoi i-a cerut o bere și niște cartofi prăjiți chelnerului sfrijit și pipernicit, ale cărui gesturi trădau nu numai scârba față de meseria lui, ci și faptul că mintea îi umbla aiurea.

Pe când aștepta să comande, Cemal a zărit la masa de vizavi un ins oacheș, cu câte trei cearcăne în nuanțe diferite de vinețiu sub ochi, care fie nu putea sta locului, fie era gata-gata să se prăvălească peste masă. Fără să-și desprindă privirea de la *rakı*-ul pe care îl avea dinainte, bărbatul i-a făcut semn chelnerului și i-a șoptit la ureche, cu răsufierea duhnind a alcool:

— Întreabă-l-de-ce-s-a-ntors-și-spune-ne.

Văzând nedumerirea de pe fața chelnerului, l-a lămurit nerăbdător:

— Întreabă-l-de-ce-a-plecat-dac-avea-de-gând-să-se-ntoarcă-dac-avea-de-gând-să-se-ntoarcă-de-ce-a-plecat-dacă?

Cemal își dăduse deja seama că bărbatul de la masa de vizavi vorbea despre el, însă nu reușea să priceapă ce bălmăjea. S-a făcut

mic pe scaun, neștiind ce să spună, însă din fericire chelnerul a răsărit chiar atunci lângă el.

— Nu te necăji din pricina lui, frate, a murmurat chelnerul cu o voce exasperată. E unul dintre clienții obișnuiți. Doar că azi e cam dărâmat, provoacă pe toată lumea, însă n-o să facă niciodată ceva rușinos.

Berea era destul de bună, cartofii prăjiți – deloc. Pe ei erau împroșcate dâre lungi de maioneză și ketchup. Cemal n-avea nimic împotriva ketchupului, însă nu putea suferi maioneza. Îi era ciudă pe el însuși pentru că nu-i spusese asta chelnerului. Foindu-se îmbufnat, s-a întors într-o parte, ca să nu fie nevoit să stea cu fața spre masa de vizavi.

La masa din dreapta lui erau patru bărbați voinici, dintre care unul ridicase degetul mare de la mâna dreaptă, bandajat cu tifon și cu unghia înconjurată de dâre de sânge închegat, și stătea ca o statuie. Unul dintre ceilalți a murmurat domol:

— De ce nu te duci acasă, frate, de ce mai stai aici bandajat și cusut?

Cel de lângă el s-a grăbit să-l susțină:

— Oricum, n-am nici cea mai vagă idee de ce ne-am întors aici. Probabil că suntem singurii oameni de pe fața pământului care se întorc la bar după o vizită la Urgențe.

— Nu! a tunat bărbatul înalt și solid, cu nas acvilin, scuturând cu putere din cap. Am pus un pariu, nu-i așa? Finc' am pierdut, o să-mi primesc pedeapsa ca un bărbat. Dacă m-aș speria de trei cusături și-o injecție, ar trebui să port fustă, nu-i așa? Dacă tre' să bem, atunci o să bem! O să bem pentru deștu' meu mare. Fincă, dacă n-aș fi un om cinstit, dacă nu mi-aș fi ținut cuvântu', deștu' ăsta ar fi încă întreg, nu-i așa? Da' eu ce-am făcut? Mi-am ținut cuvântu'. Vasăzică, rana asta de cuțit e dovada cinstei mele, nu-i așa? Prin urmare, dacă bem pentru deștu' meu, se cheamă că bem pentru cinste, nu-i așa?

Pe când ceilalți ridicau fără tragere de inimă paharele, un fior înghețat a dat ocol întregii mese.

În orice altă zi Cemal ar fi plecat de-acolo, temându-se de o încăierare, dar azi avea chef de băut. Așa că a rămas și a continuat să bea, în ciuda provocărilor bețivului de la masa de vizavi, a

maionezei de pe cartofii prăjiți și a degetului mare ce teroriza masa de alături.

Nefiind obișnuit cu băutura, ochii i s-au înroșit înainte să ajungă la jumătatea celei de-a doua beri. Cu privirea ațintită la petele de pe fața de masă și la găurile de țigară din ea, a lăsat să-i scape un oftat adânc. De ce era fratele lui geamăn așa de diferit de el? N-aveau absolut nimic în comun. De ce nu semănau în nici o privință? Și, dacă tot erau atât de diferiți, de ce mai lucrau încă împreună? Până să dea gata cea de-a treia bere, luase hotărârea s-o apuce pe alt drum decât Celal.

Apartamentul 10: madam Auntie și Su

Când s-a auzit soneria, madam Auntie tocmai deșerta sacoșele pe care le adusese din stradă. A împietrit, complet buimăcită. La ușa ei nu suna nimeni în afară de Meryem, care împărțea pâinea dimineața și venea să ia banii pentru curățenie o dată pe lună. Întâi a crezut că cineva sunase din greșeală jos, însă când soneria s-a auzit din nou, chiar mai insistent, au început s-o macine tot felul de griji. A băgat în sacoșe tot ce scosese și apoi le-a dus pe toate în camera mică. Gâfâind din greu, a închis ușa albă, cu sticlă jivrată, ce despărțea livingul de restul casei și, pentru orice eventualitate, a încuiat-o de două ori. Cât despre cheia legată cu o panglică de catifea purpurie, și-a atârnat-o la gât, știind prea bine că altfel ar pierde-o. Aruncând o ultimă privire prin living, s-a îndreptat șovăitoare și îngrijorată spre ușa de la intrare.

— O, tu erai, Su? s-a mirat ea, destinzându-se vizibil de îndată ce-a deschis ușa. Cum îți mai merge, draga mea? Te simți comod cu părul scurt?

Su, care era mai înaltă cu trei centimetri și jumătate decât madam Auntie, deși purta teniși, a încuviințat din cap cu un zâmbet radios. Bătrâna s-a simțit din nou stânjenită de veselia exuberantă a copilei. Stânjeneala ei a lăsat locul neliniștii când și-a dat seama că cealaltă aștepta să fie poftită înăuntru. A aruncat precaută o privire în urmă, spre living. De ani de zile în casa asta nu mai pusese piciorul nici un musafir. Nici măcar fratele ei, pe care îl iubea atât de mult. Se întâlneau în schimb la o patiserie decorată cu vitralii și faimoasă pentru vechimea ei, unde mâncau de fiecare dată, nesmintit, câte o felie de plăcintă cu mere și beau câte un cappuccino în mijlocul mirosului de scortîșoară și frișcă.

Deși încă își mai muncea creierii, căutând niște scuze care s-o facă pe copilă să plece fără să-i frângă inima, a fost atrasă în adâncul ochilor mari și negri ai acesteia. În ciuda zâmbetului obraznic de pe fața ei, copila părea grozav de nefericită. N-a avut inima s-o trimită acasă. Pe deasupra, își luase toate măsurile de precauție necesare, deci ce rău făcea dac-o invita înăuntru?

— Intră. Hai să bem o cafea cu lapte, a spus și s-a dat la o parte, ca s-o lase pe copilă să intre.

— Nu-mi place laptele! a strigat Su.

— N-am văzut nici un copil căruia să-i placă laptele, a dat din cap madam Auntie. Dar cum ești destul de mare ca să fii în clasa a cincea, m-am gândit că s-ar putea să-ți placă să bei așa ceva.

Pusă în fața unui raționament la care nu prea putea obiecta, Su și-a scos fără zgomot pantofii și, nevăzând nici un coș cu papuci de unică folosință la intrare, și-a dat seama cu uimire că în locuința asta puteai umbla în șosete.

— Aici miroase mai rău decât acasă la noi, a exclamat Su când a intrat în living și, cu un zâmbet strălucitor, parcă mândră de observația ei, a început să cerceteze împrejurimile, fluierând un cântec pe care-l auzea în microbuz, în drum spre școală, în fiecare dimineață.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Privind lucrurile pe care fata le scotea unul câte unul din rucsac, Sidar s-a simțit cuprins de încordare: o periută de dinți turcoaz (așa că acum erau două periute în casă), o cană fără nici un haz, cu o grămadă de ochi bulbucați pe ea, unii holbați și alții închiși (așa că acum erau două căni în casă), un șampon cu *jojoba* pentru spălare zilnică (așa că acum erau două șampoane în casă), o cutie cu tampoane (nu fusese nici una în casă), un prosop (așa că acum erau două prosoape în casă), o mulțime de cărți și CD-uri (așa că acum erau o mulțime de cărți și CD-uri în casă).

Nu asta avusese în minte când se arătase de acord cu dorința fetei de-a rămâne acolo. Spusese că putea să rămână din când în când, nu să se mute de tot. Dacă fata asta cu ochi frumoși, gravi, și păr arămiu voia să-i dea lui Gaba să înfulece napolitane cu alune, să se întindă pe canapea, să privească tavanul și să facă dragoste cu el, toate astea erau OK. Nu-l deranja prezența ei atâta vreme cât erau un singur Sidar, un singur Gaba și o singură fată. Ce-l deranja teribil de mult erau lucrurile astea ale ei. În clipa când pătrund în viața cuiva, oamenii se simt obligați să-și aducă și lucrurile după ei.

Totuși, pe când conducea carul ocru al hașișului sau călărea caii colorați ai LSD-ului, galopând prin labirintul neexplorat al minții sale, Sidar se împiedica în prag de aceeași veche întrebare: „Care?“. Iată dilema de care se temea cel mai mult când era drogat. Cum nu izbutea să dea vreun răspuns, era aruncat de fiecare dată într-o toropeală fără capăt. Dacă, să zicem, avea în față două căni, nu se putea hotărî cu nici un chip din care să bea, dacă avea două prosoape, nu știa cu care să-și șteargă fața. Două cărți, două

CD-uri... orice alegere era mai mult decât derutantă. Atâta timp cât avea mai mult de un obiect din fiecare, alegerea furculiței sau paharului sau farfuriei sau ibricului se preschimba într-o cimilitură descurajantă, demnă de cele din purgatoriu. De nenumărate ori rămăsese împietrit, cu un fursec cu susan într-o mână și unul cu cremă în cealaltă, pentru ca apoi să-și dea seama că nu se clintise din loc vreo patruzeci de minute. Se zbătea să scape din această legătură strânsă, dar se încâlcea și mai rău: de câte ori se simțea înclinat să aleagă un lucru, gândurile i se îndreptau spre cel lăsat deoparte. Atunci, întocmai ca puii de pasăre a căror mamă nu se întorsese încă, lucrurile deschideau larg gurițele și strigau: „Eu! Eu! Eu, Sidar! Te rog, alege-mă pe mine!“

Dar el nu voia să aleagă. Toată lumea își închipuia că alesese între Elveția și Turcia când venise să locuiască în cea de-a doua. Nu era adevărat. Nu hotărâse nimic. Pur și simplu venise aici și poate că într-o bună zi pur și simplu avea să plece. La fel, sinuciderea, la care începuse să se gândească tot mai des în ultima vreme, nu însemna, așa cum credeau toți, să aleagă moartea în dauna vieții. Sinuciderea era ca Gaba, una singură. A avea s-o comită pur și simplu.

Sigur, convingerea asta era supusă unei analize atente când se gândea nu la motivul sinuciderii, ci la modul cum s-o facă, fiindcă atunci se confrunta din nou cu întrebarea „Care?“. Există o imensă diversitate de alegeri, care reprezentau nenumărate feluri de-a te sinucide, și ori de câte ori conducea carul ocru al hașişului sau călărea caii colorați ai LSD-ului, galopând prin labirintul neexplorat al sinuciderii, Sidar se împotmolea în pragul aceleiași dileme. Atunci cuptorul cu gaz din bucătărie, funia care aștepta să fie atârnată de țeava de gaz ce trecea prin living, pilulele din flacoane, briciul de pe marginea căzii și Podul Bosfor cu picioarele lui de Goliat începeau să strige în cor: „Eu! Eu! Eu, Sidar! Te rog, alege-mă pe mine!“

- Nu poți rămâne aici, a mormăit el, ferindu-și privirea de-a ei.
- Păi, te-am întrebat înainte. Atunci n-ai avut nimic împotriva.
- Știu, a recunoscut arțăgos Sidar, zărind păianjenul care atârna din tavan. Dar m-am răzgândit.

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

Deși după ce ieșise din bar avusese de gând să se ducă drept acasă, fie pentru că-i venea greu să meargă drept, fie pentru că și-a dat seama că hotărârea lui de-a merge pe alt drum decât fratele lui geamăn însemna să spună adio și locului lor de muncă comun, Cemal s-a trezit curând în fața Palatului Bomboană. Încercând să nu atingă sacii urât mirositori îngrămădiți pe trotuar, din care se revărsau resturi, s-a aplecat peste scrisul verde-fistic de pe zidul grădinii și s-a uitat cu tristețe la salonul de coafură, dar ce-a văzut i-a preschimbat tristețea în neliniște. Înăuntru pâlpâia o lumânare. N-avea nici o îndoială că ucenicii încuiaseră și plecaseră de ore bune. A rămas nemișcat, încruntându-se și uitându-se la balconul scund al apartamentului lor. Pe-acolo trebuie să fi intrat hoțul.

Deși nu-l năpădea nici un val de curaj, după ce dăduse trei beri pe gât, Cemal era mai mult decât pregătit să-i învinețească un ochi oricărui hoț. Apucând un umeraș rupt pe care cine știe cine-l aruncase la gunoi, s-a năpustit în grădină, a trecut pe lângă salcâmul roz și a reușit să sară pe balcon din prima încercare. După cum prevăzuse, ușa era ușor întredeschisă. S-a repezit spre umbra omului care stătea în picioare lângă lumânare... și a scăpat îndată din mâini umerașul rupt...

Între timp celălalt, pus în fața unei asemenea siluete amenințătoare ce năvălise de pe balcon, fugise cât îl țineau picioarele, adăpostindu-se în spatele unui aparat de epilat. Pe Celal nu-l năpădea nici un val de curaj. În orice alt moment s-ar fi speriat de moarte, dar și el dăduse pe gât trei halbe mari de bere. Totuși, pesemne fiindcă era fie mai puțin rezistent, fie mai puțin agil

decât fratele lui geamăn, chiar dacă descoperise în ultima clipă identitatea siluetei care tăbărâse asupra lui, nu și-a putut opri brațul îndeajuns de repede. Până când brațul drept al lui Celal a prelucrat comanda „Retrage-te!“ trimisă de creier, era deja prea târziu. Într-o clipită aparatul de epilat s-a izbit de umărul lui Cemal, lăsându-și acolo butonul de reglare a căldurii.

*

Gemenii aveau zece ani când tatăl lor se întorsese din Australia, unde emigrase cu mulți ani în urmă. Ascultaseră împreună, cu aceeași venerație, poveștile istorisite de bărbatul pe care-l admirau atât de mult. Muncise din greu, strânsese grămezi de bani și acum se întorsese să-și ia familia cu el în tărâmul belșugului. Acolo îi aștepta o casă de un galben strălucitor, ca porumbul fiert, cu un leagăn făcut dintr-un cauciuc în curtea din spate. Pe când gemenii ascultau poveștile tatălui, mama lor era ocupată să împacheteze, să-și ia rămas-bun de la vecini și să împartă lucrurile pe care le aveau, fiindcă nu voiau să le ia cu ei.

În ziua de dinaintea plecării, pe când Celal și Cemal se răsuceau în paturile de pe podea, tatăl lor se strecurase în cameră. Mângâindu-i pe cap, scosese o poză din buzunarul de la piept. În poză se vedea într-adevăr o casă care părea într-adevăr uriașă și galbenă ca porumbul, iar curtea din spate era exact așa cum le-o descrisese. În ea era un leagăn, iar pe el stătea o femeie durdulie, cu un zâmbet înflorindu-i pe chip. Avea părul arămiu, împletit într-o coadă groasă, prinsă într-un coc lejer la ceafă. „Ce ziceți de ea? E frumoasă, nu-i așa?“, îi întrebaseră tatăl lor. Gemenii dăduseră din cap cu sfială. Nu semăna deloc cu femeile pe care le văzuseră până atunci și mai ales cu mama lor. Punând poza la loc, tatăl lor îi mângâiaseră din nou pe cap. „Măine noi trei o să plecăm“, șoptise el. „Mama voastră o să rămână deocamdată aici. După ce ajungem în Australia și ne instalăm, putem veni s-o luăm.“

Deși erau la o vârstă fragedă și aveau o admirație adâncă pentru tatăl lor, amândoi băieții pricepuseră numaidecât că asta era o minciună. Rămași singuri, se feriseră să mai spună vreun cuvânt despre treaba asta. Amândoi se prefăcuseră că nu știu nimic, de parcă astfel ar fi putut uita cumva ce aflaseră. Când în cele din

urmă adormiseră, amândoi o chemaseră prin semne în visele lor pe femeia cu păr arămiu. Totuși în dimineața următoare nici unul dintre ei nu putea spune dacă venise sau nu.

— Eram așa de bucuros când auzeam lucrurile pe care ni le spunea tata atunci... , a murmurat Cemal către fratele său geamăn, stând încă în genunchi și căutând butonul pentru reglarea căldurii. Țara aia întinsă, femeia aia frumoasă, a continuat el gânditor. Mi-am vândut mama pentru ele. Așa de mârșav sunt. În schimbul lor am trădat-o pe femeia care m-a adus pe lume, m-a alăptat și m-a crescut. Fir-ar să fie, poți deveni materialist cu timpul și-atunci ai zice că viața te face așa, dar cum naiba poți să fii materialist cât ești încă un copil, la vârsta aia?!

În ziua următoare, după ce-o trimiseseră pe mama lor de acasă sub un pretext oarecare, încărcaseră toți trei geamantanele în mașină.

— Dar tu? Tu n-ai trădat-o pe mama pentru lucrurile astea! a zis Cemal oftând pe când își privea fratele cum se târa pe sub un scaun rotativ, ca să recupereze butonul pentru reglarea căldurii. Nu ți-ai vândut sufletul și nici omenia! Să-i ia naiba de bani, să-l ia naiba de lux, ai hotărât tu și ai sărit din mașină. Ai decis să rămâi cu mama și ai încercat să mă convingi și pe mine. Alergai din răspuțeri în urma mașinii pe când tata și cu mine ieșeam din sat. Scena aia tulburătoare mi-a rămas întipărită pentru totdeauna în minte. Strigai așa de tare: „Stai! Stai!“ . Ai alergat după noi până la capătul satului.

Pe când Cemal împătorea o batistă în două, patru, opt, șaisprezece, suflându-și în cele din urmă nasul în ea, a venit curentul. Celal a dat fuga în bucătărie să-i aducă fratelui său geamăn un pahar cu apă. Înainte să-i întindă paharul, a turnat în el patru picături de colonie de lămâie.

— Mulțumesc, a zis Cemal.

— Îmi pierdusem pantoful, a răspuns Celal.

Uitându-se cu o privire stinsă la flacăra lumânării, care părea atât de firavă și de chioară acum, că aveau iarăși lumină electrică, Cemal a încercat să înțeleagă cuvintele pe care le auzise adineauri.

— Îmi pierdusem pantoful, a repetat Celal.

Ar fi preferat să nu spună nimic, însă gura vorbea fără el. Cât își dorea să nu fi băut a treia bere!

— Când m-am suit în mașină, mi-a căzut unul din pantofi. De-aia m-am dat jos, ca să-mi pun pantoful. Dar înainte să apuc s-o fac, a apărut mama. De cum a zărit-o venind, tata a pornit motorul. Am alergat după voi într-un singur pantof, însă mașina a gonit mai departe. Am strigat cât m-au ținut puterile. Am alergat după voi până la capătul satului.

Celal, care se simțise toată viața rănit că fusese copilul părăsit de tatăl lui, și Cemal, care se simțise toată viața rănit că fusese copilul care își părăsise mama, stăteau în picioare, uitându-se lung unul la celălalt, pe jumătate abătuți, pe jumătate nedumeriți, cu identitățile întoarse pe dos în oglinda oferită de fiecare celuilalt... și ce-au văzut în adâncul ei i-a făcut să tragă concluzia că propria situație fusese mai rea decât a celuilalt...

— Un singur lucru mai trebuie să-ți spun, a murmurat Celal. Știi că mama era o femeie fără educație. După plecarea ta s-a îmbolnăvit de tristețe. Oamenii o îndemneau întruna să ceară ajutorul unui vrăjitor faimos. M-a luat cu ea acolo. Un tânăr cu ochii ca de sticlă – s-a dovedit că era orb. Probabil i s-a făcut milă de mama. „Până azi n-am făcut nici o vrajă rea“, i-a zis, „și nici n-o să mai fac vreuna după aia, dar soțul ăsta al tău merită ce-i mai rău, așa că o să-mi calc pe inimă și-o să te ajut. Hai să le tăiem drumul, să le răsturnăm mașina dacă e nevoie, hai să ne încredințăm că nu ajung niciodată în Australia. Vrei să fac asta? Spune-mi, asta vrei cu-adevărat?“, a întrebat-o. Biata mama a încremenit, a plâns, a gemut și apoi, nemaiputând îndura, a răspuns: „Da“.

Cum în noaptea aceea lui Cemal îi era mai greu decât de obicei să înțeleagă vorbele fratelui său geamăn, rămănea mereu în urmă, fiindcă mintea nu-i mergea mai repede ca a unui țurture ce se preface că nu vede soarele. I-ar fi plăcut să-l întrerupă și să strecoare și el câteva cuvinte, însă nu numai că nu știa ce să spună, ci în acel moment până și ideea de a-și mișca falcile îl obosea. Cât își dorea să nu fi băut a treia bere!

— Biata mama era atât de sfârșită, încât nici nu putea urmări ce-i spunea omul ăla. Așa că a trebuit să țin eu minte cum se face vraja. Vrăjitorul mi-a dat niște pănuși, a umplut o sticlă cu apă sfințită și a scris nu știu ce pe o bucată de hârtie. „Împarte pănușile în două și leagă-le strâns. Pune-le în hârtie și apoi răsuțește hârtia pe lungime, ca pe-o țigară. După aceea dă-le foc la toate“,

m-a învățat el. „Atunci ai s-auzi un glas. O să-ți vorbească din foc. Când ai să-l auzi, fii sigur că faci ce trebuie. Să nu atingi cumva focul. Lasă-l să ardă până la capăt. Când flăcările s-au stins de tot, presară cenușa peste apa sfințită și apoi toarnă apa la rădăcina unui trandafir roșu. Restul o să vină de la sine“, a încheiat el.

Lumina electrică s-a stins din nou. Flacăra plăpândă a lumânării s-a însuflețit vizibil, bucurându-se de întunericul neașteptat.

— „De îndată ce ajungem acasă, pune-te pe treabă“, mi-a zis mama. „Fă întocmai cum te-a învățat vrăjitorul!“ Așa că am legat pânșile, făcând două mănunchiuri (unul mic și altul mai mare), le-am pus în hârtie, am răsucit frumos hârtia și apoi i-am dat foc. Ar fi trebuit s-o vezi pe mama, facuse ochii cât cepele! Doamne, speranța aia din privirea ei... Aștepta atât de mult de la mine! Hârtia a luat într-adevăr foc. Am încercat să mă conving singur, „N-o să se întâmple nimic rău“, însă dintr-odată, întocmai cum spusese vrăjitorul, am auzit un țipăt... de parcă ar fi plâns cineva... apoi alt țipăt. Mi s-a părut că-ți aud glasul. Zguduit, am luat apa sfințită și am turnat-o drept peste focul care ardea. S-a stins cu un fâsâit. M-am simțit așa de ușurat! Firește, nu i-am spus mamei ce facusem. Ea credea că-o turnasem la rădăcina trandafirului roșu. După aceea ne-am culcat. În zori m-a trezit un zgomot, m-am ridicat din pat și ce mi-au văzut ochii? Mama stătea în genunchi afară, în grădină, și plângea! „Celal, ce-am făcut? Cum am putut să-miucid fiul iubit?“, a gemut ea. „Îmi doresc din toată inima să nu li se-ntâmple nimic rău pe drum.“ „Vrei să spui, la amândoi?“, am întrebat eu. „Da, la amândoi“, mi-a răspuns ea. Am băgat de seamă că mâinile îi erau pline de zgârieturi. Smulsese trandafirul din pământ cu tot cu rădăcină, ca să rupă vraja. „N-o să li se-ntâmple nimic rău, nu-i așa, Celal?“, a întrebat ea rugător. „Nu, nimic“, am mângâiat-o eu. „N-ai făcut tot ce ți s-a spus, așa-i?“, m-a descusut ea. „Așa-i“, am răspuns eu. A fost grozav de ușurată. „Halal ție, băiatul meu isteț“, a zis ea zâmbind. Apoi m-a îmbrățișat cu atâta recunoștință, că am înțeles numaidecât. Am înțeles că te iubea mai mult decât pe mine. Fiul plecat era cel pe care-l iubea mai mult.

Cemal a început să tremure. S-a chinuit să se ridice și să închidă ușa de la balcon, însă era așa de amețit, că a trebuit să se ghemuiască la loc.

— Din ziua aia, Cemal, ori de câte ori pomenește cineva de sfinți, vrăjitori și alții asemenea, mă apucă spaima. Nu c-aș crede în așa ceva. Dacă vrei să știi părerea mea, nu cred o iotă. Să spun drept, acum, după atâția ani, mă îndoiesc și că pănușile alea au scos vreun sunet. Eram așa de speriat, că pesemne mi l-am închipuit. Totuși îndoiala îmi stăruie mereu în minte. Dacă n-ar fi îndoiala asta, biata mama s-ar răsuci în mormânt. Așa simt eu.

Tăcerea care s-a așternut a ținut vreo două minute. Curentul a venit din nou chiar la jumătatea ei, lăsând un minut în întuneric și celălalt în lumină.

— Deci de aia te-ai înfuriat așa de tare când l-am luat în zeflema pe sfântul din grădină! Atunci îți promit că n-o să mai deschid gura!

Celal a oftat. Firea fratelui său geamăn înclina când spre exagerare, când spre bagatelizare.

— Hai să închidem salonul de coafură, dacă vrei. Mă rog, dacă te îngrijorează ideea că să tundem părul e împotriva dorințelor sfântului. Putem să deschidem un salon de coafură în altă parte.

— Ei, hai! a spus Celal râzând. Mi se pare că mă confunzi cu peria cu mâner de os.

Apartamentul 9:

Su

— Grăsanele cu baticuri! Grăsanele cu baticuri! a strigat Su, scoțându-și și retrăgându-și capul la geamul din spate, de parcă ar fi fost un cuc dintr-o pendulă.

Pe bancheta din față așteptau doi băieți cu cornete cu năut în mâini, lăsându-și pe rând unul altuia locul de lângă geam și trăgând în țintele pe care le indica fata.

Femeile cu baticuri pe care pusese Su ochii fuseseră prinse în mijlocul unei șosele cu două benzi și se chinuiau să traverseze. Nu observau microbuzul școlii, ce venea repede din spate, darămite boabele de năut care treceau vâjâind pe lângă ele. Până să apuce băiatul care nu nimerise ținta să-i lase locul prietenului său cu fața prelungă, Su desemnase deja alta:

— Tipul cu câinele! Tipul cu câinele!

Una dintre boabele de năut a aterizat în gluga bărbatului îmbrăcat în haine sport, însă terierul lui n-a fost la fel de norocos. I-au trebuit câteva lătrături și rotiri în jurul cozii ca să-și dea seama cu ce ploua asupra lui. Nu putea să alerge după microbuz decât atât cât îi îngăduia lungimea lesei, la capătul căreia s-a oprit cu un scheunat trist, așteptându-și stăpânul să-l prindă din urmă. Probabil că una dintre boabele de năut îl nimerise pe câine într-un ochi, fiindcă acesta clipea neconținut.

— Marfă! a strigat țintașul cu îngâmfare – „marfă“ fiind în ultima vreme la modă în cercurile lor în loc de „grozav“.

Cele trei fete cu părul prins în coadă de cal, care stăteau întotdeauna în față și-l tratau pe șofer ca pe-un prieten vechi, îmboldindu-l să pună mereu casetele lor cu muzică pop, s-au întors toate deodată ca să le arunce niște priviri ucigătoare autorilor

incidentului. Su nu le-a băgat în seamă. Din ziua când fusese tunsă scurt părăsise lumea fetelor, din care fusese deja izgonită în clipa când se întinsese vestea că avea păduchi și în care îi venea oricum greu să-și găsească locul. Se întâlnea cu celelalte fete doar înainte și după orele de educație fizică, în vestiar. Atunci Su se prefăcea pur și simplu că ele nu existau. Nu cerea în schimb decât să fie tratată la fel, ca și cum n-ar fi existat. Dar ori de câte ori se așezau pe bănci, împruțind vestiarul strămt și scund cu deodorantele lor florale dulcele și punându-și ciorapii în timp ce schimbau priviri pline de subînțeles, vorbind într-un soi de limbaj secret, voiau s-o facă pe Su să simtă cât era de nepopulară și de nedorită. Băieții erau totuși diferiți. În cercul lor să ai păduchi era ceva atât de obișnuit, încât nu mai era nici o noutate.

Su s-a aplecat pe geam până la brâu, pocnind din degete spre terierul care rămăsese în urmă, însă chiar când era gata să se tragă înapoi, a zărit la câțiva metri în față un bărbat cu o barbă neîngrijită și cu părul lung și nespălat, care scotocea prin gunoi. Bărbatul se străduia să umple sacii pe care-i căra pe umeri cu cutii de conserve pescuite din gunoi. Din când în când se scărpină în cap gânditor, de parcă un glas tainic din coșul de gunoi îi puneă întrebări încurcate. Avea o șapcă vișinie și o salopetă gri-petrol, care erau aproape numai zdrențe. Prin găurile din salopetă puteai să-i vezi rotulele murdare.

— Vagabondul! Vagabondul! a strigat Su.

Țintașul de serviciu la geam și-a încărcat cornetul de hârtie cu alte boabe de năut și a suflat din toate puterile. Dar chiar în clipa aceea vagabondul luat la țintă s-a oprit din ce făcea, s-a întors cu o intuiție de animal și, asemenea victimelor care le zâmbesc ucigașilor înainte de-a încasa un glonț, a deschis gura larg și a prins bobul de năut din zbor, pe când era încă în aer, înghițindu-l pe nemestecate. A dus apoi mâna la inimă, a înclinat ușor capul, de parcă le-ar fi mulțumit, și a deschis iar gura, așteptând al doilea glonț. Văzând că nu i se aruncă nici un bob de năut, a clănțănit nerăbdător din dinții îngălbeniți. Țintașul s-a cutremurat de groază. Su s-a uitat năucită la acel bărbat, cel mai ciudat din câți văzuse vreodată, care nu semăna cu nimeni cunoscut.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

De îndată ce fata a plecat, trântind ușa în urma ei, Sidar s-a simțit ca naiba. A așteptat până la miezul nopții, sperând că-l va ierta și se va întoarce. Abia când și-a dat seama că aștepta în zadar, i-a pus lesa lui Gaba și a ieșit din casă.

Cimitirul catolic armean era la doar douăzeci și cinci de minute de mers pe jos. Dintre toate cimitirele din Istanbul, acesta îi plăcea cel mai mult. Ca să-l lase pe Gaba să intre, a împins până la capăt poarta bogat ornamentată și uriașă, care nici măcar nu te lăsa să bănuiești ce spațiu luminos se ascundea îndărătul ei. Când l-a văzut venind, paznicul a bombănit, ca de obicei. Deși prima oară se arătase bănuitor la orice mișcare a lui Sidar, cu vremea se deprinsese cu el și pesemne că hotărâse în cele din urmă că acest băiat slab și ciufulit era ciudat, dar deloc primejdios, pentru că n-a mai avut nimic împotriva prezenței lui acolo.

Când Sidar s-a ivit pe strada pietruită ce se intersecta cu toate aleile din cimitir, un bătrân care ședea singur pe o bancă i-a făcut semn cu mâna. Se mai întâlneră din întâmplare de vreo câteva ori. Cu toate că se salutaseră, până atunci nu schimbaseră nici o vorbă.

— Uite c-ai venit iar, a zis bătrânul, zâmbind și bătând ușor cu palma locul de lângă el. Totuși ești destul de tânăr. Ce-i graba asta?

Sidar s-a așezat pe celălalt colț al băncii. Înainte să răspundă, l-a cercetat pe bătrân. Trebuie să fi avut pe puțin șaptezeci și cinci de ani, poate chiar optzeci. Avea ochi mici și rotunzi, de un albastru-cenușiu intens.

— Păi, am văzut multe morminte de copii pe-aici, a răspuns îndărjit Sidar.

— N-am spus că ești prea tânăr ca să mori, am spus că ești prea tânăr ca să te gândești la moarte.

L-au auzit pe Gaba lătrând în depărtare – probabil nimic îngrijorător. Vreun străin trebuie să-i fi dat ceva de mâncare. Așa lătra el când era pe cale să primească o tratație de la un străin. Era genul de lătrat „Mulțumesc pentru simit, ești foarte drăguț!“

— Și eu mă gândeam la moarte azi, a mormăit bătrânul, aparent interesat de discuție. Azi-dimineață m-a sunat sora mea – a visat urât noaptea trecută. Se făcea că eram copii și țineam bibe-roanele în mâini. Totuși laptele era cam ciudat, nu voia să curgă, ci ieșea în cocoloașe. Șoareci albi, cât degetul meu mic, țâșneau dinăuntru. Mama ne-a prins de mâini și ne-a tras de-acolo, dar sora mea s-a întors. Deși știa foarte bine că laptele era infectat, a băut. Mama era furioasă pe ea. „De ce-ai făcut asta? Ai păcătuit!“ a țipat, însă n-a putut îndura lacrimile surorii mele și-a luat-o în poală ca s-o aline. „Nu-ți face griji“, a mângâiat-o ea, „cu siguranță că Dumnezeu o să te ierte.“

Gaba a început să latre iar, pesemne pentru că vreun străin încercase să-l mângâie. Sidar și bătrânul s-au întors amândoi distrați, uitându-se spre intrarea în cimitir, deși știau că nu-l puteau vedea din unghiul ăla. Nici o problemă. Era, probabil, genul de lătrat „Te las să mă mângâi dacă-mi mai dai un simit!“

— Eu n-am visat nimic de ani de zile, nici nu mi-aș aminti dacă aș face-o, dar sora mea visează și visele ei se adevăresc întotdeauna. Ea e o femeie cultivată. S-o fi văzut când era tânără... nimeni n-o interesa! Nu se gândea decât la cărțile ei. Mama, biata de ea, era îngrijorată. I-a interzis surorii mele să citească prea mult, fiindcă din pricina asta îi curgea sânge din nas, însă ea citea mai departe pe-ascuns, în general romane... în franceză... Încă o mai văd cu ochii minții aplecată asupra unei cărți, pierdută într-o altă lume. Știam întotdeauna când o să înceapă să-i curgă iarăși sânge din nas. Aș fi putut s-o previn, dar – nu știu de ce – nici măcar nu mă puteam apropia de ea când citea. O priveam doar, așteptând în tăcere să cadă picătura aia de sânge. Erau multe astfel de picături pe paginile romanelor pe care le citea pe-atunci. Nu aveai cum să le ștergi sau să le rupi, deci ce puteai face? Rămâneau așa. Avea și un jurnal – cu noi nu vorbea, dar cu jurnalul ei da.

Apoi, într-o zi, când sora mea și cu mine ne-am întors de la școală, toate cărțile, împreună cu jurnalul, dispăruseră. „Le-am aruncat pe toate!“, a spus scurt mama. Sora mea s-a albit la față. O iubea pe mama, zău că da, însă nu cred c-a iertat-o vreodată.

Lătraturile lui Gaba s-au întezit tot mai tare, devenind din ce în ce mai puternice. Probabil era supărat din cine știe ce pricină. Era genul de lătrat „Dacă nu vrei să-mi mai dai simiți, n-ai vrea să mă lași în pace?“.

— Cum era așa mofturoasă, s-a măritat foarte târziu. Soțul ei era oculist și avea un cabinet în Șiși. Se iubeau cu adevărat. N-aveau copii. Apoi bietul om a murit pe neașteptate, pur și simplu traversând strada – probabil c-a uitat să se păzească ori ceva pe-acolo, fiindcă a ieșit în stradă fără ca măcar să se uite. Mașina „a fugit de la locul accidentului“ în plină zi. Am văzut mulți oameni care-au albit de durere, dar sora mea parcă s-a împușinat la trup. Curând a ajuns o femeie tristă, nu mai mare decât un spiriduș. A renunțat la toate. A încetat să mai mănânce. A atârnat fotografiile cu soțul ei mort prin toată casa. Așa cum în copilărie obișnuia să vorbească cu jurnalul ei, acum a început să vorbească cu fotografiile alea. Atunci am făcut o mare greșeală. M-am gândit că, dacă-i iau de sub ochi lucrurile fostului meu cumnat, o să-i fie mai ușor să-l uite. Într-o zi am adunat pe ascuns toate fotografiile, n-am lăsat nici una, și le-am dat prietenilor și rudelor. Așa cum n-o iertase niciodată pe mama, sora mea nu m-a iertat nici pe mine. S-a mutat altundeva. Vezi tu, crezusem că o să-i fie greu să trăiască într-o casă înțesată de amintirile fostului meu cumnat. Dar surorii mele, dimpotrivă, i-a venit greu să trăiască acolo din clipa în care acele amintiri au dispărut. S-a mutat altundeva. După atâția ani, tot nu mă lasă să-i trec pragul. Nici nu s-a mai recăsătorit. A rămas singură în tot timpul ăsta. Când ne vedem, ne întâlnim la o patiserie. Știi ceva despre interpretarea viselor? Sora mea știe cu siguranță și visele ei se adevăresc întotdeauna.

— Cum a interpretat visul ăsta? a întrebat Sidar.

— A zis că s-ar putea să moară fără s-aștepte să-i vină vremea. De asta s-a înfuriat mama așa pe ea.

— Adică să se sinucidă? a exclamat Sidar cu o ușoară emoție în glas.

Dar bărbatul doar a clipit din ochii lui albaștri-cenușii, cu un chip ce părea lipsit de expresie, de parcă nu se gândise vreodată la un asemenea cuvânt sau nu-l mai auzise niciodată.

Acum Gaba părea și mai înnebunit. Folosea deja lătratul de genul „Dacă nu vrei cu nici un chip să mă lași în pace, atunci plec eu!”. Sidar a sărit în picioare, deși voia să pună mai multe întrebări. La intrarea în cimitir l-a găsit pe Gaba, întocmai cum prevăzuse, lătrând trist în mijlocul unui cerc de afecțiune și atenție alcătuit din spectatori curioși. Înainte de-a fugi să-și salveze câinele, s-a oprit o clipă să-i facă semn cu mâna bătrânului, dar acesta se întorsese în partea cealaltă, mormăind încă, de parcă n-ar fi băgat de seamă că de-acum rămăsese singur pe bancă.

Apartamentul 9: Tijen Igienă, Su și cu mine

6.54 p.m.: legănându-și de pe fotoliu picioarele ca bețele, acoperite cu nenumărate pișcături de țânțar, pe care le și scărpinase până făcuse rană, Su și-a vârât mâinile în buzunarele pantalonilor scurți și și-a concentrat puternic privirea pe minutarul ceasului de pe perete, de parcă asta ar fi putut face timpul să treacă mai repede. Meditatorul ei era întotdeauna punctual. Până acum nu întârziase niciodată, nici măcar câteva minute, însă o asemenea punctualitate avea și un contraefect. Termina întotdeauna lecția exact la timp. Nu rămăsese niciodată mai mult, nici măcar cu câteva minute. În clipa în care începea lecția, își așeza ceasul cu curea de piele între ei, pe masă, și, cu toate că nu se uita întruna la el, cum ar face un om plictisit, tot sărea în picioare de îndată ce ora se încheia.

6.57 p.m.: fata a sărit în picioare la țârâitul soneriei. Cu trei minute mai devreme!

Tijen Igienă stătea la chiuveta din bucătărie și răzuia depunerile de pe fundul ceainicului. Ștergându-și de șorț mâinile cu vârfurile degetelor încrețite, ce stătuseră în apă fierbinte două ore la rând, s-a îndreptat spre ușă. A deschis-o și l-a cercetat pe meditatorul fiică-sii din cap până-n picioare. Bărbatul era curat și îngrijit, ca întotdeauna. Și-a scos docil pantofii înainte de-a intra și și-a pus în picioarele încălțate cu șosete bej o pereche de papuci de unică folosință din coș. Între timp mama și fiica i-au urmărit mișcările cu o politețe plină de respect. Apoi au trecut toți trei în living, scoțând un soi de fășăit pe când mergeau. La unul din capetele mesei dreptunghiulare de sufragerie erau, ca de obicei, pregătite special pentru lecție cu câțva timp înainte: felii de prăjitură cu

nucă-de-cocos aliniată pe două farfurii de porțelan, cu șervețele albe alături, caietul cu crinii albi deschiși, creioane cu vârful bine ascuțite, scrumiera pregătită. În casa asta se putea fuma. Nici fumul, nici scrumul nu intrau în ceea ce Tijen Igienă definea drept „mizerie“.

— Sper că nu e nepoliticos dacă ne vedem de treabă în casă în timp ce dumneata ții lecția...?

Spunea întotdeauna aceeași frază înainte de fiecare lecție. Iar eu îi dădeam întotdeauna același răspuns: „Câtuși de puțin, doamnă Tijen. Vă rog să vă vedeți de treabă“.

În clipa aceea noua menajeră a apărut agitată din baie, ținând într-o mână o găleată cu apă și săpun, iar în cealaltă – un preș de ușa cu canafii așa de încurcați, încât părea călcat în picioare. În spatele ei a răsărit Meryem, cu pântecul ei uriaș, gata-gata să plesnească. Își atârname pe un umăr un prosop lung, alb ca zăpada, ca un antrenor de box sau un maseur de la *hammam*. Ambele femei păreau să se bălângăne, incomodate de papucii de unică folosință.

— Cum se face că încă mai lucrezi? am întrebat-o.

Dar înainte să apuce să-mi răspundă, Tijen Igienă s-a amestecat în discuție:

— Nu, nu, de fapt Meryem nu mai lucrează, a încetat lucrul săptămâna trecută, dar eram într-o mare încurcătură fără ajutorul ei. Așa că am ajuns la următoarea soluție: Meryem spune ce trebuie făcut și Esmă Hanim, mulțumirea fie asupra ei, face.

Auzindu-și numele, Esmă Hanim a înclinat din cap și a salutat apatică, nu foarte încântată, pare-se, de rolul atribuit ei în diviziunea muncii. Apoi toate cele trei femei s-au întors la treburile lor, fășâind cu papucii de unică folosință și lăsându-i singuri pe meditator și pe elevă.

7.00 p.m.: trăgându-și scaunul mai aproape de masă, Su a aruncat o privire amărâtă către ceasul cu curea de piele, așezat între ei ca o barieră.

Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine

Când m-am întors acasă după lecție, am găsit-o pe Amanta Tristă tot acolo. Mai mult, aranjase câteva dintre cutiile ce așteptau să fie deschise din ziua în care mă mutasem și, pe deasupra, făcuse ordine prin apartament. Totuși mi-a spus că avea să plece în curând ca să gătească pentru negustorul de ulei de măsline. M-am abținut să intru în amănuntele poveștii ăsteia – nu era o noutate pentru mine că în ultima vreme lucrurile nu mergeau prea bine între ei.

— Spune-mi, a găngurit ea. Ce mâncare vrei?

— Paste, am mormăit eu.

Deși mai întâi s-a încruntat, în cele din urmă a considerat că era o idee practică. Pe când eu fierbeam pastele, ea s-a apucat să pregătească un sos cu roșii și cimbru din puținele ingrediente din casă. Bănuiesc că de aia mă iubește. Spre deosebire de ceilalți bărbați din viața ei, eu îi cer mult mai puțin decât e dispusă să ofere. Ca atare, primesc mult mai mult decât cerusem la început.

Tocmai când ne așezaserăm la masă, s-a auzit soneria de la intrare. Su era o fetiță tare ciudată. Iat-o stând acolo cu cartea în mână și spunându-mi că uitasem să-i dau temă pentru weekend. Amanta Tristă a poftit-o la masă. N-a vrut să vină. Pe când ele vorbeau, am ales câteva exerciții mult peste nivelul ei. Dacă ține morțiș să-i stric weekendul cu teme suplimentare, așa să fie.

— Hmm, se pare că nu sunt singura vecină căreia i-a căzut cu tronc fața dumitale drăguță, domnule, a râs Amanta Tristă când am reușit să ne așezăm iar la masă.

— Nu vorbi prostii! E doar o copilă.

— Și ce? Copilele nu se pot îndrăgosti? Dumnezeu mi-e martor că eu puteam atunci când eram cam de vârsta ei. Tu nu te-ai îndrăgostit de nimeni în copilărie?

Dintr-odată m-am simțit încurcat. Amanta Tristă vorbea despre copilăria ei de parcă s-ar fi referit la un trecut îndepărtat, cu toate că de-atunci trebuie să fi trecut cel mult zece sau doisprezece ani. Acum, dacă mă gândesc mai bine, între Su și Amanta Tristă nu erau decât unsprezece ani.

— Nu mi-ai răspuns! Te-ai îndrăgostit vreodată în copilărie sau nu? a stăruit ea, deranjată, pare-se, de tăcerea mea.

Într-adevăr, mă îndrăgostisem, numai că nu era o amintire demnă de reținut. De o fată de la școală, pistriuată, mofturoasă și gălăgioasă. Mi-aduc aminte că eram atras de ea. Până în ziua de azi n-am mai întâlnit pe nimeni cu o înclinație atât de naturală către furt. Nu conta decât că un obiect era al altcuiva. Nu exista vreun lucru de pe lume pe care să nu-i facă plăcere să-l fure: fructe din grădinile învecinate, papuci care o îmbiau de pe pragurile caselor, creioane și gume de șters de la colegii de clasă... le șterpelea pe toate și de fiecare dată își împărțea prada cu mine... Din când în când se furișa în prăvălia urât mirositoare a unui pantofar hâd și dependent de clei, pe lângă care treceam în drum spre școală. Cât eu sporovăiam cu pantofarul, ea își umplea buzunarele cu pumni întregi de cuie și pingele. Dumnezeu știe de ce, după aceea le prindeam pe toate gardurile, băncile, vitrinele sau ușile care ne ieșeau în cale. Numai că, după ce-am împărțășit atâtea, iubita mea mi-a jucat din senin o festă urâtă și m-a pârât la părinții mei. Tata n-a fost prea zguduuit când a aflat despre furturile fiului său, însă cu mama a fost o cu totul altă poveste. Și-a ieșit din fire, exagerând peste măsură pedeapsa părintească. Dar după zece zile tata a murit, lucru care a șters pentru totdeauna din mintea mamei scandalul provocat de păcatul meu.

— Cum o chema? a întrebat Amanta Tristă, scuturând solnița pentru a nu știu câta oară, parcă hotărâtă să ajungă la fundul ei.

Oricât am încercat, n-am reușit să-mi aduc aminte numele ei — așa cum nu reușesc să-mi amintesc cum îi chema pe majoritatea prietenilor mei din copilărie. I-am mărturisit că de obicei îmi venea greu să-mi amintesc numele oamenilor, însă nu i-am des-tăinuit cât o enerva pe Ayshin obiceiul ăsta al meu. Oricum,

Amanta Tristă nu pune prea multe întrebări despre fosta mea căsnicie. Poate pentru că se săturase să tot audă despre căsnicia negustorului de ulei de măsline sau poate pentru că e una dintre persoanele acelea care sunt numai urechi când aud povești dintr-o copilărie încă trainică în amintire, dar nu și din trecutul imediat. I-am spus că eram mai bun la porecle – pe astea nu le uit ușor.

— Atunci găsește-mi și mie o poreclă, a zis, reușind în sfârșit să lase solnița și amețită de-atâta scuturat.

— Ai deja una, am recunoscut. Ești „Amanta Tristă“.

N-a spus nimic, dar am putut citi adevărul în ochii ei. Îi plăcea porecla pe care i-o dădusem.

*

3.33 a.m.: m-am trezit, iar ea nu mai era lângă mine.

Am găsit-o pe balcon. Era palidă, de parcă s-ar fi trezit în mijlocul unui coșmar atât de deprimant, încât îi răpise cheful să se mai culce la loc. M-am așezat în scaunul de alături și mi-am aprins o țigară. Sub măsuța dintre noi armate de furnici înconjurau o bucată de pepene ce începuse să putrezească acolo unde căzuse. Pe când ele își vedeau de treabă, noi stăteam nemișcați și priveam strada pustie.

— Pun pariu că fata aia nu te-a pârât, a murmurat ea distrată. Toată treaba trebuie să fi ajuns la urechile mamei tale pe alte căi. De ce-ar fi făcut-o? Doar erați complici.

Am intrat în casă și am adus câte un *rakı* dublu pentru fiecare. L-a luat pe-al ei zâmbind, însă a sorbit numai puțin: era clar că nu-i o băutoare versată. Totuși se vedea că nu voia s-o arate, probabil pentru că dădea întotdeauna peste bărbați care beau ca niște sugative. Gândindu-mă mai bine, am hotărât că poate mă înșelam în privința asta – la urma urmei, nu era genul de om care să-i păcălească pe alții. Poate că nici măcar ea însăși nu-și dădea seama de aversiunea ei pentru alcool.

— Poate că a fost taman pe dos, am spus.

Când o să-mi termin *rakı*-ul, o să-l beau și pe-al ei – dacă nu cumva murdărește paharul cu ruj.

— Faptul că sunt complici s-ar putea să-i lege pe oameni, însă legătura lor e sortită să fie trecătoare. În realitate, dacă ești complice

cu cineva, încerci să scapi de el cu primul prilej. Dacă n-o faci tu, o s-o facă el. S-ar putea într-adevăr ca un răufăcător să se întoarcă la locul faptei, însă nu și la tovarășul lui de rele.

— O, fii binecuvântat, învățătorule, știi cu siguranță să vorbești!

A așezat pe masă paharul cu care se juca. Bun, nici o urmă de ruj.

— Studenților tăi le place să te-asculte?

— Vino cu mine la un curs într-o zi, așază-te printre studenți și judecă singură.

— Dar dacă întreabă cineva: „Cine e femeia asta?”. Ce-o să-i spui?

— O să spun că ești o studentă din altă parte care a venit să asculte prelegerea. Ești așa de tânără, că o să mă creadă, am murmurat, mângâindu-i fața.

Cicatricea de pe obrazul ei stâng nu se vedea deloc în lumina aceea slabă.

— Dar, dacă vrei, pot să spun că ești o prietenă de-a mea.

— Asta ar fi o minciună sfruntată! a zis și s-a încrunțat, brusc supărată. Cum aș putea să trec vreodată drept prietena ta? N-ar trebui decât să schimbe câteva vorbe cu mine ca să descopere minciuna. N-am nici cea mai vagă idee despre multe din lucrurile de care vorbești tu. N-am făcut nici o facultate. E prea evident că nici n-am să fac vreuna la vârsta asta.

Ce vârstă? Uneori mă îndoiesc că-și dă seama cât e de tânără.

— Prietenia se bazează pe compatibilitate, a parat ea, bănuind că eram pe cale să obiectez. Te poți îndrăgosti de cineva incompatibil cu tine, însă nu poți fi prieten cu el. În primul rând, când vorbești, celălalt trebuie să te înțeleagă imediat. Pentru asta, celălalt trebuie să fie la același nivel cultural. Tu și cu mine nu putem fi niciodată prieteni. Nu putem fi nici soți sau iubiți. Am încercat să fim vecini, dar și cu asta am dat-o în bară rău de tot.

— Și de ce naiba nu putem să fim iubiți?

În loc să-mi răspundă la întrebare, mica mea iubită fără ruj și fără tihnă a luat o gură zdravănă din băutura pe care credeam c-o abandonase demult. S-a strâmbat imediat. De ce se chinuie să bea dacă nu-i place deloc alcoolul?

— Cred că, dacă am putea fi vreodată ceva împreună, am fi complici, a trântit-o dintr-odată, iar asprimea vorbelor nu s-a

potrivit deloc cu moliciunea mișcărilor ei când s-a întins după fisticul uscat, ca să scape de gustul din gură.

O mașină albă cu geamuri negre a trecut încet pe strada Cabal, cu muzica dată la maximum. Amanta Tristă și-a aplecat capul peste balustradă și a înjurat fără nici o rețineră. Am tras-o ușor spre mine și am sărutat-o. Muzica asurzitoare din mașină s-a stins încet-încet. În tăcerea aia un țânțar grăbit a atacat cu viclenie, bâzâind. Vântul a încetat să bată, umplând aerul cu mirosul acru de gunoi. Amanta Tristă a terminat fisticul din castron, iar eu - *rakı*-ul din paharul meu, trecând apoi la al ei. La următorul atac al țânțarului, am plesnit din palme de-a răsunat toată strada. Apoi mi-am desfăcut mâinile, sperând să-l văd mort. Erau goale.

Apartamentul 10: madam Auntie

— Ești cumva supărată, Su?

— Sunt bine, a mormăit Su pe un ton nepolitic, strângând întruna cartea de exerciții de engleză pe care o făcuse sul.

— Ce-ai zice să fac o ceașcă bună de cafea cu lapte și tu să te duci să aduci două cești din vitrină, scumpo? a zis madam Auntie, încercând să nu-și facă griji din pricina amărăciunii copilei.

Deși își promisese solemn s-o trimită acasă cu o scuză potrivită când și dacă mai apărea la ușa ei, văzând-o așa de morocănoasă azi, nu reușise să se țină de cuvânt.

Su a scos un oftat teatral pe când o urma pe bătrână înăuntru. Pe vremea asta călduroasă cafea cu lapte era ultimul lucru pe care își dorea să-l bea, dar ce conta, lucrurile era oricum „de rahat“ – „de rahat“ fiind în ultima vreme la modă în cercurile lor în loc de „îngrozitor“. Ce conta dacă bea o Cola de rahat sau o cafea cu lapte de rahat? Scărpinându-și moale și leneș picioarele sfrijite, a intrat în living, a deschis vitrina din colț și s-a uitat cu profundă mirare înăuntru. Erau așa de multe lucruri acolo! Pe rafturi erau înșirate cești de porțelan, pahare de lichior, cupe de șampanie și carafe de cristal puse cu fundul în sus, rame ornamentate și tot soiul de cutiuțe sculptate al căror rol nu-l putea înțelege. După o cercetare rapidă, s-a oprit la două cești ametist, cu mânere ca niște vițe de iederă împletite. Chiar în spatele lor era o tavă rotundă, lucioasă, ilustrată: un bărbat robust, cu mustață și-o pălărie neagră ca pana corbului, cobora o scară purtând în brațe o femeie cu o rochie de tul până la călcâie. Femeia își rezemase capul de umărul bărbatului, privind visătoare în zare, de parcă n-ar fi fost în capul unei scări de unde se putea rostogoli

în orice clipă, ci pe o colină idilică, cu o panoramă minunată. Era ca și cum ar fi fugit din povestea din care făceau parte. Tot acolo se mai zăreau câteva case și, în spatele lor, o pădure în nuanțe de verde. Su a întors tava, de parcă ar fi sperat să vadă acolo soarta ce îi aștepta pe acești doi tineri demni, însă pe spate nu mai era nici o ilustrație, doar o inscripție într-un colț: „Viș-niakov“.

După ce a așezat ceștile ametist pe tavă, a închis ușa vitrinei cu piciorul. Chiar când se pregătea să se întoarcă, ochii ei au zărit ceva mai jos. Ușa de la living ce dădea spre hol era pe jumătate deschisă și interiorul... interiorul arăta oarecum nefiresc...

Fără să se gândească ce face, s-a apropiat de ușă, a deschis-o larg și a rămas aproape împietrită. A început să înainteze încet-încet, parcă vrăjită, pe holul casei lui madam Auntie. Cu fiecare pas, stinghereala ei lăsa locul unei neîncrederi imense.

— Cât zahăr vrei? a strigat madam Auntie din bucătărie, dar când a văzut că nu primește nici un răspuns, a micșorat flacăra de sub lapte și s-a întors să-și recupereze musafira.

Negăsind pe nimeni în living, s-a gândit mai întâi că fata plecase, însă atunci a observat că ușa dinspre hol era larg deschisă. Cu o panică crescândă, și-a dus fără să vrea mâna la gât. Nu era acolo. Ochii ei albaștri-cenușii au cercetat neliniștiți livingul până când au zărit cheia legată cu panglică de catifea stând vinovată pe măsuta din colț. Culoarea i-a pierit din obraji. Cu inima bătând să-i spargă pieptul, s-a năpustit în hol după fată.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, nora și nepoții săi

— Mișcați-vă odată! a zberat nora. Mișcați-vă odată sau vă rup picioarele!

Auzind cuvintele astea, cei doi copii smuciți de mâini au început să plângă și mai abitir. Băiatul de șapte ani și jumătate venea în urmă agale, liniștit. Deși se distrase grozav azi, pentru mama lui fusese o zi groaznică. Probabil din pricina plângerii celeilalte vânzătoare de la casa de bilete, șeful cel mare, care dădea pe-acolo din an în Paște, își făcuse apariția la cinema în jurul prânzului.

— Crezi că aici ținem o grădiniță de copii? a muștrat-o el, încruntându-se la fata de cinci ani și jumătate și la băiatul de șase ani și jumătate care stăteau în colț, uitându-se cu gura căscată la Aladinul uriaș și la duhul pântecos așezați turcește pe covorul de unu pe doi metri ce atârna din tavan ca să promoveze filmul.

Din clipa aceea amândoi au plâns fără încetare.

— Dacă m-ați putea păsuși măcar câteva zile, sunt sigură c-o să găsească o soluție până atunci, se rugase abătută nora, cu toate că știa prea bine cât de puțin probabil era să fie așa.

Când s-au apropiat de Palatul Bomboană, plânsetele puștilor s-au potolit și răcnetele lor s-au prefăcut în sfârșit într-un bâzâit abia auzit, dar de îndată ce-au intrat pe ușa apartamentului 5, ca un ceas cu arcul eliberat brusc, au fugit amândoi țipând pe genunchii bunicului lor. În momentul acela Hadji Hadji moțâia puțin pe divan, iar una dintre cele patru cărți ale sale îi alunecase din mână. Doborât de acest neașteptat potop de iubire, a clipit zăpăcit, străduindu-se să se ridice.

— Tată, las copiii în grija ta, a spus nora, ferindu-și privirea. Trebuie să mă întorc la muncă.

Hadji Hadji a lipit capul fetei și pe cel al băiatului de barba sa. Încurajați, copiii s-au pornit iar să plângă. Nora a rămas în picioare tăcută și a privit amărâtă scena, după care s-a auzit murmurând:

— Dar, te rog mult, ai milă și nu le otrăvi mințile lor de copii cu poveștile alea ale tale.

Ușa s-a închis. Cei trei copii și bătrânul au rămas singuri. Cum puștii suspinau adânc, vlăguiți de atâta plâns, iar bunicul lor strângea părul ce i se smulsese din barbă în timpul acelei zarve, o tăcere apăsătoare s-a așternut între ei. Nu știau ce să facă mai departe. Curând băiatul de șapte ani și jumătate și-a lăsat capul pe spate și a zâmbit, cu o licărire în ochii verzi ca mușchiul. De fapt, și el era bucuros că se întorseseră acasă. Se distrase umblând pe-afară, dar se și simțise mic ca un purice și la fel de străin printre toți oamenii ăia care îi urmăreau cu milă orice mișcare. Spre deosebire de lumea de-afară, în casa asta era singurul comandant al micului său regat și singurul monarh absolut al vieții sale ocrotite.

— Hai, bunicule, a anunțat el solemn. N-are rost să mai pierzi vremea. Poți să ne spui ce poveste vrei!

Apartamentul 10: madam Auntie și Su

— Ce de lucruri aici, madam Auntie! a exclamat Su, dând din cap cu mirare crescândă.

Când bătrâna a prins-o din urmă, copila ajunsese deja în capătul holului – nu doar atât, ci se și uitase în cele trei camere ce dădeau spre hol.

— Nu sunt toate ale mele.

— Zău? Atunci ale cui sunt?

— Ale mai multor oameni. Am grijă de lucrurile lor, a răspuns madam Auntie fără să-și ia ochii de la tava pe care se aflau cele două cești ametist.

Mintea îi era bântuită de teama că s-ar putea sparge, însă era atât de uluită, că nu putea face nici o mișcare ca să-i înșface pe boier și pe iubita lui din mâinile copilei.

Totuși în acea clipă Su era cea mai uluită dintre ele. Crescută într-o casă unde predomina albul, unde totul era curățat și lustruit fără încetare, măturat și purificat, înălbit întruna și niciodată înălbit îndeajuns, copila se simțea acum de parcă ar fi fost aruncată într-o grădină fermecată, despre care nici măcar nu-și închipuia c-ar exista pe fața pământului. Acolo se găseau din belșug o mulțime de culori, în afară de alb. Lucrurile, stivuite unele peste altele, unele într-altele, se strecuraseră în fiecare ungher și în fiecare crăpătură, așa că toate cele trei încăperi erau ticsite până-n tavan. În acel talmeș-balmeș multicolor era cu neputință să separi lucrurile valoroase de cele fără valoare. Toate erau amestecate fără speranță. Cu atâtea obiecte înăuntru, Su nu putea să nu bănuiască faptul că locul acela era mult mai mare decât apartamentul lor. Nu conta că apartamentul lor era mai mare decât toate celelalte

din clădire, mai mare chiar decât toate apartamentele pe care le văzuse până atunci luate la un loc! De fapt, apartamentul 10 nu părea să fie deloc un apartament, ci o drăcie întortocheată, cu mormane de chestii diverse și sute de nasturi diferiți. Dacă scoteai fie și un singur obiect, întreaga structură urma să se prăbușească și să devină nefuncțională.

Peste tot erau pixuri cu pastă... și becuri arse, baterii uzate, bucăți de tul sfâșiate, baloane sparte, medicamente expirate, haine uzate, nasturi dintre care nu erau doi la fel, abțibilduri descleiate, cartușe goale, brichete fără gaz, ochelari cu lentilele sparte, capace de borcane de toate mărimile, bani scoși din circulație, bucăți de pânză deșirate, bibelouri sparte, poze îngălbenite, tablouri rămase fără rame, ciucuri rușiți, peruci zdrențuite, chei care-și pierduseră brelocul, câni cu toarte rupte, biberoane fără tetină, abajururi jerpelitate, cărți rufoase, cutii de toate mărimile (unele din plastic, altele din lemn), sidefuri fără strălucire, cartoane, sticle de lapte goale, bețe de la mere glasate, bețe de la înghețată, castroane, păpuși fără cap sau fără mâini și picioare, umbrele cu spițele stricate, strecurători înnegriți, sonerii care nu-și mai aminteau nici măcar ele la ce uși sunau, ciorapi cu firele duse și reparați cu oją, hârtie de împachetat, clanțe, obiecte casnice stricate, caiete scrise, jurnale îngălbenite, sticle de parfum goale, pantofi desprecheați, telecomenzi sparte, metale ruginite, bomboane vechi, inele cu pietre căzute, suporturi din macrameu pentru ghivece, tălpici pentru pantofi, bucăți de elastic, colivii, mașini de scris cu litere lipsă, ceai mucegăit în cutii de metal, pachete cu tutun, brățări de toate culorile, agrafe de păr una mai frumoasă decât alta, lentile de binoclu... Pe când Su se uita uimită în jur, ochii i-au căzut pe un năvod mare, care atârna peste o grămadă de lucruri.

— Marea le-a adus, a spus madam Auntie cu un glas tresăltând de mândrie.

— Ai zis că le-a adus marea?

— Marea devine foarte generoasă când *lodos*-ul bate cu putere și aduce grămezi de lucruri pe țărm. Valurile se joacă cu ele precum copiii cu mingile, pasând lucrurile înainte și-napoi de la unul la altul, și le aduc pe toate la țărm. Valurile, întocmai ca oamenii, se plictisesc repede de lucruri... și să știi că nu sunt

singura care așteaptă pe țarm. Mulți alți istanbuliți stau cu ochii pe lucrurile pe care le aduce marea.

Dar Su n-o mai asculta, ci se uita la o pălărioară de copil din catifea liliachie. Era frumoasă și părea nouă-nouță.

— Madam Auntie, de unde ai asta? a întrebat ea, punând tava în mâinile proprietarei și ducându-se glonț să atingă materialul moale al pălărioarei.

Bătrâna a șovăit o clipită, dar ce se făcuse nu mai putea fi desfăcut. Ce mai putea ascunde acum de micuța ei prietenă, care mersese deja prea departe, și pentru cât timp?

— Era în gunoi, a răspuns ea. Nu știu de ce-au aruncat o pălărioară așa de frumoasă.

Su a mângâiat distrată pălărioara. În mintea ei vagabondul care înfruntase cu îndrăzneală gloanțele lor a zâmbit parșiv, fluturând o pungă cu năut scoasă din gunoi. Dinții lui galbeni săreau și mai tare în ochi.

— Dar pe astea de unde le-ai luat?

— Sunt rele? a întrebat bătrâna, aruncând o privire rapidă la flacoanele goale de medicamente. Întotdeauna ai nevoie de sticle goale. Nu-i bine să le-arunci.

Su a cercetat dinții bătrânei. În chip ciudat, erau albi și curați. Exact ca ai mamei ei.

— Dacă-ți place pălărioara, te rog s-o iei. E perfectă pentru tine.

— Chiar?

Ochii ei mari i-au scânteiat când s-a întins nerăbdătoare după oglinda pe care o zărise printre cutiile de conserve goale stivuite lângă perete. De îndată ce și-a pus pălărioara liliachie, a izbucnit în râs. S-a dovedit a fi o oglindă care marea.

— O, nu, am uitat de lapte! a strigat în clipa aceea madam Auntie. Fugi! Fugi!

Au alergat amândouă spre bucătărie – Su în față și bătrâna zdrăngănind ceștile ametist de pe tavă în urma ei. Laptele din oala mică dăduse de mult în clocot și se împrăștiase peste tot pe aragaz, stingând focul.

După ce au spălat aragazul și au trecut din nou în living, Su a mai aruncat o privire către ușa încă întredeschisă dinspre hol

și a exclamat tare „Fir-ar!“ – „Fir-ar!“ fiind în ultima vreme la modă în cercurile lor în loc de „nasol“. Așezându-se pe cel mai apropiat fotoliu, a început să-și legene picioarele sfrijite.

— Țsta-i Castelul Gunoiului. Dacă l-ar vedea, băieții ar fi încântați.

— Dar băieții nu trebuie să afle despre locul ăsta! Nimeni nu trebuie să afle... s-a bâlbâit bătrâna, pe când îi întindea copilei cafeaua cu lapte.

Apoi i-a oferit bomboane de ciocolată albă din bomboniera de cristal de pe măsuță. Su a aruncat una în gură fără să se gândească, dar imediat după aceea s-a neliniștit. Dacă și bomboanele alea de ciocolată fuseseră dezgropate din gunoi? S-a uitat agitată la bătrână, ținând gura căscată, de parcă răspunsul i-ar fi fost scris pe frunte. Totuși, înainte să i se topească ciocolata în gură, prin minte i-a trecut o nouă întrebare.

— Madam Auntie! a strigat ea, după care – fără să vrea – a coborât îndată vocea, ajungând să șoptească. De asta miroase Palatul Bomboană așa de urât?

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

— Hei, ce-i cu tine? Ți-a mâncat pisica limba? a întrebat blonda puțin sașie, venită din nou să-și vopsească părul, niciodată convinsă că nu trebuia s-o facă atât de des.

Cemal n-a dat atenție tachineșilor femeii, preferând să se concentreze cu totul asupra șuviței de păr pe care se pregătea s-o vopsească într-o nuanță mai deschisă. Deși era hotărât să nu le răspundă clientelor, presiunea fiecărui cuvânt strivit pe vârful limbii crescuse deja atât de mult, că, simțind nevoia să vorbească, s-a întors și a țipat fără motiv la ucenicul plin de coșuri. Dojenit în fața tuturor femeilor de-acolo, ucenicul – care era deja destul de nenorocit că trebuia să-și petreacă această fază delicată a vieții, pubertatea, într-un salon de coafură pentru femei – s-a făcut stacojiu. De îndată ce privirea lui, pe care și-o ferea de toată lumea, a întâlnit-o din întâmplare pe a Amantei Triste, a roșit și mai tare, într-o nuanță mai închisă. Nu avea de unde să știe, dar când roșea în nuanța asta aparte, coșurile aproape că îi dispăreau.

— Ce s-a întâmplat cu Cemal? a întrebat-o în șoaptă Amanta Tristă pe manichiurista de lângă ea.

Nu-și mai făcuse niciodată manichiura, dar azi nu era o zi obișnuită, fiindcă, după o lungă pauză, urma să se întâlnească iar cu negustorul de ulei de măsline. După-amiază îi trimisese un mesaj pe mobil, spunându-i că voia să treacă pe-acolo și să aibă o discuție de suflet cu ea. Nu că bărbatul ar fi manifestat vreun interes deosebit pentru mâinile cu manichiura făcută. Dacă e să fim drepecți, nu era sigur nici măcar că putea să-și dea seama de diferență, dar pe când stătea acolo, cu o mână amortită plăcut

într-un bol cu apă caldă și înpumată, Amanta Tristă încă mai credea că face ce trebuie. Faptul că nu-și dau seama că se aranjează pentru bărbați care nu observă că s-au aranjat e o enigmă tipică femeilor.

Concentrându-se asupra unei unghii rupte, manichiurista i-a răspuns cu o șoaptă răgușită:

— N-avem idee ce l-a apucat. E ca un butoi cu pulbere, gata să explodeze în orice clipă. Nu le-a adresat o vorbă clientelor, dar pe noi ne dojenește întruna. Ai zice că e un fumător înrăit care s-a lăsat chiar în dimineața asta. Așa-i de țâfnos! De parcă ar avea SPM¹.

Cemal s-a încruntat la manichiuristă și la Amanta Tristă, care chicoteau împreună. Temându-se de altă dojană, ucenicul plin de coșuri i-a întins patru folii de aluminiu deodată.

— Băiete, de ce nu mi le dai pe rând? a mormăit acesta, bucuos că găsisse încă un motiv ca să-l muștruluiască pe ucenicul amărât.

Chiar atunci o mână l-a bătut pe umăr.

— Poți să vii o clipă în bucătărie? a zis Celal, atent să nu atragă atenția nici asupra sa, nici asupra fratelui său.

Iată-i stând în picioare în bucătărie, cu samovarul care fierbea cu stăruință și înflăcărare între ei. Celal se uita cu milă la bărbatul care astăzi arăta mai degrabă ca el însuși decât ca fratele lui gemăn, solemn și aproape nemișcat în cămașa lui verde-salvie.

— Mă dau bătut, a spus Celal cu un zâmbet obosit. Pentru Dumnezeu, te rog să te întorci la felul tău de-a fi. Să fii din nou cum erai. N-aveam idee cât de insuportabil poți fi când ești solemn.

Celălalt nici n-a apucat să-și verse năduful, că Celal a pus iar mâna pe umărul lui, strângându-i-l prietenește.

— Drept să-ți spun, frate, când nu mai pălăvrăgești și nu le mai faci pe femeile astea să chicotească, salonul de coafură devine plictisitor.

În câteva minute gemenii au tras draperia ce despărțea bucătăria micuță de salon. Toate capetele care se iveau din pelerinele

1. Sindrom premenstrual.

cu model de leopard s-au întors spre ei. Celal l-a împins ușor în față pe fratele lui, ca și cum ar fi încurajat un actor care se teme să iasă pe scenă. Apoi, zâmbitor, i-a făcut cu ochiul ucenicului fără coșuri.

— Băiete, ia fă niște cafea bună, cu caimac, pentru noi toți, ca să putem s-o sorbim în timp ce ne uităm la sfânt.

Cemal și-a ițit zâmbetul pe care și-l înăbușea încă de dimineață, cu arțagul topindu-i-se vizibil la auzul unor asemenea vorbe.

Apartamentul 7: Su și cu mine

La început am crezut că fata mințea. Copiii scornesc tot felul de lucruri. M-am uitat la ceas. Trecuseră cincisprezece minute de la sfârșitul lecției. De atunci vorbeam în șoaptă. Chiar când eram gata să plec, fata mi-a zis:

— Domnule, trebuie să vă spun ceva.

Tijen Igienă, Meryem și Esmâ Hanim erau toate în camera de alături și se străduiau să pună perdelele pe care tocmai le spălaseră. După cum vorbeau, puteai să-ți dai seama că Esmâ Hanim era urcată undeva sus, probabil pe o scară, iar Tijen Igienă o ținea să nu cadă de undeva de jos. Cea care dădea indicații părea să fie Meryem. Cât despre noi, am vorbit în șoapte precaute, ca să nu fim auziți.

— Dumnezeu mi-e martor că spun adevărul, a zis Su oftând, supărată din cauza neîncrederii mele.

M-am prefăcut convins, însă de data asta era rândul ei să se-ndoiască. Voia să-i dau cuvântul meu că n-o să las să-mi scape niciodată vreo vorbă despre secretul pe care mi-l încredințase. Probabil cuvântul meu nu era de-ajuns, pentru că m-a pus să jur de nu știu câte ori – întâi pe cinstea mea, iar după aceea, unul câte unul și nume cu nume, pe cei dragi. Ca să-i risipesc teama din ochi, m-am supus fiecărei cereri a ei. Totuși, departe de-a o liniști, fiecare promisiune a mea părea s-o neliniștească și mai tare. La un moment dat a plecat fășăind cu papucii de unică folosință și s-a întors cu un *Coran* micuț, cu copertă verde-smarald, de genul celor pe care oamenii le poartă în portofele sau în genți. Am jurat ținând *Coranul* în palmă, doar ca să fie ea liniștită. Când am încheiat, dându-și seama că nu avea încotro și că trebuia să

aibă încredere în mine, a scos un ultim oftat. Deși îmi cere multe, cum m-ar putea plictisi cererile ei? Dragostea ne face nefericiți pe toți, fără deosebire, chiar și pe o copilă.

— Hai să nu mai vorbim despre asta, am zis. Nu-ți face griji. Buzele îmi sunt pecetluite. N-o să spun nimănu.

Când am văzut-o zâmbind, m-am înveselit.

— Dacă spun cuiva secretul tău, să mă prefacă Dumnezeu într-un măgar!

— Nu într-un măgar, nu într-un măgar! a protestat ea cu un glas ce suna ca un ciripit.

— Atunci în ce?

Între timp se scuturase de toate grijile și își recăpătase veselia ei exasperantă. Mi-a dat ocol, vorbind pe un ton pedant și înșirând toate lighioanele respingătoare pe care le știa, pentru a găsi cea mai cumplită bestie ce-a trăit vreodată pe fața pământului. Bufnițele erau lugubre, însă nu îndeajuns de rele. Șobolanii erau murdari, însă nu îndeajuns de scârboși. Gândacii erau dezgustători, păianjenii groaznici, crocodilii înfiorători, meduzele grețoase, scorpionii veninoși, viespile periculoase. Porcii scurmau în noroi, vulturii mâncau stârvuri, urșii își puteau devora propriii pui, liliecii sugeau sânge. Aricii-de-mare înțepau, broaștele își dădeau negi, miriapodele și se strecurau în urechi. Râmele ce ieșeau din pământ după ploaie, omida ce se zvârcolea în salată, lăcusta ce înfuleca tot câmpul, șopârla ce fugea lăsându-și în urmă coada, musca sâcăitoare ce nu dădea pace nimănu, țânțarul ce sugea sânge... toate aveau o latură neplăcută, dar nici una nu era îndeajuns de rea. Până și lipitoarea, care arăta mai scârbos decât toate laolaltă, le putea fi de folos oamenilor și, prin urmare, a fost descalificată. Ce căuta ea era ceva mult mai rău decât toate creaturile astea: o ființă care nu era de nici un folos nici sieși, nici altora, care intra în contradicție cu orice fel de mărinimie, a cărei existență era aparent lipsită de orice utilitate, o ființă incomparabil mai rea decât toate jivinele absolut nefolositoare, dar și inofensive, pe care Dumnezeu le crease din lutul rămas. De o astfel de dihanie avea nevoie ca să mă sperie c-o să fiu preschimbat în ea în caz că într-o zi îmi călcam jurământul.

— Dacă vrei să găsești cea mai rea lighioană din lume, atunci ar trebui să fii atentă la ochi. Cele în ai căror ochi te poți uita nu sunt de obicei așa de rele ca acelea cărora nu le poți vedea ochii.

I-a plăcut atât de mult sugestia, că a rupt numaidecât o foaie din caietul ei cu crini și a început să facă o listă cu jivine ai căror ochi nu-i puteai vedea. Și-a luat sarcina atât de în serios, încât nu puteam să schimb subiectul sau să mă ridic și să plec. Ea încerca să aleagă una din mulțimea de pedepse posibile pentru eventuala mea trădare, iar eu mă străduiam s-o ajut cât mai mult.

— Lasă-mă să fiu un șarpe-cu-clopoței, am șuierat, strecurându-mi limba printre dinți.

— Nuuuu!

— Lasă-mă să fiu un piranha, am zis, clănțanind din dinți și apoi deschizând larg gura.

— Ei, nuuuu!

— Nu reușesc să te fac să-ți placă nimic, am zis, prefacându-mă nemulțumit.

Cred că până atunci mă distram, însă dintr-odată o tristețe nelămurită s-a abătut asupra mea. Mi-am pus ceasul la mână. Jocul ăsta fără noimă durase prea mult și, nu știu de ce, începuse să mă calce pe nervi. Tocmai când dădeam să plec, Su a chicotit cu un glas plin de încântare:

— Am găsit, am găsit! Până la urmă nici nu era nevoie să caut! Acum o să repeți după mine, da? a întrebat, trecând foarte ușor și foarte repede de la limbajul politicos pe care-l foloseam de obicei la unul mai familiar.

Am dat supus din cap. Su stătea în picioare în fața mea, privindu-mă drept în ochi.

— Sunt un om mare.

— Sunt un om mare.

— Dar dacă spun cuiva secretul nostru...

— Dar dacă spun cuiva secretul nostru... am zis, îngustându-mi ochii și adăugând o nuanță tainică vocii.

Însă ea nu mai zâmbea. Prin negura ochilor săi doi șerpi de apă subțiri, negri ca smoala, au lunecat în scânteieri argintii.

— Să mă prefacă Dumnezeu într-un păduche! Cel mai mare păduche care-a existat vreodată! a strigat Su, apăsând cu emfază pe fiecare cuvânt.

— Să mă prefacă Dumnezeu într-un păduche! am strigat eu, apăsând cu emfază pe fiecare cuvânt. Cel mai mare păduche care-a existat vreodată!

Am sărit în picioare, luându-mi un aer cât mai fioros, încrușișându-mi ochii, vârandu-mi dinții din față sub buza de jos ca un vampir, împingându-mi bărbia înainte, zburându-mi părul, cu fruntea toată încrețită, umflându-mi nările și mișcându-mi sprâncenele în sus și-n jos. Nu mai încercasem niciodată să imit un păduche. Nu știam cât de greu putea fi! N-aveam nici cea mai vagă idee ce mutre putea să facă un păduche. De fapt, nici nu știam dacă un păduche putea să facă mutre sau nu. Unul dintre puținele lucruri pe care le știam despre păduchi era că puteau fi recunoscuți de departe, numai de departe, fiindcă nimeni nu știa să spună cum arătau de aproape. Încă un lucru: știam și că păduchii erau destul de mici ca să nu poată fi văzuți cu ochiul liber și destul de răi ca să nu-și arate ochii.

Gândindu-ne împreună, am scornit și mai multe presupuneri. Poate că josticia și răutatea păduchelui erau date de talentul lui unic de-a deveni una cu victima. Ca atare, păduchele nu era un soi de dușman care stătea la pândă afară, așteptând un prilej să atace, ci mai curând un rău care te măcina în taină pe dinăuntru. Țânțarul, de pildă, ne sugă și el sângele, dar își lasă victima în pace odată ce-și termină treaba și capătă lucrul la care jinduia. Țânțarul, chiar și în clipa când ne găsește vena, continuă să fie o parte a lumii de-afară, nu o parte a noastră. Separarea asta e atât de evidentă, încât chiar și atunci când strivim un țânțar care tocmai ne-a înțepat, suntem scârbiți de sângele ce ne rămâne pe mâini, de parcă n-ar fi al nostru, ci al țânțarului. Dar când vine vorba de păduche, lucrurile stau taman pe dos. Păduchele nu ține de exterior, ci de interior, de propria noastră persoană.

Ca să-l desenez, am rupt și eu o foaie din caietul desenat cu crini. Fiindcă nu ne-am putut închipui dacă păduchele avea sau nu față și, în caz că avea într-adevăr una, cum arăta ea și fiindcă singurul nostru indiciu era că se evidențiasse drept cea mai rea dintre toate creaturile rele, am reușit să-i surprindem hidoșenia împrumutând câte puțin de la fiecare jivină rea de pe fața pământului și apoi atribuindu-le pe toate corpului imaginar pe care îl alcătuiserăm astfel. Când am terminat, ne-a ieșit o adevărată pocitanie. Cum împrumutase fiecare parte a corpului de la o jivină diferită, semăna cu multe forme de viață, dar nu arăta ca nici una dintre ele. Ochii, împrumutați unul de la o broască și celălalt de

la o bufniță, păreau așa de stranii împreună, că arăta ca și când ar fi fost lovit în moalele capului cu un baros. În partea de jos a foii am scris cu litere mici „Păduche năuc și beat“.

Su a început să chicotească de îndată ce-a văzut desenul.

— Grozav! Exact așa-i. Dacă nu-ți ții gura, Dumnezeu o să te prefacă într-un păduche năuc și beat!

Eu am încercat să mă prefac speriat, dar pe parcurs nu m-am putut abține să izbucnesc în râs. Ea a încercat să se prefacă supărată, dar pe parcurs nu s-a putut abține să izbucnească în râs.

Apoi a amuțit, dintr-odată temătoare, de parcă ar fi fost dojenită de vreo putere nevăzută din încăpere. Fragilitatea celui care tocmai și-a dat seama că a dezvăluit lucruri pe care nu le mai putea retracta a aruncat o umbră asupra chipului ei tânăr. Abia atunci am avut o bănuială ascunsă că tot ce-mi spusese ar putea fi adevărat.

Apartmentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia

— Ți-am spus să nu-ți pierzi nădejdea în Dumnezeu, Loretta. Fata mea, ar trebui să fii recunoscătoare că ți-ai recăpătat memoria. Meriți așa de mult să fii fericită! a găngurit asistenta către femeia pe cale să fie externată.

— E atât de ciudat, a răspuns cealaltă zâmbind și a deschis larg ochii ei verzi, machiați din belșug cu un verde mai intens, care îi făcea și mai dramatici. Până acum mi-am dorit cu ardoare să-mi amintesc trecutul, însă acum vreau să scap de el. O să încep o viață nouă, soră, și de-acum înainte n-o să vă mai părăsesc niciodată.

— Vezi? De-acum înainte Loretta n-o să ne mai părăsească niciodată, a pufnit SoțiaLuiNadia către gândacul ce se zbătea în borcanul de jeleu gol pe care-l tot răsucea în mâini. Nu ca tine, *Blatella germanica*! Tu te pregăteai să ne părăsești, așa-i?

Spre sfârșitul secolului, într-o zi cețoasă și mohorâtă, în mijlocul unei străzi murdare și noroioase, un om de știință a anunțat cu entuziasm că asistase la o migrație în masă a speciei de gândaci numită *Blatella germanica*. Valul migrator era alcătuit aproape numai din femele și, când le-a întâlnit dr. Howard, tocmai părăseau restaurantul în care sălășluiseră și se pregăteau să treacă strada. Migrația gândacilor a durat aproape trei ceasuri, la sfârșitul cărora au ajuns în punctul unde aveau să locuiască pe viitor. Când a început să se întrebe de ce plecaseră până la urmă gândacii, dr. Howard n-a reușit să găsească un răspuns mulțumitor. Din câte puteai să-ți dai seama, în restaurant nu se întâmplase nimic neobișnuit în ziua aceea – nu avuseseră loc nici o curățenie generală, nici o fumigație. Rămânea un singur alt factor care ar fi putut

declanșa migrația: suprapopularea! Pentru ca aceste femele să riște să-și părăsească deopotrivă masculii și domiciliul, deși asupra lor nu se abătuse nici o catastrofă, trebuie să fi fost mare înghesuială în restaurant. Cum sute dintre ei ieșiseră pe stradă, în urmă trebuie să fi rămas câteva mii.

Soția Lui Nadia s-a strâmbat gânditoare la borcan. Cum se putea ca atâția gândaci *Blatella germanica* – faimoși pentru că urau foarte tare lumina – să apară în miezul zilei în diferite unghere ale casei și mai ales în dulapul unde își ținea ea lămpile din cartofi? Mai important, migrația asta de neînțeles a atâtor gândaci prin toată casa de raport, de sus până jos, însemna oare că existau alte sute sau poate chiar mii într-un loc din apropiere?

Apartamentul 7: eu și Amanta Tristă

Pe când încălzeam pastele rămase de ieri, soneria de la ușă s-a pornit să țâraie pătrunzător și insistent. Am deschis. N-o mai văzusem niciodată în starea aia.

— E clar c-am meritat-o, a gemut ea.

Pungi umflate, roșii precum carnea crudă, i se adunaseră sub ochi. Lumina chipului ei tânăr pierise, laolaltă cu strălucirea ochilor și luciul pielii. Nările îi erau atât de iritate de cât își suflase nasul, încât i se jupuia pielea de pe ele. Era o față străină și, fiindcă exista și trăia cu fața ei și în ea, acum Amanta Tristă era și ea o femeie străină. Cât am așteptat să se încălzească pastele, i-am întins *rakı*-ul meu. N-a vrut să soarbă din băutura mea, dar m-a privit răbdătoare până am dat pe gât jumătate de pahar înainte să-nceapă să vorbească.

— Trebuia să vină în seara asta, mi-a zis suspinând. Îmi trimisese un mesaj pe mobil. Am făcut salată de vinete. Voiam de fapt să gătesc pui umplut cu nuci măcinate, însă de data asta n-am avut chef. Cred că eram puțin supărată. Știi că n-a mai dat pe-aici de zece zile. De aia am și făcut salată de vinete. Îi place mult, dar nu la fel de mult ca puiul umplut cu nuci măcinate. Toată ziua am copt vinete.

Deși o priveam cu asprime, nici măcar n-a observat că amănuntele astea nu mă interesau câtuși de puțin. În goana mare, de parcă ar fi putut să apară cineva care s-o anunțe că-i expirase timpul, a făcut harcea-parcea zeci de amănunte, unul mai lipsit de importanță decât altul, și le-a îngrămadit pe toate dinaintea mea. Eu n-am mai zis nimic.

— A avut un atac de cord. Ți dai seama? A avut un atac de cord pe drum înapoi! a strigat când a terminat în sfârșit cu amănuntele despre cină. M-au sunat de la spital. Cred că, fiindcă ultimul număr apelat de pe telefonul lui mobil era al meu, și-au închipuit că sunt soția sau vreo rudă.

— Îmi pare rău...

De cum m-a auzit, a început să se înăbușe și să plângă cu sughițuri, de parcă i-aș fi adus la cunoștință o mult așteptată hotărâre negativă. Poate se îndoia de sinceritatea spuselor mele. Nu că n-ar fi avut dreptate. Negustorul de ulei de măsline, pe care nu-l întâlnisem niciodată față-n față și pe care îl judecam, deși nu-l văzusem decât de cel mult două ori și atunci de la distanță, nu era pentru mine decât un personaj: un soi de rival păros, unsuros și jalnic, cu pântecul atârându-i peste pantaloni. Îmi părea mai rău pentru micuța mea amantă decât pentru el... și eram oarecum surprins. Până acum nici nu mă gândisem că ar fi posibil să țină la bruta aia de bărbat. Faptul că-i plăcea să-l înșele, că nu protesta câtuși de puțin și chiar se amuza când mă auzea insultându-l nu dovedea că nu ținea la el. Și, într-adevăr, părea să țină la el mai mult decât îmi închipuisem. Mi-am trecut degetele prin părul ei. Dar ea mi-a îndepărtat mâna cu asprime.

— Nu înțelegi, a zis, pufnind dezaprobat. E vina mea. Dacă bietul de el nu apucă dimineața, e numai din pricina mea.

A înghițit cu greutate, de parcă ar fi încercat să scape de un gust acru din gură.

— I-am făcut o vizită sfântului.

— Ce-ai făcut? Ce-ai făcut?

— Ei, nu i-ai putea zice chiar vizită... Meryem mi-a băgat ideea asta în cap. Mai aveam câteva sticle cu lichior de banane în casă. I le-am dat ei acum câteva zile. Eu nu beau lichior, iar ei îi place grozav. Ne întrebam dacă i-ar face rău copilului... genul ăsta de trâncăneală. Slavă Domnului că de data asta n-are o sarcină așa de grea! Meryem mi-a spus că a pierdut trei băieți înainte să-l aibă pe Muhammet: doi s-au născut morți și unul a murit la șase luni. Așa că, atunci când s-a născut Muhammet, i-a lăsat părul lung, ca la o fată. Puștiul a umblat cu părul ca de fată până a început școala, ca să-l păcălească pe Azrael.

Sunt curios: oare femeile au în creier vreo mașinărie specială sau vreo substanță chimică care le împiedică să se exprime direct? Atâtea amănunte, atâtea introduceri, atâtea povești în povești care se învârt în cerc și nu mai ajung niciodată la subiect... Mi-am mai turnat niște *rakı*, dar n-am găsit nici urmă de sifon pe rafturile goale ale frigiderului meu imens. Trebuie să ies și să cumpăr.

— Ei, puștiul a scăpat, însă apoi a fost bătut întruna la școală. Meryem a zis că în ultima vreme s-a schimbat foarte mult. Băiatul fricos de dinainte a fost înlocuit de cineva cu totul diferit și nu mai e bătut de colegii lui. E un fel de minune.

M-am întrebat dacă băcanul musulman de peste drum închisese deja. Deși nu vindea gin, avea apă tonică. Deși nu vindea lichior, avea ciocolată cu lichior. La fel, deși nu vinde *rakı*, are sifon de pus în *rakı*.

— Discutam cum se putea ca băiatul să se fi schimbat atât de radical. Atunci Meryem mi-a destăinuit că-i făcuse o făgăduială sfântului. „Care sfânt?“, am întrebat eu. „Nu întreba!“, a răspuns ea enigmatic. „Dacă ai vreo dorință neîmplinită de multă vreme, ar trebui să încerci. Iar dacă ți se împlinește, o să-ți spun după aia și la ce sfânt am fost.“ Așa că mi-a cerut un batic curat. Mi-am scris dorința înăuntru, l-am împăturit ca pe un bilet de *Hidrellez*¹ și i l-am dat ei.

M-am dat bătut. Până avea să termine ea povestea, băcanul musulman urma să închidă magazinul și să plece acasă. Date fiind preferințele mele, am hotărât să mă mulțumesc cu apă.

— Mi-a spus: „Dacă ți se-ndeplinește dorința, cu atât mai bine. O să fie darul meu pentru tine. Mi-ai dat atâtea sticle cu lichior de banane. Iar dacă nu se-ndeplinește, n-o să știe nimeni. Am încercat și-atâta tot“. Ei, poate n-a folosit chiar cuvintele astea, dar ceva pe-aproape. Nu reușesc să-mi amintesc acum.

Rakı-ul avea un gust îngrozitor! Băutura asta afurisită nu e bună deloc cu apă.

— Așa că l-am împăturit ca pe-un bilet de *Hidrellez*, cum mă învățase. „Să mă eliberez de starea asta!“, așa am scris. Sau poate

1. Sărbătoare turcească, simbolizând primăvara și viața nouă, în timpul căreia femeile își scriu dorințele pe bilețele de hârtie și le leagă de trandafiri roșii (n.a.).

c-am scris „Să mă eliberez de bărbatul ăsta!“... Dac-aș reuși să-mi amintesc! Totul s-a amestecat. Oare ce-am scris? Doamne, ce-o fi înțeles sfântul? Omul moare din pricina mea.

Ce auzisem era enorm, uluitor, fantastic de ridicol! Nici măcar nu mi se părea cu puțință ca ea să creadă cu adevărat tâmpenia asta. Și chiar dacă o credea, nu dădeam prea mare importanță durerii pe care avea s-o îndure din pricina ei. La urma urmei, așa merg lucrurile. Ca să împărtășim cu adevărat durerea cuiva, acel cineva trebuie să împărtășească mai întâi aceeași realitate cu noi. Când împăcăm un copil care plânge pentru că i s-a rupt o parte din jucăria șubredă, când îi jurăm anorecticei care arată ca un schelet – dar încă se vede obeză – că nu e grăsană, când suportăm absurditățile celui mai bun prieten, furios pe viață pentru că a fost înșelat de-o femeie de nimic cu care era împreună de numai două săptămâni, când ne străduim să-i distragem atenția, până la sosirea psihiatrului, nebunului care-și închipuie că sufletul i-a fost furat de un porumbel și, ca atare, fugărește toți porumbeii din piață ca să se uite în gușa fiecăruia – în toate aceste cazuri stăm lângă oamenii ăștia, însă privim suferința lor de foarte departe. Copilul care varsă lacrimi pentru un lucru atât de banal, anorectica aceea care e atât de departe de realitate, amicul nefericit care nu-și dă seama că n-are rost să se amărască din pricina unei femei de nimic, țicnitul care nu-i în stare să înțeleagă că bieții porumbei se înghesuie în jurul betonului real ca să caute boabe de grâu și nicidecum suflete vagi și impalpabile – toți s-ar putea să aștepte de la noi o oarecare atenție și înțelegere, mângâiere sau solidaritate. Cel mai probabil o s-o și capete. Am putea, ce-i drept, să ne îndeplinim rolul de consolator fără prea multă șovăială. Când îi vedem vorbind prostii pentru că suferă și suferind pentru că vorbesc prostii, sunt șanse ca în adâncul sufletului să ne simțim chiar apropiați emoțional de ei... dar asta e limita maximă. S-ar putea ca într-un asemenea moment să apeleze la bunătatea noastră și chiar să beneficieze de ea, dar nu ne pot convinge să pătrundem în realitatea lor. Poate să ne fie milă de ei sau chiar să-i iubim, doar să nu se aștepte să le împărtășim sincer suferința.

Apartamentul 10: madam Auntie

La o temperatură a camerei de 27° C și o valoare a umidității de 65%, primele faze din ciclul de viață al unei muște de casă presupun una-două zile sub formă de ouă, opt-zece zile sub formă de larve și nouă-zece zile sub formă de pupe. În cercetările de laborator efectuate în aceleași condiții s-a observat că 50% dintre muștele masculi mor în primele paisprezece zile și 50% dintre muștele femele mor în primele douăzeci și patru de zile.

La o temperatură a camerei de 27° C și o valoare a umidității de 36-40%, gândacii se dovedesc mult mai rezistenți decât muștele. În asemenea condiții ei pot supraviețui fără hrană douăzeci de zile. Numai cu apă, pot rămâne în viață treizeci și cinci de zile. Ouăle depuse la aceleași nivele de temperatură și umiditate scot pui în douăzeci și șapte până la treizeci de zile. Puii care ies din ouă își schimbă pielea de cinci-zece ori până ajung la maturitate. Gândacii adulți trăiesc între șase și douăsprezece luni. Apoi mor și ei. Putrezesc și se descompun, se fărâmițează și se împrăștie, nu mai sunt ei înșiși și se amestecă în alte lucruri.

La fel ca muștele și gândacii, mâncarea are și ea un ciclu de viață. Într-un loc uscat și răcoros laptele pasteurizat se păstrează proaspăt vreme de un an, halvaua cu fistic – doi ani, biscuiții dietetici cu scortșoară – doi ani, cafeaua granulată – doi ani, guma de mestecat cu aromă de zmeură – de la zece la douăsprezece luni, biscuiții cu ciocolată și orez – un an, o conservă de ton – patru ani, o doză de Coca-Cola – șase luni, porumbul prăjit cu aromă de brânză – șase luni. Lăsate într-un frigider, fileul de cod rămâne proaspăt o săptămână și jumătate, iaurtul – șapte zile, *mozzarella* – o lună și jumătate, piulul la pachet – douăsprezece-paisprezece

zile. La sfârșitul acestei perioade lucrurile astea încep și ele să se strice. Putrezesc și se descompun, se fărâmițează și se împrăștie, nu mai sunt ele însele și se amestecă cu alte lucruri. Odată ce expiră, ceaiul sau tutunul, grâul sau brânza încep să facă gărgărițe, gândaci sau larve în cutiile în care sunt păstrate. Hainele fac molii, mobila se umple de cari și grăunțele sunt mâncate de gărgărițe. Gândacii ajung și ei în astfel de locuri. Gândacii sunt oricum peste tot.

La fel ca muștele, gândacii și mâncarea, obiectele au și ele un ciclu de viață. În medie, o salopetă purtată de un copil mic ține una-două luni, un tren cu baterii cumpărat în copilărie ține între o oră și un an, jurnalele din adolescență – între treizeci și șaizeci de zile, puloverul primit cadou de la vreo rudă fără gusturi la modă – zece secunde, pipa cumpărată din dorința de-a te lăsa de fumat, doar ca să descoperi după aceea cât de greu e de curățat – între două și șase fumuri, un cartuș de imprimantă – între cincisprezece zile și trei luni, un bilet de tren – de la una la douăzeci de ore, bijuteria țipătoare pe care ai cumpărat-o plin de încântare când erai beat, dar nu ți se mai pare atât de drăguță când ești treaz – o noapte lungă. Apoi mor și ele. Mor și sunt aruncate, fie deoparte, fie la gunoi.

Din clipa în care se trezesc și până se duc la culcare, locuitorii Istanbulului își trec zilele aruncând – neîncetat și inconștient – lucruri. Când calculezi în săptămâni, luni și ani, în spatele fiecărui om se strânge o grămadă de gunoi considerabilă și, la fel ca muștele, gândacii, mâncarea și lucrurile, oamenii au și ei un termen de expirare. Speranța medie de viață este de șaizeci și cinci de ani pentru bărbați și de șaptezeci de ani pentru femei. Apoi vine sfârșitul inevitabil și mor și ei. Putrezesc și se descompun, se fărâmițează și se împrăștie, nu mai sunt ei înșiși și se amestecă cu alte lucruri.

*

Când madam Auntie se mutase în apartamentul 10 din Palatul Bomboană – după ce-și pierduse soțul într-un accident petrecut cu douăzeci și cinci de ani în urmă –, găsise acolo lucruri ce aparținuseră foștilor locatari: o sută optzeci și unu de obiecte

demodate ale nimănu. Deși scrisoarea primită din Franța de la noua proprietară a clădirii spunea limpede că putea să facă ce voia cu lucrurile acelea, n-a avut inima să arunce nici măcar unul. Când citise scrisoarea primită de la fiica lui Pavel Antipovici din Franța, nu se înfuriase. Totuși existaseră momente în trecut când se înfuriase din pricina ușurinței cu care oamenii se dispensau de lucrurile altora. Da, se înfuriase înainte... chiar și mai înainte... Când era tânără, maică-sa îi aruncase romanele și jurnalele și peste ani, când abia ce-și pierduse soțul, fratele ei împărțise prietenilor și rudelor toate fotografiile pe care le avea cu el. Poate că în trecut nu putuse să-și recupereze bunurile, însă de-acum înainte avea să se îngrijească de bunurile altora ca un paznic credincios.

Să cumpere lucruri ca să le folosească o vreme și apoi să le arunce la gunoi e un obicei tipic celor care-și închipuie că stăpânesc acele lucruri. Dar obiectele nu au stăpâni. Dacă e să aibă ceva, atunci au poveștile lor și uneori tocmai aceste povești stăpânesc oamenii care s-au amestecat în ele...

Apartamentul 7:

eu

După curs, Ethel a venit să mă ia într-un jeep Cherokee de culoarea mierii. Mi-am lăsat mașina în parcare a universității și ne-am văzut de drum în noua ei jucărie. La început nu părea să aibă prea mult chef de vorbă, însă apoi – când ne-am blocat în trafic – i s-a dezlegat limba. Aș fi preferat mai degrabă să fie atentă la trafic. Pe zi ce trece, conduce tot mai prost. Pe când se apuca să pălăvrăgească despre ultima fază în care ajunseseră cu proiectul lor universitar, am observat că-și pierduse entuziasmul de la început. Fie proiectul se ducea cu totul de râpă, fie Ethel hotărâse să renunțe la el. M-am abținut s-o întreb care dintre ele. Oricum, până la urmă – dacă nu azi, atunci mâine – o să-mi povestească ea totul.

— Hei, ia spune-mi, cum mai merg lucrurile în clădirea cu țicniți? a fost prima ei întrebare atunci când, după ce ne-am luptat vreo cincizeci de minute să răzvim prin trafic, am ajuns în sfârșit la masa noastră rezervată de la restaurant – una așa cum îmi plăcea mie, la capătul sălii, lângă fereastră...

Eu am decis să stau cu spatele, iar Ethel cu fața la ceilalți clienți. Din câte se pare, ei îi place să nu-i piardă din ochi pe cei din jur. Ce-mi pasă mie?

— Nu întreba! Gândaci peste tot.

— Deci gândacii vin acolo să se distreze. Ce tip norocos ești! Ai reușit să locuiești în cel mai nostim loc posibil. Seamănă mai degrabă cu o casă de nebuni decât cu o casă de raport.

— Știi că ți-e greu, totuși încearcă să nu exagerezi, am oftat eu. Numai Dumnezeu știe că, probabil, blocul în care locuiam înainte nu era cu nimic diferit, însă pe-atunci nici nu-mi dădeam

seama. Singura deosebire e că acum nu mă simt indiferent față de vecinii din Palatul Bomboană.

— O, mda, văd și eu! Te interesează mai ales unul dintre ei, a pufnit ea, punându-și prima țigară din seara aia în portțigaretul din lemn de iasomie și trimițând spre mine trei inele de fum unul după altul.

M-am prefăcut că n-am auzit ultimul comentariu, căci n-aveam deloc chef să mă cert cu ea în seara aia, însă surzenia mea parcă a stârnit-o și mai rău.

— N-ai cum să fii cu femeia aia, dulceață. Știi de ce? Nu din cauza vreunui principiu moral sau a vreunei alte chestii de genul ăsta, ci pur și simplu a decalajului de imagini! Acum nu sunt nici un fel de probleme. Stați în casă, v-o puneți cum vreți, totul e fain frumos, dar ce-o să se întâmple după aia? Ai putea să ieși în lume cu ea? Ai putea s-o iei de braț pe iubita ta de douășdoi de ani, care n-a terminat nici liceul, grozav de evlavioasă, dar la fel de stricată și hotărât nehotărâtă, ca să vă plimbați și să pierdeți vremea împreună? Chiar crezi că un profesor universitar cu o inteligență atât de ascuțită poate rămâne vreodată cu domnișorica aia ignorantă, care e confuzia întruchipată?

N-am putut să-i răspund. În schimb am râs la tot ce spunea. Curând s-a săturat să mă mai sâcăie. Nici unul dintre noi nu era în toane prea bune. Cât așteptam platoul cu fructe, am imaginat povești despre oamenii de la mesele învecinate, reducând astfel la minimum răul pe care am fi putut să ni-l facem unul altuia, dar s-a dovedit că Ethel păstrase adevărata surpriză pentru final.

— Ascultă, dulceață, n-am vrut să-ți spun eu asta, dar poate că e mai bine s-o auzi de la mine. Pe cine mai ai în afară de mine ca să-ți picure otravă în urechi? Ei, dar să lăsăm comentariile ipotetice pentru sfârșit. Mai întâi faptele concrete! Iată vestea uluitoare: Ayshin se căsătorește... ăăă, se recăsătorește!

Sincronizarea a fost cea mai mare greșeală pe care a comis-o chelnerul albinos, cu fața rotundă ca luna, în clipa când s-a întins să-mi schimbe farfuria. Nu c-aș fi unul dintre oamenii ăia care fac întruna tărașoi prin restaurante, zbierând dojeni în dreapta și-n stânga, însă urăsc să mi se schimbe farfuria fără să fi cerut așa ceva. În general chelnerilor nici nu le trece prin cap c-ar fi posibil așa ceva, dar în orașul ăsta există și oameni cărora le place

să mănânce tot din farfurie. Nu suport să văd cum îmi sunt luate îndată din față resturile de mâncare, de parcă ar fi ceva rușinos. Dacă ar fi după mine, nu m-aș despărți de farfurie până când m-aș ridica de la masă. Aș putea să combin ce-a rămas din gustările reci cu cele calde și să ronțai întruna toată seara. Nu numai că nu mă deranjează deloc ca fructele feliate să se mânjească de uleiul, sosul, sarea și condimentele din gustările reci, dar uneori chiar stau și fac combinații dulci-acrișoare cu ele. Dacă-mi place combinația care mi-a ieșit, o mănânc – dacă nu, o distrug. Ethel știe de obiceiul ăsta al meu și nu se amestecă. Chelnerii nu știu și se amestecă.

— Scuză-l, te rog. Trece printr-un moment greu, tocmai a divorțat de soția lui, a croncănit Ethel către chelnerul care stătea în picioare lângă mine, cu o farfurie albă și curată, și nu era în stare să priceapă cu nici un chip de ce fusese rezept.

Bărbatul a intuit batjocura din vorbele ei și și-a arcuit buzele livide într-un zâmbet, dar în același timp trebuie să fi simțit că ar fi bine să fie prudent, pentru orice eventualitate, fiindcă și-a întrerupt mișcarea buzelor, zăbovind astfel în spatele meu cu o față ca o mască – pe jumătate zâmbitoare, pe jumătate tristă.

— Te rog, continuă-ți treaba. Mie poți să-mi schimbi farfuria. Sunt perfect normală, a rânjit Ethel.

Chelnerul, cucerit de propunerea de-a împărtăși o confidență, a rânjit împreună cu ea în timp ce-i lua farfuria murdară din față.

— Dacă vrei să știi părerea mea, tipul e un mare fraier, a zis Ethel, ridicând din umeri când am rămas din nou singuri.

Mi-a mai luat un minut ca să-mi dau seama că nu vorbea despre chelner, ci despre viitorul soț al lui Ayshin.

— E un fraier bine intenționat – blajin și aproape naiv –, însă tot fraier rămâne. Docil, maleabil și, bineînțeles, domesticit. Limitele îi sunt evidente – colțuri pe fiecare parte. Oricum s-ar întoarce, te izbești de un zid. Ca să descoperi în el măcar o scânteie de vigoare, trebuie să sapi cel puțin șase straturi în trecutul lui. Mă întreb dacă o fi simțit în viața lui vreun moment de extaz. Probabil o dată, demult, în copilărie. Chiar și-atunci nu te aștepta la cine știe ce – vreo câțiva stropi acolo. Acum o să fii curios cum arată, a presupus ea, apucându-mă de mână. Dă-mi voie să spun: pe lângă tine, ar părea un bursuc ramolit.

Deci asta e. Ayshin se căsătorește cu un bursuc ramolit. Pun o felie de pepene în colțul farfuriei, unde se întinsese un sos gros de usturoi și nuci.

— Țla cu dinți lungi e bursuc sau cărtiță? a mormăit ea pe când își retrăgea mâna, lăsându-mi pe încheietură urmele unghiilor ei vopsite într-un indigo strălucitor. Oricum, dulceață, un lucru știi sigur: tipul e urât, da' urât rău! În principiu, aș spune că Ayshin folosește metoda învățării din greșeli. După ce s-a fript cu ciorba, suflă și-n iaurt și se ferește de profesorii universitari tineri și arătoși.

Când am plecat, m-am urcat mult mai încrezător lângă ea în mașină, știind că atunci când era beată, conducea mai atent decât atunci când era trează. M-a adus până la Palatul Bomboană fără nici o problemă. Apoi a pornit în viteză pe strada cufundată în întuneric, cu o aură de culoarea mierii radiind în beznă.

*

Ajuns la etajul al treilea, m-am oprit să trag cu urechea la ușa de vizavi. Dinăuntru nu răzbătea nici un sunet. Deși n-aveam de gând să mă văd cu ea în seara aia, am sunat la ușă fără să-mi dau seama ce fac. Mă oprise să trec pe la ea neanunțat, însă în seara aia puteam să încalc opreliștea. Probabil că negustorul de ulei de măsline nu-și petrecea noaptea în patul amantei imediat după un atac de cord.

S-au apropiat niște pași moi și ușori. Lumina aurie ce se strecura prin vizor s-a întunecat. Am stat așa, fiecare de-o parte a ușii, un minut nesfârșit. Ușa s-a deschis cu o întârziere supărătoare. Ochii ei căprui m-au privit fără pic de strălucire, iubire sau sentiment. N-a rostit nici măcar un singur cuvânt, bun sau rău, ci mi-a întors spatele și s-a înapoiat cu pași nesiguri în living, târșându-și picioarele. Nu mi-a păsat. Oricât de stranii ar fi fost mișcărilor ei, nici beția mea nu era altfel. M-am trântit pe canapea și am deschis televizorul. Am început să ne uităm la ecran fără să scoatem o vorbă. O cântăreață de muzică clasică, al cărei trup plin de sclipici scânteia pe sub costumul străveziu, de culoare liliachie, bătut cu pietre, îi povestea microfonului prin ce trecea. Își rupsese piciorul într-o excursie la schi, dar – fiindcă nu se

îndura să-și anuleze concertul și să-și supere fanii – luase hotărârea eroică să apară pe scenă în cărje. Alături stătea medicul ei, care intervenea din când în când ca să răspundă la întrebările strigate de jurnaliști din culise.

— E mort, a spus Amanta Tristă cu un glas răgușit.

M-am uitat uluit la fața ei, nereușind să-mi dau seama despre cine naiba vorbea. Ochii mi-au fugit singuri către ecranul televizorului. Cântăreața părea vioaie, acum poate doar ceva mai palidă. A trimis o sărutare spre aparatul de filmat. Eu am închis televizorul. Neștiind ce să spun, am stat pur și simplu lângă Amanta Tristă. Am ținut-o de mână. Ea nu mi-a strâns-o pe a mea. A adormit. Atât de liniștită... Prea liniștită...

Am stat singur în living și am încercat să-mi adun gândurile. Nu-mi dădusem seama cât băusem în seara aia. O amorțeală grea mi-a cuprins trupul. Nu puteam să gândesc repede, să mă mișc sprinten. Nu numai că nu știam cum să-mi consolez iubita, dar nu simțeam nici urmă de tristețe. Singurul lucru pe care voiam să-l fac era să mă duc acasă și să dorm buștean.

Dar în loc să mă îndrept spre ușă, am pornit-o spre dormitorul ei. M-am întins lângă ea în întuneric, ciulind urechile la cel mai mic zgomot, ca să-mi dau seama dacă era sau nu trează. Era trează.

— Nu și-a mai revenit după atacul de cord, a șoptit. A murit la trei dimineața.

I-am atins obrații: erau uscați. Nu plângea. M-am tras mai aproape de ea. Nici nu m-a împins la o parte, nici n-a răspuns la atingerea mea. Zăcea mai departe acolo ca un sac gol. Patul era cald. Ne-am îmbrățișat. Am adormit.

M-am trezit în timpul nopții cu o sete cumplită, care mă ardea. După ce-am băut toată apa din paharul de pe masă, m-am târât spre baie. Când am făcut pipi, m-am uitat amețit la săpunurile parfumate dintr-o săpunieră de sticlă, la șampoanele cu papaia aranjate în colțul chiuvetei, la sticlele delicate cu parfum care străluceau în fața oglinzii, la bureții de baie turcoaz, la loțiunile de corp și la toate acele produse minuțios specializate pentru vârsta a doua. Am tras apa. Printre toate fleacurile astea am zărit două lame de ras. Una căzuse pe jos și cealaltă în chiuvetă.

Asta a fost de-ajuns ca să mă trezească. M-am repezit în dormitor. Am aprins lumina și am smuls așternutul de pe ea. Pe când

încerca să se ridice în capul oaselor, i-am suflecat cămașa de noapte acvamarin ce îi ajungea până la genunchi. Pe piciorul stâng n-am văzut nimic, nimic nou, însă partea de sus a piciorului drept îi era înfășurată într-un prosop plin de pete mari, de un roșu-cărămiziu. Legătura asta improvizată era așa de umflată, că nu reușeam să pricep cum de-mi scăpase mai înainte. În timp ce eu mă grăbeam să desfac prosopul lung și subțire, ea aștepta pur și simplu răbdătoare, fără să opună vreo rezistență.

De sub prosop s-au ivit cinci tăieturi purpurii, fiecare cât palma de lungă. Trei dintre ele nu păreau foarte adânci. Dădeau impresia că fuseseră făcute din întâmplare sau fără voie, ca și când ar fi fost o repetiție pentru celelalte două. Acelea erau groaznice. M-am repezit înapoi în baie. Negăsind nimic folositor prin dulapuri, am dat o fugă până la mine acasă. Pe când alergam dintr-un capăt în altul al Palatului Bomboană cu apa oxigenată și tampoanele de vată, toată beția mi s-a risipit din cap.

Ea m-a privit tăcută cum i-am curățat și i-am bandajat rănile. Apoi, mulțumindu-mi, pe jumătate rușinată, pe jumătate ursuză, și-a tras la loc cămașa de noapte acvamarin, ce reușise ca prin minune să nu se păteze în tot timpul ăsta, și s-a ghemuit din nou ca o minge. Am stins lumina. Am așteptat-o să plângă, să vorbească fără șir, să se cuibărească, să caute adăpost. Pe întuneric, când s-a ghemuit în sine, lăsându-mă singur alături, am fost silit să recunosc că n-o cunoșteam deloc. E o naivitate de neiertat să ne închipuim că, dacă despicăm vaginul femeilor cu care facem dragoste, putem vedea prin trupul lor și că, dacă pătrundem înăuntrul lui, putem ajunge în străfundul ființei lor...

Apartamentul 10: madam Auntie și gunoiul

Primele camioane de gunoi și prima companie de salubritate din Istanbul și-au început activitatea în 1868. Înainte sarcina asta îi revenea Breslei Căutătorilor, condusă de Vătaful Gunoiiului. La fel ca gunoierii de azi, căutătorii de odinioară aveau misiunea să scape – chiar dacă numai în parte – de lucrurile de care istanbuliții voiau să scape de tot, pe vecie. Totuși, dacă vorbim despre felul cum o făceau, există o mare diferență între gunoierii de azi și predecesorii lor. Scopul dintâi al Breslei Căutătorilor atunci când strângea ce trebuia aruncat era să găsească printre lucrurile strânse ceea ce putea fi recuperat. Înainte să se debaraseze de resturile, gunoaiele și deșeurile pe care le strânseseră în grămezi, le duceau pe toate pe țărmul mării în ranițele lor, le sortau, le spălau și scotoceau iar și iar prin morman. Uneori dădeau peste farfurii de aramă, bare de oțel, cuie ce puteau fi refolosite, haine încă nezdrențuite, argint neînnegrit sau daruri neapreciate. Dacă erau destul de norocoși, descopereau și câte o bijuterie pierdută.

Breasla Căutătorilor vizita adesea clădirile mistuite de incendii. Când vreo casă se făcea scrum în Istanbul, orașul incendiilor, ei curățau locul de dărâmături. Culegeau lucruri din cenușă la fel cum le culegeau și din gunoi. Căutătorii se strângeau laolaltă și cercetau totul de-a fir a păr. Însă gunoierii strângeau ca să arunce. Pentru ca orașul să se modernizeze, ordinea lucrurilor trebuia schimbată din temelii. Odinioară ceea ce se arunca în toate părțile era adunat într-un singur loc de pe țărmul mării, acum ceea ce se aduna din toate părțile era aruncat într-un singur loc de lângă Dealurile Gunoaielor.

În ceea ce o privea pe madam Auntie, ea era o căutătoare și nu aparținea acestei epoci. La fel ca membrii răposați ai breslei, scotocea și ea prin gunoi după lucruri care n-ar fi trebuit aruncate. Până în ziua de azi reușise mereu să găsească așa ceva.

Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine

Deși am dormit pe sponci, în dimineața asta m-am trezit devreme. Când i-am dat după ureche părul de pe fruntea asudată, Amanta Tristă s-a mișcat puțin. Am lăsat-o să doarmă. Aprinzându-mi o țigară, m-am îndreptat spre bucătărie. Ca de obicei, frigiderul ei gemea de mâncare. Toate felurile care i-ar fi plăcut negustorului de ulei de măsline. În zilele fericite petrecute cu Ayshin, mă obișnuisem să mă scol târziu în weekenduri și să iau câte un mic dejun lung și lenevos. Acum probabil că-i impune bursucului ramolit ritmul ei. Dacă tipul e așa cum mi l-a descris Ethel, trebuie să-l cunosc. Nu că m-aș aștepta ca asta să schimbe ceva, doar că vreau să mă vadă. Aș putea declanșa complexul de inferioritate dinăuntrul lui. Aș putea chiar să-i sădesc în minte fie și cea mai mică sămânță de bănuială. Lasă-l să se frământa atunci, întorcând pe toate fețele posibilitatea sumbră ca femeia cu care e gata să se-nsoare să se întoarcă într-o bună zi la primul ei soț.

Trebuie s-o fi trezit pe Amanta Tristă cu zdrăngănitul meu. Cum stătea în ușa bucătăriei, înfășurată în șalul ei cu picățele, arăta mult mai bine decât seara trecută, cu toate că era încă palidă la față și foarte încercănată.

— Sper că nu te mai învinovățești, am spus, umplându-i cu ceai o ceașcă.

Ba da... și-o învinovățesc și eu... pe ea și pe toți cei care se poartă de parcă ar fi zeii micului lor univers provizoriu. Nu pot să-i înțeleg cu nici un chip pe cei care mai întâi se roagă din toată inima să li se întâmple ceva rău celor la care nu pot ajunge altfel și apoi, când dintr-odată dorințele par să li se îndeplinească, sunt pur și simplu doborâți de vinovăție și rușine. Nu pot să-i sufăr

pe cei care, pe de o parte, deleagă unei lumi de dincolo, chipurile limpezită de orice rău, toate problemele cărora nu sunt în stare să le facă față și nici nu ridică un deget ca să le rezolve și, pe de altă parte, tânjesc să obțină o felie din răul din lumea de dincolo ca să-și limpezească problemele lor atât de lumești. Mă înfurie să văd ce sunt în stare să-și facă oamenii de la sine când nu reușesc să-și vadă limitele. Nu pentru că s-ar supraestima mult prea mult, ci pentru că subestimează mult prea mult răul. Lumea e plină de oameni care pândesc din depărtare o șansă de-a face rău cuiva și, când, întâmplător, lucrul acesta se întâmplă, n-o socotesc răspunzătoare pe Fortuna, ci gândurile și dorințele care le-au trecut odată prin minte. N-am vrut ca Amanta Tristă să le îngroașe rândurile. N-am vrut s-o pierd astfel, ci am sperat s-o cruț pe această ființă încântătoare și naivă, care credea că Dumnezeu ăsta al ei, ce crease lumea rostind cuvântul „FIE!”, putea s-o și distrugă rostind cuvântul „PIERI!”.¹ Așa că m-am hotărât să-i explic ce făcusem.

— Vrei să-ți scoți din minte povestea asta cu sfântul? Nu e pic de adevăr în ea, am zis, punându-i în farfurie jumătate din cea mai bună omletă pe care o făcusem în ultima vreme. Sfântul despre care ți-a vorbit Meryem a apărut probabil de la scrisul de pe zidul grădinii și eu am scris lucrurile alea.

Măcar dac-aș fi putut să știu ce gândea în clipa aia! Măcar dac-aș fi fost sigur că făceam ce trebuia destăinuindu-i asta!

— Uite ce e, îmi pare rău de negustorul de ulei de măsline – și nu te înfură pe mine pentru că-i spun „negustor de ulei de măsline”. Sper că-ți dai seama că, și dacă sub zidul grădinii s-ar odihni vreun sfânt cu oasele praf și pulbere, rezultatul n-ar fi deloc altul. Pur-și-sim-plu-mi-cu-ța-mea-fi-ind-că-in-di-vi-dul-a-dat-col-țul-nu-pen-tru-c-ai-vrut-tu-să-scapi-de-el-ci-pen-tru-c-a-fă-cut-un-a-tac-de-cord.

Iată că se întâmplă din nou. Privirea i s-a întunecat. Încă o dată în viață eram martor la faza aceea tristă când începeam să trezesc ură într-o femeie cu ai cărei ochi iubitori mă obișnuisem.

— În esență, draga mea, dacă ai de gând să te învinovățești pentru orice nenorocire și să continui să-ți ciopârțești trupul, eu n-am cum să te opresc, dar dacă te hotărăști să renunți la obiceiul

1. Potrivit credinței musulmane, pentru a crea lumea, Allah a rostit cuvântul „FIE!” (n.a.).

ăsta, o să fac tot ce-mi stă în puteri să te-ajut. Acum, dacă vrei să mă privești nu ca pe un dușman, ci ca pe un prieten, hai să ne așezăm amândoi și să vorbim despre ce-o să se întâmple de-acum încolo. La urma urmei, viața ta n-o să mai fie la fel. Dar – de ce nu? – ar putea fi mai frumoasă.

— De ce-ai mințit? a bâiguit ea.

— Dacă te referi la povestea cu sfântul, nu consider că am mințit. Voiam doar să scap casa de raport de mirosul ăsta îngrozitor. Voiam doar să-i fac pe cei care-și aruncă gunoiul aici să se simtă stingheriți. Nici măcar nu mi-a trecut prin minte că o să ia cineva în serios prostia aia de mesaj.

S-a întunecat la față, cufundându-se din nou într-o tăcere ostilă. Am făcut un ultim efort să-i cuceresc inima.

— Adevărul e că, dacă mirosul ar fi venit într-adevăr de-afară, mesajul meu ne-ar fi ajutat să rezolvăm problema, însă încep să bănuiesc că în tot acest timp sursa mirosului se afla în cu totul altă parte. Se pare că mirosul vine dinăuntru, din Palatul Bomboană.

A funcționat. Acum mă privea cu mai puțină ură și cu mai mult interes. Am împins farfuria cu micul dejun spre ea. Când am văzut-o că ia furculița în mână, am simțit o bucurie copilărească. Avea să guste din omleta pe care-o făcusem. Avea să facă din nou dragoste cu mine.

— O să-l anunț pe Comandantul Gunoaielor. Ține-te bine de scaun! am strigat.

Emoția din propriul glas m-a tulburat o clipă, dar nu-mi păsa.

— Apartamentul 10! Respectata noastră vecină – văduva.

— Vrei să zici madam Auntie? a șoptit Amanta Tristă. Nu se poate! Nu cred așa ceva. Eu zic că te înșeli. N-ar face așa ceva!

— Ba chiar a făcut, frumoasa mea. Și-a umplut casa cu gunoaie până-n tavan.

— De unde știi? a întrebat ea, îngustându-și ochii căprui.

— Nu contează cum am aflat. Spun adevărul. Numai Dumnezeu știe că ăsta-i motivul pentru care-ți mișună gândacii prin casă. În chip ciudat, înainte nu mai făcusem legătura asta, dar acum, dintr-odată, în mintea mea toate lucrurile se legau.

— Nu te cred. N-o să te mai cred niciodată, a spus ea, punând furculița jos.

— A, da? am murmurat, fără a simți nevoia să mai ascund că-mi ieșisem din fire. Dar dacă-ți dovedesc că-i așa, draga mea?

Apartamentul 9: Nadia

— Hai să dăm o petrecere de pomină, soră! Hai să invităm pe toată lumea, chiar și pe dușmanii noștri! a strigat Loretta pe când se îndrepta spre ușa clinicii, desprinzându-se din brațele bătrânei celei credincioase, ce avea lacrimi de bucurie în ochi.

Alături de ea stătea soțul-medic, care se străduise atâta amar de vreme s-o trateze ca să-și aducă aminte că era măritată cu el. Înainte să se urce în mașina care-i aștepta, s-au întors amândoi și le-au făcut cu mâna în același timp asistentei, ce plângea întruna, și angajaților de la clinică, ce zâmbeau întruna.

SoțiaLuiNadia a închis televizorul. Apoi, cercetând pentru ultima oară conținutul valizei împruțite de culoarea ambrei, a închis fermoarul. Păpușile pentru teatrul de umbre au privit-o jignite din colțul unde fuseseră aruncate. Ar fi putut foarte ușor să ia altă valiză, dar – din cine știe ce motiv pe care nu-l știa – voia neapărat s-o ia pe asta. SoțiaLuiNadia pleca. Starea de latență se încheiase.

La fel ca gândacii, oamenii au și ei o vigoare ecologică, adică o limită de duranță. În cazul în care dau peste condiții nefavorabile, reacționează reducându-și funcțiile vitale. Astfel, mecanismele corpului lor funcționează mai încet sau, poate, diferit și, datorită acestei abilități, își adaptează metabolismul la noile condiții la care sunt supuși. În ciclul vieții o astfel de stare de latență poate apărea în orice moment, în orice stadiu, și se poate repeta de mai multe ori. De pildă, unele specii de gândaci supraviețuiesc iernii trecând prin diferite stadii larvare ca ou. Își reduc la minimum transformările fizice fie întrerupându-și, fie încetinindu-și metamorfoza până când trece vremea rece. Totuși faza asta de stagnare

are și ea o limită, după care trebuie să înceteze. Dacă acele condiții nefavorabile se prelungesc mult prea mult, metabolismul gândacilor ar putea suferi daune ireparabile.

Ca să putem ști cu adevărat ceea ce știm deja, uneori insistăm să așteptăm un semn, ba chiar un mesager, dar cine spune că mesagerul trebuie să aibă o anumită formă sau o anumită dimensiune? Ce contează până la urmă nu e înfățișarea mesagerului, ci capacitatea noastră de-a descifra mesajul. Pe când se strâmba la gândacii care invadau dulapul unde-și ținea lămpile din cartofi, Nadia Onissimovna a fost izbită dintr-odată de gândul că starea de „SoțiaLuiNadia“ din viața ei fusese una de continuă latență. Deși în perioada asta își redusese funcțiile vitale, scăzuse sub capacitatea ei și își întrerupsese metamorfoza, dacă nu ieșea din starea asta superficială cât mai curând posibil, personalitatea ei avea să sufere daune ireparabile.

O să se întoarcă în Ucraina. Și o să ia cu ea *Blatella germanica*, gândacul care venise până la picioarele ei ca să-i transmită mesajul, ca să-i aducă aminte că mai era și altfel, nu doar singură și descumpănită, un suflet tulburat ce căuta diferența dinăuntrul asemănării, o străină ce nu-și găsea locul în orașul unde trăia, o soție înșelată pe față, o gospodină care nu era în stare să facă un *ashure* destul de gustos, o victimă a violenței domestice a unui băutor de vin pe care nici măcar strugurii lui Leon Înțeleptul nu-l puteau sătura, o ființă îndeajuns de mohorâtă ca să aștepte ajutor de la corespondența cu o mătușă habotnică ce auzea glasul lui Dumnezeu în bolboroseala oalelor cu supă, o făptură demoralizată, ale cărei zile semănau una cu alta ca două picături de apă, și destul de oarbă ca să aștepte s-o lumineze lămpile din cartofi... Pe lângă și mai presus de toate aceste lucruri – așa cum o ajutase gândacul să-și aducă aminte –, era un om de știință care îndrăgea lumea gândacilor mai mult decât pe cea a oamenilor.

Numărul 88: Palatul Bomboană

Miercuri, 1 mai 2002, la ora 12.20, o dubiță albă – care avea mare nevoie să fie spălată și era decorată cu imaginea unui șobolan uriaș, cu dinți ascuțiți ca niște ace, pe o parte, cea a unui păianjen păros enorm pe cealaltă și semne de diferite mărimi peste tot – s-a oprit în fața Palatului Bomboană. Șoferul roșcovan, cu mutră caraghioasă și urechi clăpăuge, care nu-și arăta deloc vârsta, se numea Nedreptate Turcpur. Făcuse fumigații împotriva gândacilor vreme de treizeci și trei de ani și niciodată nu-și urâse slujba cu atâta înfocare ca azi. Pe când parca de-a lungul trotuarului, a privit suspicios mulțimea de oameni de la intrarea în casa de raport. A verificat adresa pe care secretara lui cea guralivă i-o dăduse de dimineață: „Strada Cabal, nr. 88 (Palatul Bomboană)“. Secretara lui, o adevărată moară-stricată, adăugase dedesubt și o notă: „Casa de raport cu salcâmul roz în grădină“. Ștergându-și broboanele mari de sudoare de pe frunte, Nedreptate Turcpur s-a zgâit la salcâmul din grădină, cu flori trandafirii pe unele crengi și roșietice pe altele. Țsta, și-a zis el, trebuie să fie ceea ce se cheamă un „salcâm roz“.

Totuși, fiindcă n-avea deloc încredere în secretara lui, pe care se gândea s-o schimbe cu prima ocazie, a ținut să vadă cu propriii lui ochi miopi ce scria pe ușă. I-ar fi putut întreba la fel de bine pe oamenii strânși în fața casei de raport, dar – fiindcă se obișnuise atât de tare și de neclintit să-și vadă singur de treburi și nu avea încredere în alții – a lăsat dubița pieziș în mijlocul străzii și-a sărit afară din ea. Însă nici n-a apucat bine să facă un pas, că o fetiță dintr-un grup de trei copii, care se afla în mulțime, a strigat îngrozită: „A venit djinnul! Buniculee, bunicule, uite, a venit

djinnul!". Bătrânul cu barbă căruntă, tunsă rotund, frunte lată și scufie, de ai cărui pantaloni trăgea fetița, s-a întors și a cercetat cu un aer nemulțumit mai întâi dubița și apoi pe șoferul ei. Pesemne că nu i-a plăcut ce văzuse, pentru că a făcut o mutră și mai acră și i-a tras lângă el pe cei trei copii.

Străduindu-se să nu se simtă jignit, Nedreptate Turcpur s-a avântat în mulțime cu pași hotărâți. A împins oamenii la o parte, a ajuns lângă casa de raport și-a reușit să citească ce scria pe plăcuță, ușurat să vadă că nimerise la adresa corectă. După ce-a scos o carte de vizită vârâtă între soneriile înșiruite acolo și a pus-o pe-a lui în loc, a sărit din nou în dubiță și-a băgat-o în marșarier. Tocmai atunci a apărut un cap de femeie.

— Ai venit doar cu o dubiță? N-o să fie de-ajuns! a strigat o blondă sașie, cu o pelerină de coafor cu model de leopard legată la gât. Ni s-a spus că o să trimită două camioane. Chiar și două camioane abia dac-ar reuși să ridice tot gunoiul ăsta.

Pe când se chinuia să priceapă despre ce naiba vorbea femeia aceea și să-și strecoare dubița printre camioanele care-și croiau drum din cele două capete opuse ale străzii pe celălalt sens, Nedreptate Turcpur a pierdut controlul volanului și s-a ciocnit de mormanul de gunoi de lângă zidul grădinii.

*

În ziua aceea, pe lângă dubița condusă de Nedreptate Turcpur, în fața Palatului Bomboană și-au făcut apariția alte două camioane, precum și un car al unui post de televiziune privat. Au părăsit Palatul Bomboană la lăsarea serii, camioanele ticsite de gunoaie, iar carul postului de televiziune cu toate cadrele de care avea nevoie. Reporterul nu voise neapărat să-i intervieveze pe vecinii dornici să vorbească în fața aparatului de filmat, ci mai degrabă pe femeia care locuia în casa plină cu gunoaie, dar după ce locuința ei fusese golită în întregime și înăuntru se făcuseră fumigații, ea încuiase ușa apartamentului 10, refuzând să mai deschidă cuiva.

Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire

Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire găfăia când s-a închis în camera ei și și-a aruncat valiza micuță pe pat. A încercat să-și recapete echilibrul ținându-se de marginea patului, în timp ce aștepta să i se domolească bătăile inimii. Alesese cea mai proastă zi ca să fugă de-acasă. De cum pusese piciorul în stradă, se pomenise în mijlocul unei nebunii asurzitoare, cu două camioane de un roșu-aprins apropiindu-se fiecare din câte o direcție. Lumea de-afară era insuportabil de roșie. Dintre toate culorile, străzile din Istanbul băteau cel mai tare în roșu.

— De ce sunt așa de nefericită? Ar fi trebuit să-mi dau seama că n-o să fiu niciodată în stare să ies din casa asta.

A ridicat oglinda. Iritația i se întinsese pe toată fața. Iritația era și ea roșie ca focul iadului. A început să plângă, mai întâi în tăcere, apoi hohotind din ce în ce mai tare. Dintr-odată a auzit un ciripit. Cineva îi răspundea dinăuntru. Deși capul îi vâjâia încă și vederea i se încețoșa după ce văzuse atâta roșu, a mers cu pași șovăitori pe urmele sunetului. Canarul ciripea vesel în colivia lui de lângă fereastra din living.

— De ce ești așa de voios? Nici tu n-o să fii vreodată în stare să ieși din casa asta.

Apartamentul 7:

eu

Oricât aş încerca să n-o fac, îmi amintesc neconținut tot ce-am vorbit în ziua aia. Cât despre ce s-a întâmplat mai apoi, mi-aş dori să-mi pot şterge totul din minte sau măcar să-mi amintesc cât mai rar şi foarte vag. Deşi trupul mi-a rămas neatins, memoria mi s-a prefăcut într-un păduche. Ca un păduche gras, agăţat strâns de pielea capului meu, memoria mi-a devenit ameninţătoare, înmulţindu-se pe zi ce trece. Îmi văd cu ochii minţii memoria rătăcindu-mi prin cap, uneori pe deasupra lui, alteori înăuntru, şi scoţând ţipete în timp ce-şi depune peste tot ouăle albe, invizibile cu ochiul liber şi nenumărate. Din ouăle astea ies mii de guri flămânde, afurisite şi trufaşe ce se hrănesc din mine fără voia mea. Apetitul le creşte odată cu numărul. Muşcă lacom din carnea mea, amorţindu-mi capul de durere, de parcă mi-ar fi înfipt în el mii de ace. Nu pomenesc nimănui despre asta. Cum nu mai pot să sufăr omul care devin când stau cu alţii, încerc să fiu cât mai mult singur şi să găsesc răspunsul la aceleaşi întrebări fără răspuns.

Dacă n-aş fi scris mesajul ăla prostesc pe zidul grădinii şi n-aş fi flecărit aiurea, dacă mi-aş fi folosit inteligenţa cu care mă laudam atât de mult şi fără reţinere ca să prevăd urmările gestului meu, să prevăd răul pe care eram pe cale să-l fac altcuiva, toate astea s-ar mai fi întâmplat? Dacă nu m-aş fi mutat niciodată în Palatul Bomboană şi nu m-aş fi amestecat cu oamenii ăştia sau nu le-aş fi aflat secretele, dacă aş fi reuşit măcar o dată în viaţă să fiu altcineva decât insul care sunt de obicei, povestea asta ar şerpui pe aceleaşi drumuri spre acelaşi sfârşit catastrofal? Îmi vin în minte două răspunsuri diferite. Unul ţine de raţiunea mea, celălalt de inimă. Mintea mea spune: „Nu-ţi face griji, mai devreme

sau mai târziu catastrofa asta s-ar fi întâmplat oricum. Nu ești așa de important cum îți închipui ori așa de rău cum te temi. Ce contează dacă tragedia asta s-a petrecut din vina ta sau din alt motiv atâta vreme cât rezultatul final e același? Dacă te face să te simți mai bine, spune-i *Fortuna*. Oricum, cine alta decât *Fortuna* ar putea da socoteală pentru faptul că orice secret ajunge până la urmă în mâinile celui care-l va divulga?"

Mă consolez. Simt nevoia să cred că mintea mea are dreptate. „Problema nu e nici neconținută cădere în greșeală, nici voința ta slabă. Că-ți place sau nu, nu tu faci imposibilul posibil.“ În ceea ce susține mintea mea e o consolare supărătoare. „Omul e atât de vulnerabil și de primitiv! Asupra vieții lui își lasă amprenta mai degrabă coincidențele decât consecințele faptelor sale. Dat fiind că omenirea e atât de nevolnică, în ce măsură ai putea fi învinuit pentru ce-ai făcut?“ Cu cât mă înjosesc mai mult, cu atât mai iertat sunt.

Inima mea protestează numaidecât. „Chiar dacă *Fortuna* există, nu tu ai pus la îndoială faptul că e o curvă? Ar trebui să ne asumăm fâțiș victoriile, dar pentru nenorociri să dăm vina pe o forță feminină supranaturală? Omul n-ar trebui să recunoască fâțiș că el e făurarul propriei sorți în loc să atribuie cursul evenimentelor unor superstiții găunoase?“ În ceea ce susține inima e o acuzație onorantă. „Omul e extrem de complex și de capabil. Ceea ce noi socotim a fi întâmplare nu face altceva decât să evidențieze urmările pe care le provocăm noi înșine. Dat fiind că omenirea e atât de capabilă, în ce măsură ai putea fi absolvit de ceea ce-ai făcut?“ Cu cât mă înalț mai mult, cu atât mai ponegriți sunt.

Nu beau mai mult ca de obicei, dar zilele astea dorm într-adevăr mai mult. Pe măsură ce chinul meu sporește, caut refugiu în somn, doar ca să mă trezesc și mai chinuit. De-acum nu mai contează dacă plec sau rămân aici. Oricât de departe m-aș muta, n-aș putea să ies din raza duhului răspândite de apartamentul 10. De fiecare dată când mă trezesc, mirosul e parcă și mai acru.

Nici un miros din lume, nici măcar cel de gunoi, nu poate fi atât de otrăvit ca ăsta.

Din când în când îi aud pe vecini. Plănuiesc să-i spargă usa. Nu vreau să fiu aici când intră în apartamentul 10.

Boierul și iubita lui

Boierul și iubita lui de pe scara de lemn sprijinită de zid s-au strâns temători unul într-altul. Casa mirosea a moarte. Nu mai îndrăzneau să respire. Ferindu-și privirile, s-au uitat lung la pădurea pe jumătate smaraldie, pe jumătate întunecată, ce se întindea lunguros în depărtare.

Când ușa a fost spartă, bărbați mascați, îmbrăcați în întregime în alb, s-au năpustit înăuntru. Au așezat cadavrul puturos pe o targă și l-au dus de-acolo. Cadavrul bătrânei văduve era așa de ușor, așa de micuț... rămașița unui corp care refuzase zile întregi să mănânce – să bea – să ia pastile... Madam Auntie nu fusese nici pe jumătate la fel de rezistentă la sete și foame ca gândacii.

De îndată ce bărbații au plecat, s-au făcut din nou fumigații. Spray-ul insecticid a împrăștiat ouăle depuse de gândaci și cele o sută optzeci și unu de obiecte din trecut, însă din întâmplare boierul și iubita lui au izbutit să scape în ultima clipă. Au coborât de pe scară, s-au avântat în pădure și au părăsit tava rotundă, lucioasă și delicată a lui Vișniakov.

În urma lor a rămas pe tavă o pădure umbroasă, pe jumătate smaraldie, pe jumătate întunecată. Pădurea nu mirosea nici a moarte, nici a gunoi, ci doar a frișcă și scortîșoară.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Întors acasă, Sidar s-a aruncat pe canapea, gâfâind greu. Îl bătea de multă vreme gândul sinuciderii, însă văduva aia bătrână, care probabil că nu se gândise la ea atât de mult, poate chiar nici n-o avusese în vedere până în ultima clipă, o comisese mult mai repede. Când s-a ridicat, a notat pe niște bucățele de hârtie cei nouă factori pe care îi dedusese în ziua aceea și le-a prins în spațiile goale pe care le-a mai putut găsi pe tavan:

1. La fel ca civilizația, sinuciderile au și ele un Est și un Vest.
2. Mentalitatea progresistă, care se concentrează să dea un sens vieții numai și numai prin rațiune și se așteaptă ca fiecare zi să fie mai avansată decât cea de dinainte, simte nevoia să analizeze minuțios sinuciderea, reflectând cu toată seriozitatea asupra ei. Oamenii cu o astfel de mentalitate, indiferent unde se întâmplă să trăiască, se sinucid în Vest.
3. Sinuciderea celor de vârstă fragedă-spre-mijlocie, mijlocie și mijlocie-spre-târzie intră de obicei în această categorie.
4. Fiindcă rudele apropiate ale celor care se sinucid în Vest nu-și găsesc tihna până nu capătă un răspuns mulțumitor la întrebarea „De ce?“, urmează același raționament ca să facă o analiză a cauzelor și consecințelor.
5. Mai există și cei care se sinucid în cel mai neașteptat moment, chiar în ultimul minut, fără să fi pus la punct detaliile. Astfel de oameni, indiferent unde se întâmplă să trăiască, se sinucid pe tărâmul Estului.
6. Când copiii și bătrânii se sinucid, fac lucrul ăsta în Est.
7. Nimic nu e mai înnebunitor decât sinuciderea bătrânilor care erau oricum foarte aproape de moarte și a copiilor care erau încă foarte departe de moarte.

8. Sinuciderile din Est, spre deosebire de cele din Vest, sunt în esență un mister sau *esrar*¹, cum spun istanbuliții.
9. *Esrar* nu are nevoie de explicații.

1. Enigmă, mister, secret (în tc., în orig.).

Apartamentul 7: eu

La început trasam cercuri în jurul Palatului Bomboană – scurte plimbări ce nu se sfârșeau nicăieri. Încet-încet, cercurile au început să se lărgească. Cu timpul am început să o cotesc, uneori pe jos, alteori cu mașina, spre cartierele îndepărtate ale Istanbulului. Urmăream mesajele scrise pe zidurile de pe străzi.

Când Ethel mi-a spus că voia să-mi țină companie în aceste excursii prin oraș, n-am avut nimic împotriva. În timp ce eu notam mesajele, ea le poza unul câte unul cu aparatul ei foto digital. Ne strecuram cu jeepul Cherokee de culoarea mierii pe străzile desfundate din mahalalele sărace, conduceam prin cartierele clasei de mijloc, unde licărea ambiția oportunităților de mult pierdute, dădeam ocol conacelor, câmpurilor părăsite, sanctualelor și caselor. În scuaruri, curți, șantiere de construcții, case locuite ilegal, lăcașuri de cult – mesajele se întindeau peste tot până departe. Cele mai multe fuseseră scrise pe ziduri cu vopsea, însă erau și unele scrise cu cretă, creion, cărbune și cărămidă pe uși, cartoane și diferite indicatoare. Întocmai ca gunoiul, mesajele despre gunoi erau împrăștiate peste tot prin oraș.

Eram remarcați numaidecât prin locurile în care mergeam. Copiii se țineau curioși după noi. Femeile ne urmăreau bănuitoare orice mișcare dindărătul perdelelor de tul brodat de la ferestre. Cei mai băgăreți meseriași ne înconjurau de fiecare dată, potopindu-ne cu întrebări. Când ne vedeam siliți să dăm o explicație plauzibilă, le spuneam că era proiectul școlii noastre: să adune „mesajele gunoiului” din Istanbul. Cu toată absurditatea sa, pentru ei chestia asta avea sens. În ochii lor școala era cumva de neatins – un loc unde orice absurditate era considerată admisibilă.

Să găsim oamenii care scriseră lucrurile acelea s-a dovedit mai anevoios decât să găsim mesajele propriu-zise. Trebuia să ne resemnăm cu ideea că aproape toate mesajele erau anonime, dar într-un rând am reușit să-l găsim pe autorul unui mesaj de pe zidul unei clădiri dărăpănate, cenușie de funingine. „Nu mă face să-njur, c-o să zic lucruri rele despre runcătorii de gunoi. Cine runcă moloz aci să vină să-l ia, nu să runce iar și să mă facă să-njur.“

Copiii de pe stradă îl cunoșteau pe bărbatul care-l scrisese. Deși nimeni nu-i știa numele, toți știau ce meserie avea. Era portar la o universitate și locuise acolo, împreună cu nevasta țintuită la pat și cu soacra, până în primăvara trecută. Cum alături se construia o clădire, era atât de furios că muncitorii aruncau molozul în fața casei lui, încât ieșise și scrisese asta. Bărbatul murise în toamnă, construcția fusese terminată chiar după aceea, dar mesajul de pe zid dăinuise până acum.

— Nu poți să te-mbraci mai decent, dacă tot suntem în centrul atenției oriunde-am merge? am bombănit către Ethel după ce-am plecat din cartierul portarului.

— Nu te lua de mine. Problema nu e felul cum mă îmbrac eu, ci conștiința ta încărcată, mi-a trântit-o ea, schimbând vizele. Beleaua în care suntem e PACNND al tău, nu al meu.

A apăsat pedala de accelerație, cu toate că în fața noastră strada era din ce în ce mai desfundată și mai îngustă.

— Batem drumurile pentru „Proiectul de Absolvire a Conștiinței Nesimțitoare și Nepăsătoare a Domnului!“! Toată viața te-ai socotit diferit, dacă nu chiar superior, față de toți cei din jur, dar în clipa în care îți dai seama c-ai făcut totul vraisește, simți nevoia să-ți dovedești că, până la urmă, ești la fel ca toată lumea! Numai convingerea asta îți poate ușura conștiința. Parc-ai spera că cu cât colindăm mai mult și strângem mesaje despre gunoi, cu atât mai indiscutabilă o să-ți fie nevinovăția. „Doamne, ce-am făcut! Port asupra mea, dacă nu sângele, atunci blestemul unei bătrâne. Plătesc foarte scump pentru ușurătatea cu care m-am purtat cu ceilalți. În cele din urmă l-am văzut cu ochii mei pe Șeitan. L-am văzut cu adevărat, dar am crezut în tine, Doamne. Sunt la fel ca toți ceilalți. Uite, și alți supuși ai tăi au scris pe zidurile din Istanbul.

Așadar, ce-am făcut în trecut a fost ceva cu totul obișnuit. Prin urmare, nu sunt omul extraordinar care credeam c-aș fi. Slavă Domnului că sunt un om obișnuit! Dacă-i iubești pe ceilalți oameni, poți să mă ierți și pe mine... O să mă ierți, Doamne, nu-i așa?“ Adună-te, dulceață! N-o să ajungi nicăieri cu asemenea speranțe fără rost. Nu vezi ironia din strădaniile tale de-a te purifica prin gunoi?

*

După ceva vreme am început să clasificăm mesajele în grupe. Ethel descărca în calculator pozele făcute chiar în aceeași zi, punându-le meticolos în fișiere separate. Cea mai numeroasă categorie cuprindea mesajele cu o jignire sau o înjurătură în ele. „Cine aruncă gunoi aici e un măgar“ era, fără îndoială, cel mai popular. În Galata, pe un zid de pe Strada Băncii Vechi scria: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E UN PUI DE *****!“. Restul frazei era ilizibil. În Fatih, chiar la colțul străzii Usturumcu, ambele fațade ale unei case cu tencuiala căzută erau pline cu mesaje despre gunoi, de parcă ar fi fost scrise de cineva pedepsit de învățătoare să scrie de o sută de ori același lucru: „AIA CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E O CURVĂ“. În același cartier, pe Strada Pompei Stricate, puteai citi: „CINE ARUNCĂ GUNOIUL AICI E UN MĂGAR ȘI FIUL UNUI MĂGAR“. Cu toate că înjurăturile erau larg răspândite, diversitatea lor părea destul de limitată. În Dolapdere, pe indicatorul legat cu sârmă de un dud, scria: „DACĂ INSUL CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E FEMEIE, ATUNCI E O CURVĂ, DACĂ E BĂRBAT, ATUNCI E UN CODOȘ“. La câțiva pași în josul străzii, un alt mesaj îți atrăgea privirea, de data asta în fața unei case: „CEI CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI MERITĂ TOT SOIUL DE ÎNJURĂTURI“. În Ornektepe, pe creasta unui zid aproape năruit, erau o grămadă de mesaje cu alb și negru. Fiecare părea să fi fost scris deasupra celuilalt, sporind balamucul. Unul dintre ele, scris cu indigo, părea destul de nou: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E UN PUI DE CĂȚEA: CINE-I OM O SĂ-NȚELEAGĂ CE VREAU SĂ ZIC“. Cel mai vulgar mesaj din fișierul cu înjurături

era unul găsit în Dolapdere: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI, S-O FUT PE MĂ-SA, PE NEVASTĂ-SA, PE SORĂ-SA ȘI TOATĂ FAMILIA LUI DE-ACUM ȘI DE MAI TÂRZIU“.

Pe locul al doilea ca popularitate erau mesajele bazate pe distincții între om și animal. În Galata, pe Strada Vitrinei, un indicator spunea: „DACĂ EȘTI OM, N-O SĂ-ȚI ARUNCI GUNOIUL AICI, DACĂ EȘTI URS, O SĂ-L ARUNCI CU SIGURANȚĂ“. Pe Strada Micului Jgheab, pe zidul dintr-o latură al unei bănci scria cu cărbune: „CINE-I DEPARTE DE-A FI OM O SĂ-ȘI ARUNCE GUNOIUL AICI“. În Dolapdere, la intrarea unui bloc, scria cu cretă: „OAMENII CARE SUNT OAMENI NU-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI“. Mesaje asemănătoare acopereau zidurile vechii biserici asiriene: „NU-ȚI ARUNCA GUNOIUL AICI, FII OM“, „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E LA FEL DE JOSNIC CA EL“...

În cea de-a treia categorie de mesaje adunate de noi intrau cele care încercau să trezească conștiința civică. În Kuştepe, de pildă, scria: „CUI ÎI STĂ ÎN OBICEI SĂ POLUEZE MEDIUL ARE CAP, DAR NU ȘI MINTE“. Și tot în același cartier, pe un indicator de tablă bătut în cuie la o intersecție, scria următoarele: „SĂ NU NE LĂSĂM GUNOIUL AICI, SĂ RESPECTĂM MEDIUL“. Spre deosebire de majoritatea mesajelor despre gunoi, asta era scris îngrijit. În Balat, în jurul vechiului havuz din mijlocul bazarului, puteai citi: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI N-ARE ONOARE, LOCUL ĂSTA E AL TUTUROR“. În Ornektepe, pe zidul unei case care stătea să se prăbușească la cel mai mic cutremur, scria: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI LE FACE O NEDREPTATE VECINILOR“. Vizitatorii Patriarhiei Grecești din Fener erau întâmpinați de la distanță de mesajul „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI O SĂ AJUNGĂ CEL MAI MĂR-ȘAV INS“.

Multe dintre mesajele astea erau lăsate neterminate. Unele păreau șterse de vreme, altele păreau incomplete de la început: „CINE-ȘI ARUNCĂ...“ era scris în diferite colțuri ale Istanbulului, însă propoziția nu mai continua nicicum. În Harbiye, pe strada Papa Roncalli, unele litere din mesajul scris pe zidurile unei școli primare nu se mai vedeau: „C NE-ȘI ARUNCĂ G NOIUL AICI O SĂ AJUNG UN MĂGA “.

Apoi mai erau și multe mesaje care conțineau amenințări fâțișe: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI O SĂ DEA DE BELEA“. În Fatih, havuzul istoric de lângă Moscheea Celor Trei Capete era acoperit cu mesaje despre gunoi pline de amenințări: „NU-ȚI ARUNCA GUNOIUL AICI / DACĂ NU VREI S-O PĂȚEȘTI“. Dar cel mai urât dintre mesajele ce conțineau amenințări și înjurături era unul scris cu carioca pe o bucată de carton agățată pe un zid de pe-o stradă aglomerată din același cartier: „COPILUL ĂLUIA CARE ÎȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI SĂ-ȘI DEA ULTIMA SUFLARE“.

Pe lângă cele insultătoare, erau și unele mult prea politicoase: „VREȚI VĂ ROG SĂ NU VĂ MAI ARUNCAȚI GUNOIUL AICI?“ sau „SUNTEȚI RUGAȚI FRUMOS SĂ NU VĂ MAI ARUNCAȚI GUNOIUL ÎN ACEST LOC“. La intrarea în Kaptanpașa, o școală primară, existau două mesaje spate-n spate, unul pentru elevii dinăuntru și altul pentru trecătorii de-afară: „VĂ RUGĂM FRUMOS SĂ NU MAI ARUNCAȚI GUNOI DE-AFARĂ ÎN CURTEA ȘCOLII NOASTRE“. Un mesaj asemănător se găsea pe scândurile care împrejmuiau construcția de la intrarea pe Asmalımescit, de data asta jumătate în turcă, jumătate în engleză: „ARUNCAREA GUNOIULUI E STRICT INTERZISĂ, VĂ ROG!“.

La fel, pe Strada Norocului: „CINE-L IUBEȘTE PE DUMNEZEU N-AR TREBUI SĂ-ȘI ARUNCE GUNOIUL AICI, SUNTEȚI RUGAȚI FRUMOS“.

În mesajele despre gunoi „interzis“ era cel mai frecvent cuvânt. Pe zidurile ce împrejmuiau Palatul Valah era gravat cu litere mari: „E FOARTE INTERZIS SĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI“. La fel, pe zidul de pe o latură a unei croitorii faimoase din Harbiye, mesajul era scurt și la obiect: „GUNOI AICI INTERZIS“. Cuvântul „absolut“ era la fel de răspândit. Pe zidul enorm de la Policlinica-Spital Universitar SSK Okmeydam, mesajul – foarte vizibil din josul străzii – spunea „ARUNCAREA GUNOIULUI E ABSOLUT INTERZISĂ!“, iar la câțiva pași mai încolo: „ARUNCAT GUNOI ȘI MOLOZ INTERZIS FĂRĂ EXCEPȚII“.

Sub nici unul dintre mesaje nu era trecut aproape niciodată vreun nume. Rămâneau complet anonime. Totuși din când în când dădeam și peste unele excepții. În situațiile în care nevoia de-a investi mesajele cu un soi de autoritate era limpede ca

lacrima, întâlneai cel mai des numele administratorului cartierului. Pe strada Mesneviyhane scria: „SUNTEȚI RUGAȚI SĂ NU VĂ MAI ARUNCAȚI GUNOIUL AICI / ALTFEL VEȚI FI AMENDAȚI! / ADMINISTRATORUL CARTIERULUI“. Autoritățile orășenești se implicau și ele în problemă: „MUNICIPALITATEA ÎI VA AMENDA PE CEI CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI“. Uneori cei care își revendicau mesajul erau locuitorii cartierului, ca în Zeyrek: „DOMNUL SĂ ABATĂ GHINIONUL ASUPRA CELOR CARE PARCHEAZĂ SAU ARUNCĂ GUNOIUL AICI / LOCUITORII CARTIERULUI“.

Urmau mesajele privind religia și credința. În jurul rămășițelor palatului construit de prințul moldovean Dimitrie Cantemir între anii 1688-1710 scria: „PENTRU NUMELE LUI ALLAH, NU MAI ARUNCAȚI GUNOI AICI“. Ca și Liceul Grecesc Privat din Fener, împrejurimile diferitelor moschei erau și ele pline de mesaje asemănătoare. Pe Strada Fumurie din Kağıthane era o foaie scoasă la imprimantă, „CEI CARE AU RELIGIE ȘI CREDINȚĂ AU DESTULĂ MINTE SĂ NU ARUNCE GUNOIUL AICI“, iar la o sută de metri mai jos: „CEI CARE ARUNCĂ GUNOIUL AICI SĂ RĂMÂNĂ PARALIZAȚI PE VECIE“. Pe una dintre străzile lăturalnice care dădea în Piața Kadıkoy scria: „DUMNEZEU ÎI VA POTOPI CU NECAZURI PE CEI CARE ARUNCĂ GUNOIUL AICI“. În Fatih, pe un zid de grădină acoperit de afișe electorale, scria: „VĂ RUGĂM SĂ VĂ ABȚINEȚI SĂ VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI. VEȚI FI BLESTEMAȚI“. În același oraș, un vechi cimitir înghesuit între două clădiri avea și el parte de mesaje despre gunoi. Fațada unui bloc care dădea spre cimitir era pictată de la un capăt la altul cu majuscule: „PENTRU NUMELE LUI ALLAH, NU VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI“. Apoi în Cihangir, la un havuz istoric sec, am dat din întâmplare peste un mesaj care-mi părea grozav de familiar: „ÎN LOCUL ĂSTA ODIHNEȘTE UN SFÂNT. NU VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI“.

Mirosul Istanbulului presăra mesaje peste tot: la o curbă bruscă, pe o colină îndepărtată unde se adunau djinnii, într-un rezervor de apă antic, pe rămășițele de mult uitate ale unui conac, pe străzi înfundate, prin târgurile de vechituri și bazaruri, pe fațadele blocurilor elegante, ale sediilor prăfuite sau ale spitalelor cu o înfățișare atât de înfiorătoare, că-ți făcea scârbă, în școlile cu

aspect glacial și la altare ale căror nume nici măcar nu erau trecute pe hărțile Domnului... în orice loc în care se împloteau vechiul și noul erau împrăștiate peste tot mesaje despre gunoi...

Lui Ethel nu i-a trebuit mult ca să se plictisească. Până să-mi dau eu seama, se distanțase și de proiectul despre gunoi, și de mine. Am ajuns în depozitul ei cu iubiți, unde fiecare rămânea un proiect neterminat, devenind și eu unul dintre ei.

Apartamentele 7 și 8: Amanta Tristă și cu mine

— Ce-o să faci cu atâtea poze? a întrebat încruntată Amanta Tristă, cercetându-mi nemulțumită apartamentul, care semăna tot mai mult cu o magazie, nu cu o casă. La ce folosesc?

— Nu le strâng ca să-mi folosească la ceva.

— Atunci de ce-o faci? a stăruit ea.

N-am senzația că aș face ceva. Cred că, în ultimă instanță, toate faptele mele sunt determinate mai degrabă de nefăcut decât de făcut, mai degrabă de lipsa acțiunii decât de acțiune. Nu mă pot abține să caut: când caut, găsesc, ce găsesc strâng, ce strâng acumulez și ce acumulez nu mă pot îndura să arunc.

— Ce-o să se întâmple pe urmă? a întrebat răspicat Amanta Tristă.

PE URMĂ...

— Ce-o să se întâmple pe urmă? a întrebat răspicat tovarășul meu de celulă.

— Nu există pe urmă. Tipul strânge mesaje despre gunoi care n-o să-i fie niciodată de vreun folos.

— Aiureli! a zis tovarășul meu de celulă.

Nu m-am supărat. La urma urmei, ăsta e cel mai grosolan fel de-a spune „Ai o minte fantezistă!“ inventat vreodată și s-ar putea să aibă dreptate. De câte ori mă simt neliniștit și mă poticnesc în cuvinte, mi-e groază de privirile sfredelitoare ale oamenilor și pretind că nu mi-ar fi, mă prezint cuiva străin și mă prefac că nu-mi dau seama cât de înstrăinat sunt de mine însumi, de câte ori mă îndurereză trecutul și-mi vine greu să recunosc că nici viitorul n-o să arate mai bine sau nu reușesc să mă împac fie cu „unde“, fie cu „cine“ sunt, în fiecare dintre toate aceste momente ce se repetă mult prea des știu că mă port absurd, dar absurdul e la fel de departe de minciună ca și adevărul. Minciuna întoarce adevărul pe dos. Cât despre absurd, el sudează atât de tare minciuna de adevăr, încât le face pe amândouă de nedeslușit. Deși chestia asta pare complicată, în realitate e foarte simplă. Atât de simplă, că poate fi exprimată printr-o singură linie.

Adevărul e o linie orizontală. Că e un hol de hotel, un salon de spital, un centru de recuperare sau un compartiment de tren, toate sunt orizontale. În astfel de locuri toți vecinii tăi sunt aliniați alături, într-un plan orizontal, pentru o clipă trecătoare. Nu poți prinde rădăcini aici. Orizontalitatea e refugiul evanescenței. Și eu am trăit la orizontală vreme de șaizeci și șase de zile – în cea de-a șaptea dintre celulele înșiruite una lângă alta aici.

Minciunile sunt o linie verticală. De pildă, un bloc înalt, cu apartamente așezate unele peste altele, cu două straturi de cimitire dedesubt și șapte ceruri deasupra. Aici poți să-ți întinzi rădăcinile

și să-ți lungești crengile după plac. Verticalitatea e sălașul permanenței, un tribut adus nemuririi.

Palatul Bomboană e o casă de raport construită pe locul a două cimitire. O linie verticală care urcă din etaj în etaj. E minciuna mea. Fiindcă povestesc istoriile astea nu dintr-un apartament de-acolo, ci de la închisoare.

În 1 mai, când un grup de revoluționari înfierbântați a hotărât să forțeze barajul poliției, mă aflam printre ei. Când am fost reținuți cu toții și aruncați într-o dubă a poliției, m-am nimerit lângă un bărbat roșcovan, cu urechi clăpăuge și mutră caraghioasă, care nu-și trăda vârsta. Îi sunt recunoscător pentru că în ziua aia, în dubă, văzând frica din ochii lui măriți, am uitat de-a mea. În timp ce eram duși la sediul poliției, s-a văicărit, s-a smiorcăit și a bocit întruna că pe el nu-l interesa deloc politica și că toată viața nu făcuse decât fumigații împotriva gândacilor. Bărbatul spunea adevărul. Era într-adevăr un exterminator de gândaci și probabil că nu-și urâse niciodată slujba mai tare ca atunci. Numele lui nu era Nedreptate, pe asta l-am născocit eu. Totuși nu e nici întru totul fictiv, pentru că arăta ca un ins care văzuse o grămadă de nedreptăți la viața lui. În plus, numele de familie e adevărat. A fost oricum eliberat în aceeași zi. L-au eliberat pe el, dar m-au arestat pe mine.

De când am ajuns aici, n-a trecut nici o zi în care să nu mă gândesc la Nedreptate Turcpor. Totul e din cauza gândacilor ăștora. Întâmplător, sunt un radical cu o fobie puternică față de insecte. Din nefericire, aici sunt o grămadă – în special gândaci. Îi aud în toalete, în gurile de aerisire, chiar și în crăpăturile și găurile din pereți. Aleargă de colo colo și, la adăpostul întunericului, se înmulțesc întruna... totuși vă asigur că păduchii sunt cei mai răi...

Fără îndoială, pentru a observa mai bine toate creaturile astea, ar trebui să veniți să mă vizitați și să petreceți ceva timp aici. Totuși, dacă nu aveți timp, trebuie să vă mulțumiți cu versiunea

mea asupra poveștii. Dar până la urmă și eu vorbesc numai cu vocea mea. Nu c-aș vâri cuiva pe gât părerile mele despre ce se petrece, dar s-ar putea ca pe ici, pe colo să unesc linia orizontală a adevărului cu linia verticală a minciunii ca să scap de realitatea plicticoasă și monotună a locului în care sunt ancorat acum. La urma urmei, mă plictisesc de moarte aici. Dacă mi-ar aduce cineva vestea minunată că mâine viața mea ar putea să fie mai puțin anostă, poate că azi m-aș simți mai puțin plictisit. Dar știu prea bine că mâine va fi exact la fel ca azi și ca în toate zilele ce vor urma. Totuși, dată fiind dragostea mea pentru cercuri, n-ar trebui să vă las impresia că numai viața mea se repetă la nesfârșit. În ultimă instanță, verticalul este la fel de fidel repetiției ca și orizontalul. Contrar credinței majorității, „eterna reîntoarcere” – cum i se spune – e mai legată de cercuri decât de linii și aranjamente liniare.

De fapt am scornit povestea asta ca să-mi înving fobia față de insecte. Să visez la o bătrână văduvă care strânge pe-ascuns gunoi într-o lume verticală m-a ajutat să supraviețuiesc mai bine liniei orizontale de celule înșiruite una lângă alta de aici. Totuși nu se poate spune că am mințit în întregime. Mai degrabă aș putea fi acuzat că am amestecat adevărul cu minciuna. Că m-am întors la început în loc să ajung la un sfârșit precis.

În ce mă privește, n-o să mai stau prea mult în închisoarea asta. Sentința pe care mi-au dat-o e de un an și două luni. Șaizeci și șase de zile din ea au trecut deja. Din aceste șaizeci și șase de zile, prima săptămână mi-am petrecut-o obișnuindu-mă cu locul și temându-mă de insecte, iar restul – încercând să uit de teamă și născocind povestea pe care ați citit-o. Acum, când capacul de tablă cenușiu al tomberonului a încetat să se mai învârtă, zău că nu știu cum o să-mi petrec aici cele trei sute șaizeci de zile rămase.

Totuși, de îndată ce o să fiu eliberat, primul lucru pe care vreau să-l fac e să-l vizitez pe Nedreptate Turcpur. Primul exterminator de gândaci din Turcia arestat pentru că e revoluționar. Viața e absurdă, absurditatea e esența ei și, dacă vreți să știți părerea mea, Fortuna trebuie să se fi săturat de mult să furnizeze posibile răspunsuri la imposibila întrebare „Ce-o să se întâmple, cui și când?”.

Cuprins

Locatarii Palatului Bomboană	5
ÎNAINTE.....	15
ȘI MAI ÎNAINTE.....	33
ȘI ASTĂZI.....	61
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	63
Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet.....	89
Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire	98
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	110
Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui	122
Apartamentul 7: eu	135
Apartamentul 8: Amanta Tristă	158
Apartamentul 7: eu	167
Apartamentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia	176
Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet.....	195
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	206
Apartamentul 9: Tijen Igienă și Su	220
Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui	224
Apartamentul 7: eu	229
Apartamentul 8: Amanta Tristă	244
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	247
Apartamentul 7: eu	249
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	251
Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire	256
Apartamentul 7: eu	259
Apartamentul 9: Tijen Igienă și gândacul.....	262
Apartamentul 1: Musa, Meryem și Muhammet.....	265
Apartamentul 10: madam Auntie	268
Apartamentul 7: eu	270
Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții	272

Apartamentul 7: eu	275
Apartamentul 5: nora și nepoții.....	279
Apartamentul 7: eu	281
Apartamentul 1: Meryem	287
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	289
Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine	292
Apartamentul 1: Muhammet	294
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	300
Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine	308
Apartamentul 10: madam Auntie	315
Apartamentul 3: coaforul Celal	316
Apartamentul 9: Su și madam Auntie.....	318
Apartamentul 3: coaforul Cemal.....	319
Apartamentul 10: madam Auntie și Su.....	322
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	324
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	326
Apartamentul 9: Su	332
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	334
Apartamentul 9: Tijen Igienă, Su și cu mine	338
Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine.....	340
Apartamentul 10: madam Auntie	345
Apartamentul 5: Hadji Hadji, nora și nepoții săi	347
Apartamentul 10: madam Auntie și Su.....	349
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	353
Apartamentul 7: Su și cu mine	356
Apartamentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia	361
Apartamentul 7: eu și Amanta Tristă.....	363
Apartamentul 10: madam Auntie	367
Apartamentul 7: eu	370
Apartamentul 10: madam Auntie și gunoiul.....	376
Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine.....	378
Apartamentul 9: Nadia	381
Numărul 88: Palatul Bomboană.....	383
Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire	385
Apartamentul 7: eu	386
Boierul și iubita lui	388
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	389
Apartamentul 7: eu	391
Apartamentele 7 și 8: Amanta Tristă și cu mine	398
PE URMĂ.....	399

În seria ACTUAL

au apărut:

- Irvine Welsh – *Davaiștii*
Carlos Ruiz Zafon – *Marina*
Fabio Stassi – *Ultimul dans al lui Charlot*
Siri Hustvedt – *O vară fără bărbați*
Sofi Oksanen – *Purificare*
Madeline Miller – *Cântul lui Ahile*
Uzma Aslam Khan – *Libertatea de a iubi*
Kevin Powers – *Păsările galbene*
Ruth Ozeki – *Poveste pentru timpul prezent*
Tracy Chevalier – *Ultima fugară*
Jonathan Franzen – *Corecții*
Anchee Min – *Ultima împărăteasă*
Harper Lee – *...Să ucizi o pasăre cântătoare*
Zadie Smith – *Nord-Vest*
Carlos Ruiz Zafon – *Jocul ingerului*
Sofi Oksanen – *Ziua când au dispărut porumbeii*
Elif Shafak – *Onoare*
Robert M. Pirsig – *Zen și arta reparării motocicletei*
Sahar Delijani – *Copiii arborelui de jacaranda*
Graeme Simsion – *Proiectul Rosie*
María Duenas – *Ce avem și ce uităm*
Julie Otsuka – *Buddha din podul casei*
Margaret Mazzantini – *Nimeni nu se salvează singur*
Aglaja Veteranyi – *De ce fierbe copilul în mămăligă*
Jens Christian Grøndahl – *Piazza Bucarest*
Parinoush Saniee – *Tatăl celuilalt copil*
M.L. Stedman – *Lumina dintre oceane*
Yasmina Reza – *Fericiți cei fericiți*
Goce Smilevski – *Sora lui Freud*
Carlos Ruiz Zafon – *Prizonierul cerului*
Natsuo Kirino – *Cronica zeiței*
Andreï Makine – *O femeie iubită*
Chuck Palahniuk – *Apocalipsa*
Adam Johnson – *Povestea lui Jun Do*
Tan Twan Eng – *Grădina cețurilor din amurg*
Eowyn Ivey – *Copila de zăpadă*
Kathleen Grissom – *Bucătăria sclavilor*
Cormac McCarthy – *Orașele din câmpie*

Arturo Perez-Reverte – *Tangoul Vechii Gărzi*
Margaret Mazzantini – *Marea, dimineața*
Ngũgĩ wa Thiong'o – *Râul care ne desparte*
Jonathan Coe – *Expo '58*
Philippa Gregory – *Regina albă*
Philippa Gregory – *Regina roșie*
Hwang Sok-yong – *Prințesa Bari*
Colm Toibín – *Testamentul Mariei*
Kamila Shamsie – *Kartografie*
Zadie Smith – *Dinți albi*
Patti Smith – *Pe când eram doar niște puști*
Ian McEwan – *Operațiunea Sweet Tooth*
Shani Boianjiu – *Oamenii eternității nu se tem niciodată*
Porochista Khakpour – *Ultima iluzie*
Alai – *Cântul regelui Gesar al Tibetului*
Elif Shafak – *Palatul Puricilor*

în pregătire:

Jón Kalman Stefánsson – *Între cer și pământ*

www.polirom.ro

Redactor: Radu Pavel Gheo

Coperta: Radu Răileanu

Tehnoredactor: Constantin Mihăescu

Bun de tipar: august 2014. Apărut: 2014

Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;

(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,

et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la Tipografia REAL

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

Scriitoare de origine turcă, ELIF SHAFAK s-a născut în Franța, la Strasbourg, în 1971. Și-a petrecut copilăria și adolescența în Spania, apoi a revenit în Turcia, împreună cu familia sa. În prezent este profesor la Departamentul de Studii despre Orientul Apropiat al Universității din Arizona. A debutat în literatură în 1994, cu povestirea *Kem Gözler Anadolu*, însă a obținut succesul și recunoașterea publicului turc cu primul său roman, *Sufiții*, publicat în 1997. Cel de-al doilea roman, *Oglinzile orașului*, publicat în 1999 și distins în 2000 cu premiul Uniunii Scriitorilor Turci, a impus-o definitiv în literatura turcă. Aceștia i-au urmat *Privirea* (2000) și *Palatul Puricilor* (2002). La Editura Polirom i-au apărut romanele *Bastarda Istanbulului* (2007, 2012, 2013), *Sfântul nebuniilor incipiente* (2009), *Cele patruzeci de legi ale iubirii* (2011, 2014), *Lapte negru* (2012), *Onoare* (2013).